ПА - 23, ручний перфоратор створен. і виготовлен. на з-ді "Комуніст" на початку 50-х. Вага 23 кг. Діам. коронки 46 мм. Глибина буріння 3 м. Широко використовувався для буріння шпурів на шахтах Кривбасу.

Павиноочкові, сатурнієві (Attacidae, син. Saturnidae), родина нічних метеликів. Розмах крил 5-25 см. Яскраві плями на крилах. Нагадують вічка на хвості павича (звідси й назва). Близько 1 тис. видів, поширені переважно в тропіках Схід. півкулі, в Україні – близько 20 видів, серед них дубовий шовкопряд, що його розводять з метою одержання шовку, а також рід метеликів Павичеве око нічне.

Павко, давня назва павука на Криворіжжі.

Павла Корчагіна, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Пензенський. Довж. 374 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будинків, проживає 44 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь героя роману М. Островського "Как закалялась сталь". Обслуговує 48 в/з.

Павленка, вулиця житломасиву Карачуни Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву вулиця Калузька. Довж. 622 м, ширина 7 м. Має 37 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Павленка Петра Андрійовича (11.7.1899, Петербург – 16.4.1951, Москва). Автор оповідань, нарисів, кіносценаріїв, романів "Барикади" (1932), "На Сході" (1937), "Щастя" (1947), "Трудівники моря" (незакін., частково опублік. у 1952). Держ. прем. СРСР (1941, 1947, 1948, 1950). Обслуговує 25 в/з.

Павленко Григорій Іванович (14.7.1929, Кр. Ріг – 26.2.2000, там же). Герой Соц. Праці (1975). Освіта середня. У 1944 – 1950 працював монтажником на будовах Кривбасу. Учасник відбудови Кр. Рогу. З 1953 монтажник, бригадир СУ № 447 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Новатор виробництва. Ініціатор труд. починів. Створив власну школу майстерності. Переможець VII-XI п'ятирічок. Плани перевиконував на 150-200 %. Делегат XXV, XXVII з'їздів КПРС, XXVI з'їзду КПУ. Брав участь у будівництві ГЗК, ДП №9. Досвід вивчався на рівні будіндустрії. Вів громадську діяльність. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Леніна (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Павленко Георгій Петрович (1.3.1930, Кіровоград. обл.). Почес. гірник (1963). Освіта середня. Ветеран ПівдГЗК. З 1954 агломератник аглоцеху. Один з найвидатніших робітників ком-ту. Стояв у витоків ком-ту. Ім'я у Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Ініціатор труд. починів. Переможець змагань. Ударник п'ятирічок. Брав актив. участь у громадськ. житті ПівдГЗК. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Павленко Максим Олександрович (1901/1907, Кр. Ріг – 24.11.1944, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Уч. відбудови Кривбасу. Під час окупації перебував у скл. підпільної групи. Закатован. у гестапо.

Павленко Олександр Филимонович (28.8.1935, Вінницька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1967). У 1966 – 1996 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. ш. "Північна-Вентиляційна". Умілий керівник процесу видобутку руди.

Павленко Петро Васильович (1902 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. На залізниці з кінця 20-х. Ударник перших п'ятирічок, переможець стаханівських вахт. Уч. ВВВ з лип. 1943 у скл. колони особливого резерву № 36, пом. машиніста паровоза. Водив состави у прифронтовій зоні. У 1945 – 1955 голов. кондуктор ст. Кр. Ріг-Сортувальний. Брав актив. участь у відбудові залізнич. госп-ва Кр. Рогу. Нагородж. орд. Леніна.

Павленко Сергій Андрійович (17.4.1928, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1955 – 1980 моторист, апаратник цеху вловлювання № 1 коксохім. з-ду. Переможець змагань, передовик виробництва. Уч. наради переможців (Київ, 1974).

Наставник і раціоналізатор. Виявив мужність і героїзм під час пожежі у цеху. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, медаллю "За відвагу на пожежі".

Павлика Морозова, вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м, ширина – 7 м. Має 11 держ. і 63 приват. будинки, проживає 907 чол. Частково вкрита асфальтом. Зелені насадження на пл. 0,1 га. Встановлен. пам'ятник В. І. Леніну. Названа на честь піонера Морозова Павла Трохимовича (14.11.1918, Свердлов. обл. – 3.9.1932). Обслуговує 11 в/з.

Павлиш Микола Дем'янович (1919 – верес. 1985, Кр. Ріг). Пед. керівник. Освіта вища. Вихованець СШ № 36. Уч. ВВВ у скл. ЧФ. Один з організаторів серед. освіти у Кр. Розі після війни. У 1946 – 1956 завуч СШ № 36. У 1956 – 1961 голова Жовт. райвиконкому. У 1961 – 1977 директор СШ № 36. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Павлиш Олександра Федорівна (1929, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Освіта вища. На пед. роботі з 1951. З 1966 учитель укр. мови Глеюватськ. НСШ. Відмінник освіти України. Чл. тов-ва "Знання". Вела актив. діяльність серед населення. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Павлів Василь Миронович (23.9.1974, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Київ. економіч. ун-т (1998). З 2001 директор сурикового з-ду. Умілий організатор виробництва.

Павлів Іван Іванович (25.4.1947, Львів. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. Працював на Донбасі. У 1969 – 1998 тракторист, водій рад-пу "Гвардійський". Майстер високих врожаїв. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Павлівка село, Гейківськ. сільради розташоване за 8 км на схід від центру сільради. Рельєф пересічний, порізаний ярами і балками. Землі із 50-х XIX ст. належали поміщикам Добровольському і Смагіну. Заселення почалося у 80-х XIX ст. шляхом переїзду вихідців с. Гурівка сучас. Кіровоград. обл. Серед першопоселенців Гуренко, Комірний, Койда, П. Чичкан. Брали землю в оренду. Спочатку нагадувало хутір з 11 хат. Масове заселення почалося за часів столипінськ. реформи. 20 чол. брали участь у 1-й світ. війні. Загинув у боях П. Чичкан. Розвиток почався після 1920. Існувало тов-во спільної обробки землі. У 30-х діяв кол-п "Червона нива". Розташоване на правому березі р. Боковенька. У 1941 існувало 32 будинки. У ході боїв осені-зими 1943 – 1944 майже не постраждало. На фронті загинули Г. А. Богдан, І. Л. Богдан, Т. П. Богдан, Г. І. Батенко, О. К. Кашель, Г. В. Кобза, І. В. Кобза, М. І. Литвинов, І. Т. Пазенко, П. Сухомлин. Розвитку набуло в 50-х. Діяли початкова школа, клуб, магазин, пошта, контора. З 1959 являло бригаду кол-пу ім. Дзержинського. У 1956 – 1957 електрифіковане. У 1973 проживало 52 чол. Пл. 20 га. Має 1 вулицю, до 20 будинків, проживає 12 чол.

Павлівки села кургани, розташовані, **1.** На підвищенні за 1,2 км на півд. захід від півд. околиці села. Вис. 1 м. **2.** За 0,5 км на схід на підвищенні правого берега р. Боковенька і за 0,6 км на схід від села. Складається з 2 насипів вис. 0,7 і 0,5 м. **3.** На першому вододілі правого берега р. Боковенька за 2,5 км на захід від села. Вис. 1,2 м, діам. 34 м. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Павлівська початкова школа, організована у 1924 у с. Павлівка сучас. Гейківськ. сільради. Розташовувалася у просторій селянській хаті. Навчалося до 50 учнів, працювало 2 учителі. Закрита у 1938. Відновила діяльність у 1944 і діяла до 1967. Навчалося 20-30 чол. Серед учителів Л. В. Портянко, О. П. Байдак. Після закриття учні навчалися у Христофорівськ. СШ.

Павлівська початкова школа, відкрита у 1931 у с. Павлівка Лозуватськ. сільради. Розташовувалася у будинку, що до рев. подій 1917 належав поміщику Дембпанському. Існувало 4 класи, навчалося до 50 чол., працювало 5 учителів. Серед організаторів М. А. Бойко, М. Я. Лисенко. Після війни діяла у сільській хаті, окремий будинок споруджено у 1965. Навчалося 30-40 чол., працювало подружжя Бобків, Лисенків, М. О. Власенко. Ліквідована у 1980 шляхом переведення учнів до Лозуватськ. СШ.

Павлівське кладовище, розташоване на півн.-схід. околиці с. Павлівка Гейківськ. сільради. Пл. 1 га. Закладене у 90-х XIX ст. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Павлівське родовище формованих пісків, розташоване у балці, що впадає у р. Боковенька. Сировина використовується в промисловості.

Павлівський клуб, відкрит. у 1931 у с. Павлівка сучас. Гейківськ. сільради. Розташовувався у пристосованому приміщенні, довгій сільській хаті. Демонструвалися кінофільми, влаштовувалися концерти худ. самодіяльності. Існував до 1965.

Павлівські балки, розташовані, **1.** На захід від с. Павлівка Гейківськ. сільради. Довж. 1,2 км. Тягнеться з півн. на півд. Схили пологі, рослинність трав'яниста. **2.** На захід. околиці села. Тягнеться з півн. на півд. Довж. 1,3 км. Впадає у р. Боковенька. Має дерева, місцевість - заболочена. Схили пологі, рослинність трав'яниста. Утворені шляхом розмивання грунту весняними водами

Павлівські середи, щотижневі зустрічі криворізьк. медиків проводилися у 50-х за ініціативою міськ. науково-медич. тов-ва. Медики слухали лекції, наукові повідомлення, ділилися досвідом. Присвячені пам'яті фізіолога Павлова Івана Петровича (26.9.1849, Рязань – 27.2.1936, Ленінград). Акад. Рос. АН (1907). Засновник рос. школи фізіологів. Нобелівська прем. (1904).

Павлов Борис Васильович (18.8.1927, Херсон. обл.). Пром. керівник. Освіта вища. У 1955 – 1986 машиніст, нач. служби рухомого транс-ту ПівдГЗК. Передовик виробництва, ударник п‘ятирічок, переможець змагань. Стояв у витоків ком-ту, займався удосконаленням рухомого транс-ту, дій “вертушок” за кар'єрних умов. Нагородж. орд. Леніна.

Павлов Валерій Вікторович (31.3.1947, Новосибірськ). Архітектор. Зак. Новосибірськ. інж.-буд. ін-т (1977). У 1965 – 1966 працював слюсарем у проект. ін-ті. У 1970 – 1974 художник реклам. агентства “Росторгмонтаж”. З 1972 технік, нач. відділу ін-ту “Новосибірськцивільпроект”. З 1975 у відділі голов. художника. У 1979 – 1982 голов. архітектор м. Куйбишев Новосибірськ. обл. Планував забудову нових мкрн. З червня 1982 заст. голов. архітектора Кр. Рогу. У 1992-1998 голов. архітектор Кр. Рогу, нач. управління архітектури та містобудівництва. Один з авторів проекту забудови мкрн. Зарічний, Східний, реконструкції аеропорту, привокзальної площі. Переможець Всеросійськ. конкурсу книги (1977), художник-ілюстратор.

Павлов Василь Олександрович (14.1.1924, Челябінська обл. – 16.8.1969, Амур. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). В арм. з 1941. Уч. ВВВ з лист. 1942. У скл. 185 гв. СП 62 гв СД брав участь у визволенні Кр. Рогу Нагородж. орд. Леніна.

Павлов Володимир Олексійович (2.8.1941, Ашхабад). Засл. лікар України. Проф. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1965). У 1965 – 1970 травматолог і нейрохірург 2-ї міськлікарні. У 1970 – 1972 уч. ліквідації наслідків землетрусу в Перу. У 1972 – 1986 голов. лікар психіатрич. лікарні. У 1986 – 1992 голов. лікар обллікарні ім. Мечникова. У 1992 – 1995 нач. управління охорони здоров'я облдержадміністрації. Народ. депутат України (1990). З 1995 голов. лікар обллікарні ім. Мечникова. Уч. з'їздів і конгресів з медицини. Автор 78 наук. праць, 12 винаходів. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Павлов Григорій Костянтинович (5.12.1918, Гомельська обл. – 8.10.1992, Кр. Ріг). Керівник зв'язку. Зак. Харків. тех-м зв'язку (1961). Уч. ВВВ. У 1951 – 1952 нач. міського вузла зв'язку. Згодом працював у системі поштового зв'язку Кр. Рогу. Передавав досвід. Сприяв розвитку зв'язку в Кр. Розі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки (2).

Павлов Дем'ян Іванович (28.12.1926, Омська обл.). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1958). У 1942 – 1943 працював у кол-пі Омськ. обл. Уч. ВВВ з 1943 у скл. 7 гв. ПДД. У 1952 – 1956 інж., у 1957 – 1967 секретар парткому, у 1967 – 1973 заст., у 1973 – 1975 керуючий тр-том “Кривбасгеологія”. Керував розвідкою сировинної бази для 20 шахт, 5 ГЗК, відкриттям Петрівськ., Артемівськ. родовищ руди і мінерал. родон. вод. Створив мат. базу для

розробки гранітів. Бронз. медаль ВДНГ (1983). Диплом і золотий знак XXVII Міжнарод. геологіч. конгресу. Відмінник розвідки надр СРСР. Ім'я в Книзі пошани Мінгео СРСР. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Дружби народів.

Павлов Іван Улянович (8.12.1893, Криворіжжя – 11.4.1936, Москва). Комкор (1935). Зак. Ямчицьку с/госп. школу у Кр. Розі, Гатчинську авіашколу (1915), авіашколу у Шартрі По (Франція, 1916), Військ.-повітр. акад. Родом із с. Мусіївка. Працював у с/госп., агрономом в Олександрії, коногоном рудника Галковського. У рос. арм. з 1914. Служив у 6-й авіароті, Гатчинськ. авіашколі. З лист. 1915 у Франції. Працював механіком на з-дах "Іспано-Сюізі", "Фарман". Уч. 1-ї світ. війни з лют. 1917 у скл. 1 авіа. групи Півд.-Захід. фр. Збив літак. З лист. 1917 ком-р 1-ї авіавинищ. групи. Актив. уч. гром. війни. З квіт. 1918 кол. ст. унтер-офіцер очолював 1-шу рад. бойову авіагрупу на Схід. і Півд. фр. Розсіював з повітря кінноту генерала Каппеля. Відзначився у боях за Казань. У 1919 – 1920 нач. авіації 8-ї А. У верес. 1920 ком-р авіагр. Півд. фр. у скл. 32 літаків. Громив корпус ген. Кутепова під Каховкою. Тоді авіа група скинула 385 пудів бомб. Знищив важку зеніт. гармату на баржі. Нач. повітряних сил Півд. фр. Відроджував авіацію України. Командувач ВПС Київ. ВО, згодом Моск. ВО. Голов. інспектор ВПС РСЧА. Виховав плеяду талановитих льотчиків. Ім'я носить парк у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3).

Павлов Микола Михайлович (15.5.1900, Петербург – 1986, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т (1934). У 1915 – 1918 токар на з-дах Петрограда. Уч. гром. війни з лип. 1919 у скл. 21 СП 3 СД. У 1935 – 1942 інж. тр-ту "Уралгеологія". Уч. ВВВ з січ. 1943 у скл. 563 СП 153 СД. У 1945 – 1950 голов. інж. Бакальськ. геологіч. партії. У 1950 – 1952 відкрив поклади хромітів в Албанії. У 1952 – 1956 голов. геолог ін-ту "Кривбаспоект". У 1956 – 1958 голов. геолог експедиції в КНР. У 1959 – 1972 геолог Криворізьк. геологіч. партії. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

павлов Олег Володимирович (9.10.1953, Ростов. обл.). Поет. Зак. Таганрозьк. педін-т (1975). У 1970 – 1971 працював на авіарем. з-ді в Таганрозі. У 1975 – 1982 учитель Чирськ. СШ Ростов. обл., Томоздинськ. СШ Комі. У 1982 – 1983 кор. газ. "За коммунизм" (Сиктивкар). у 1983 – 1984 працював в кар'єрі ЦГЗК. З 1985 редактор радіомовлення, кор., голов. редактор газ. "Металлург" (КМК). З 1997 голов. редактор газ. "Наш век". Заснував газ. "Криворожские ведомости", "Ярмарка", "Наш век". Громадськ. діяч. Уч. семінарів молодих письменників Комі (1978, 1982). Друкувався в альманахах "Карачуни", "Криворіжжя".

Павлова Катерина Миколаївна (6.11.1953, Брянська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1970 – 1972 електромонтер об'єднання "Дніпроелектроремонт". У 1973 – 1975 працювала у системі споживспілки Магадан. обл. З 1976 мотальниця Криворіьк. вовнопрядильн. фаб-ки. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагоордж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Павлова ім. парк, закладен. у 1959 поміж вул. Модрівська та Артилеристів у мкрн. Карачуни в Міськ. р-ні за ініціативою працівників Дзерж. рудоремз-ду. Пл. 3 га. Мав атракціони. Тепер зона відпочинку з алеями. Назван. на честь героя гром. війни І. У. Павлова, про що свідчить напис на вході.

Павлова І. У. меморіальна дошка. встановлена у 1959 перед входом у парк його імені. Напис на мармурі вказує чиє ім'я носить ця зона відпочинку.

Павлович Петро Павлович (1937, Волинська обл.). Почес. гірник. Освіта середня. З 1960 прохідник ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Новатор виробництва. Виробничі норми перевиконував на 135 %. Наставник і раціоналізатор. Уч. швидкіс. проходок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Народний орден праці" (Болгарія), знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Павловський Віталій Андрійович (1938, Кр. Ріг). Поет. Зак. Новочеркаськ. політехніч. ін-т (1959). Вихованець СШ № 34. З 1964 доцент Донецьк. техніч. ун-ту. Канд. тех. наук. З 1980 друкує вірші. Автор збірок "Три дороги" (1995), "Зоря на склі" (1997). Чл. обл. літоб'єднання ім. В. Сосюри, "Донбас" ім. Б. Горбатова.

Павлоградська, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 415 м, ширина 7 м. Має 91 приват. будинок, проживає 170 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Павлоград Дніпропетров. обл. Обслуговує Залізничне в/з.

Павлодарська, вулиця Першотравневого житломасиву Терн. р-ну. Закладена в 40-х. Сформувалася і розвитку набула в 50-60-х. Довж. 150 м, ширина 7 м. Має 7 приват. будинків, проживає 25 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь м. Павлодар в Казахстані. Обслуговує 16 в/з.

Павлусенко Станіслав Іванович (25.8.1938, Черкаська. обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1968). У 1956 – 1968 кріпильник ш. "Нова" РУ ім. К. Лібкнехта. У 1968 – 1974 майстер, виконроб, у 1974 – 1979 голова профспілки, у 1979 – 1989 голов. інж., нач. БУ № 1, у 1988 – 1998 заст. керуючого, у 1998 – 2001 керуючий тр-том / ВАТ "Кривбасрудбуд". Умілий організатор виробництва. Керував будівництвом багатьох промоб'єктів.

Павлюченков Михайло Захарович (12.11.1925, Смоленська обл.). Гірнич. керівник. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з лип. 1944. У 1950 – 1966 бригадир комплекс. бригади ш. "Гвардійська" РУ ім. Р. Люксембург. Майстер швидкіс. проходок. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Паволок, давня назва парчевої тканини на Криворіжжі. Завозилася під час бойових походів козаків.

Паволока, деякі види шовкових тканин у давнину на Криворіжжі. З П. шили напірники для перин.

"Павук", рибальське знаряддя (браконьєрське) складається з хрестовини, в яку вставляються дуги. На дуги кріпиться сітка. Сама хрестовина кріпиться до дриголини на вертелі. "П." ловлять рибу з берега або з човна. Буває "П." звичайний та поріжний. Побутує на Криворіжжі з давніх часів.

Павук-хрестовик (Araneus diadematus), безхребетна тварина ряду павуків. Довж. тіла 20-25 мм, самців 10-11 мм. Поширені в Європі. Зверху на черевці є білі плями, які утворюють обриси хреста (звідси й назва). Не отруйний.

Павуки (Araneida), ряд тварин класу павукоподібних. Довж. 0,7-11 см. Понад 25 тис. видів, поширені на всіх материках, крім Антарктиди, з них в Україні – близько 300. Каракурт, тарантул та деякі ін. П. – отруйні тварини.

Павукоподібні (Arachoidea), клас безхребетних тварин типу членистоногих. Довж. 0,2-20 см. П. поділяються на кілька родів: павуки, скорпіони, кліщі, псевдоскорпіони, сольпуги, косарики, джгутоногі, пальпігради, що об'єднують понад 50 тис. видів, поширені на всіх материках, крім Антарктиди. Тіло складається з головгрудей і черевця (крім більшості кліщів, у яких тіло суцільне). Кінцівок 6 пар. Живуть на суходолі, у воді. Хижаки. Серед П. є отруйні (скорпіони, каракурт, тарантул), переносники збудників інфекційних захворювань (кліщі), шкідники с/госп. продуктів (комірні кліщі) та культур (павутинні кліщі). Багато П. приносять користь, знищуючи шкідливих комах, мух тощо.

Павутинні залози, органи деяких членистоногих тварин, що виділяють секрет, т. з. павутину. Найрозвиненіші у павуків. Протоки П. з. відкриваються численними дрібними отворами на кінцях павутинних бородавок, яких у більшості павуків 3 пари.

Павутинні кліщі (Tetranychidae), родина кліщів. Більшість П. к. виділяють павутину, що виконує захисну роль і сприяє рознесенню їх вітром. Живляться клітинним соком рослин, пошкоджують садові, городні й баштанні культури, декоративні рослини, як у відкритому, так і в закритому грунті. Понад 800 видів. П. к. поширені по всьому світу, в Україні – близько 50.

Паганіні, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Інгулецька. Довж. 335 м, ширина 7 м. Має 39 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь італ. скрипаля і композитора Паганіні Ніколо (27.10.1782, Генуя – 27.5.1840, Ніцца). Один з

основоположників муз. романтизму, заклав основи сучас. скрипкової техніки. Твори 6 концертів для скрипки з оркестром, “24 каприччо” для скрипки соло, 3 струнних квартети, 2 зб. сонат для скрипки й гітари ін. З 1954 у Генуї проводиться щорічний конкурс скрипалів ім. Н. Паганіні. Обслуговує 98 в/з.

Пагоси, залишки конопельної пеньки при прядінні у давнину на Криворіжжі.

Пагорб Слави Інгулецького плацдарму, відкрит. у 1986 у полі поміж с. Родіонівка та Інгулець. Меморіал нагадує про подвиг воїнів-визволителів під час форсування р. Інгулець у берез. 1944.

Падалиця, фрукти та ягоди, які упали з дерева без дії людини, у давнину на Криворіжжі.

Падалко Віктор Сергійович (17.6.1928, Запорізька обл.). Пед. керівник. Зак. Київ. політехніч. ін-т (1954). У 1943 – 1978 працював у кол-пі. У 1954 – 1961 викладач РУ № 20. У 1961 – 1978 заст. директора, директор Криворізьк. тех-му руднич. автоматики. У 1978 – 1989 зав. лабораторією з наук. організації праці методкабінету Мінчормету України. Умілий організатор освіти і науки. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Падова могила-курган, знаходилася у верхів'ях лівого відгалуження балки Калетіна за 0,6 км на півд. і за 1,5 км від залізнич. ст. Довгинцеве. Розкопана у 1978. Даних про знахідки немає. Мала вис. 3 м, діам. 50 м.

Падун, водоспад у давнину на Криворіжжі.

Падь, густа солодка рідина, яку виділяють комахи, що живуть на рослинах і харчуються їх соком. Назва побутує на Криворіжжі з давніх часів.

Пажитниця (Lolium)**,** рід трав'янистих рослин родини злакових. **П. багаторічна, англійський райграс** – рослина вис. 15-45 см, утворює дернинки. Суцвіття – колос, 8-15 см завдовжки. Колоски стиснуті з боків, притиснуті до осі колоска спинками лусок (ребром колоска). Цвіте VI-IX. На Криворіжжі звичайно зустрічається як бур'ян на витоптаних місцях, на сухих луках, використовується як газонна трава.

Паздерський Степан Павлович (28.6.1942, Львівська обл.). Засл. працівник промисловості України. Освіта н/середня. У 1964 – 1997 слюсар цеху ремонту металург. обладнання № 1 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Пазенко Анатолій Федорович (1.9.1934, Кр. Ріг). Народ. артист України (1987). Держ. прем. ім. Т. Г. Шевченка (1983). Проф. (1988). Уперше вийшов на сцену у 1947 у клубі залізнич. ст. Довгинцеве у п'єсі “Ми зустрічаємо Діда Мороза”. Працював кочегаром, муляром на залізниці. У 1958 – 1961 актор Одес. укр. муз.-драм. театру. У 1961 – 1970 актор Київ. ТЮГ. З 1970 у Київ. рос. драм. т-рі ім. Л. Українки. Одночасно викладач Київ. театр. ін-ту. Серед учнів Б. Брондуков, І. Миколайчук, Л. Яремчик, В. Бессараб. Ролі Манофес (“Хазяїн” Карпенка-Карого), Кучмієнко (“Межа спокою” Загребельного), Яго (“Отелло” Шекспіра), Жук (“З життя комах” Чапека), у кіно – генерал Ватутін “Від Бугу до Вісли” (1980), “Якщо ворог не здається” (1983), “Війна” (1990 – 1991).

Пазенко Володимир Антонович (2.8.1938, Кіровоград. обл.). Засл. металург. України (1984). Зак. Криворізьк. школу майстрів (1965). У 1955 – 1961 слюсар, водій автоцеху ЦГЗК. У 1961 – 1989 ст. оператор блюмінга №1 з-ду “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. металург СРСР (1982). Почес. Грамота Мінчормету СРСР (1982). Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Пазенко Леонід Михайлович (1.8.1964, Кіровоград. обл. – 27.11.1983, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак СПТУ № 14. Працював водієм автобази № 18. В арм. з 1982. Мол. сержант. Загинув у бою в Афганістані. Похован. у Кр. Розі. Нагородж .орд. Червоної Зірки.

Пакауз, пакгауз у давнину на Криворіжжі.

Паладій (від назви планети), хім. елемент періодич. системи Д. І. Менделєєва. Колір сріблясто-білий. Належить до платинових металів. Дуже рідкий. У Кривбасі виявлений в тальк-серпентині та піроксеніті. Вивчали Ю. Г. Гершойг, В. М. Куделін.

Паламар, нижчий церковнослужитель у православній церкві.

Паламарчук Федір Дмитрович (1908, Кіровоград. обл. – після 1973, Миколаїв). Військ. діяч. Зак. Київ. військ. уч-ще зв'язку. В арм. з 1930. Уч. народно-революційної війни в Іспанії, радник стрілецьких частин (1938). Уч. ВВВ з червня 1941. У скл. 110 Т бр. 18 ТК визволяв Криворіжжя. В арм. до 1954. У 1954 – 1969 інж. вузла зв'язку, студії ТБ м. Миколаїв. Нагороджж. орд. Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1, 2 ст. Червоної Зірки (2), Хрестом хоробрих (Польща), Військовим хрестом 1939, (Чехословаччина).

Паланка, слово побутує на Криворіжжі з давніх часів, в різні роки воно означало, **1.** Невелике містечко. **2.** Укріплення для захисту від ворога. **3.** Невеликий садок біля хати або хутора. **4.** Приміська слобода.

Паланка в перекладі з турецької мови означає – невеличка фортеця. У запоріжців певна частина території вольностей. Конкретно – подвір'я з різними будівлями огороджене навкруги. До 1768 існувало 5 паланок, з 1768 –7 територія сучас. Криворіжжя входила до скл. 3-х паланок: Бугогардівської, Перевізьської (Інгулецької) та Кодацької.

Палац дитячої та юнацької творчості ім. Ю. О. Гагаріна, відкрит. у жовт. 1974. Пл. 3 тис. кв. м. У 1974 – 270, у 1990 – 4,4 тис., у 1999 – 3,1 тис. учнів. З 1990 працювало 72, у 1999 – 64 педагоги. Пед. колектив працює над проблемами створення нової моделі позашкільн. закладу та створення умов для роботи з обдарован. дітьми. Серед пріоритетних напрямків діяльності – психолого-педагогічне обґрунтування навчання, робота з обдарован. дітьми, еколого-геологіч., краєзнавче виховання. Діють театри пісні "Зустріч", моделей "Магнолія", спорт. танцю "Ювента", студія "Ренесанс", народ. танцю "Барвінок", цирк. студ. "Шапіто", театр. студ. "Арлекін", колектив бальн. танцю "Зодіак", секції з айкідо, дзюдо, самбо, футболу, акробатики, авіамодельн. гурток, туристич. клуб "Топаз", клуб метеорології. Серед кращих педагогів Н. С. Кулеба, А. Г. Рідош, Л. І. Степанова, Г. О. Шевцова ін. Директор Л. І. Степанова. Розташован. у парку ім. Ю. О. Гагаріна у Ц.-Міськ. р-ні.

Палац культури ВАТ "Суха Балка", відкрит. у лист. 1953. У витоків стояли А. Ю. Гура, Г. Д. Губенко, В. А. Ляшенко, В. М. Кравець, Н. О. Білоніжко ін. Центр культури і відпочинку жителів Жовт. р-ну. Діяли духовий, естрад., народ. інструментів оркестри, театр. колектив. У 1954 дістав ім'я Б. Хмельницького. Пл. 2,7 тис. кв. м. До скл. входять зал на 550 місць, бібліотека. У 50-70-х відвідувало 500 чол., діяв дитяч. сектор, де займалося 200 дітей. Працює 10 худ. колективів: зразковий цирк, колектив "Чарлі", театр естрадних мініатюр, вокал. ансамблі "Зіронька", "Сузір'я", бального танцю, народ. пісні, ВІА "Крок", хореографіч. колектив "Фантазії", танц. колектив, духовий оркестр. Відвідують 1,3 тис. чол. Головна мета - відродження духовності і культури.

Палац культури заводу гірничого машинобудування, відкритий у 1953 і веде історію від початку 30-х, коли існував робітнич. клуб. При клубі діяли жіноч. і чоловіч. духові оркестри, драмгурток, вокальний ансамбль, укр. хор. Популярністю користувалися вистави "Наталка Полтавка", "Сватання на Гончарівці". Практикувалися поїздки у підшефні села. Ровесник відкриття ПК – народ. хор "Краяни". Багато років існував народ. ун-т з фак-тами "Література і мистецтво", "Здоровий спосіб життя". Відвідувало до 150 чол. Діяв лекторій, дискусійний клуб "Діалог", об'єднання за інтересами. Проводилися тематич. вечори. Виступали ансамбль "Ровесник", клуб "Ліра". Тепер діють 7 студій для підлітків, 3 спорт. секції. Їх відвідують до 200 чол. Організовувалися міськ. фестивалі "Маски", "Співограй", міжнарод. семінар бойових мистецтв айкідо ін.

Палац культури і техніки ком-ту "Криворіжсталь", відкрит. у груд 1954. Відкриттю був присвячен. великий концерт колективів худ. самодіяльності, артистів Москви, худ. театру О. Баталова, Л. Харитонова. Серед організаторів О. Л. Леонардов. Має зал на 500 місць, диско-зал, балет-клас, літній танц. майданчик, кімнату для занять і тренувань. Готуються комплексні програми з організації відпочинку металургів. Засновник фестивалів "Україно моя", "Таланти твої, Україно". У 1994 відбулося 67 заходів, які відвідали 15,7 тис. чол., у 1997 – 111 з 53,3 тис. чол. Діють 30 колективів, відвідують 2,2 тис. чол. Щодня займаються до 200 чол. дорослих і 2 тис. дітей. Серед кращих колективів

народні ансамбль танцю “Кривбас”, хор ветеранів, мюзик-студія “Д.Ж.А.Н.Г.О.”, колектив естрад. танцю “Кайрос”, диск-група “Елегант”, хореограф. ансамбль “Юність”, група “Класичний балет”, хореографіч. студія “Веселка”. Серед керівників засл. працівники культури України Л. Чорна, О. Скоцеляс, В. Дроботушко.

палац культури коксохімічного з-ду, відкрит. у 1956. До скл. входили зал на 400 місць, фойє, 8 кімнат для гуртків. У 80-90-х працювало 9 чол., діяло 9 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 150 чол. Серед колективів танцювальні ансамбль у скл. 45 чол. (керівник І. М. Хом), колектив дорослих у скл. 15 чол. (керівник Л. Ю. Богданова), хор у скл. 30 чол. (керівник В. Д. Бондаренко), вокал. ансамбль у скл. 8 чол. (керівникІ . Г. Михайличенко), ВІА у скл. 8 чол. (керівник О. Д. Панков), 2 дитяч. духових оркестри у скл. 35 чол. (керівники А. В. Спринчак, О. Д. Панков), студія фортепіано, баяна, гурток шиття. Проводилися масові заходи, концерти. У 1996 увійшов до скл. ком-ту “Криворіжсталь”. Знаходиться у стадії перепрофілювання.

Палац культури працівників народної освіти відкрит. у 1953 як ПК РУ “Більшовик”. Діяли гуртки худ. самодіяльності, які відвідували 1,3 тис. чол. У 1989 передан. освітянам. Працювало 24 чол. Діяли 39 колективів худ. самодіяльності, серед них 3 народні. Проводилися ун-ти культури, лекції, народний, школи і клуби за інтересами. Діяв театр драми і поезії, студія “Мальва”. Працювало 5 чол. Припинив діяльність у кінці 90-х.

Палац культури шахти “Батьківщина,” бере початок від клубу для інженерів Шмаківськ. рудника, відкритого у 1914. Проводилися зустрічі, відзначалися держ. і духовні свята. У 20-30-х центр культури жителів житломасиву РУ ім. К. Лібкнехта. Частково зруйнован. під час війни. Відбудован. на кінець 40-х. Розташовувалася бібліотека, діяли гуртки худ. самодіяльності, демонструвалися кінофільми. Особливою популярністю користувалися духовий оркестр В. І. Бєльського, драм. колектив. П. А. Ростовцева. Двічі піддавався перебудові і реконструкції. У 1965 відкрит. літній кінотеатр. У 1975 – 1976 проведен. кап. ремонт із заміною фасаду. Пл. до 2,3 тис. кв. м. Діють зал на 300 місць, 5 гурткових кімнат. Працює 15 чол. Діє 14 колективів, які відвідують 375 чол. Серед колективів хор “Червона калина”, фольклор. колектив “Водограй”, цирк. колектив “Сучасник”, ансамблі танцю бального “Грація”, народного “Джерельце”, ВІА. Бібілотека має 38 тис. томів, обслуговує 1 тис. чол. Проводяться тематичні вечори, конкурси, фестивалі, концерти. Директори О. Кабанова, О. Редковець, М. Норенко, А. Кузьменко, С. Михайлова, Ю. Халін, В. Козачок, К. Кузьменко, О. Невельська, В. Котович.

Палац культури шахти ім. Леніна, відкрит. у квіт. 1969. Працює 19 гуртків худ. самодіяльності, з них 8 – зразкові і народні. Їх відвідує близько 800 чол. Діють зал на 600 місць, дискотека на 200 місць, танц. зал на 300 місць. Щороку проводиться до 120 заходів. ПК відвідують до 60 тис. глядачів, влаштовується до 100 концертів. Директори В. П. Косенко, В. А. Паламарчук, А. Г. Горілий, А. Н. Шаповалов, Л. М. Бризгалін, Н. Ф. Єфімова.

Палац культури ШУ “Жовтневе”, відкрит. у 1955 як ПК РУ ім. Комінтерну. Пл. 2,5 тис. кв. м. Має зал на 400 місць, 6 приміщень для гуртків і секцій. Центр відпочинку і культури жителів житломасиву кол. РУ ім. Комінтерну. У 90-х працювало 15 чол. Діяло 6 колективів худ. самодіяльності, які відвідувало 150 чол. Серед колективів студія пластич. танцю, студія “Диво”, хор дорослих, 2 ВІА, драм. колектив, клуби ілюзіоністів “Коло”, любителів каменю “Кварц”, доброго настою “Сім'я”, об'єднання “Мелодія”, “Ерудит”, “Полум'я”.

Палац молоді і студентів, відкрит. у лист. 2000 у скл. Криворізьк. техніч. ун-ту. Має сучас. зал і сцену. Здатний прийняти до 5 тис. глядачі. Один з найпопулярніших центрів відпочинку молоді Кр. Рогу. Розташован. у Дзерж. р-ні по вул. XXII партз'їзду.

Палац праці, одержав таку назву в середині 20-х в результаті перейменування театру “Колізей”. Будинок згорів в ніч на 7.11.1926.

Палаци культури і клуби у Кр. Розі беруть початок від Будинку інженерів, який відкрит. у 1914 на Шмаківськ. руднику. Клубний рух започаткован. у середині 20-х. Серед перших

з'явилися на рудниках, у депо ст. Довгинцеве. Перший ПК відкрит. у 1933 в ШУ ім. Дзержинського. Активне будівництво і відкриття тривало у 50-60-х. У 1977 діяло 49 ПК. Останніми роками кількість різко скоротилася. Діють 26 ПК, де працює 120 колективів і гуртків, з них 44 мають почес. звання народного і 18 зразкових. Відвідує 2 тис. чол.

Палацу культури ПівнГЗК меморіальна дошка, встановлена у 1988 на споруді ПК у Терн. р-ні. Напис вказує, що ПК споруджено на честь 69-х роковин Великого Жовтня.

Палацу культури ш. ім. Леніна меморіальна дошка, встановлена у квіт. 1970 на споруді ПК. Напис вказує, що цей заклад культури споруджено на честь 100-річчя з дня народження В. І. Леніна.

Палацу образотворчих мистецтв сквер, закладен. в кінці 70-х в Інгулецьк. р-ні. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Палацу школярів сквер, закладен. в середині 30-х у зв'язку із забудовою Соцміста у Дзерж. р-ні. Пл. 1,7 га. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку, клумбами. Межує з вул. Революційною. Має до 20 видів рослинності.

Палебоєць, людина, яка забивала у грунт палі, призначені під фундамент або опалубку у давнину на Криворіжжі.

Палеха Валентина Григорівна (2.10.1938, Черкаська обл.). Засл. учитель України (1978). Зак. Черкаськ. педін-т (1960). У 1960 – 1964 учитель рос. мови Андріївськ. НСШ Полт. обл. З 1964 учитель укр. мови СШ № 37. Учитель-методист. Відмінник народ. освіти. Автор методич. розробок. Вивчає проблеми формування морально-естетичного ідеалу засобом художнього слова.

Палехська, вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург. Закладен. у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м, ширина – 9 м. Має 4 держ. будинки, проживає 21 чол., 65 приват. будинків, проживає 231 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь центру рос. народ. розпису Палеха (Іванов. обл., Росія).Обслуговує 37 в/з.

Паливно-емульсійна установка для тракторів С-100 і Т-100 М, створена інж. ін-ту ВНДІБПГ О. І. Лободою, Б. М. Ребристим на початку 70-х. Призначена для виготовлення емульсій, які знижують токсичність відпрацьованих газів.

Палиха, дощ зі снігом у давнину на Криворіжжі.

Палиця, ударно-кидальна зброя укр. козаків у XVII-XVIII ст. Використовувалася у бойових діях козаків зимівок Криворіжжя.

Паличники, ряд комах, те саме, що й примарові.

Палій, одяг ченців у християнстві Криворіжжя у вигляді довгої без рукавів накидки із застібкою на комірі, яка спускається долу і закриває підрясник і рясу.

Палій Віктор Миколайович (12.5.1949, Криворіжжя).Ген.-лейтенант. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1979), Військ. акад. Генштабу (1988). Вихованець Недайводських НСШ / СШ № 42. В арм. з 1966. У 1970 – 1976 ком-р взводу, роти, батальйону. У 1976 – 1986 ком-р полку, заст. ком-ра з'єднання. У 1988 – 1992 ком-р дивізії. У 1993 – 2000 ком-р корпусу, заст. командуючого військами Захід. оперативного командування, нач. Національної акад. оборони України. З верес. 2000 на керівних посадах в Міністерстві оборони України. Нагороджений орд. Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Палісад, оборонна споруда у вигляді товстих колод, загострених з однієї сторони, у давнину на Криворіжжі. Назва виникла від того, що палі були вкопані (посаджені) під кутом у землю.

Паллас Петро Симон (22.9.1741, Берлін – 8.9.1811, там же). Чл. Петербурзьк. АН (1767). Навчався в Німеччині, Англії. Географ, мандрівник, природознавець. У 1768 – 1774 керував експедиціями у Схід. Європі, Сибіру. У 1793 – 1794 досліджував Новоросію, відвідав Кр. Ріг. Залишив нотатки, які доводили наявність руд. покладів в Кривбасі. Автор наук. праць з ботаніки, геології, географії.

Палуб, дерев'яний вагончик для інструменту, одягу, їжі ін., який ставився на воза і вивозився у поле, де працювали люди, у давнину на Криворіжжі.

Пальцун Сергій Єрофійович (15.5.1927, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1963). У 1942 насильно вивезен. до Німеччини. У 1946 – 1978 бурильник, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе РУ ім. Леніна. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани"

Пальчатка (Digitaria)**,** рід трав'янистих рослин родини злакових. П. кров'яна – однорічна, часто пурпурово забарвлена рослина з розгалуженим від основи стеблом, вис. 25-50 см. Листки лінійно-ланцетні. Колоски 1 (2)-квіткові, в суцвітті з 2-13 колосовидних гілочок, зібраних пальчасто на верхівці стебла. Цвіте VII-X. На Криворіжжі зустрічається часто як бур'ян – на піщаних грунтах, у садках, виноградниках, на городах

Пальчик Павло Олександрович (26.5.1911, Полтав. обл.). Військ. діяч. Зак. 3 курси Військ. акад. ім. Фрунзе. В арм. з 1931. Уч. ВВВ з жовт. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг нач. штабу 50 гв. СП 20 гв. СД. Уміло планував дії полку у боях на Криворіжжі. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Паляниця Олександр Віталійович (29.2.1972, Житомир). Майстер спорту. Відом. футболіст. Нападаючий. Вихованець ДЮСШ "Спарта" (Житомир). Грав за "Дніпро" (1990 – 1992, 1995 – 1997), "Верес" (Рівне) (1993 – 1994), "Ласк" (Ліну, Австрія) (1996 – 1997), "Карпати" (Львів) (1996 – 1998 – 1999). У "Кривбасі" з 1999-2001. Бронз. призер чемпіонату України (1999 – 2000). Уч. єврокубків, за збірну України провів 2 матчі.

Паморок, **1.** Негода, дощова погода. **2.** Безпам'ятство фізичне у давні часи на Криворіжжі.

Пампушки, **1.** М'які черевики турецьк. походження. **2.** Порція тютюну для люльки. **3.** Прісна булка з часником.

Пам'яті Героїв, вулиця мкрн. 1-го Травня Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Постишева. Довж. 163 м. Пл. 513 кв. м. Має 15 приват. будинків. Обслуговує 32 в/з.

"Пам'яті Свердлова", бронепоїзд групи військ П. І. Дибенка діяв на Криворіжжі у трав. 1919 під час боїв з формуваннями отамана Григор'єва. Команда прикривала в р-ні ст. Радушне Апостолівськ. напрямок.

Пам'ятка бригадирам, ударникам про нові форми організації праці на рудниках Криворіжжя, затверджена Криворізьк. міським виконавчим комітетом у 1931. Призначалася для керівників середньої ланки, передбачала зміцнення труд. дисципліни, нормування умов праці.

Пам'ятна дошка на честь голів міськради, міськвиконкому, встановлена в квітні 2000 у вестибулі міськвиконкому. На сталеві стелі подані імена керівників міста, починаючи з берез. 1917: Уманський Аркадій Якович (3.-8.1917), Ричмедило Павло Дмитрович (9.-11.1917), Алещенко Іван Степанович (11.-12.1917), Геруцький Петро Вікторович (12.1917 – 3.1918), Скляр С. Т. (4.-12.1918), Фесенко Олександр Ксенофонтович (2.-4.1919), Сиволап Полікарп Пилипович (4.1919 – 9.1920), Панфілов Михайло (голова повітвиконкому) (9.1920 – 12.1921), Новиков Андрій Йосипович (голова міськвиконкому) (11.1921 – 12.1922), Демічев Григорій Опанасович (1.1922 – 3.1923), Рутер (голова міськради) (12.1922 – 10.1923), Копитовський (10.1924 – 4.1925), Раюшкин (голова міськради) (2.1925 – 4.1926), Лирьов (5.1925 – 4.1926), Міхно Клавдія Іванівна (голова міськради) (4.1926 – 2.1928), Крупно (голова окрвиконкому) (5.1926 – 9.1927), Тацький І. К. (голова окрвиконкому) (10.1927 – 8.1928), Олексієнко (голова міськради) (2.1928), Глушко (голова міськради) (2.1928 – 2.1931), Голишев (голова окрвиконкому) (11.1928 – 6.1929), Войтенко Г. Г. (голова окрвиконкому) (6.1929 – 9.1930), Качинський (2.1931 – 2.1932), Штейнтберський Юзеф Якович (2.1932 – 7.1933), Кисільов Василь Іванович (7.1933 – 9.1934), Чебукін Павло Васильович (1934 – 1937), Сташко М. О. (4.-12.1937), Ковальчук Василь Кирилович (1938 – 1939), Федоров Леонід Калістратович (1.1939 – 6.1941, 1944 – 1946), Бурлаков Петро Герасимович (1946 – 1948), Кудрявцев Іван Васильович (1948 – 1949), Калиниченко Федір Лукич (1950 – 1957), Москаленко Олександр Іванович (1957 – 1959), Перчин Микола Васильович (1959 – 1969), Бабич Юрій

Петрович (1970 – 1979), Гутовський Григорій Іванович (1979 – 1992), Любоненко Юрій Вікторович (1992 -).

Пам'ятний знак на честь будівництва ДП № 9 споруджен. у лист. 1974 на Новодоменній площі у Дзерж. р-ні. Проект інж. В. Шульгіна виготовлен. з труб на з-ді "Криворіжсталь". Напис свідчить, що у будівництві брали участь 35 проектних організацій, 1985 заводів, вкладено 261,9 тис. куб. м бетону.

Пам'ятний знак на честь видобутку 150-мільйонної тонни руди (1887 – 1979) кол. РУ ім. Комінтерну, відкрит. у червні 1979 по вул. Кремлівській (на фоні кол. РУ ім. Комінтерну) в Жовт. р-ну. Вагонетка вмонтована в циліндрич. коло. Графічно позначається: "1887 – 1979". Художник І. П. Марченко.

Пам'ятний знак на честь 200-річчя Кр. Рогу, встановлен. у трав. 1975 на злитті р. Інгулець та Саксагань у парку ім. газ. "Правда" в Ц.-Міськ. р-ні. Архітектор І. М. Гаврилов. Гранітний прямокутний обеліск передає зміст листа кошового отамана про заснування поштової станції Кр. Ріг.

Пам'ятний знак на честь жителів Кр. Рогу та військовополонених розстріляних фашистами на Чорногорці у 1941 – 1943, встановлен. у жовт. 1991. Являє гранітну плиту з написом, що в р-ні шахти № 5 було розстріляно тисячі людей.

Пам'ятний обеліск, встановлен. на Довгинцівськ. кладовищі у 70-х. Напис на гранітній стелі вказує, що тут поховані 43 бійця, які померли від ран у лют.-берез. 1944.

Пам'ятник воїнам-визволителям, у сел. Рудничне в Ц.-Міськ. р-ні, відкрит. у 1955. Обеліск встановлен. на братській могилі невідомих бійців і командирів.

Пам'ятник загиблим шахтарям, відкрит. у 1935 і вшановує пам'ять загиблих шахтарів на "Профінтерн" (1.5.1934). Являє 6-гранний обеліск, де розташовані фотографії і прізвища загиблих: Н. Ю. Шильман, Г. Х. Айденьян, М. К. Деджувані, Є. С. Мошиченко, А. О. Доровський, І. Ф. Ляпшей. Реконструйован. у 1979 під керівництвом О. О. Савельєва, О. Є. Мошиченка. Розташован. у сквері ВАТ "Суха Балка".

Пам'ятник на братській могилі воїнів-визволителів, робітників, підпільників кол. РУ ім. Дзержинського на вул. Іллічівській, відкрит. у 1947/1953. Скульптура воїна з прапором одеськ. майстрів. Залізобетон. У 1981 відбулася реконструкція. Скульптор О. В. Васякін, архітектор В. К. Барсуков створили стелу з барельєфом воїна з автоматом, який зображен. у момент атаки. Вічний вогонь оберігає імена 109 визволителів, 159 робітників РУ ім. Дзержинського, 6 підпільників. Факел Вічного вогню запалив повний кавалер ордена Слави Ф. І. Маліхов.

Пам'ятник на братській могилі на Довгинцівському кладовищі, відкрит у 1975. Напис на гранітній стелі свідчить, що тут поховані 12 невідомих бійців Червоної Армії. Є припущення, що це бійці-розвідники з 195 СД.

Пам'ятник на могилі криворіжців на Довгинцівському кладовищі, які загинули від рук фашистів у 1941. На сірому граніті вибито 11 прізвищ.

Пам'ятник робітникам і службовцям РУ ім. К. Лібкнехта воїнам-визволителям, відкрит. у трав. 1980 перед ПК кол. РУ ім. К. Лібкнехта в Сакс. р-ні. Дві пірамідальні конструкції у вигляді бойових прапорів виготовлені із залізобетону. На гранітних плитах вибито 241 ім'я. Палає Вічний вогонь. Архітектор М. П. Яглович.

Пам'ятники (арх.), **скульптурні**, архітектурні споруди, які встановлюються з метою увічнення видатної події, людини. Серед різновидів – меморіали, монументи, обеліски. Перші П. на Криворіжжі з'явилися в 70-х XIX ст. – початку XX ст. Серед них землевласниці Рахманової (1875), О.М.Полю, Олександру II, С.М.Колачевському, "Матка Боска". Більшість зруйновано під час рев. подій 1917-1918. У 1917 більшовики встановили бюст К.Марксу на сучас. вул. Леніна, який петлюрівці замінили на бюст Т.Г.Шевченка, якого знищили денікінці. У лист. 1924 встановлен. перший на Криворіжжі пам'ятник В.І.Леніна на території рудника ім. Леніна. Перші пам'ятники подіям ВВВ встановлені у середині 50-х. У 1954 у Кр. Розі відкрито 3 пам'ятники Б.Хмельницькому. У 60-х встановлені 3 пам'ятники М. Горькому. На Криворіжжі нараховується до 50 пам'ятників

В.І.Леніну, більше 80 подіям ВВВ, бюсти двічі Героям Рад. Союзу Д.Б.Глинки, В.І.Михліка. У камені увічнена пам'ять письменників Т.Г.Шевченка, Л.М.Толстого, О.С.Пушкіна, О.М.Горького, М.Ю.Лермонтова, уч. рев. подій В.А.Валявка, С.М.Кірова, С.Орджонікідзе, Ф.Е.Дзержинського, Артема, М.Ф.Фрунзе, К.Лібкнехта, партизанів-батуринців. На Криворіжжі встановлено більше 150 пам'ятників, обелісків, меморіалів. Серед них найвідоміші монументи "Перемога", підпільникам групи Решетняка, студентам і викладачам КГРІ, які загинули на війні. Більшість образів створили криворізькі скульптори О.В.Васякін, А.М.Гончар, А.М.Кашпаров, А.І.Ярошенко. Виготовлялися у Київ., Харків., Дніпропетров., Одес. худмайстернях, у ливарному цеху ком-ту "Криворіжсталь".

Пам'ятники природи, об'єкти природ. походження, які визнані унікальними характерними до місцевості, мають наукову, культурно-пізнавальну та естетичну цінність. Охороняються законом, об'єкт наук. досліджень, проведення екскурсій. На Криворіжжі – Скелі МОДРу, Дубова Балка (її залишки), виходи порід на поверхню.

Пам'ятників історії і культури охорони міська організація Всеукраїнського товариства, створена у 1967. Забезпечує охорону і будівництво пам'ятників. На обліку до 300 об'єктів історії і культури.

“Пам'ять”, сквер у центрі житломасиву Більшовик закладен. навесні 1986 і став меморіалом Героя Рад. Союзу Д. К. Шконди. Поруч – СШ № 54, де навчався Герой. Учні і гірники ш. “Більшовик” висадили берізки, каштанову, черемухову алею, яку назвали “Слава”.

“Пам'ять Ілліча” колгосп, створен. у 1930 в с. Красний Ручей (кол. село Веселівськ. сільради). Мав 1,6 тис. га. Працювало до 200 чол. Існували ферми, кузня, клуб. У 1956 увійшов до скл. кол-пу “Червоний партизан” на правах бригади.

Пан Іван Опанасович (18.9.1934, Одеська обл.). Пед. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1957 – 1959 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. “Червона Зірка”, “Гігант”. У 1959 – 1963 ст. інж. ін-ту “Діпрорудмаш”. У 1963 – 1967 ст. інж. ін-ту НДГРІ. У 1967 – 1969 керівник групи ін-ту “НДІметалургвентиляція”. З 1972 ст. викладач, доцент, декан економіч. фак-ту Криворізьк. філії Донецьк. ін-ту торгівлі / Криворізьк. економіч. ін-ту. Канд. економіч. наук. Автор 53 наук. праць.

Панагія, у православній церкві невелика, кругла, овальна ікона із зображенням Богородиці, Трійці, Христа. Прикрашається коштовностями.

Панаїд Борис Єгорович (1933, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1958 працював трактористом Чкаловськ. МТС, рад-пів ім. Мічуріна, “Гірник”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Бронз. медаль ВДНГ СРСР. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Панарін Віталій Андрійович (21.5.1926, Краснодар. кр.). Енергокерівник. Зак. Новочеркаськ. політех. ін-т (1956). У 1956 – 1960 ст. інж., у 1960 – 1971 нач. служби, у 1971 – 1985 голов. інж. Криворізьк. електромереж. Мав значні заслуги в електрифікації Кривбасу.

Панаса Мирного, вулиця мкрн. ПівдГЗК в Інгулецьк. р-ну. Забудова тривала у 1956 – 1961. У 1956 побудован. 1-й гуртожиток НКГЗК. Довж. 960 м. Має 16 5-4-поверх. будинків. Розташован. клуб мкрн. Названа на честь укр. письменника Мирного Панаса (Рудченко Панас Якович) (13.5.1849, Полтав. обл. – 28.1.1920, Полтава). Автор романів “Хіба ревуть воли, як ясла повні?”, “Повія”, повістей про укр. село. Обслуговує 26 в/з.

Панахида, заупокійна відправа у православній церкві. Може проводитися значно пізніше після смерті того, кому вона присвячується. На Криворіжжі влаштовується у переддень Перемоги, визволення Кр. Рогу, виведення військ з Афганістану.

“Панда”, фізкультурно-оздоровчий центр створен. у Жовт. 1998. Налічує 120 чол. Голова О. О. Чекригін.

Паникадило (від грецьк. poly – багато і kandela – свічка), у православних храмах Криворіжжя центральна люстра з багатьма свічками або лампадами. У XX ст. свічки замінені електрич. освітленням.

Панібрат, добрий друг, приятель, товариш, рівня за суспільним станом у давні часи на Криворіжжі.

Панівка, назва рушниці у давні часи на Криворіжжі.

Панкеєв Олександр Васильович (12.2.1895, Кр. Ріг – 22.6.1922, Харків). Уч. рев. руху. Зак. Сергіївське арт. уч-ще (1916). Навчався у Моск. ун-ті. Вінчався у Криворізьк. церкві. Уч. 1-ї світ. війни у скл. арт. частини. Прапорщик. Служив у фортеці Виборг. Делегат П з'їзду Рад (1917). Уч. гром. війни. Ком-р бронепоїзда № 9 на Півд. фр. Редактор газ. "Прапор боротьби" (Виборг, 1917). У 1919 комісар військ. частини. З 1920 викладач парт. школи. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Панкеєва, вулиця розташована на півн. Жовт. р-ну. Закладена у кінці 60-х, розвитку набула в 80-х. Довж. 800 м, ширина 11 м. Має 18 багатоповерх. будинків, проживає 2580 чол. Вкрита асфальтом. Розташовані СШ, АТС, ринок, 2 магазини. Названа на честь уч. рев. подій О. В. Панкеєва.

Панкеєва меморіальна дошка, встановлена у квіт. 1983 на будинку № 6 по вул. Панкеєва Жовт. р-ну. Напис поруч з барельєфом вказує на честь кого названа вулиця.

Панков Борис Ничипорович (6.8.1896, Орлов. обл. – 13.5.1974, Запоріжжя). Герой Рад. Союзу (6.4.1945). Ген.-майор. Зак. Вищу прикордон. школу (1925). Уч. гром. війни. В арм. з 1920. Уч. ВВВ з серп. 1942. На чолі 88 гв. СД відзначився в боях за Інгулець та Інгулецьк. плацдарм. З 1946 у запасі. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст., О. Невського.

Панков Михайло Андрійович (30.9.1903, Тульська обл. - ? , Москва). Герой Рад. Союзу (6.4.1945). Ген.-майор. Зак. Військ.- інж. акад. (1937). В арм. з 1921. Уч. ВВВ з квіт. 1943. Служив у штабі інж. військ. 8 гв. А. Керував будівництвом переправ, зокрема на Інгульці. До 1964 викладав в акад. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1, 2 ст.

Панков Олександр Дмитрович (29.8.1935, Луганська обл.). Діяч культури. Зак. Миколаїв. педін-т (1966). З 1958 викладач муз. шкіл №№ 1, 3, 4. Лауреат республік. конкурсів "Чарівна флейта" (1984), "Україна моя" (1996 – 1998). Виховав більше 10 лауреатів конкурсів.

Панкова, вулиця селища Озерне в м. Інгулець. Забудова почалася у 1975 у зв'язку із плановим знесенням сел. Дубова Гірка. Довж. 500 м. Має 22 приват. будинки. Названа на честь Героя Рад. Союзу Б. Н. Панкова. Обслуговує 102 в/з.

Панно (франц.), **1.** Обрамована частина стіни або стелі заповнена зображенням або орнаментом. **2.** Картина або рельєф, які призначені для постійного або тимчасового прикрашення визначених ділянок стін. Встановлені на житлових будинках по вул. XX партз'їзду, Мелешкіна ін.

Панов Павло Григорович (6.11.1914, Свердлов. обл.).Науковець. Зак. Уральськ. політех. ін-т (1937). У 1931 – 1932 технік-топограф в м. Ірбіт. У 1937 – 1938 працював в ін-ту "Уралтеплобуд". У 1938 – 1940 викладач тех-му. У 1941 – 1948 пом. секретаря Свердлов. обкому ВКП(б). У 1948 – 1958 заст. голови Свердлов. міськвиконкому. У 1958 – 1971 директор Уральськ. наук.-дослід. ін-ту академії комунального госп-ва. У 1971 – 1977 зав. кафедрою організації будівництва Дніпропетров. інж.-буд. ін-ту. У 1977 – 1982 зав. кафедрою технології та організації будівельного виробництва, доцент КГРІ. Канд. тех. наук. Автор 52 наук. праць з проблем міського госп-ва, будівництва, промоб'єктів і житла. Автор статей у Великій Радянській Енциклопедії (1956). Нагородж. орд. "Знак Пошани" (2).

Панова Валентина Григорівна (11.6.1940, Вологод. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. з 1967 – 1997 швачка Криворізьк. швейної фаб-ки. Переможець змагань, ударник праці, наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Панова Мотрона Михайлівна (3.12.1950, Київ. обл.). Чл. СЖУ (1979). Зак. Київ. ун-т (1972). У 1972 – 1986 працювала у київ. видавництвах "Наукова думка", "Мовознавство", "Комуніст України". З 1986 кор., заввідділом, власкор. газ. "Червоний гірник". Ведуча популярної рубрики "Запитайте у Мотрони". Почес. грамота облдержадміністрації. Одна з найпомітніших особистостей у журналістиці Криворіжжя 90-х.

Панський ліс, лісомасив в р-ні с. Валове Криворізьк. р-ну. Закладен. на початку XX ст. місцевими поміщиками. Звідси і народ. назва. Пл. 20 га. Росте майже 30 порід дерев і чагарників.

Пантелєєв Володимир Максимович (2.7.1916 – 22.7.1992, Кр. Ріг). Діяч культури. Освіта вища. Уч. ВВВ. Після війни займався пропагандою хорового мистецтва. Працював в ПК ПівдГЗК, НКГЗК. Створив і керував народ. театром. Лауреат і дипломант всесоюз., республіканськ., обл. фестивалів, конкурсів. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Пантелєєва Ганна Петрівна (19.6.1926, Краснояр. кр.). Почес. донор (1987). Зак. Красноярськ. с/госп. тех-м (1945). У 1942 – 1960 токар оборон. з-ду, охоронець, телефоністка, кухар в Красноярську. У 1960 – 1980 лаборант хім. лабораторії НКГЗК. За 1942 – 1997 здала 150 л крові. Врятувала життя багатьох хворих та травмованих. Очолювала штаб ДНД НКГЗК.

Пантелик, розум, здоровий глузд, розуміння у давні часи на Криворіжжі.

Пантилов Віталій Миколайович (8.8.1970). Майстер спорту. Футболіст. Півзахисник. Виступав за ком-ди "Металург" (Нікополь), СКА "Київ", "Торпедо" (Запоріжжя). У "Кривбасі" 1992 - 1995. Провів 92 гри, забив 13 голів. Був капітаном.

Пантьоха, давня назва неуважної людини у давнину на Криворіжжі.

Панфілова, вулиця мкрн. 1-го Травня Дзерж. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Сформувалася в 50-60-х. Довж. 208 м. Пл. 853 кв. м. Має 23 приват. будинки. Названа на честь Героя Рад. Союзу ген.-майора Панфілова Івана Васильовича (13.1.1893, Саратов. обл. – 18.11.1941, Моск. обл.). Уч. 1-ї світ., гром., ВВ воєн. У боях під Москвою ком-р 316 СД. Обслуговує 32 в/з.

Панфьорова, вулиця розташована в м. Інгулець. Забудова почалася в 60-х у зв'язку з будівництвом ІнГЗК. До груд. 1975 мала назву вулиця Прогресивна. Довж. 300 м. Має 25 приват. будинків, де проживає 45 чол. Названа на честь рос. письменника Панфьорова Федора Івановича (2.10.1896, Симбірська губ. – 10.9.1960, Москва). Автор романів "Бруски", "Боротьба за мир", "Велике мистецтво", "Удар" ін. Держ. прем. СРСР (1948, 1949). Обслуговує 68 в/з.

Панцир у біології, захисні тверді зовнішні скелетні утвори тварин. Розрізняють П. хітиновий (у деяких комах, нижчих ракоподібних), П. вапнистий (притаманний голкошкірим), П. кістковий (сучас. панцирним сомам, морським голкам, черепахам), П. роговий (африканським панголінам).

Панцирні кліщі, **орибатиди** (Oribatei), група членистоногих ряду акариформних кліщів. Довж. тіла 0,2-2,5 мм. В Україні зустрічається понад 500 видів. Живляться органічними рештками, беруть участь в ґрунтоутворювальних процесах.

Панцирник, бойова техніка у часи 1-ї світ. та гром. війн на Криворіжжі.

Панчак-Горлатова Наталя Вадимівна (14.8.1956, Кр. Ріг). Науковець. Освіта вища. Вихованка СШ № 51. Проживає у м. Роквілл (США). Працював наук. співробітником в Інті військово-морських досліджень США.

Панченко Володимир Григорович (28.2.1941, Кр. Ріг – 27.9.2000, Рязан. обл.). Засл. еколог Росії (1998). Зак. Одеськ. ун-т (1964). Вихованець СШ № 11. Вихованець проф. І. І. Пузанова. З 1966 наук. співробітник Окського біосферного заповідника. Організатор і завідуючий першого в СРСР розплідника рідкісних видів журавлів. Відновив популяцію білого журавля. Канд. біологіч. наук (1978). Золота, сріб., 2 бронз. медалі ВДНГ. Уч. міжнарод. наук. конференцій орнітологів у США, Данії, Франції, Болгарії. Автор 40 наук. праць.

Панченко Іван Андрійович (19.1.1941, Дніпропетров. обл.). Почес. працівник фізкультури і спорту України. Зак. Львів. ін-т фізкультури і спорту (1964). У 1958 – 1960 слюсар ш. № 10 РУ "Інгулець". У 1964 – 1965 інструктор фізкультури з-ду "Комуніст". У 1966 – 1972 інструктор, заст. голови, у 1972 – 1979 голова ком-ту з фізкультури і спорту міськвиконкому. У 1979 – 1986 заст. голови ком-ту фізкультури і спорту Дніпропетров. облвиконкому. У 1986 – 1987 інструктор відділу пропаганди та агітації обкому КПУ. У 1987 – 2000 голова ком-ту фізкультури і спорту облвиконкому. Відмінник фізкультури і спорту СРСР. Організатор турнірів і змагань обл. рівня.

Панченко Іван Мусійович (17.10.1920, Кіровоград. обл.). Засл. лікар України. Зак. Свердлов. медін-т (1942). Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. сан. роти 74 гв. СП 27 гв. СД. У 1945 – 1947 зав. Гданцівськ. поліклінікою, дільнич. терапевт. У 1947 – 1956 фтизіатр, голов. лікар 1-го протитубдиспансеру. У 1956 голов. лікар 3-ї міськлікарні. У 1957 – 1959 зав. відділом охорони здоров'я міськвиконкому. У 1959 – 1977 голов. лікар 3-ї міськлікарні, до 1994 рентгенолог. Один з організаторів медич. служби у Кр. Розі. Лікар-новатор. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., "Червоної Зірки", "Знак Пошани", знак. "За заслуги перед містом".

Панченко Іван Ничипорович (1904, Запорізька обл. – 21.9.1975, Харків). Герой Рад. Союзу. Зак. Запорізьк. інж.-буд. ін-т. В арм. з 1932. Уч. рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з 1941. На чолі 8 гв. СП 4 гв СД визволяв Кр. Ріг. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Суворова 3 ст., Кутузова 3 ст., Червоної Зірки (2).

Панченко Микола Іванович (17.11.1946, Черкаська обл.). Військ. діяч. Зак. Вищу школу КДБ (1977). У 1977 – 1998 ст. слідчий, нач. відділу контррозвідки. Один з організаторів СБУ в Україні. З 1997 адвокат, викладач права Криворізьк. економіч. ін-ту. Уч. боїв в Афганістані у 1979 – 1980. Уч. ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (1986). У 1988 в результаті автокатастрофи втратив ногу, залишився у строю. Офіцерський хрест від Спілки офіцерів України. Веде актив. громадську діяльність.

Панченко Олексій Семенович (30.3.1888, Черкаськ. обл. – 23.5.1969, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. рев. подій 1905, 1917, гром. війни 1918 – 1920. У 1930 – 1941 слюсар турбоцеху КРЕС. Перший стахановець в енергетиці Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. У 1941 – 1946 слюсар Саратовськ. ТЕЦ. У 1946 – 1955 слюсар КРЕС. Наставник. Засновник труд. династії.

Панчо (ісп.), короткий плащ з прямокутного шматка тканини з отвором для голови посередині. Традиційний одяг населення Лат. Америки. На піку моди серед криворіжців перебував на початку 70-х XX ст.

Панчохи, взуття з роду валянок у давнину на Криворіжжі.

Панчошний Микола Максимович (24.10.1936, Чернігів. обл.). Засл. металург України (1986). Член-кор. АГНУ (1991). Зак. КГРІ (1960). У 1956 працював у відділі тех. контролю ПівдГЗК. У 1957 – 1966 маркшейдер кар'єру, пом. машиніста екскаватора, гірнич. майстер, голова профкому, заст. голов. інж. рудника НКГЗК. У1966 – 1969 голов. інж. рудника в Алжирі. У 1969 – 1979 заст. нач. відділу, нач. рудника, заст. директора з виробництва, голов. інж. НКГЗК. У трав. 1979 – лип. 1988 директор, у лип. 1988 обран. ген. директором ПівдГЗК, де працював до 1997. Канд. тех. наук (1987). Автор 18 винаходів, 20 рацпропозицій. Держ. прем. України. Керував впровадженням нових технологій видобутку руди, її збагачення. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України. Мешкає у США.

Панчук Анатолій Григорович (7.12.1936, Хмельницька обл.). Пед. керівник. Зак. Київ. держ. ун-т (1965). У 1965 – 1973 зав. кабінетом, асистент, ст. викладач, доцент кафедри КГРІ. У 1973 – 1983 директор Криворізьк. філії Донецьк. ін-ту торгівлі / Київ. ін-ту народ. госп-ва. З 1984 доцент кафедри політекономії. Канд. економіч. наук (1971). Уч. всесоюз. наук. конференцій. Автор 95 наук. праць з політекономії.

Панщина, відробіткова рента, яка складається з обов'язків селянина виконувати польові та ін. госп. роботи за одержану від володаря в користування певну ділянку землі. У

Західній Європі панщина зійшла нанівець у XIV-XV ст., у Росії й зокрема на Криворіжжі збереглась і після відміни кріпацтва в 1861 для тимчасово зобов'язаних селян (до 1883). Рабська безоплатна праця селянина на свого пана. Окремі села перебували у повній власності землевласника, який примушував своїх підлеглих працювати на себе, як правило, 5 діб на тиждень.

Паперть, у православній вірі ганок, критий майданчик перед входом у храм.

Папірник Броніслав (Борис) (1944, Чехія – 1999, там же). МСМК. Зак. КГРІ. Вихованець криворізьк. школи важкоатлетів. Тренер З. С. Архангородський. Рекордсмен світу і Європи, призер чемпіонатів СРСР серед студентів. Останні роки проживав в Чехії.

Папороті (Polypodiophyta), велика група вищих спорових рослин, що нараховує близько 11 тис. видів. Поширені по всій земній кулі. В кімнатних умовах вирощуються папороті, що походять з тропіч. та субтропіч. р-нів. Це багаторічні трав'янисті рослини з добре розвиненим кореневищем, від якого відходять числені додаткові корені. У більшості видів листки (ваї) великі, перисто-розсічені. Молоді ваї равликоподібно закручені. Розмножуються спорами, що розвиваються в спорангіях на нижній стороні листка. В кімнатній культурі на Криворіжжі поширені П. – **нефролепіс** піднесений та його садові форми, **адіантум венерин волос** та ін. У дикому стані на Криворіжжі зростають **пухирник ламкий**, **щитовник шартрський**, **костяниць волосовидний**, **к. мурів, к. північний**, що зустрічаються зрідка в затінених розщілинах у місцях відслонень різноманітних гірських порід. Усі наведені види охороняються в межах Дніпропетров. обл.

Папсуй Андрій Євменович (13.12.1925, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з лист. 1943 у скл. розвід. підрозділу. З 1956 працював на прокат. стані з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Слави 3 ст.

Пап'є-маше, паперова маса. До початку 60-х років в школах Кр. Рогу на уроках праці школярі працювали з П. З цієї маси виготовляли іграшки, статуетки тощо. Дрібні шматочки паперу змочували водою, обклеювали ними модель. Коли волога висихала покривали шар паперу клеєм. Після висихання розрізали виріб, щоб вийняти модель, а далі його склеювали в місці розрізу, фарбували та прикрашали.

Парагоніт (від. грецьк. – дурити), мінерал класу силікатів. Колір жовтуватий, сріблясто-білий. Блиск шовковий. У Кривбасі рідкісний. Зустрічається в аспідних сланцях. Вивчав П. М. Каніблоцький у 1946.

Парад (франц., латин. – готую), **1.** Урочисте проходження військ, спортивних та ін. колективів з нагоди офіційних урочистостей. У Кр. Розі проводяться 22.2, 9.5, у День міста, огляду духових оркестрів ін. **2.** У Криворізьк. цирку – урочистий вихід на арену усіх учасників вистави.

Паразити в біології , організми, які живуть на поверхні тіла (ектопаразити) або в тілі (ендопаразити) інших живих істот (хазяїв) і живляться за їх рахунок. Продукти життєдіяльності багатьох П. діють на хазяїв як антигени. Виникли в процесі еволюції організмів з вільно живучих форм. До П. відносяться і віруси. Більшість П. – збудники ряду захворювань людини, тварин і рослин.

Паразитизм , специфічна форма співжиття (симбіозу) організмів різних видів, з яких один (паразит) перебуває в більш-менш тривалому безпосередньому (тілесному) зв'язку з іншим (хазяїном), використовуючи його як джерело живлення й життєве середовище. Розрізняють П. тимчасовий і П. постійний. Постійні паразити (воші, пухоїди, кровопаразитні найпростіші та ін.) паразитують протягом усього свого життя. Одні з паразитів (деякі круглі черви, блохи) паразитують у дорослому стані (імагінальний П.), інші (перливниці, оводи, техіни та ін.) – на личинкових стадіях (личинковий П.) тощо.

Паразитологія, медико-ветеринарно-біологічна наука, що всебічно досліджує паразитарні екосистеми з метою запобігання та ліквідації спричинюваної паразитами шкоди або використання їх для боротьби з шкідливими організмами. Разом з епідеміо-,

епізоото- та епіфітотіологією П. вивчає паразитарні хвороби. Розрізняють загальну і спеціальну П., а також гідропаразитологію. В розвиток П. великий внесок зробили В. М. Беклемішев, І. Г. Галузо, В. О. Догель, Є. І. Марциновський, Є. Н. Павловський, П. Г. Сергієв, К. І. Скрябін, В. Л. Якимов та ін. Проблеми П. розробляються в наук.-дослід. ін-тах НАН України, Київському наук.-дослід. ін-ті епідеміології та інфекційних хвороб.

Паран Альфис (? - ?). Франц. підприємець. У 1880 один із засновників акціонерн. тов-ва Криворізьк. заліз. руд у Парижі. На той час директор Тов-ва магнітно-заліз. руд.

Паранюк Ігор Васильович (18.4.1965, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. автошлях. ін-т (1989). З 1989 на керівних посадах в ДАІ. З 1998 нач. МРЕО. Керує процесом реєстрації електротранспортних засобів.

Паранько Ігор Степанович (15.9.1951, Львів. обл.). Проф. (1998). Д.Г.Н. (1997). Зак. Львів. ун-т (1974). У 1974 – 1976 геолог ін-ту "Львів-Дніпроводгосп". З 1976 вивчав проблеми спорудження підзем. сховищ газу в Ін-ті природних газів. У 1976 – 1984 інж., наук. співробітник Львів. ун-ту. У 1984 – 1994 геолог Криворізьк. геолог. експедиції. З 1994 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою геології та розвідки родовищ корис. копалин КТУ. Автор 90 наук. праць. Вивчає проблеми формації належності докембрійськ. конгломератів Укр. щита, розробки формаційних критеріїв стратифікації та кореляції докембрійськ. розрізів, геологіч. історії території України. Склав карту геологіч. формацій Укр. щита масштаб 1:500000, Держ. геологіч. карту Криворізьк. залізоруд. басейну масштаб 1:50000.

Парапет (з лат. захищати і груди), архітектурний елемент, що являє невисоку стінку, яка огороджує ганок, набережну, міст ін. Елементи П. кінця XIX – початку XX ст. зберіг у гравюрах криворізьк. художник Ю. П. Сич.

Параплиця, сталевий брус у верхньому жорнові, в який вставлялася вісь у давнину на криворізьк. млинах.

Параска-грязнуха, народна назва 27 жовтня на Криворіжжі. Початок холодних, осінніх дощів.

Параска-п'ятниця, день 10 листопада, з цього дня криворізькі дівчата молили святу мученицю Параскеву, щоб скоріше вийти заміж

Параскева (грецьк. paraskeye, приготування, переддень суботи, інакше п'ятниця), християнська свята, великомучениця, яка постраждала під час гоніння на християн при римському імператорі Діоклетіані (304-305). Уособлення Страсної п'ятниці, тому й зображена із знаряддями Страстей Господніх. Згідно з народними повір'ями Криворіжжя – покровителька багатьох жіночих ремесел.

Парафія, нижчий самоврядний церковний округ, який має свою церкву, храм. Громада віруючих, на утриманні якої знаходиться церква.

Паргамонова Надія Миколаївна (23.3.1915, Кіровоград. обл. – 12.6.1998, Криворіжжя). Засл. учитель України (1957). Освіта вища. З кінця 30-х працювала учителем Лозуватськ. СШ. З 1945 по 1981 учитель, директор Лозуватськ. СШ № 1. Педагог-новатор. Брала участь у відродженні народ. освіти на Криворіжжі. Відмінник народ. освіти (1955). Медаль ім. А. С. Макаренка (1965). Почес. громадянка с. Лозуватка (1995). Виховала 4 покоління лозуватців. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Паргасит (за місцевістю у Фінляндії), мінерал класу силікатів. Колір бурий, жовто-зелений. У Кривбасі рідкісний. Встановлен. І. І. Танатаром, А. П. Карменбаумом у 1956 у скарнірованому доломіті у Півн. руд. р-ні.

Пареміографія, цикл найкоротших жанрів, які в образній формі відтворювали стан природного середовища, суспільних та родинних взаємин. На Криворіжжі приказки, прислів'я, прикмети, каламбури, вітання, прокльони, побажання, афористичні вислови та анекдоти. Джерелом жанру стало не тільки реальне життя, а й влучні вирази з казок, легенд, переказів, пісень, притч. Реалізується у комплексі різних усних жанрів і виступають їх основними компонентами, що підкреслює смислові акценти.

Паризіт (на честь володаря родовища Х. Париза в Боготі), мінерал класу карбонатів. Колір червонувато-коричневий. Блиск скляний. В Кривбасі зустрічається у вигляді зерен на правому березі р. Жовта. Вивчав Г. Дяченко у 1958.

Паризької Комуни, вулиця житломасиву ім. Шевченка Жовт. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. до 2 тис. м, ширина 8 м. Має 164 будинки. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь 1-ї пролетарської революції у м. Парижі та ін. містах Франції (берез. 1971). Обслуговують 31, 63 в/з.

Парило (Agrimonia)**,** рід трав'янистих рослин родини рожевих. **П. звичайне** – багаторічник з шерстистоопушеними прямостоячими стеблами, вис. 30-35 (100) см. Листки чергові перервано непарноперисті, зісподу білуваті від шовковисто-бархатистого опушення. Квітки жовті, в колосовидній китиці. Цвіте VI-VIII. На Криворіжжі зустрічається звичайно по балках, серед чагарників, на засмічених місцях. Рослина лікарська, використовується в народній медицині, а також для виготовлення жовтої фарби, для дублення шкіри.

Парієв Сергій Миколайович (6.8.1956, Луганська обл.). Діяч культури. Зак. Донецьк. педін-т (1984). У 1978 – 1979 викладав у муз. школі Краснодона. У 1984 – 1996 викладач муз. уч-ща. З 1996 керівник дух. оркестру ПК ПівнГЗК. Дипломант джаз. фестивалю (1987, 1998). Виховав багато проф. музикантів. Виступав у концерт. програмах в Касселі, Фленебурзі (ФРН), Вітебську. Записувався на Укр. радіо і ТБ.

Парка, здвоєний сніп рівної соломи, зв'язаний перевеслом, використовувався для покриття будівель у давнину на Криворіжжі.

Паркан, вид огорожі, виготовлений з невеликих дощок або рейок з давніх часів на Криворіжжі.

Паркерит (на честь швейц. мінералога Р. Л. Паркера), мінерал класу сульфідів. Колір світло-бронзово-жовтий. Блиск металевий. Виявлен. у зоні розвитку мідно-нікелевої мінералізації у захід. частині Кривбасу, як прожилки. У 1963 описан. Ф. І. Соловйовою.

Паркет, вид покриття підлоги виготовленого з дерев'яних планок. На Криворіжжі поширений П.: ялинкою, цеглинкою, сайкою, планковий стандартний, щитковий ін.

Парки, сади і сквери Кривого Рогу, з'явилися у кінці 80-х XIX ст. Перший парк заклав кол. офіцер рос. флоту Мершавцев. Існували парки на садибах рудопромисловців і крупних землевласників Колачевського, Харіна, Перрі ін. Більшість постраждали під час рев. подій і гром. війни 1917-1920. Перший держ. парк. закладен. у 1924 на місці впадіння Саксагані в Інгулець, який назван. на честь газ. "Правда". Закладені Комсомольський парк, зона відпочинку Соцміста, РУ ім. Дзержинського, К.Лібкнехта, Комінтерну. Масове створення П.і С. почалося в 50-х. У 1969 діяло 40 парків і 110 скверів. У 2001 існувало 57 парків на 557 га, 149 скверів і 46 зелених зон на 589,8 га.

Паркова, вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена на початку 50-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 400 м, ширина 6 м. Має 7 багатоповерх. будинків, проживає 279 чол. Назва від місця розташування. Поруч знаходиться парк ім. Артема. Обслуговує 36 в/з.

Паркова, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. 2 тис. м, ширина 9 м. Без будинків.

“Парник” (паровик), народна назва паровоза у давні часи на Криворіжжі.

Парня, приміщення, де парили лозу, дерево ін. перед тим, як виготовляти з них меблі, посуд ін. у давнину на Криворіжжі.

“Парова”, шахта Карнаватськ. рудника закладена у 1907 для відпрацювання гнізда першого кар'єру. Зруйнована у 1913 в результаті зсуву лежачого боку кар'єру.

Паровий котел, пристрій для отримання пари з тиском вище атмосферного за рахунок тепла, яка утворюється під час спалювання пального. ККД звичайного циліндрич. К. дорівнює 30 %, паропродуктивність 0,4 т/ч, тис. пару до 1 МПа. Вперше застосован. у 90-х XIX ст. на рудниках Криворіжжя. Використовується у котельнях Кр. Рогу для опалення споруд.

Паровик, технічний пристрій, який працював на паровій тязі у давнину на Криворіжжі.

Парові підйомники, технічні пристрої для підйому руди з кар'єрів та шахт Кривбасу з кінця 90-х до початку гром. війни. У 1900 діяла 61 одиниця. Мали 10-60 к. с. Існувала 2 типи. Механізм з противагою і без неї. У першому випадку використовувалося 2 вагонетки, у другому –1. На підземних виробках діяли підйомники без противаги. Крім руди вона доставляла на-гора породу, шахтну воду. За зміну доставлялося 300-800 вагонеток по 60-100 пудів кожна. Загальна потужність П. п. 1688 к. с. Діяло 95 парових машин.

Паровоз, локомотив, агрегат, що приводився у дію з допомогою парової машини. Основна тягова сила на залізниці. Вперше на Криворіжжі з'явився у 1884 з пуском Катеринославськ. залізниці. Працювали до початку 80-х. Замінені тепловозами та електровозами. Останній П. Криворізьк. відділка залізниці встановлен. на постаменті на привокзал. майдані ст. Кр. Ріг-Головний.

Паровоз "Ем 733-69" встановлен. у серп. 1997 на привокзальному майдані ст. Кр. Ріг-Головний на честь залізничників Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці. Локомотив виготовлен. у 1934 на Луганськ. паровозобуд. з-ді. 52 роки возив вантажі. У ВВВ перебував у скл. військ.-експлуатаційн. загону №15. Кілька разів "поранений". П. реставрували ветерани залізниці В. М. Хотиненко, В. Г. Савченко. На П. встановлена мемор. дошка.

Паровозна, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 161 м, ширина 7 м. Має 87 приват. будинків, проживає 176 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 18 в/з.

Паровозне депо ім. Артема, існувало у 1945 – 1953. Входило до скл. управління залізнич. тран-ту тр-ту "Дзержинськруда". Обслуговувало ШУ ім. Кірова, К. Лібкнехта, Дзержинського, Ілліча, "Інгулець". Парк складався з локомотивів серії 86-93/92, 55-57, 55. Забезпечував тяговою силою вагони для перевезення гірнич. маси. Мало більше 20 одиниць техніки.

Паровозне депо ім. Леніна, існувало у 1945 – 1953. Входило до скл. управління залізнич. тран-ту тр-ту "Ленінруда". Обслуговувало ШУ "Жовта річка", "Гвардійське", ім. 1 Травня, Орджонікідзе, Кагановича, Фрунзе, Комінтерну. Парк складався з локомотивів серії 86-93/92, 55-57, 55. Забезпечував тяговою силою вагони для вивезення гірнич. сировини. Мало до 30 одиниць техніки.

Пародія (Parodia)**,** рід рослин родини кактусових. Батьківщина – Аргентина, Парагвай та Бразилія. Мініатюрні кактуси з кулястим, рідко видовженим яскраво-зеленим або голубуватим стеблом, 6-15 см висотою. Опушення збільшується до верхівки. Колючки відрізняються декоративністю. В залежності від виду їх колір сніжно-білий, золотисто-жовтий, темно-червоний та чорний; за формою бувають прямі, вигнуті або гачкоподібні. Забарвлення квіток від жовтого до темно-червоного, часто перевищують розмір самої рослини, розташовані на верхівці стебла. Цвітіння рясне й тривале. На Криворіжжі у любителів-кактусоводів найбільш поширені: **П. золотисто-колючкова, П. лагідна, П. сніжна, П. гарна** та ін.

"Пароль – "Кривбуд", оперативний лист газ. "Червоний гірник" вийшов на початку 30-х у розпал будівництва з-ду "Криворіжсталь".

Парсуна (від персони), умовне найменування видів укр. портрет. живопису XVI-XVII ст. На Криворіжжі збереглося в процесі розпису ікон.

Парось, давня назва дрібного дощу на Криворіжжі.

"Партизан", колгосп заснован. у 1931 у с. Грузьке на базі тов-ва спільної обробки землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, худоби. Мав до 1 тис. га землі, працювало до 300 чол. Перший тракторист І. О. Ткачов. Ліквідован. у 1935 – 1936 шляхом перейменування у кол-п "Комінтерн".

Партизанська балка, розташована поміж сіл. Кіровка і Кудашівка. Тягнеться з півд. на півн., впадає в р. Боковенька. Довж. 1,5 км. Схили частково похилі, рідше глибокі,

особливо біля впадіння у річку, спад до 15 м. Поросла акацією, глодом, терном, шипшиною, абрикосом. Багата на різнотрав'я. Утворилася шляхом розмиття грунту весняними водами і дощами. Назва пішла від періоду війни.

Партизанська, вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 50-70-х. Довж. 1,3 тис. м. Пл. 5,4 тис. кв. м. Має 141 приват. будинок. Багата на зелені насадження. Обслуговує 5 в/з.

Партизанські загони на Криворіжжі для боротьби з Денікіним, створювалися у серп. 1919 – січ. 1920. Найбільш боєздатні – Лозуватськ., Криворізьк., Веселотернівськ., Довгинцівськ., Петрівськ. У розпал повстання нараховували до 2 тис. бійців. Двічі вибивали денікінців з Кр. Рогу.

Партійно-технічна конференція, відбулася у Кр. Розі у серп. 1944. Делегати розглянули питання відбудови Кривбасу, послідовність відродження шахт. З доповідями виступили відомі гірнич. інженери Кудряшов, Шильман, Самохвалов.

Партійно-технічна конференція друга, відбулася у 1948 у Кр. Розі за ініціативою міськкому КП(б)У, тр-ту "Кривбасруда". Поклала початок процесу збагач. та огрудкування бідних залізних руд, будівництву гірничо-збагач. ком-тів. Розглядалися перспективи розвитку Кривбасу, підвищення якості товар. руди. Рекомендації затверджені Мінчорметом СРСР. У роботі взяли участь 467 делегатів від гірничо-металург. підприємств, наук. установ СРСР, підготовлено 19 доповідей. Визначені перспективи підвищення інтенсивності розробки покладів багатих руд, організації відкритого видобутку та збагачення у великих масштабах бідних залізистих кварцитів.

Парусина, міцна, важка тканина з товстої пряжі. Спочатку використовувалася для виготовлення вітрил. Використовувалися для виготовлення верху взуття, пошиття спецодягу. На Криворіжжі використовувалася до середини 60-х для пошиття брюк і взуття, покриття дахів, виготовлення саморобних розкладачок.

Парух Софія Володимирівна (20.10.1924, Білорусь – 18.10.1994, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Гродненськ. медін-т (1951). У 1951 – 1958 зав. відділенням 1-го протитубдиспансеру. У 1958 – 1994 зав. відділенням, ординатор 4-го протитубдиспансеру. Автор наук. праць з проблем діагностики туберкульозу. Відмінник охорони здоров'я.

Парфорс, спеціальний нашийник із залізними шипами для мисливських собак у давні часи на Криворіжжі.

Пархоменка, вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена в 50-х. Довж. 120 м, ширина 5 м. Має 5 приват. будинків, проживає 12 чол. Заасфальтована. Зелені насадження займають 0,1 га. Названа на честь уч. гром. війни О. Я. Пархоменка. Обслуговує 36 в/з.

Пархоменка О. Я. меморіальна дошка, встановлена у лют. 1969 на споруді залізнич. вокзалу ст. Кр. Ріг-Головний. У цьому приміщенні в 1919 розташовувався штаб командуючого Півд. групою військ О. Я. Пархоменка.

Пархоменко Володимир Андрійович (1.1.1930, Миколаїв. обл. – 1988, Кр. Ріг). Відом. актор. Зак. Харків. ін-т мистецтв. Працював режисером у театрах Дніпродзержинська, Дніпропетровська, Чернігова, Кузнецька, Сімферополя, Благовєщенська. У 1977 – 1981 актор, режисер Криворізьк. театру ляльок. Зіграв багато провідних ролей, поставив спектаклі.

Пархоменко Ксенія Андріївна (28.12.1923, Донецька обл.). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1952). У 1952 – 1966 нач. гідрогеологіч. станції. У 1966 – 1970 голов. гідрогеолог тр-ту "Кривбасгеологія". З 1970 провідний гідрогеолог Мінгеології України. Виявила закарстовані доломіти від РУ "Суха Балка" до РУ ім. Дзержинського. Керувала ліквідацією прориву підземних вод на працюючі родовища. Знавець підзем. вод Кривбасу.

Пархоменко Олександр Якович (24.12.1886, Луганська обл. – 3.1.1921, Черкаська обл.). Уч. гром. війни. З 1900 працював на Луганськ. паровоз. з-ді. Уч. рев. подій 1904 – 1905. В арм. з 1918. У квіт. – червні 1919 командувач групою військ по боротьбі з Григор'євим.

Перебував у Кр. Розі на ст. Довгинцеве. Нач. 14 КД. Уч. боїв у Криму. Загинув у бою з махновцями. Ім'я носить вул. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора РРСФР (2).

Пархоменко Станіслав Іванович (6.11.1941, Дніпропетров. обл. – 25.6.1987, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1970). З 1959 слюсар РУ ім. Дзержинського. У 1970 – 1984 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. ш. "Саксагань" РУ ім. Дзержинського. З 1984 директор РУ ім. Комінтерну. Трудова діяльність пов'язана із залізницею. З початку 30-х очолював депо ст. Довгинцеве. Ініціатор почину, за яким паровози ремонтувалися протягом зміни. Ударник перших п'ятирічок, стахановець.

Пархотько Володимир Терентійович (20.7.1906 - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Працював на залізниці. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани". Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Паршиков Іван Єгорович (2.11.1929, Брянська обл. – трав. 1992, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Освіта вища. У 1947 – 1954 слюсар Запорізьк. котломонтаж. управління. У 1954 – 1957 зав. гаражем у кол-пі. У 1957 – 1961 водій, нач. колони тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1961 – 1992 організатор і перший директор автобази № 20. Умілий організатор виробництва, виховав кілька поколінь водіїв. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Паршин Вадим Іванович (24.5.1937, Кр. Ріг). Профспілковий діяч. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1959). У 1959 – 1974 слюсар, інж., майстер, пом. нач. аглоцеху, у 1974 – 1976 заст. голови, у 1976 – 1979 голова профкому з-ду "Криворіжсталь". У 1979 – 1988 голова міськкому профспілки працівників металург. промисловості. З 1988 працює на з-ді "Криворіжсталь". У 1976 – 1989 чл. ЦК профспілки, чл. президії обкому профспілки. Делегат з'їздів профспілок СРСР, України. Золота, сріб., бронз. (2) медалі ВДНГ. Один з ініціаторів встановлення Дня з-ду "Криворіжсталь", відкриття піонерськ. таборів, саун на виробництві. Засл. працівник "Криворіжсталі". Сприяв розвиткові дружби з гірниками, металургами Мансфельда (Німеччина), Смедереве (Югославія), Дюнкерк, Латорингія (Франція). Автор 100 рацпропозицій та винаходів.

Паршина Таїсія Павлівна (25.12.1939, Дніпропетров. обл.). Діяч. мистецтв. Зак. Дніпропетров. театр. уч-ще (1963). У 1963 – 1966 методист хореографії Будинку творчості. У 1966 – 1970 артистка балету Криворізьк. театру муз.-драм. комедії. У 1966 – 1978 керівник балет. студії ПК з-ду "Криворіжсталь", хореограф спорт. гімнастики ДЮСШ № 1. З 1978 створила та очолила театр танцю "Пролісок" у ПК ім. Артема. Одна з найталановитіших педагогів Кривбасу. Разом з колективом лауреат конкурсів і фестивалів. Серед вихованців зірка світового балету В. Малахов ін.

Пасажирська вагонна дільниця Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці, утворена у 1982 на базі ст. Мудрьона. До скл. входили цех резерву провідників, пункт техніч. обслуговування вагонів, цех екіпірування вагонів, контора з обслуговування пасажирів. Працювало 1,2 тис. чол. У лист. 1987 дільниця реорганізована у дирекцію з обслуговування пасажирів. Крім вказаних структур входили вокзали Кр. Ріг-Головний, Кр. Ріг, Роковата, П'ятихатки, Апостолове, Нікополь, Марганець, Чортомлик. Працювало 1,3 тис. чол. У жовт. 2000 утворен Криворізьк. центр з обслуговування пасажирів. До його скл. увійшли квиткові каси. У лют. 2001 центр реорганізован. у Криворізьк. пасажирську вагонну дільницю. Із скл. вилучені персонал вокзалів і лінійних квиткових кас. Крім названих структур до скл. увійшли деревообробний цех, цех по ремонту обладнання, будівельний цех, цехи постачання та автотран-ту. Працює 897 чол. Формуються поїзди в Київ, Москву, Львів, Сімферополь, Гродно, Санкт-Петербург, Кіровоград. За 2000 поїздами дальнього сполучення перевезено 825 тис. чол.

Пасальський Павло Тимофійович (1871, Кишинів – 12.11.1900, Київ). Укр. геолог. Зак. Новоросійськ. (Одеськ.) ун-т (1894). З 1894 співробітник Одеськ. магнітно-метеорологіч. обсерваторії. З 1898 приват-доцент Новоросійськ. ун-ту, вів курс з магнетизму. У 1898 провів першу магнітометрич. зйомку Кривбасу. Про це доповів X з'їзду рос. природознавців, І метеорологіч. з'їзду. Склав магнетичні карти Кривбасу. Автор 20 праць, монографії "Об изучении распределения магнетизма на земной поверхности".

Пасальського П. Т. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1896 – 1898. Вивчалися особливості магнітної аномалії в р-ні Кр. Рогу та її вплив на стан здоров'я людини. Доповідь заслуховувалася на X з'їзді рос. природознавців і лікарів в Києві у 1898.

Пасацький Олександр Володимирович (1.1.1945, Кр. Ріг). Керівник пожеж. частин. Зак. Харків. пожежно-техніч. уч-ще (1966). У 1966 – 1973 нач. караулу, заст. нач. СВПЧ-12, у 1973 – 1985 заст. нач., у 1985 – 2000 нач. 3-го загону держ. пожеж. охорони Кр. Рогу. Знак "За відмінну службу в МВС". Має 60 заохочень по службі. Нагородж. медаллю "За відвагу на пожежі".

Пасербиця, нерідна дочка для батька і матері у давні часи на Криворіжжі.

Пасинок, нерідний син для одного з батьків у давні часи на Криворіжжі.

Пасітниченко Ганна Михайлівна (20.5.1942, Кіровоград. обл.). Новатор сільгосп виробництва. Освіта середня. У 1965 – 1996 доярка птахорад-пів "Христофорівський", "Новолозуватський". Майстер високих надоїв молока. Член обл. клубу 5-тисячниць. Уч. ВДНГ (1982). Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Пасічка, дрібно посічені буряки, капуста, картопля або бадилля, що йшло на корм худобі у давні часи на Криворіжжі.

Пасічник Олексій Іванович (23.7.1921, Чернігів. обл. – 30.9.1996, Кр. Ріг). Зак. ВПШ при ЦК КПРС (1965). Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 420 СП 122 СД. У 1948 – 1952 власкор газ. "Вільна Україна", газ. "Зоря". У 1952 – 1966 літ. працівник, зав. відділом, у 1966 – 1980 редактор газ. "Червоний гірник". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Паслін (Solanum), рід трав'янистих рослин або витких кущів родини пасльонових. Листки цілісні, лопатеві, роздільні, іноді перистоскладні. Квітки у верхівкових завійках. Віночок колесовидний, з 5-лопатевим відгином, пиляки складені конусом. З дикорослих видів на Криворіжжі найбільш поширений **П. солодко-гіркий, глисник** – багаторічна рослина з витким довгим стеблом, 1,5 м завдовжки. Квітки фіолетові, зібрані у півзонтики. Ягода дрібна (1-3 см), яйцевидна, червона. Цвіте V-VIII. Часто зустрічається по берегах річок, ставків, серед чагарників, на вологих місцях. Рекомендується у вертикальне озеленення міста для оформлення загорож, бесідок, арок.

Пасовищні кліщі, іксодові кліщі (Ixodidae), родина кліщів. Довж. 1-10 мм. В Україні – 29 видів. П. к. – кровососні паразити багатьох хребетних тварин і людини, переносники збудників небезпечних хвороб (енцефаліту, туляремії, чуми, піроплазмозів та ін.).

"Пасаж", магазин відкрит. у 1965. Торговельна пл. 951 кв. м. Ведеться торгівля товарами промислової групи. Діють відділи білизни, чоловічого та жіночого одягу, косметики, меблів ін. Працює 12 чол. Один з найпопулярніших торг. центрів Ц.-Міськ. р-ну. Розташован. на пр. К. Маркса.

Пастера, вулиця розташована у півн. частині житломасиву Довгинцеве Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30-х, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Робітнича. Довж. 515 м, ширина 9 м. Має 28 приват. будинків, проживає 43 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь франц. вченого Пастера Луї (27.12.1822, м. Доль, Франція – 28.9.1895, поблизу Парижа). Мікробіолог і хімік, чл. Франц. акад. наук з 1862, Франц. мед. акад. з 1873, почес. чл. Петербургзьк. АН з 1893. Професор ряду ун-тів. Відкрив природу бродіння. Спростував теорію самозародження мікроорганізмів. Вивчив етіологію багатьох інфекційних захворювань. Розробив метод профілактичної вакцинації проти сибірки, сказу, бешихи свиней. Запропонував методи стерилізації. Обслуговує 39 в/з.

Пастернак (Pastinaca), рід трав'янистих рослин родини зонтичних, нараховує 18 видів, поширених в Європі й Азії. **П. посівний,** дворічна трав'яниста рослина. У перший рік утворює розетку листків і м'ясистий коренеплід, на другий – прямостояче гранчасто-борозенчасте стебло, 100-170 см вис. Листки чергові, сидячі, перисторозсічені. Квітки двостатеві, суцвіття – складний зонтик. Плід – двосім'янка. Цвіте VII-VIII. Використовують як пряноші в кулінарії і консервній промисловості. Лікарська рослина.

Галенові препарати рослини вживають для збудження апетиту, як болезаспокійливий засіб при простуді та від кашлю. У Кр. Розі культивують на присадибних ділянках. Як бур'ян по засмічених місцях, біля доріг зустрічається **П. дикий** – дворічна рослина з галузистим стеблом, вис. 40-100 см. Листки непарно-перисті, зісподу пухнасті. Квітки жовті. Цвіте VI-VIII.

Пастушкін Полікарп Маркіянович (22.2.1902, Дніпропетров. обл. – Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1927). У 1916 – 1923 гірник рудника 3-го Інтернаціоналу (Марганець). У 1923 – 1933 лопатник, бурильник, технік, нач. дільниці, зав. шахтами "Більшовик", "Індустріалізація", ШУ ім. Жовтневої революції. У 1933 – 1937 голов. інж. ШУ "Більшовик". У 1937 – 1938 голов. інж. ШУ ім. Жовтневої революції. У 1938 – 1940 голов. інж. ШУ ім. Ілліча. У 1941 – 1952 голов. інж. Лебязької групи рудників тр-ту "Уралруда". У 1952 – 1955 нач. відділу тр-ту "Ленінруда". З 1955 керуючий тр-том ім. Орджонікідзе. Брав актив. участь у відбудові Кривбасу. Умілий організатор процесу видобутку руди. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Пастушок (Rallus), птах ряду пастушкоподібних. Довж. 29-33 см, вага 110-115 г. Перелітний птах. На Криворіжжя прилітає у берез.-квіт., відлітає у верес.-жовт. Середнього розміру. Дзьоб довгий. Забарвлення оливково-буре і сіре, на боках білі і чорні поперечні смуги. Населяє береги водоймищ. Гніздо на стеблі очерету, у траві. Кладка у трав. з 7-10 яєць. Дуже швидкий, надає перевагу ночі. Голос крикливий "уіть-уіть-уіть". Живиться комахами, черв'яками.

Пасунько Борис Степанович (1.11.1923, Київ. обл. – 2.11.1989, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта вища. У 1939 – 1940 працював на Черкаськ. машбуд. з-ді. У 1940 – 1941 токар ШУ ім. Ілліча. У 1941 – 1947 виготовляв снаряди на Бакалі. У 1947 – 1950 токар ШУ ім. Ілліча. У 1950 – 1957 на парт. роботі в Ц.-Міськ. райкомі КПУ. У 1957 – 1987 заст. директора ДРРЗ. Визнавався кращим озеленювачем Кр. Рогу. Керував закладенням парку ім. Павлова, інших об'єктів соцкультпобуту.

Патенко Ольга Григорівна (1.5.1926, Кр. Ріг – 2000, там же). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1946 – 1976 електрозварник КСУ № 447 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Передовик, наставник, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брала активну участь у спорудженні об'єктів з-ду "Криворіжсталь".

Патефон (від франц. фірми і грецьк. – звук), портативний чемодан для прослуховування записів на платівках. Широко використовувався на Криворіжжі на початку XX ст. до 60-х. Поступився популярності і можливостям радіолам, телебаченню, радіо.

Патисон, культурна рослина, різновидність овочевих гарбузів. Плоди тарілкувато-дзвоникуваті з дуже щільним білим м'якушем. У їжу використовують молоді зав'язі, їх маринують, варять, смажать. Товарні плоди утворюються через 7-10 днів після початку цвітіння.

Патлань Микола Миколайович (1.12.1929, Черкаська обл.). Науковець. Зак. Одеськ. ін-т інж. морфлоту (1955). З 1961 ст. наук. співробітник, зав. лабораторією НДГРІ. Диплом ВДНГ України (1982). Уч. симпозіумів з міцності сталевих канатів (Одеса). Автор 45 наук. праць, 15 винаходів.

Патлань Микола Онисимович (3.7.1939, Кр. Ріг). Відом. водолаз. Освіта середня. У 1958 – 1972 водолаз-рятувальник Криворізьк. рятувальної станції ДТСААФ. Під водою провів 1,2 тис. год., врятував 46 чол. Виконував спецзавдання у затоплених шахтах і водоймищах Кривбасу. Нагороджений медаллю "За порятунок потопаючих".

Патолоч, див. **огребки**.

Патолока, місце, де пасли худобу, після того, як вона з'їла всю траву у давні часи на Криворіжжі.

Патона, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 330 м, ширина 7 м. Має 47 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. вченого у галузі мостобудування і зварювання,

акад. АН України Патона Євгена Оскаровича (4.3.1870, Ніцца – 12.8.1953, Київ). Герой Соц. Праці (1943), засл. діяч науки України (1940). Зак. Дрезденськ. політех. ін-т (1894), Петербурзьк. ін-т інж. шляхів (1896). У 1904 – 1939 викладав у Київ. політех ін-ті. З 1934 керівник Ін-ту електрозварювання АН України. Віце-президент АН України (1945 – 1952). Засновник вітчиз. школи зварювання металів. Автор підручників з мостобудування, оригінальних проектів мостів і шляхопроводів. Держ. премія СРСР (1941). Обслуговує 5 в/з.

Патрикєєв Микола Миколайович (30.10.1890, Пензенська обл. – 7.5.1960, Москва). Гірнич. керівник. Зак. Петроград. гірнич. ін-т (1918). У 1918 – 1924 працював у Підмоск. вугільн. басейні. У 1924 – 1929 тех. керівник рудників Кривбасу, організатор їх відбудови. У 1930 – 1960 нач. Камишбурунськ. ком-ту, керівник Магнітогорськ. рудника, голов. інж. "Головруди" Мінчормету СРСР. Один з керівників будівництва ГЗК у Кривбасі. Нагородж. орд. Леніна (2).

Патрологія, розділ християнського богослужіння, присвячений творам та біографіям отців церкви.

Паустовського, вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Криворізька. Довж. 840 м, ширина 9 м. Має 3 багатоповерхових будинки, проживає 117 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Паустовського Костянтина Георгійовича (31.5.1892, Москва – 14.7.1968, Калузька обл.). Навчався у Київ. ун-ті. Твори "Кара-Бугаз", "Колхіда", "Чорне море", "Золота троянда", "Повість про ліси". Обслуговує 82 в/з.

Паутов Анатолій Іванович (16.7.1922) Визволитель. Освіта вища. Уч. ВВВ з лип. 1943 у скл. 951 ШАП 306 ШАД. Брав участь у визволенні Криворіжжя. Стрілець-радист Іл-2. Одного разу був збитий і до 1979 однополчани вважали загиблим. Після війни доцент, проф., ректор Пензенськ. с/госп. ін-ту. Автор наук. праць.

Пахізандра верхівкова (Pachysandra terminalis)**,** рослина родини самшитових. Батьківщина – Далек. Схід (Сахалін, Японія, Китай). Багаторічний повзучий вічнозелений напівкущ, вис. до 30 см, з щільними голими листками, розміщеними у 2-3 яруси. Квітки білі, на кінцях стебел. Цвіте V-VI. Розмножують поділом кущів. Рекомендується в озеленення Кр. Рогу як тіневитривала ґрунтопокривна рослина.

Пахітоска, самокрутка з кукурудзяного листка у давні часи на Криворіжжі.

Пахлун, церковне кадило у давні часи на Криворіжжі.

Пахолок, панський слуга у давнину на Криворіжжі.

Пахом-бокогрій, народна назва 28 травня на Криворіжжі. Якщо в цей день погода тепла, все літо буде теплим.

Пахомов Анатолій Григорович (17.6.1950, Кр. Ріг). Засл. металург України (1994). Зак. Криворізьк. тех-м руднич. автоматики (1969). У 1972 – 1973 слюсар конвертор. цеху з-ду "Криворіжсталь". У 1973 – 1976 слюсар Орджонікідзівськ. ГЗК. З 1976 оператор стана гарячої прокатки СПЦ № 3 ком-ту "Криворіжсталь". Передовик виробництва, ударник п'ятирічок. Почес. грамота Мінчормету СРСР.

Пахомов Андрій Григорович (1901, Кр. Ріг – 30-ті, Харків). Уч. рев. руху. Історик. Зак. Харків. ін-т наргоспу (1929). Навчався у Криворізьк. народ. школі, працював токарем на з-ді "Пневматик", Гданцівськ. з-ді. З серп. 1917 у скл. червоногвардійськ. загону чавуноливар. з-ду, з берез. 1919 у скл. 1-го Криворізьк. комуністич. полку. Перебував на госп. посадах, остання – директор Харків. з-ду "Вторчормет". Залишив спогади, які викликають суперечки серед істориків. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора (2), Червоної Зірки.

Пацюк, щур (Rattus), рід гризунів родини мишачих. Довж. тіла 10-30 см. В України – 2 види: **П. сірий, П. чорний.** Шкодять тваринництву, на складах, поширюють чуму, туляремію, ящур та ін. хвороби людей і тварин. Альбіносна форма П. використовується як лабораторна тварина.

Пацюк мандрівний (сірий) (Rattus norvegicus), представник родини мишей ряду мишоподібних ссавців. Поширений по всій земній кулі за виключенням полярних областей і пустель. На території Криворіжжя є скрізь, основна маса (найбільша численна) у містах. Всеїдний. У виплоді буває 3-11 звірків. Пошкоджує комунікації, продукти, корм. Небезпечний в епідеміологічному відношенні як перенощик збудників багатьох інфекційних захворювань людини і тварин. Необхідно систематично вести боротьбу.

Пачіна Г.О. (сільгосп. керівник) трудова діяльність, пов'язана з Кутянською лісозахисною станцією. З кінця 40-х працював заст. директора. Організатор висадження зелених насаджень навколо Кр. Рогу. Держ. прем. СРСР (1950). Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Пашева-Лимаренко Дар'я Федорівна (1.5.1921, Кіровоград. обл.). Пед. керівник. Зак. Нікопольськ. пед. уч-ще. Відома піонервожата 30-х. Однокласниця підпільника І. Демиденка. Формувала перші у Кр. Розі загони тимурівців. У 1939 – 1941 піонервожата СШ № 11. У 1946 – 1976 учитель молодших класів СШ №№ 11, 70, 26.

Пашин Олександр Олексійович (16.1.1931, Курська обл. – січ. 2001, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Курськ. мед. ін-т (1956). У 1956 – 1961 дільнич. лікар, хірург райлікарні в Курськ. обл. У 1961 – 1968 хірург 3-ї міськлікарні. У 1968 – 1974 голов. лікар 10-ї міськлікарні. У 1974 – 1977 зав. відділом охорони здоров'я Ц.-Міськ. райвиконкому. У 1977 – 1992 голов. лікар 3-ї міськлікарні. З 1992 хірург мед. комісії Ц.-Міськ. РВК. Відмінник охорони здоров'я. Уміло керував мед. обслуговуванням населення Ц.-Міськ. р-ну.

Пашкевич Маргарита Семенівна (24.1.1931, Кр. Ріг). Чл. СХУ. Зак. Львів. ін-т прикладного мистецтва (1959). Працює у галузі прикладного мистецтва. Шовкові, жакардові тканини “Берізки” (1959), “Гуцул” (1962), “Наталка Полтавка” (1963), “Троянди” (1965), “Каштани” (1966). Уч. виставок з 1959. На творч. роботі в Києві.

Пашков Олексій Федорович (17.3.1920, Башкирія). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Зак. танк. уч-ще (1945). В арм. з 1940. Уч. ВВВ з січ. 1943. У скл. 5 гв. арт. полку 10 гв. ПДД визволяв Кр. Ріг. Нагороджений орд. Леніна, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Пашковська, балка довж. до 3 км, півн.-захід. відгалуження балки Червоної (Північної). Практично засипана відвалами ЦГЗК.

Паштет, пиріг з дрібною м'ясною начинкою у давні часи на Криворіжжі.

Пащека, щелепа або щока в звіра у давні часи на Криворіжжі.

Пащенка поміщика земельні володіння, розташовувалися на схід від с. Лозуватка. Мали 3 тис. дес. землі. Використовувалися для вирощування зернових, випасу корів та овець. Існувала економія з житловим будинком, госп. будовами, стайнею, корівником, садом, пасікою. Використовувалася праця наймитів. У 1905 піддавалася нападу селян. Остаточно занепала під час рев. подій 1917 і гром. війни.

Пащенка поміщика сад, закладен. у кінці 80-х XIX ст. у с. Мар'янівка. Мав 24 дес. землі, розташовувався над р. Інгулець поміж Завертаною та Великою і Малою лозуватськими балками. Вирощувалися вишні, яблука, черешні, проводилися селекційні експерименти. Фрукти продавалися на базарах Кр. Рогу і с. Лозуватка. Знищений за роки гром. війни.

Пащенко Віталій Олексійович (21.2.1948, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (1986). Освіта середня. З 1966 – 1971 шихтовик конвертор. цеху № 2 з-ду “Криворіжсталь”. З 1971 машиніст коксовиштовхувача, люковий, машиніст завантажувального вагона коксоцеху № 1 Криворізьк. коксохім. з-ду. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. металург СРСР (1990).

Пащенко Микола Семенович (4.5.1941, Кр. Ріг). Засл. металург України (1986). Зак. Криворізьк. коксохім. тех-м (1977). У 1958 – 1959 муляр тр-ту “Криворіжаглобуд”. У 1959 – 1960 муляр Апостолівськ. будуправління. У 1960 – 1962 футерувальник Криворізьк. цем. з-ду. У 1964 – 1966 слюсар з-ду “Криворіжсталь”. З 1966 електрослюсар, ст. майстер Криворізьк. коксохім. з-ду. Передовик виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань, раціоналізатор. Засл. коксохімік КХЗ.

Пащенко Олександр Павлович (24.9.1927, Одес. обл. – 21.12.1994, Дніпропетровськ). Пром. керівник. Зак. Всесоюз. ін-т харчової промисловості (1960). У 1949 – 1954 голов. інж., у 1954 – 1967 директор Криворізьк. хлібоз-ду № 1. У 1967 – 1976 директор облхліботр-ту. У 1976 – 1991 ген. директор Дніпропетров. облоб'єднання хлібопекарськ. промисловості. Керував будівництвом 10 хлібозаводів. Організував профтехуч-ще. Нагороджж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора (2), Грамотою Президії Верх. Ради України.

Пащенкова, балка розташована у межах с. Лозуватка. Довж. 1,5 км. Схили пологі, у пониззі круті. Належать до басейну р. Інгулець. Багата на різнотрав'я. Назва походить від прізвища землевласника.

ПБ, перфоратор будівельний випускався з-дом "Комуніст" у 1933 – 1941. Відзначався легкістю і надійністю у користуванні. У 1936 випущено до 1 тис., у 1939 – 741, у 1940 – 1434. У забоях замінив перфоратор фірми "Інгерсол-Ранд". Вважається першим вітчизняним перфоратором.

ПВ-3М, ПВ-5 віброізолюючі підвіски розроблені науковцями КГРІ Б. М. Літовкою, В. А. Трегубовим у середині 70-х. Призначена для ізоляції людини від впливу вібрації, полегшує працю машиністів електровоза.

ПВ-5, прохідницький повітроохолоджувач розроблен. інж. ін-ту ВНДІБПГ В. Сахновським, В. Кукоренком в кінці 70-х. Призначен. для охолодження повітря у гірнич. виробках. Виготовлен. у вигляді приставки до вентиляторів місцевого провітрювання. Продуктивність 8 кВт. Маса 50 кг. Вперше впроваджен. на ш. ім. 50-річчя газ. "Правда" РУ ім. К. Лібкнехта.

ПГПУ, пило-газознешкоджуюча установка розроблена інж. ін-ту ВНДІБПГ В. О. Михайловим, О. І. Лободою на початку 70-х. Призначена для зменшення виходів в атмосферу пилу і токсич. газів, які утворюються під час дії верстатів СБТМ-20. Ефективність очистки від пилу 90-99 %, окису вуглеводів 81 %, азоту 80 %.

ПГС-200, гірничорятувальний підйомник розроблен. спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ в кінці 70-х. Призначен. для проведення рятувальних робіт на шахтах. Виготовлявся на з-ді "Амурський металіст".

"Пе", один з перших перфораторів з-ду "Комуніст". Розроблен. за короткий строк і перший екземпляр виготовлен. у берез. 1935. Серед авторів С. І. Швець, С. Т. Грамотний, Г. О. Бовдуй, І. Г. Корнілов. За основу використано тип "Чикаго-Пневматик" (США). У 30-в широко використовувався на шахтах Кривбасу.

Пегас (лат. Pegasus), екваторіальне сузір'я Півн. півкулі. З території Криворіжжя видно влітку, восени, на початку зими.

Пегматит (від грецьк. – міцний зв'язок), магматич. гірська порода, крупнозерниста. Складається з польових шпатів, кварциту, мусковіту ін. Пов'язаний з гранітами дніпровсько-токівського типу, поклади розвинуті вздовж рр. Інгулець, Бокова, Боковенька, Жовта. Поміж балкою Власівською і с. Недайвода спостерігається Інгулецьке пегматитове поле. Присутній в р-ні с. Солдатське, Іскрівка, Лозуватка, поміж Чечеліївкою і Петровим, на р. Боковенька біля с. Кудашевка, р. Бокова – с. Валове. Залягають серед гнейсів, мігматитів і гранітів. Предмет вивчення М. П. Семененка, Ю. Ю. Юрка, В. Г. Кушева. Використовується у склофарфоровій промисловості.

"Педагог", садівницьке товариство пед. ун-ту закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 1,6 га. Має 20 ділянок.

Педагогіки та методики трудового і професійного навчання кафедра, створена у 1977 у скл. фак-ту підготовки учителів загальнотехніч. дисциплін і праці Криворізьк. пед. ін-ту як кафедра труд. навчання. Сучас. назву має з 1992. Працює 12 чол. Серед них проф. П.І.Шевченко, В.С.Пікельна. Завідуючий П.І.Шевченко.

Педагогіки і психології кафедра Криворізьк. економіч. ін-ту, створена в 70-х у скл. фінансово-економіч. факультету. Предмети викладаються на 3-4-х курсах денної форми навчання. Працює до 15 чол.

Педагогіки кафедра, створена у 1930 у скл. Криворізьк. ін-ту професвіти. До 1987 діяла як кафедра педагогіки і психології Криворізьк. пед. ін-ту. У 1946 працювало 3 чол., у 1990 – 22 чол., у 1999 – 16 чол. Серед провідних спеціалістів О.Ю.Шумейко, І.С.Заблоцький, В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова, О.В.Комаров. У 1987 відокремилася кафедра педмайстерності, у 1990 – кафедра психології. Ведеться значна робота у галузі розвитку педагогіки. Завідуючі О.Ю.Шумейко, І.С.Заблоцький, М.А.Рябко, О.О.Кириченко, З.В.Копець, В.К.Ковальов, М.О.Сазонов, О.В.Куриш, В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова.

Педан Микола Овсійович (21.5.1921 – 25.4.1979, Криворіжжя). Герой війни. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з червня 1941. 3.7.1941 у скл. екіпажу танка Т-28 здійснив героїч. подвиг. Протягом дня вів бій в окупованому Мінську. Екіпаж знищив багато живої сили і техніки. Потрапив у полон. Здійснив 3 втечі. Подвигу присвячена книга “Вогневий танк”. Працював електриком у рад-пі “Красный забойщик”.

Педіатрів науково-практичне товариство, створене у Кр. Розі в 1968 за ініціативою М. Г. Строгої. Засідання проводяться на базі фак-ту удосконалення лікарів. Обговорюється передовий досвід з проблем охорони материнства і дитинства, планування сім'ї. Нараховує до 100 членів. Голови М. Г. Строга, В. М. Зоріна, С. О. Мокія.

Педагогічний інститут, відкрит. у жовт. 1930, як Ін-т професвіти. Перший набір 180 слухачів. Готувалися учителі математики, фізики, історії, укр. і рос. мов. У 1933 реорганізован. у вищий пед. навчальний заклад. Почалася підготовка учителів природознавства, закладено бот. сад на березі р. Саксагань. У 1936 одержав новий корпус, гуртожиток. У 1938 – 1952 діяло учительське відділення. Склад студентів у 1941 нараховував 2 тис., підготовлено 990 спеціалістів. У серп. 1941 евакуйован. у Магнітогорськ. Заняття у Кр. Розі відновилися у верес. 1944 у приміщенні СШ № 23. У 1945 навчалося 400 студентів, працювало 34 викладачі, випуск склав 44 особи. У 1950 навчалося 655 студентів, працювало 63 викладача. У 1966 введено новий корпус, закладено ботсад, спорт. комплекс. У 1975 нагороджен. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України. У 1986 введений новий навч. корпус. У 1997 у структуру увійшли Жовтоводське і Нікольське пед. уч-ща. Діяло 9 фак-тів, готувалося 13 спеціальностей. Контингент студентів 5840. До навчально-методич. комплексу входили ліцей-інтернат, Довг. пед. гімназія. Працювало 320 викладачів, з них 35 проф. і докторів, 206 кандидатів. Існувало 28 кафедр. Діяли наук. школи: з проблем дидактики (проф. В. К. Буряк), професіоналізму майбут. вчителя (проф. Л. В. Кондрашова), педагогіки нац. школи (проф. О. О. Любар), використання модульного навчання (проф. В. С. Пікельна), фізики напівпровідників (доц. Є. Я. Глушко), фізики твердого тіла (доц. В. М. Соловйов), аналізу худ. твору (проф. А. В. Козлов), граматич. будови укр. мови (проф. В. В. Явір). Бібліотеч. фонд 600 тис. Загальна площа ін-ту 28,2 тис. кв. м. Діяв 41 колектив худ. самодіяльності, з них 8 – народних. Підтримувалися зв'язки з ун-том м. Падуя (Італія), косміч. досліджень в м. Торонто (Канада), ун-том м. Вроцлав (Польща). За роки існування підготовлено майже 30 тис. фахівців. Ректори (директори) І. І. Сочнєв, Г. Т. Кисельов, С. Г. Аладкін, Г. В. Ткаченко, Т. Ф. Горб, М. Д. Бонь, Ф. Л. Мазур, П. І. Шевченко.

Педагогічний університет, створен. у берез. 1999 на базі педін-ту. Діють 9 факультетів, на денній формі навчання готуються фахівці з 13 спеціальностей. Контингент студентів складає 6,5 тис. чол., з них на денному – 3,6 тис., на заочному відділеннях – 2,9 тис. Підготовка ведеться за сучас. наук. програмами. Працює 320 викладачів, з них 35 професорів і докторів наук, 206 кандидатів. Діють наукові школи з проблем дидактики (проф. В. К. Буряк), професіоналізму майбут. вчителя (проф. Л. В. Кондрашова), педагогіки нац. школи (проф. О. О. Любар), використання модульного навчання у процесі підготовки вчителя праці (проф. В. С. Пікельна), фізики напівпровідників (доц. Є. Я. Глушко), фізики твердого тіла (доц. В. М. Соловйов), аналізу худ. твору (проф. А. В. Козлов), граматич. будови укр. мови (проф. В. В. Явір). Функціонує аспірантура з 11 спеціальностей. Має 5 корпусів пл. 28,2 тис. кв. м. Книжковий фонд складає 560 тис. екз. Працюють 94 навчальні лабораторії, 57 кабінетів. Має сторінку в Інтернеті, електронну

пошту, поліклініку, медпункт, санаторій на 400 місць, 4 гуртожитки на 1,7 тис. місць, 2 їдальні на 600 місць. У худ. самодіяльності задіяно до 3 тис. студентів, 8 колективів худ. самодіяльності мають звання народних. Розташован. по пр. Гагаріна. Ректори П. І. Шевченко, В. К. Буряк.

Педагогічного інституту викладачам і студентам, які загинули під час ВВВ меморіальна дошка, встановлена у вестибюлі педун-ту у 1967. Золотими буквами білому мармурі вписані 12 прізвищ. Автори місцеві майстри.

Педагогічного університету музей історії, відкрит. у 2000 з нагоди 70-річчя вузу. Пл. 435 кв. м. Зібрано понад 1 тис. експонатів про створення, розвиток пед. ін-ту, його керівників і випускників.

Педінус (Pedinus)**,** жук довж. 7-8 мм. Має чорне забарвлення, у самців тіло більш вузьке. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Педченко-Сьомка Галина Петрівна (8.7.1954, Донбас). Засл. артистка України (1994). Зак. Дніпропетров. театр. уч-ще (1975). У 1975 – 1977 актриса Криворізьк. театру. У 1977 – 1979 актриса Дніпропетров. ТЮГ. У 1979 – 1980 актриса Криворізьк. театру ляльок. З 1980 провідна актриса театру ім. Шевченка. Головні ролі у спектаклях "Холопка", "Останні", "Ящірка", "Міст мрії", "Трихгрошова опера", "7 жінок і чоловік", "Я стою біля ресторану", "Мариця", "Антоній і Клеопатра", "Чистка", "Йосип і Марія" ін. Чл. театр. тов-ва України.

Пейган Сергій Олександрович (3.11.1960, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Криворізьк. педін-т (1998). У 1979 – 1984 електрик НКГЗК. У 1984 за рекомендацією труд. колективу направлен. на службу в міліцію. Ст. дільничний інспектор Сакс. РВВС. Уміло поводить профілактику правопорушень. Бере особисту участь у розкритті злочинів. Відмінник міліції. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

"Пекарі", давня дитяча гра на Криворіжжі. Діти малювали 5 ліній і по черзі кожної з них кидали бити, намагаючись влучити по напиляних з невеликої колоди 5-ти кружках, складених стовпчиком на відстані 5 м від ближньої лінії.

Пеккер Яків Львович (початок XX ст. - 1978, Москва). Почес. енергетик. Зак. Київ. політех. ін-т (1929). У 1929 – 1938 нач. техвідділу КРЕС. Один з керівників його будівництва, розробив розрахунки налагодження парових котлів. З 1938 науковець Всесоюз. теплотехніч. дослід. ін-ту. Канд. тех. наук (1947). Автор 50 наук. статей, 4 винаходів з налагодження і вдосконалення котельних установок. Його книгою "Теплотехнические расчёты по приведённым характеристикам тепла" користувалися енергетики СРСР. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

"Пектораль", пошуково-дослідницький клуб створен. у 1978 в СШ № 108 за ініціативою учителя історії І. М. Вербенця. Складається з археологіч., пошукового, музейного, роботи ун-ту пропаганди пам'ятників історії та культури напрямків. Став основою для створення шкільного музею історії Кр. Рогу. Учні проводять археологічні експедиції, походи по місцях бойової і трудової слави Криворіжжя. Досвід роботи узагальнили 8 буклетів, "Укрхроніка" зняла фільм. Переможець всесоюз. і всеукр. зльотів пошукових загонів. Керівник І. М. Вербенець.

Пеларгонія, кімнатна герань, калачики (Pelargonium), рід рослин родини геранієвих. Нараховує майже 280 видів однорічних та багаторічних трав'янистих рослин, поширених головним чином в Півд. Африці. В умовах Криворіжжя – оранжерейні, кімнатні рослини. В озелененні різних типів інтер'єрів та у кімнатному квітникарстві найбільш поширені **П. домашня, П. запашна, П. садова.** Гібриди, отримані від схрещування деяких видів відрізняються червоною або коричневою облямівкою по краях листків. Квітки білі, червоні, рожеві, строкаті, прості або махрові, зібрані в густі багатоквіткові зонтики . Часто використовують і у відкритому грунті – для посадок на клумбах тощо.

Пелешенко Парасковія Іванівна (12.11.1940, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1965). У 1957 – 1959 пом. санлікаря Чистяківськ. міськСЕС Донецьк. обл. У 1965 – 1985 лікар Криворізьк. рай. лікарні. У 1985 – 1991 терапевт 8-ї

міськлікарні. У 1991 – 1993 фтизіатр протитубдиспансеру № 2. З 1993 зав. відділенням профілактики 8-ї міськлікарні. Лікар вищої категорії. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Пелюстка, качан квашеної капусти, з якого зривали листки, скручували їх у трубочку, вмочали в олію і їли у давнину на Криворіжжі.

Пелям, частина кінської упряжі середня між вудилами і мундштуком у давні часи на Криворіжжі. Слугував для суворого, жорсткого керування кіньми.

Пенежко Григорій Іванович (1.12.1912, Донецька обл.). Герой Рад. Союзу (3.9.1944). Зак. Військ. акад. б/танк. військ (1948). Працював зоотехніком в Алма-Атинськ. обл. В арм. з 1935. Уч. ВВВ з червня 1941. Обороняв Одесу, Севастополь, воював на Воронезьк., Степовому, 2-му Укр. фр. У скл. 31 т/бр 29 ТК брав участь у визволенні півн. Криворіжжя. У жовт. 1943 на чолі танк. роти перехопив залізницю на Кр. Ріг. У бою знищив 2 танки. 8.1.1944 першим увірвався в Кіровоград. В арм. до 1961, полковник. Оселився у селищі Загорянському Моск. обл. Автор спогадів “Записки радянського офіцера” (1957). Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Пензенська, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,436 тис. м, ширина 9 м. Має 184 приват. будинки, проживає 344 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру Росії – м. Пенза. Обслуговує 48 в/з.

Пеннін (від пеннінських Альп), мінерал класу силікатів. Колір цибульний, плямисто-зеленуватий. Блиск скляний. Прозорий. В Кривбасі зустрічається у незначній кількості в амфіболітах Півн. р-ну, сланцях Півн., Центр., Півд. р-нів. Вивчали З. І. Танатар-Бараш, В. Ю. Фоменко, К. Ф. Щербакова.

Пенсійний фонд Кр. Рогу, створен. у серп. 1990. У червні 1994 у р-нах Кр. Рогу створені відділи фонду, які мають юридич. статус. Займається збором та акумуляцією обов'язкових страхових внесків, призначених для пенсійного забезпечення і виплати допомоги, забезпеченням фінансування витрат на виплату пенсій, додержання вимог законодавства про державне соціальне страхування стосовно пенсійного забезпечення, повний і своєчасний облік платників. П. ф. забезпечує виплату пенсій більш як 240 тис. городян. Начальники Г. І. Гутовський, Ф. М. Третьяков.

Пентило Пилип Овер'янович (1920, Рівненська обл.). Відом. будівельник. Ветеран тр-ту “Криворіжжитлобуд”. Стояв у його витоків. Тесля БУ № 1. Ударник п'ятирічок. Виховав плеяду будівельників. Відзначився на будівництві ДП-9. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Пентландит (на честь ірланд. вченого Д. Б. Пентланда), мінерал класу сульфідів. Колір бронз.-жовтий. Блиск металевий. Рідкісний. Виявлен. серед магматитів Інгулецьк. смуги (Ф. І. Соловйова, 1963) і в піроксенітах Першотрав. р-ну (Ю. Г. Гершойг, 1971).

Пентов Михайло Порфирович (Криворіжжя – 1905, там же). Уч. рев. подій (1905). Сільський учитель. Викладав у початковій школі с. Златоустівка. Вів рев. агітацію серед селян. Один з керівників повстання селян проти поміщика. Розстрілян. козаками під час каральної акції.

Пентодон (Pentodon Hope)**,** жук родини твердокрилих. Довж. 15,8-25,3 мм. Має чорно-матове забарвлення, лоб з горбиком. Шкодить кукурудзі. Личинки розвиваються в грунті. На Криворіжжі представлен. кукурудзяним гнойовиком.

Пентюх, дурень, самовдоволена людина у давні часи на Криворіжжі.

Пенчук Іван Антонович (15.6.1936, Дніпропетров. обл. – 29.3.1996, там же). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров тех-м електрифікації с/госп. (1974). У 1960 – 1996 слюсар, нач. насосних станцій, нач. дільниці підприємства “Кривбаспромводопостачання”. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Пеня, докір, догана, невдоволення, скарга у давні часи на Криворіжжі.

Пеняз Аркадій Павлович (20.5.1937). Почес. гірник України (1990). Освіта н/середня. У 1961 – 1964 працював на залізниці в Алтайськ. кр. З 1965 монтер колій рудника ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник.

“Пень”, фундамент доменної печі. Побутує в осередку працівників з-ду/ком-ті “Криворіжсталь”.

Пепер, давня назва перцю на Криворіжжі. Має болгарське походження і пов'язане з болгарами-городниками.

Пеперомія (Peperomia), рід рослин родини перцевих. Батьківщина – тропіки і субтропіки Америки, нараховує майже 1 тис. видів. Багаторічники, рідше однорічники. Мають товсте м'ясисте стебло, прямостояче, полягаюче або звисаюче, повзуче. Листки цілісні, без прилистків, м'ясисті, різних розмірів в залежності від виду. Квітки дуже дрібні, зібрані в початок або колос. Цвітіння та плодоношення відбувається протягом року. Але цінятся рослини за гарне, блискуче, інколи бархатисто-опушене, яскраво-забарвлене листя. В оранжерейній та кімнатній культурі широко використовується майже 50 видів. Найпоширеніші на Криворіжжі, в КБС **П. сива, П. гібридна, П. сріблясta, П. туполиста** ін.

Первиннотрахейні (Protracheata), єдиний клас безхребетних тварин типу оніхофор. Зовні схожі на деяких багатощетинкових червів. Довж. тіла до 15 см. Близько 70 видів. Живуть в лісовій підстилці та ін. вологих місцях. Живляться безхребетними.

Первиннопорожнинні черви, круглі черви (Nemat elminthes)**,** тип безхребетних тварин. Довж. 0,04-8,4 мм. Близько 13 тис. видів, поширені в усіх частинах світу. Поділяють на такі класи: черевовічасті черви, нематоди, кіноринхи, волосові, коловертки, а також пріапуліди. Живуть в морях, прісноводних водоймах, у грунті. Багато П. ч. (ришта, аскаридоподібні, бурякова нематода ін.) – паразити людини, тварин і рослин.

Первомайський Леонід Соломонович (17.5.1908, Харків. обл. – 9.12.1973, Київ). Поет. Один з перших авторів ж. “Кривбас”. Багато разів був у Кр. Розі. Уч. ВВВ з 1941, кор. газ. “Правда”. Згодом на творч. роботі. Книги “Героїчні балади” (1932), “Барвінковий світ” (1940), “Земля” (1943), “Дикий мед” (1963), “Сузір'я Ліри” (1976). Держ. прем. СРСР (1946). Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Первітка, народ. назва корови, яка привела перше телятко, з давніх часів на Криворіжжі.

Первоцвіт (Primula), рід трав'янистих рослин родини первоцвітних. Багаторічники з розеткою прикореневих листків і безлистим квітконосним стеблом. Квітки звичайно в зонтиковидному суцвітті. Віночок з чашовидним або колесовидним відгином. На Криворіжжі найчастіше вирощують на присадибних ділянках гібридні форми з квітками діаметром 4,5-7 см, яскраво-червоного, вишневого, темно-фіолетового, синього, оранжевого, рожевого, білого, жовтого кольорів, які цвітуть III-V. У Криворізьк. ботсаду. культивують також П. великочашечковий та П. абхазький. На присадибних ділянках зустрічається П. весняний, який вирощують як декоративну і лікарську рослину – використовують як відхаркувальний засіб при захворюванні дихальних шляхів.

Первухін Олексій Георгійович (30.3.1919, Тюмен. обл. – 27.3.1944, Миколаїв. обл.). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Працював трактористом. Уч. ВВВ з січ. 1944. У скл. 60 гв. СП 20 гв. СД визволяв Кр. Ріг. Загинув у бою. Ім'я носить село у Тюмен. обл. Нагородж. орд. Леніна.

“Перевал”, спілка ветеранів війни в Афганістані та воєнних конфліктів в інших країнах Ц.-Міськ. р-ну діє з груд. 1996. Сприяє підтримці ветеранів, налічує 370 членів. Голова О. В. Алексєєнцев.

Перевалка, операція по заміні прокатних клітей або валків під час технологічного процесу для переходу на прокат іншого профілю або заміни зношених на нові на прокатних станах (СПЦ-1, 2, 3, блюмінг-1, 2, 3) ком-ту “Криворіжсталь”.

Перевантажувальний комплекс, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. Використовується для завантаження гірнич. маси одночасно у кілька вагонів дозами. До скл. входять бункери. Дозволяє здійснити якісне завантаження, скоротити простоювання вагонів.

Переверза Іван Макарович (1928, Дніпропетров. обл. – лют. 2000, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Кращий гірнич. майстер СРСР (1954). У 1944 – 1978 кріпильник, підривник, гірнич. майстер РУ ім. Кірова. Брав актив. участь у відбудові підзем. Кривбасу. Виховав багато спеціалістів.

Переверзєв Опанас Тихонович (5.2.1918, Курська обл. – 16.4.1980, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Моск. стоматолог. ін-т (1965). В арм. з 1938. Уч. ВВВ у скл. мед. підрозділів. В арм. до 1961, майор. У 1961 – 1980 голов. лікар стомат. поліклініки № 2. Сформував колектив, створив мат.базу. Умілий керівник процесу лікування хворих. Нагородж. орд. Червоної Зірки (2).

Перевертайло Фока Іванович (1889, Криворіжжя – 1942, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Грузьке. У дитинстві наймитував. Уч. гром. війни. У 20-х один із засновників тов-ва спільного обробітку землі у с. Грузьке. У 30-х голова кол-пу. Розстрілян. фашистами під час окупації Криворіжжя.

Перевертень, міфічна особа, здатна перетворюватись у звіра, предмет. Присутній у легендах і переказах Криворіжжя.

Перевесло, народна назва мотузки скрученої із соломи для зв'язування снопів у давнину на Криворіжжі.

Перевізник (Actitis hypoleucos L.), птах родини сивкових ряду сивкоподібних. Розміром з шпака, з відносно довгим хвостом, досить короткими ногами і дзьобом. Верх тіла піщано-бурий з бронзовим відтінком, низ білий з бурим нальотом по боках вола і вузькими пістрявинами на шиї і грудях. Ноги сірі. Ареал охоплює Захід. Європу, Афганістан, Монголію, Китай, Японію, всю територію СНД південніше зони тундри. В Україні – звичайний гніздовий птах всієї території. На Криворіжжі мало чисельний спорадично зустрічний гніздовий птах, під час перельотів звичайний на всій території. Оселяється по берегах річок і ставків, уникаючи волотистих місць з густою рослинністю і солоних водойм. Часто махає хвостом вгору-вниз. Літає низько над самою водою, звичайно з одного берега річки на ін., з чим пов'язана назва виду. Гніздиться по кам'янистих, піщаних, іноді поросліх кущами, берегах і острівках річок і озер. Гніздо у вигляді неглибокої ямки недалеко від води з вистилкою сухих стебел і різного сміття, звичайно під прикриттям трави або дерева. Кладка з 4 яєць в середині травня. Живиться на мілководді різними мілкими безхребетними. Корисний птах, потребує охорони.

Переводка, народна назва перевідної картинки, що переносилась з паперу на якийсь предмет. П. мали популярність на Криворіжжі в 50-80-х ХХ ст. (особливо виробництва НДР). Витіснена наклейками.

Перев'язь, металевий каркас, який вкладався в опалубку перед бетонуванням у 20-30-х ХХ ст. на Криворіжжі.

Перегин, місце з'єднання двох скатів даху в давнину на Криворіжжі.

Перегудка, загадка в давні часи на Криворіжжі.

Перегудов Володимир Васильович (17.1.1932, Липецька обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1955). У 1955 – 1958 нач. дільниці ш. "Північна" РУ ім. Кірова. У 1958 – 1962 ст. інж., заст. нач. виробнич. відділу тр-ту "Дзержинськруда". Згодом заст. директора об'єднання "Кривбасруда". У 1974 – 1983 голов. інж., у 1983 – 1991 заст. голов. інж., у 1991 – 2000 заст. директора, з 2000 заст. голов. інж. підприємства "Кривбасвибухпром". Видат. спеціаліст у галузі промвибуху. Канд. тех. наук (1981). Вивчає проблеми вибуху. Дослідник і науковець. Держ. прем. СРСР, Держ. прем. України (1998). Автор 52 наук. праць, 29 винаходів, 2 монографій.

Переди, носки чобіт у давнину на Криворіжжі.

Переїзди залізничні, штучні споруди для безпечного подолання залізнич. колій. Виникли одночасно з будівництвом залізниці. Як правило обладнані попереджувальними знаками,

системою сигналізації, постами чергових. У Кривбасі діяло 92 переїзди, з них 52 у межах Кр. Рогу. У Дзерж. р-ні – 4, Довг. – 6, Жовт. – 8, Інгулецьк. – 9, Сакс. – 7, Терн. – 7, Ц.-Міськ. – 10. Перебувають на балансі промпідприємств, відділка залізниці. Зона особливої уваги водіїв, пішоходів, машиністів.

Переказ, жанр фольклору, усне оповідання, яке несе відомості про історич. події, осіб, місцевість і передається з вуст у вуста з покоління в покоління. Піддається вільній поетич. інтерпретації. Джерело виникнення криворізьких легенд та пісень.

Перекочування, давній звичай, що виник на Криворіжжі з часів язичницьких богів. Після засівання поля пшеницею або житом, чоловік та жінка лягали на полі і перекочувалися від однієї межі до іншої, чим просили у богів багатого врожаю.

Перекид, вагонетки-самоскиди на рудниках та шахтах у давнину на Криворіжжі.

Перекидачі шахтних вагонеток для рудних шахт, виготовлені колективом ін-ту ВНДПрудмаш у кінці 80-х. Призначені для розвантаження вагонеток за умов підзем. розробок. Поділяються на типи ОКЕ 4,0-800-75, ОКЕ 4,0-800-90, ОКЕ 4,0-410-90 ін. Виготовлялися на Дніпропетров. з-ді гірничошахт. обладнання.

Перекопська, вулиця житломасиву Карачуни Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 60-х. Довж. 500 м, ширина 9 м. Має 18 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Перекопського перешийка у Крим. обл. Обслуговує 25 в/з.

Перекрестенко Трохим Михайлович (1899, Криворіжжя). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. партшколу (1930). У 1908 – 1918 коногін, прохідник рудника “Суха Балка”. Брав участь у формуванні кінного загону Червоної гвардії. Уч. гром. війни з берез. 1919 у скл. 177 бригади, бронепоїзда “Вуглекоп-66”. У 1922 – 1926 організував комбід у с. Тернуватка. У 1926 – 1932 працював в ШУ ім. Кагановича. У 1932 – 1938 зав. відділом ШУ ім. К. Лібкнехта. Організатор первин. організації ТСОавіахіму. У 1941 – 1944 працював на Гороблагодатськ. руднику на Уралі. До середини 50-х працював на РУ ім. К. Лібкнехта, Кірова. Актив. учасник відбудови шахт.

“Перекрёсток”, газета заснована центром трудових об'єднань молоді “Інгулець” у лют. 1991. Молодіжно-інформаційна тематика. Максимальний тираж 2 тис. екз.

Перелаз, низьке місце в огорожі з приступками з двох сторін для переходу у давнину на Криворіжжі.

Переливання крові міська станція, бере початок від 1934, коли на базі 1-ї міськлікарні вперше в Кр. Розі організован. штатний пункт заготовки крові. Завідував хірург Ценнер. У 1956 переведен. до 2-ї міськ. лікарні, як відділення переливання крові. На його базі у 1961 організована станція. У 1969 одержала приміщення за новим проектом. За 1958 – 1989 відкрито 7 пунктів у міськлікарнях №№ 2, 3, 5, 6, 7, 8, 17. Виробництво препаратів крові почалося у 1969, номенклатура постійно поширюється. З 1981 проводиться випуск сухої плазми, фібріногена, кріопреципітат. До скл. входять центр організації трансфузіологіч. допомоги, відділи заготовки крові, препаратів крові, техніч. контролю, донорський, бактеріологіч., клініч., з діагностики ВІЧ - інфекції лабораторії, імунологіч. відділення. Працює 178 чол., з них 30 лікарів. У 1992 заготовлено 15,2 тис. л крові, у 1996 – 9,4. Лабораторне оснащення дозволяє обстежувати донорську кров у повному обсязі. Головні лікарі П. Є. Сноп ко, Г. Г. Лістрова, В. Г. Цигіца.

Перемога, **житломасив** розташован. у Дзерж. р-ні. Закладен. у кінці 40-х. Селилися родини фронтовиків, які в основному працювали на з-ді “Криворіжсталь”. Складається з 35 вулиць приват. сектора. Має 981 приват. будинок. Займає пл. 103 тис. кв. м. Багатий на зелені насадження.

“Перемога”, кінотеатр відкрит. у квіт 1966 в м. Інгулець. Має зал на 803 місця. З січ. 1999 діє як культурно-розважальний центр для молоді Інгульця.

“Перемога”, колгосп організован. у берез. 1944 у с. Лозуватка. Мав 700 га землі. Займався вирощуванням зернових, утриманням худоби. Працювало до 350 чол. У 1950 ліквідован. шляхом об'єднання з кол-пом ім. Ворошилова.

“Перемога”, колгосп утворен. у 1929 – 1930 на території с. Олександродар. Мав 600 га землі. Під такою назвою існував до початку 1931, а потім з'єднався з кол-пом “Серп і молот”.

“Перемога”, колгосп організован. у 1954 шляхом об'єднання кол-пів “Зоря соціалізму”, ім. Сталіна, Петровського Глеюватськ. сільради. Мав до 3 тис. га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, розведенні худоби. У 1959 реорганізован. у рад-п “Веселі Терни”, як 2-е відділення.

“Перемога”, колгосп організован. у с. Іванівка Зеленобалківськ. сільради (сучас. Гейківськ.) у 1929 – 1930. Мав 600 га землі. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби, овець, птахів. Серед передовиків 30-х М. Біла, І. Коваленко, В. Чабан, остання брала участь у нараді передовиків на ВСГВ у Москві. Діяли стайня на 50 коней, корівник на 60 голів, вівцеферма на 300 голів, пасіка, маслозавод, кузня. Під час війни зруйнован. і пограбован. Відбудова тривала до початку 50-х. Розводив єнотів на хутро. Мав 3 молотарки, обслуговувала Гейківська МТС. Ліквідован. у 1959 шляхом приєднання до кол-пу ім. Дзержинського на правах бригади. Серед голів Кіндратенко, Баранов, Кушнір.

“Перемога”, монумент відкрит. 8.5.1968 на пр. Миру за ініціативою ветеранів 48 гв. Криворізьк. СД. Скульптори Є. Горбань, Б. Климушко, М. Красотін, архітектор І. Ланько, художник І. Лось. Відлитий у фасонно-ливарному цеху з-ду “Криворіжсталь” майстрами Довженком, Дмитренком, Іваненком, Рєпніковим ін. Центр. частина – солдат-переможець у шоломі. Ліва рука кличе вперед, права стискає автомат. Внизу стела з композиційної групи. Перша символізує початок війни. Мати проводжає сина у похід. Друга – символ всенародної боротьби, третя – повернення переможця. На зворот. боці стели перелік частин і з'єднань, які удостоєні почес. звання Криворізьких і тих, які особливо відзначилися у боях за визволення Кр. Рогу. Місце міських урочистостей на честь визволення Кр. Рогу та 9 травня. Відбувається церемонія запалення факелів, проходження військ місцевого гарнізону.

“Перемога”, перфоратор виготовлен. на з-ді “Комуніст” у 1945. Конструктори Каузов, Пічкуров. Випуск забезпечив нач. цеху Г.О.Бовдуй. Випробування проводилися на ш. “Комунар” ШУ ім. Дзержинського. Першим опанував бурильник Я. В. Троян. Одержав марку ПА23. Багато років широко використовувався на шахтах Кривбасу. Випускався до 1960.

“Перемога”, шахта РУ ім. Дзержинського стала до ладу в 1950 на півд. фланзі 2-го Сакс. руд. пласту. Потужність до 300 тис. т руди. Мала металевий копер, лебідку, надшахтні споруди. Сировина залізницею доставлялася на ст. Мудрьона. Практичне значення мала до середини 60-х, далі використовувалася як допоміжна.

“Перемога”, монумента сквер закладен. в 1968 у зв'язку з відкриттям монумента. Пл. 2,8 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Має вихід на пр. Миру і вул. Димитрова. Відкривається монументом “Перемога”.

Перемога, проспект розташован. у центр. частині м. Інгулець. Забудова почалася у 1962. Довж. 1800 м. Центр. вулиця Інгульця. Місце урочистостей, ярмарок. Паркова зона. Розташовані кінотеатр “Перемога”, пам'ятник В. І. Леніну, магазини. Має 48 5-, 9-, 14-, 16-поверхов. будинків. Названа на честь Перемоги у ВВВ. Обслуговує 58, 102 в/з.

Переможців, вулиця розташована в м. Інгулець. З 1988 знаходиться у старій забудові на території кол. садівницького тов-ва.

Переноска, тимчасове підключення електричної енергії до чогось на короткий термін.

Переносний аркопідйомник, створен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначен. для встановлення кріплення у гірнич. виробках. Дозволяє полегшити працю гірників, знизити витрати ручної праці. Використовується у гірнич. промисловості.

Переносний прилад автоматичного контролю утримання корисного компоненту ПАКС-2 м, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. Призначен. для геологіч. і технологіч. випробування руд чорних металів у гірнич. масивах.

Перепада Терентій Андрійович (1902 – лют. 1983, Кр. Ріг). Пед. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни у скл. кав. бригади Г. І. Котовського. З початку 20-х на пед. роботі. Викладав укр. мову. Чл. міськ. комісії з українізації (1935). Очолював СШ № 8, викладав в тех-мі. У червні 1938 заарештован. за звинуваченням в антирад. діяльності. Перебував у Дніпропетров. в'язниці. У 1939 звільнен. за відсутністю злочину. Викладав у пед. ін-ті і СШ № 25. У 1940 знову заарештован. і перебував у таборі Читин. обл. У 1957 повернувся до Кр. Рогу. Викладав в СШ №№ 27, 30, пед. ін-ті. Писав вірші. Реабілітован. у 1956.

Перепел (Coturnix), птах роду куроподібних. Довж. 16-21 см, вага 80-145 г. На Криворіжжя прилітає у квіт.-трав., відлітає у серп.-жовт. Спина рудувато-бура з темними поперечними смужками, черевце і груди білувато-руді. Населяє луки, долини. Гніздо у траві. Кладка у трав. з 7-15 яєць. Дуже потайний, тримається у траві. Політ прямий і швидкий. Голос – "піть-пібіть". Живиться насінням, комахами. Об'єкт спорт. полювання.

Перепелятник (Accipiter nisus), гороб'ятник, птах родини яструбових. Довж. до 43 см, вага до 280 г. Схожий на тетерев'ятника, але менший. У самця на грудях поперечний малюнок рудий, у самки – темно-коричневий. Очі жовті. Поздовжні смужки на горлі. Населяє ліси Криворіжжя. Гніздо на деревах. Кладка у червні з 3-6 яєць. Голос – голосне "кік-кік-кік". Живиться птахами, гризунами.

Перепівка (переспівка), вид криворізького фольклору, пісня, яка виконувалась дуетом по черзі (чоловік та жінка, 2 чоловіки, 2 жінки).

Переплут, язичницький слов'янський бог, покровитель вовків. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Переруб, торець дерев'яного предмета (колоди, прута, дошки ін.) у давнину на Криворіжжі.

Перестріч (Melampyrum), рід трав'янистих напівпаразитних рослин родини ранникових. **П. гребінчастий** – однорічна рослина з простим або розгалуженим стеблом, вис. 20-45 см. Листки сидячі, лінійно-ланцетні. Квітки в густому колосовидному суцвітті, розміщеному в гребінчастих приквітках. Віночок пурпуровий, рідше білий, з жовтим зівом і краями. Цвіте VI-IX. На Криворіжжі зустрічається зрідка серед чагарників, по зволожених схилах балок (Північна Червона та ін.).

Переступень (Bryonia), рід лазячих рослин родини гарбузових. Близько 15 видів, поширених в Європі, Півн. і Перед. Азії. На Криворіжжі серед чагарників дуже рідко зустрічається **П. білий** – багаторічна трав'яниста шорсткоопушена рослина. Корінь ріповидно потовщений. Стебла лазячі за допомогою вусиків. Листки черешкові, чергові. Квітки одностатеві, жовтувато-білі. Плід ягодоподібний, кулястий, чорний. Цвіте VI-VII. Лікарська рослина. Має проносні, сечогінні, болезаспокійливі властивості.

Перетачка, назва операції у давнину на Криворіжжі: **1.** По заміні верху або підошви взуття. **2.** Перешивання одягу дорослих на дітей. **3.** Покривання сукном верху кожуха.

Перетяка Василь Миколайович (5.1.1938, Полтав. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Всесоюз. політехніч. ін-т (1963). У 1956 – 1964 горновий, диспетчер, нач. дільниці Новотульськ. металург. з-ду. У 1964 – 1967 методист павільйону "Металургія" ВДНГ, ст. інж. Мінчормету СРСР. У 1967 – 1979 нач. фаб-ки огрудкування, нач. дільниці збагач. фаб-ки Качканарськ. ГЗК. У 1979 – 1985 заст. нач. цеху окатишів Дніпровськ. ГЗК. У 1987 – 1996 заст. нач. техвідділу, голов. металург, у 1996 – 1998 ген. директор ЦГЗК. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Перетятько Анатолій Іванович (13.8.1938, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1974), ВПШ при ЦК КПУ (1983). У 1959 матрос китобійн. судна "Дружний", з 1960 штурман, з 1961 матрос дизель-електрохода "Урал", теплохода "Адлег-Алагір". У 1964 – 1975 оператор стана № 1, вальцювальник , майстер стана 250-3 СПЦ № 1 з-ду "Криворіжсталь". З 1975 нач. дрібносорт. стана № 3, з 1975 – 1978 заст. секретаря ком-ту КПУ з-ду "Криворіжсталь". У 1978 – 1980 2-й секретар, у 1980 – 1988 1-й секретар Дзерж. РК КПУ. З 1988 директор Центру стандартизації і метрології.

Перетяченко Анатолій Федорович (1934, Кіровоград – 29.11.1982, Кр. Ріг). Поет. Зак. Одеськ. ун-т (1969). Чл. СЖУ (1965). У 1958 – 1966 тесля, кранівник тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1966 – 1969 редактор радіо і газ. "За агломерат" (ПівдГЗК). У 1969 – 1971 зав. кабінетом Криворізьк. райкому КПУ. З 1971 редактор газ. "Новатор" (НКГЗК). З 1978 керував літстудією "Пошук" при ПК металургів. Писав пісні. Чл. літоб'єднання "Рудана". Друкувався у збірниках, періодич. пресі. Загинув в автокатастрофі.

Перехрестя, сполучення 2-х або більше доріг у вигляді літер "Т", "У" та хреста. У Кр. Розі розмічено 35 центр. перехресть.

Перець Лариса Олександрівна (3.12.1949, Порт-Артур, Китай). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1978). У 1967 – 1972 медсестра 8-ї міськлікарні. У 1978 – 1979 лікар 2-ї міськлікарні. У 1979 – 1986 лікар, зав. пологовим відділенням 14-ї міськлікарні. З 1986 зав. пологовим відділенням, заст. голов. лікаря 7-ї міськлікарні. Лікар вищої категорії. Наставник. Один з кращих гінекологів Кр. Рогу. Умілий організатор медичного обслуговування.

Перець (Capsicum), рід рослин родини пасльонових. Походить з Центр., Півд. Америки. Відомо понад 50 видів. Стебло 30-100 см, при основі дерев'янисте. Листки видовжені, еліпсоподібні із загострен. кінцем. Цвіте VI-VIII, сірувато-фіолетовий. Квітки двостатеві, віночок білий. Плід – повисла суха ягода у вигляді стручка. Відрізняється солодкий і гострий. Гострість залежить від присутності капсаїцину. Містить цукор, вітаміни А, С, білок. За цим посідає перше місце серед овочевих культур. Вживають у сирому і консервованому вигляді. На Криворіжжі овочева культура. Корисний для обміну речовин, підвищення апетиту. На Криворіжжі вирощують сорти Урожайна, Цукрова.

Перешеіна Євдокія Михайлівна (26.2.1927, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1960 – 1983 контролер, майстер пошивного цеху швейної фаб-ки "Старт". Передовик. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Майстер-наставник. Нагороджений орд. Жовтневої Революції.

Перещепінська, вулиця житломасиву Верабове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Перещепінська. Довж. до 500 м, ширина 7 м. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Розташован. магазин. Названа на честь м. Перещепіно (Росія). Обслуговує 40 в/з.

Переяславська, вулиця мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова тривала в 1952 – 1953 у зв'язку з пуском ПівдГЗК. Довж. 715 м. Має 20 2-поверх. будинків ЖКВ ПівдГЗК. Розташовані управління рудника, СШ № 67, пошта, магазини. Назва походить від м. Переяслав-Хмельницького у Київ. обл. Згадується в літописах з 906 р. Історич. центр України. Нагороджений орд. Дружби Народів. Обслуговує 22 в/з.

Переяслов Андрій Тимофійович (1897, Херсон. обл. – 1919, Кр. Ріг). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уч. гром. війни з 1918 у скл. 1-го Херсон. полку. У 1919 один з організаторів і керівників Висуньської партизан. республіки. Загинув у бою на ст. Довгинцеве.

Перинського поміщика земельні володіння, існували з 80-х XIX ст. в р-ні с. Веселий Кут сучас. Глеюватськ. сільради. Мали 3 тис. дес. землі, частина якої здавалася в оренду. Існувала невелика економія з житловим будинком, госп. спорудами, стайнею, корівником, садом, пасікою, ставком. Занепала у 1905. Розгромлена під час рев. подій 1917 і гром. війни.

"Перлинка", дитячий ансамбль народного танцю створен. у 1997 в скл. ПК металургів. Відвідує 20 дітей віком до 12 років. У репертуарі хороводи, укр. народ. фольклор. Уч. фестивалів і конкурсів. Керівник В. В. Шиленко.

Перм-Прага-Кривий Ріг, автопробіг проведен. у 1977 за ініціативою криворіжця Г. І. Мартинюка за бойовим шляхом 72-го важкого танк. полку.

Пермяков Іван Самуїлович (26.10.1907, Омськ – середина 80-х, Майкоп). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1941). З початку 30-х працював на шахтах Кривбасу. У 1941 тех. керівник ш. "Першотравнева" РУ ім. Дзержинського. Уч. ВВВ. У 1946 – 1958 заст. голов.

інж. Саранськ. рудника, голов. інж. Зирянівськ. РУ, нач. гірнич. відділу Держгіртехнагляду в Усть-Кам'яногорську, нач. Березівськ. рудника. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Пернач, ударна зброя козацької старшини Криворіжжя у XVII-XVIII ст.

Перо, засіб для писання чорнилом, виготовлений з пташиного пір'я великого розміру, у давнину на Криворіжжі.

Перов Микола Миколайович (5.1.1950, Миколаїв. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Одес. ун-т (1982). У 1967 – 1968 працював на Казанківськ. елеваторі. У 1968 – 1969 оператор Долинськ. цукрового з-ду. У 1969 – 1972 старшина прикордон. застави. У 1972 – 1997 в органах внутрішніх справ. Очолював Інгулецьк. РВВС. Один з організаторів боротьби із злочинністю у Кр. Розі в 80-90-х. Відмінник міліції.

Перова, вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена на початку 20-х на землях поміщиці Ю. Шмакової сім'ями гірників ШУ "Червона Гвардія". Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 7 м. Має 83 приват. будинки, проживає 207 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. художника Перова Василя Григоровича (2.1.1834, Тобольськ – 10.6.1882, Москва). Засновник руху передвижників. Академік. Твори "Трійка", "Перший чин", "Суд Пугачова" ін. Обслуговує 11 в/з.

Перовської, вулиця розташована у Сакс. р-ні. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Клубний. Довж. 710 м, ширина 7 м. Має 8 багатоповерх. будинків, проживає 1508 чол. Названа на честь рос. революціонерки Перовської Софії Львівни (13.9.1853, Петербург – 15.4.1881). Народниця, чл. організації "Земля і воля". Організатор замахів на Олександра II. Страчена у Петропавлівськ. фортеці. Обслуговує 10 в/з.

Перрі і Браіловського рудники, засновані у кінці 90-х XIX ст. на Тарапаківськ. пласту при підтримці Новоросійськ. тов-ва. Розробка велася кар'єрами. Рудник № 4 розроблявся за участю підприємця Кравцова. Діяли парові підйомники. Детальних відомостей не збереглося.

Перрі Девід Генрі (1829, Ессекс, Англія – лют. 1916, там же). Англ. рудопромисловець. Освіта вища. До 1875 працював на лісопильнях в Іспанії. В 1879 переїхав до Юзівки і працював у компанії "Нова Росія". У 1885 брав участь у купівлі Новоросійськ. тов-вом 1180 дес. землі у с. Вечірній Кут (Криворіжжя) для розвитку гірнич. робіт. Очолив процес закладки кар'єрів. Поступово передав господарство у руки синам Чарльзу, Девіду і Фреду.

Перрі Девід Генрі (1863, Англія – лист. 1904, там же). Англ. рудопромисловець. Освіта вища. З 1879 проживав в Юзівці. У 1885 разом з батьком і братами придбав через Новоросійське тов-во земельні угіддя в р-ні с. Вечірній Кут, став співвласником одноймен. рудника, де відповідав за ведення гірнич. робіт.

Перрі (Джеймс) Елізабет Мері (1873 (?) Англія – 1930, Бетфорд, Англія). Англ. рудопромисловець. Освіта вища. У 1884 одружилася з Ч. Г. Перрі і приїхала до Кр. Рогу і стала разом з чоловіком володіти рудником. У Кр. Розі народила 10 дітей. Займалася благодійністю, допомагала дітям гірників. Заклала парк на англ. зразок на березі р. Саксагань у с. Вечірній Кут. Восени 1918 повернулася до Англії, де займалася літературною діяльністю. Збереглися листи 1912 – 1915.

Перрі Сара (30-ті XIX ст., Англія – 1908, там же). Англ. меценат. Дружина Д. Г. Перрі Старшого. Працювала в Іспанії, з 1879 проживала в Юзівці. У 1885 брала участь в придбанні через Новоросійське тов-во земельних угідь в р-ні с. Вечірній Кут на Криворіжжі. Планувала садибу на березі р. Саксагань. Займалася благодійною діяльністю.

Перрі Чарльз Генрі (1869, Ессекс, Англія – 1957, Бетфорд). Англ. рудопромисловець. Освіта вища. У 1879 разом з батьком Д. Г. Перрі приїхав до Юзівки, працював у компанії "Нова Росія". Оволодів професіями гірника і металурга. У 1885 брав участь у придбанні земель в р-ні с. Вечірній Кут для будівництва кар'єрів. Спочатку працював під керівництвом батька, а потім став володарем рудника свого імені. Досяг значних

результатів у видобутку руди, рудник став одним з найпотужніших у Кривбасі. Через складну політичну ситуацію в Україні залишив Криворіжжя й восени 1918 виїхав до Англії. Навіки залишив своє ім'я в історії Кр. Рогу.

Перрі Чарльз (Чарльз Давидович) (1868, Уельс – 1955, там же). Англ. рудопромисловець. Освіта середня. Один із засновників Новоросійськ. рудника, уповноважен. Азовсько-Донськ. банку, заст. голови Криворізьк. купецького Тов-ва взаємного кредиту. У Кр. Розі народилося 10 його дітей. Накопичив солідний капітал і 1917 повернувся на батьківщину. Мав маєток в Уельсі.

Перлівка (Melica), рід трав'янистих рослин родини злакових. Суцвіття – волоть, часто стиснута, циліндрична. На Криворіжжі найбільш поширена **П. трансільванська** – багаторічна рослина 30-60 см заввишки, з коротким кореневищем, іноді майже рідко дерниста. Колосовидна волоть дуже густа; колоски бліді або більш-менш фіолетові. Цвіте V-VII. Часто зустрічається на кам'янистих відслоненнях, по чагарниках, у великій кількості – на відвалах. **П. висока** зустрічається значно рідше в лісових насадженнях та по чагарниках.

Пермська, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Зелений Гай. Довж. 115 м, ширина 5 м. Пл. 2,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 20 приват. будинків. Названа на честь обл. центру Росії – м. Перм. Обслуговує 72 в/з.

Персик (Persica), рід рослин родини рожевих. Батьківщина – Китай. Листопадні дерева до 5 (10) м заввишки з ланцетними або еліптичними листками. В культурі Кр. Рогу поширений **П. звичайний** – дерево до 3-5 (8) м заввишки. Квітки великі, поодинокі, рожеві або червоні, плід кулястий до 5-7 см у діаметрі, сильно опушений, жовтуватий з червонуватим бочком, оплодень м'ясистий, соковитий, солодкий. Цвіте IV, плодоносить VI-X. Для Криворіжжя перспективні сорти: **“Київський ранній”, “Пушистий ранній”, “Пам'ять Шевченка”, “Сочний”**. Розмножуються: проста форма – насінням; сорти – щепленням. Дуже декоративний під час цвітіння. Як декоративну ранньоквітучу рослину в парках і садах в захищених від сильного вітру групах (в умовах Кр. Рогу підмерзає) та як підщепу для сортів персика рекомендується використовувати **П. Давида** – дерево до 10 м заввишки. Квітки світло-рожеві; плід із сухуватою неїстівною м'якоттю. Цвіте до розпускання листя III-IV.

Перстач (Potentilla), рід рослин родини розових. Багаторічні трави та дрібні напівкущі, рідше – однорічники. Листки пальчасто-роздільні, перисті, трійчасті. Квітки з 5 (рідко 4) пелюстками – жовтими або білими. На Криворіжжі 10 дикорослих видів, з них найбільше поширені мають 3. **П. пісковий** звичайно зустрічається на кам'янистих та змитих схилах балок серед степової рослинності. **П. сріблястий** – бур'ян, що звичайно трапляється біля доріг, на луках, пасовищах, відвалах, у житлових масивах. **П. гусячий, гусяча лапка** – широко розповсюджений по вогких місцях на луках і особливо на випасах. Два останніх види – лікарські рослини, що мають в'яжучі та кровоспинні властивості. Як лікарську рослину вирощують П. білий.

Перун, язичницький слов'янський глава богів, бог грози, небесних битв, грому, війни, блискавки, громовержець, покровитель і предводитель князя та військової дружини, глава язичницький пантеону, чоловік Макоші. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

“Перфоратор”, багатотиражна газета Першотравнев. ШУ виходила у лют. 1930 – лип. 1941. Розповідала про життя колективу гірників, передових виробничників. Тираж до 1 тис. екз.

“Перфоратор”, стінна газета Центральних механічних майстерень виходила у 1932 – 1936.

Перфоратор, установка ударної дії для буріння шпурів. Являє собою машину молоткового типу. Вперше з'явилася на шахтах Кр. Рогу в 20-х.

“Перфоратор”, багатотиражна газета ШУ ім. Дзержинського виходила під такою назвою у січ. 1930 – 1941, 1944 – 1952. Розповідала про життя підприємства, передових працівників, пропагувала стахановський рух. Перший редактор Ф. Т. Лахно.

Перцовська Маріам Самойлівна (3.7.1900, Черкас. обл. – 28.6.1960, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Харків. мед. ін-т (1927). Одна з організаторів сан. служби на Криворіжжі. У 1927 – 1929 санлікар Криворізьк. р-ну. У 1929 – 1941 голов. епідеміолог Кр. Рогу. Уч. ВВВ з лист. 1941 у скл. евакогоспіталь. З 1945 голов. епідеміолог Кр. Рогу. Зробила вагомий внесок у розвиток медицини Кривбасу.

Перчин Микола Васильович (1.9.1912, Миколаїв. обл. – 15.5.1979, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1937). У 1937 – 1942 будував військ. об'єкти в Приморськ. краї. Уч. ВВВ з 1942 на Калінін., 1-у, 2-у Укр. фр. У 1945 – 1959 голов. інж. буд. контори тр-ту “Дзержинськруда”, нач. ВКБ РУ ім. Кірова, керуючий тр-том “Криворіжжитлобуд”. У 1959 – 1970 голова міської ради. У 1970 – 1975 інж. ком-ту “Кривбасбуд”. Депутат Верх. Ради України (1958 – 1967). Керував розвитком телефонної, транспортної мережі, газифікацією Кр. Рогу, який одержав статус міста республіканськ. підпорядкування. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Перша гвардійська повітрянодесантна дивізія, сформована у груд. 1942 на базі 4-го повітрянодесантного корпусу в м. Тейкове у скл. 3, 9, 13 гв. ПДП і 4 гв. артполку. Налічувала більше 10 тис. чол. Бойове хрещення прийняла у лют. 1943 в р-ні Дем'янська і Старої Руси. В серп. 1943 в р-ні м. Деркачі Харків. обл. увійшла до скл. 37-ї А. У жовт. 1943 у скл. 57 СК форсувала Дніпро в р-ні с. Мишурин Ріг. 14.10.1943 – 11.1.1944 брала участь у боях на Криворіжжі. Особливо відзначилась під с. Недайвода, де мужньо відбивала атаки нім. танків. За цей період визволила 93 населен. пунктів, знищила 6 тис. солдат противника, 75 танків. При цьому втратила 1487 убитими, 3611 пораненими. Тільки в Недайводі поховано 391 боєць. У січ. 1944 здійснила 115-кілометровий марш в р-н Кіровограда. За участь в Корсунь-Шевченківськ. операції удостоєна почес. найменування Звенигородська (13.2.1944). За визволення м. Бєльці нагородж. орд. Суворова 2 ст. (8.4.1944). Вела бої за Бухарест, за що удостоєна найменування Бухарестська, (17.9.1944). Пройшла з боями Будапешт-Брно-Прагу. Брала участь у війні з Японією. Нагородж. орд. Червоного Прапора (20.9.1945). Визволила 2 тис. населен. пунктів, мала 16 подяк. 15 тис. чол. нагородж. орд. і медалями, виховала 20 Героїв Рад. Союзу. За часів боїв на Криворіжжі ком-ри ген.-майор О. Ф. Казанкін, полковник Б. І. Кащеєв.

Перша безпартійна виробнича конференція робітничої молоді Кривбасу, відбулася 5-6.8.1922 на Шмаківськ. руднику. Обговорювалося питання співпраці молоді з профспілками.

Перша дитячо-юнацька спортивна школа, відкрита в берез. 1966 на базі спорт. школи міськвно. Культивує гімнастику, акробатику, худ. гімнастику, плавання, легку атлетику. У 1970 затверджена спеціалізація спорт. гімнастики, акробатики, худ. гімнастики. У 1982 відкрите відділення настільного тенісу. Має акробатичний зал. Виховала більше 50 майстрів спорту. Серед відомих тренерів Л. Ф. Попова, В. М. Горошко, В. В. Яковлєв, С. М. Послушний, М. І. Трофименко, О. М. Машков.

Перша дільниця, житломасив розташован. у півд.-схід. частині Дзерж. р-ну. Закладен. в 1931 у зв'язку з будівництвом з-ду “Криворіжсталь”. Буд. майданчик утворився в степу, де не було жодного природного орієнтиру. Тому геодезисти встановлювали польові покажчики за принципом “Перша, друга, третя дільниці”. Спочатку існували споруди барачного типу, потім з'явилися цегляні будинки і котеджі для робітників і спеціалістів. Тепер територія із населенням понад 3 тис. чол. поміж вул. Тбіліською та ст. Кр. Ріг. Розташовані “Народний дім”, СШ №15, сквер С. Орджонікідзе.

Перша Кінна Армія, сформована у лист. 1919 на базі 1-го кін. корпусу Будьонного та 11 КД у скл. 2, 4, 8, 9, 11 КД. Нараховувала до 90 тис. шабель. Брала участь у боях з

денікінцями на Півд. фр. Брала актив. участь у Житомирськ. прориві, Київ., Львів. операціях рад.-польськ. війни. У жовт. 1920 перебувала на Криворіжжі на шляху до Перекопу. Поповняла запаси набоїв та продовольства. До лав армії вступило 75 криворіжців. Успішно діяла в Криму на ліквідації військ. формувань, ворожих рад. владі. Розформована у трав. 1921.

Перша конференція безпартійної, неспілкової молоді Кривбасу, проведена 16.9.1920. Делегати у кількості 150 чол. обговорили питання про міжнарод. і внутрішній стан та завдання молоді і комсомолу. Друга відбулася у квіт. 1921. Серед питань домінувала боротьба з неписьменністю серед молоді.

Перша конференція молодих гірників Кривбасу, відбулася у серп. 1922. Обговорювалися питання участі молоді у відбудові шахт і рудників басейну.

Перша великомасштабна геологічна зйомка, масштабом 1:5000, 1:10000 проведена у Кривбасі у 1954 – 1957 під керівництвом Я. М. Бєлєвцева. В результаті складена геолог. карта Кривбасу масштабом 1:5000, 1:10000 від РУ "Інгулець" на півд. до РУ "Жовта Річка" на півн. За підсумками видана монографія "Геология Криворожских железорудных месторождений".

Перша культурно-побутова конференція, відбулася у берез. 1934 у театрі "Кривбас". У роботі взяли участь 800 чол. Обговорювалося питання благоустрою Кр. Рогу, закладення нових парків і скверів.

Перша міська дитяча лікарня, бере початок від 1934. Мала 100 ліжок. Розташовувалася по вул. К. Маркса з амбулаторією по вул. Глінки. Обслуговувала все дитяче населення Кр. Рогу. Під час ВВВ зруйнована. Діяльність відновила у 1944. У жовт. 1959 відкрита нова споруда на 100 ліжок на сучас. пл. Визволення. На 1961 мала 3 відділення. У 1961 3-є соматичне відділення перепрофілюється у неврологічне та отоларингологічне на 30 ліжок кожне. У 1969 вони стали базою міськ. спеціалізованого отоларингологічного центру на 60 ліжок. З 1970 мала 160 ліжок, розвиток одержала галузь лор-патології. У 1976 на базі лорвідділення утворюється міськ. спеціалізований центр хірургічного профілю на 80 ліжок. У 1975 – 1984 була школою передового досвіду по вивченню нових методів діагностики, лікування дітей. За 1986 – 1992 відкривається поліклініка на 480 відвідувань, хірургічний блок, фізіотерапевтичний блок, басейн. Вперше у Кр. Розі впроваджується методика по навчанню плавати новонароджених дітей. У 1999 відкривається поліклініка в мкрн. Карачуни на 100 м. відвідань. Стаціонар приймає 5 тис. дітей на рік. Головні лікарі М. А. Гальперіна, Г. Ф. Нетреба, О. А. Приступа, Р. В. Берковська, Ж. В. Чабаненко, О. Л. Лук'яненко, Н. І. Савицька.

Перша міська електрична лінія, побудована у Кр. Розі в 1907 для освітлення будинків та вулиць Поштової і Базарної. Джерелом електроенергії слугував генератор постійного струму потужністю 50 к. с. Розташовувався у центр. частині Кр. Рогу на місті теперіш. підприємства електромереж. Перший володар лінії – Погман.

Перша міська лікарня, бере початок від земської лікарні, відкритої у Кр. Розі на початку XX ст. (1900). Як самостійний лікувальний заклад сформувалася у 1932 – 1933. На той час побудован. голов. корпус пл. 6,9 тис. кв. м на 400 ліжок. Діяли хірургічне, урологічне, лор, гінекологічне, пологове відділення. У 1939 відкрите терапевтичне. Серед відомих лікарів 30-х Г. М. Єркін, Енер, А. І. Єгоров, Стисін, Дворкін, С. О. Оліндер, О. М. Харитонова, Й. М. Кіжнер, Б. В. Зейтман, Бєлєнький, М. Й. Бистрицький. У 1940 відкрите травматологіч., неврологіч. відділення. У серп. 1941 частина персоналу і матчастина евакуйовані на схід. Діяла під час окупації, надавала допомогу жителям Кр. Рогу. 73 медики перебували у лавах діючої армії, 32 нагородж. орд. і медалями. Відбудова почалася у лют. 1944. Невдовзі почали діяти акушерсько-гінекологіч., терапевтич., дитяче, хірургіч., травматологіч., венерологіч., протитуберкульозне відділення. Працювало 322 чол., з них 13 лікарів. Існувало 305 ліжок. У 1957 введен. корпус пл. 3 тис. кв. м на 200 ліжок. За 1956 – 1964 кількість ліжок зросла до 700, найбільша 750 налічувалася у 1975 – 1977. Працювало 1070 чол., з них 183 лікарів і 493 медсестер. У 1990 – 1997 кількість ліжок

скоротилася від 680 до 420. Працюють канд. мед. наук О. Г. Дунай, В. В. Запольський, Д. І. Міцура, О. К. Чверкалюк, С. Ф. Яловий. Серед нагородж. орд. Л. Д. Костінов, К. М. Єременко, Я. М. Нусінов, Є. П. Ращупкіна. Діє 350 ліжок. Працює 932 чол., з них 153 лікарів, 469 медсестер. До скл. входять дитяча служба, лор, хірургіч., терапевтич., ортопедо-травматич. відділення, терапевтич. обл. центр кістково-гнійної хірургії, анестезіологіч., фізіотерапевтич., лаборатор., пологова служби. Голов. лікарі з 1944 Конограй, Г. М. Єркін, З. П. Мусарський, Гілева, А. Ш. Губенко, Ємельянова, М. Л. Кадецька, О. К. Богданов, Л. Д. Косінов, А. Р. Сулима, С. Р. Москаленко.

Перша міська стоматологічна поліклініка, створена у лют. 1957 на базі стомат. кабінетів 3-ї, 10-ї міськлікарень і 1-ї дитяч. лікарні. Розташовувалася у кількох кімнатах на вул. К. Маркса. Працювало 6 лікарів. У 1960 переведена у житлобудинок по вул. Лермонтова. Діяли лікувальне, протезне відділення, хірургіч., фізіотерапевтич., рентгенологіч. кабінети. Працювало 12 лікарів. У жовт. 1974 одержала типове приміщення на 1,5 тис. кв. м на пл. Визволення. Створюються централізована стоматологіч. служба Ц.-Міськ. р-ну. Обл. школа передового досвіду. Відкриті лікувальне, ортопедичне, дитяче відділення. Створена кафедра удосконалення лікарів Дніпропетров. мед. ін-ту. У січ. 1981 введен. додатковий корпус на 1,5 тис. кв. м. Введене обслуговування за дільничним принципом, номерною системою. Працює 158 чол. з них 42 лікарень. Щоденне відвідування складає 450-500 чол. До скл. входять лікувальне, профілактичне, хірургічне, ортопедичне відділення, зуботехнічна клінічна лабораторії, рентген. і фізіотерапевт. кабінети. Голов. лікарі Т. А. Кутикова, Г. М. Задорожний, М. І. Боць.

Перша міська художня школа, відкрита у верес. 1967 на вул. Революційній. Навчалося 60 учнів. У 1969 отримала приміщення на вул. Димитрова. Діяла як дитяча худ. школа № 1, школа естетич. виховання № 1. З верес. 1996 має сучас. назву. Діють відділення малюнку, живопису, композиції, скульптури. У 1979 ініціатор проведення 1-ї республік. виставки дитяч. творчості, у трав. 1992 дитяч. міжнарод. конкурсу у Кр. Розі. Має 3 філії, на базі якої утворені худ. школи. Навчається 360 учнів, працює 38 чол., з них 24 викладачів. За роки існування підготовлено 2,5 тис. чол. Директори Б. В. Колодяжний, Л. Й. Королькова, Л. І. Віннівітенко, Г. П. Куян.

Перша музична школа ім. М. В. Лисенка, заснована у квіт. 1936. Стала базою для створення багатьох музич. закладів Кр. Рогу. Розташовані у Ц.-Міськ. р-ні. Більше 2 тис. випускників. Серед них композитори В. Буєвський, В. Зубицький, скрипаль А. Поволоцький, керівник ансамблю Одес. ВО С. Ковальов, хормейстер театру В. Сьомка ін. Діють оркестри духовий, камерний, народ. інструментів, ансамблі скрипалів, естрадний, фольклорний, хори учнів старших і молодш. класів. Директори М. І. Ромасенко, В. І. Ткаченко.

Перша окружна спартакіада Криворіжжя, відбулася у 1926 за ініціативою ради фізкультури і спорту міськвиконкому. У програмі легка атлетика (біг, естафета метання списа, молота, гранати), гімнастика, футбол, важка атлетика, гандбол. М. І. Виставкін встановив рекорд України у штовханні молота. У гандбол. турнірі перемогли спортсмени з Марганця, у футболі – ком-да "Динамо" з Кр. Рогу.

"Перша п'ятирічка ", колгосп організован. у 1930 в с. Широке Криворізьк. р-ну. Займався вирощуванням зернових, утримував худобу. Мав більше 1 тис. га землі, обслуговували трактори Мар'ївськ. МТС. У 1932 увійшов до скл. кол-пу "Комбайнер".

Перша танкова група вермахту, сформована на території Німеччини у 1940. Брала участь у поході на Францію. У серп. 1941 силами 14 мотокорпусу захопила Кр. Ріг. Зазнала значних втрат на півд. у 1942 – 1943. За часів боїв за Кр. Ріг ком-р генерал Е. фон Клейст

Перша шахта Брянського товариства, закладена у 1903 на покладах Пужмерки. Проходка пройдена до 80 м. Мала малу продуктивність і припинила діяльність з початком гром. війни.

Перша шахта по видобутку бурого вугілля, функціонувала в р-ні с. Христофорівка з 1947 по 1960 і ліквідована в зв'язку з тим, що запаси вугілля було вичерпано.

Перша шахта Стародобровольського рудника, закладена на землях поміщика В. В. Добровольського на початку XX ст. Мала значну потужність і особливого впливу на рівень видобутку не мала.

Перша шахта ШУ ім. Леніна, діяла із середини 20-х до 1933. Мала малу потужність. Вперше у Кривбасі застосовувалися скреперні лебідки. Ліквідована після введення ш. "Капітальна" / ім. Орджонікідзе.

Першаков Костянтин Іванович (2.3.1930, Свердлов. обл.). Почес. гірник. Освіта середня. У 1945 – 1953 працював телефоністом. У 1953 – 1954 гірник тр-ту "Орелруда". У 1954 – 1966 прохідник ПівнГЗК. У 1966 – 1990 прохідник ш. "Центральна" ІнГЗК. Новатор виробництва. Ініціатор впровадження нової техніки, зниження собівартості продукції. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

"Перше Травня", колгосп заснован. у 1931 у с. Грузьке на базі тов-ва спільної обробки землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, худоби. Мав до 1 тис. га землі. Працювало до 400 чол. Досяг високих врожаїв. Ліквідован. у 1935 – 1936 шляхом перейменування на кол-п "Комінтерн".

Перший А відвал ІнГЗК, закладен. на початку 60-х. Розташован. на півд. борту кар'єру. Довж. 530 м, ширина – 300 м. Пл. 159 тис. кв. м. Обсяг 4060 тис. куб. м. Має 2 яруси. Запаси 3383,3 тис. куб. м.

Перший відвал ПівнГЗК, сформован. у 1961 – 1976 шляхом вивезення породи сланців, малорудних кварцитів з Ганнівськ. кар'єру. Захід. борт розташован. за 2,5 км від ст. Промислова. Довж. 700 м, ширина – 650 м. Пл. 45 га, вис. 20 м. Запаси 7681 тис. куб. м.

Перший відвал ПівнГЗК, сформувався у 1961 – 1966 шляхом вивезення порід, сланців, малорудних кварцитів з Першотравнев. кар'єру. Півн. борт розташован. за 2,3 км від ст. Сировинна. Довж. 640 м, ширина – 510 м. Пл. 32,7 га, вис. 38 м. Запаси 10920 тис. куб. м.

Перший відвал ІнГЗК, закладен. на початку 60-х. Розташован. за 600 м від дроб. фаб-ки у балці Скелевата. Довж. 1,2 тис. м, ширина – 1 тис. м. Пл. 129,3 га. Обсяг 34614 тис. куб. м. Складається з 4-х ярусів вис. 10-12 м кожний. Запаси 31467,2 тис. куб. м.

Перший відвал ЦГЗК, закладен. у 1960 шляхом вивезення осадових порід, сланців, малорудних кварцитів з кар'єрів №№ 1, 2. Розташован. до борту шламосховища за 5 км від ст. Прикар'єрна. Довж. 3,5 тис. м, ширина – 475 м. Пл. 166 га, вис. 46,7. Запаси 65911 тис. куб. м.

Перший Всесоюзний з'їзд мінералогів СРСР, відбувся у Москві в 1928. Серед офіційних повідомлень доповідь проф. І. І. Танатора про структури криворізьк. гірнич. порід та їх значення для розуміння генезису руд і залізистих кварцитів. Після цього активізувалася геологіч. розвідка на Криворіжжі.

Перший з'їзд гірничопромисловців півдня Росії, відбувся у 1874. Висловився за доцільність розробки руд Кривбасу, будівництва залізниці Катеринослав-Кр. Ріг. Активну роль зіграв виступ О.М.Поля.

Перший з'їзд профспілок Кривбасу, відбувся у 1921. Взяв курс на відновлення шахт і рудників. У роботі з'їзду взяли участь до 200 делегатів-гірників. Постанова мала результати. Уже у лист. 1921 першу сировину видав рудник Галковського.

Перший комуністичний суботник, відбувся у Кр. Розі 1.5.1920 за ініціативою повіткому КП(б)У. Проведен. на відбудові мосту в р-ні ст. Карнаватка. Взяли участь до 3 тис. чол.

Перший Криворізький комуністичний полк, сформован. у берез.-трав. 1919 на базі партизан. і ін. загонів Криворіжжя. Актив. участь у створенні взяли більшовики П. Ф. Сиволап, Б. П. Рейніш. Піхот. підрозділи формував К. В. Мохур, кав. ескадрон - М. Д. Меренко. Нараховував 400 стрільців і 120 вершників. Ком-р Д. М. Мануйлов. У трав. 1919 перейшов у розпорядження командуючого групою Мерефо-Херсонськ. фр. О. Пархоменка і повів боротьбу з військом отамана Григор'єва. Уч. боїв за ст. Долинську, Блакитну. Під Великою Олександрівкою знищив 1 тис. бандитів, бронепоїзд. У тих боях захопив 100

вагонів, 2 гармати, 12 кулеметів, багато полонених. У трав. 1919 нагородж. Червоним Прапором Криворізьк. ревкому. Після боїв на Нікопольськ. фр. у полку залишилося 150 бійців. Полк об'єднався з 1-м рад. ударним полком і воював проти ген. Шкуро. У 1920 розформований.

Перший Криворізький революційний полк, сформован. у січ. 1918 із загонів Червоної гвардії, складався з 1,6 тис. стрільців, 100 кавалеристів, 100 медиків при 8 кулеметах. У берез. 1918 брав участь в обороні Кр. Рогу від австро-нім. військ. З боями відійшов на Волноваху і Царицин. Там увійшов до складу 1-го Луганськ. ревполку. Ком-р Р. Зорге.

Перший міський зліт учасників походу по місцях революційної, бойової і трудової слави, відбувся у жовт. 1971. Загони слідопитів р-нів Кр. Рогу розповідали про експедиції, зустрічі з ветеранами. Згодом подібні заходи стали традиційними і тривали до кінця 1991.

Перший міський планувальний район, охоплює півд. частину Кр. Рогу і є найбільш давнім і міцно забудованим р-ном. У скл. сформовано 9 житлових р-нів з населенням у 1962 – 240 тис. чол., у 2000 – до 400 тис. Серед основних мкрн. Соцмісто, Догинцеве. Пл. за генпланом 4,4 тис. га.

Перший повітовий з'їзд Рад, відбувся у лют. 1919. До скл. виконкому увійшли Балака, Аненко, Зорте, Фесенко, Крижанівський, Міхно, Бабіченко, Масалов, Пронін, Латушко, Васильєв, Рейніш, Нестеров, Клокун, Витвицький. Головою обран. Фесенко. Затвердив перемогу рад. влади, завдання на відбудову народ. госп-ва, окреслив шляхи виходу з економіч. кризи.

Перший пояс залягання докембрійських залізистих порід, пересікає Укр. кристаліч. масив протягом 230 км від ст. Ніколо-Козельськ на півд. до с. Броварки на півн. Охоплює Криворізьк. залізоруд. басейн і Кременчуцьку магнітну аномалію.

Перший Радянський Театр, під такою назвою існував з лист. 1919 на початок 1920. Шляхом перейменування театру "Колізей", а згодом ця назва була повернута і Перший Рад. Театр залишився в історії.

Перший Саксаганський пласт, входить до скл. Саксагансько-Інгулецьк. рудного р-ну. Являє ланцюги оруднення, які розташовані в ядрі Саксаганськ. синкліналю.

Перший трамвайний маршрут, відкритий у 1935. З'єднував Трампарк з з-ду "Криворіжсталь". Довж. 5 км. У 1954 подовж. від вул. Косіора до вул. Української, у 1981 подовж. від вул. Косіора до Дзерж. рудорем. з-ду. Мав довж. 22 км. З 1985 трамваї курсують від пл. Домнобудівників до пив. з-ду. Довж. 33,9 км. Проходить вул. Окружною, Леніна, Орджонікідзе, Вітчизни, Рязанова, Косіора.

Перший тролейбусний маршрут, відкрит. у 1968, з'єднує пл. Визволення зі ст. Кр. Ріг-Головний. Відстань 22,8 км. Проходить вул. Лермонтова, пр. Миру, Гагаріна, Дніпропетровським шосе, Вечірньокутською.

Перший "А" тролейбусний маршрут, відкрит. у 1992. З'єднав пл. Визволення з автовокзалом. Відстань – 15,7 км. Проходить вул. Лермонтова, пр. Миру, Гагаріна, Дніпропетровським шосе.

Перший штурмовий авіаційний корпус, сформ. у верес. 1942 в Моск. обл. на базі 2-ї виниш. авіаційної армії у скл. 266, 290, 292 штурм. авіадивізій. З лист. 1942 у боях під Великими Луками у скл. 3-ї удар. А. З 1942 брав уч. у ліквідації Дем'янського плацдарму ворога. З лип. 1943 у скл. 2-ї, 5-ї повітр. А брав уч. у Курськ. битві. З жовт. 1943 у скл. 5-ї повітр. А 2 Укр. фр. діяв на Криворізьк. напрямі. Підтримував дії 37А. Брав актив. участь у відбитті контрудару танк. корпусу СС під Недайводою. Льотчики практично паралізували залізнич. вузол противника на Криворіжжі. За визволення Кіровограда здобув почес. найменування Кіровоградський, а 4.2.1944 став 1-м гв. штурм. авіакорпусом. За визволення Львова здобув орд. Червоного Прапора (10.8.1944). Орд. Суворова 2 ст. (19.2.1945), Кутузова 2 ст. (28.5.1945) за участь у Сандомирсько-Силезьк. і Берлінськ. операціях. За часи ВВВ льотчики здійснили 50 тис. б/вильотів, знищили понад 1 тис. літаків. 101 пілот став Героєм Рад. Союзу. Корпусом командував ген.-лейтенант авіації В. Г. Рязанов.

Першобудівельникам Соцміста меморіальна дошка, відкрита у трав. 2000 на будинку № 12 по вул. Косіора. Напис на червоному граніті свідчить, що на цьому місці будівельники Ф. Петров і М. Сутерман заклали перше каміння, яке дало початок Соцмісту.

Першого Травня ім. колгосп, організован. у 1931 в с. Гомельське Петриківськ. сільради. Мав 600 га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, розводив крупну рогату худобу. Ліквідован. у 1950 шляхом приєднання до кол-пу ім. Суворова на правах бригади.

Першого Травня ім. колгосп, організован. у с. Зелене Поле одноймен. сільради (тепер Орджонікідзівська) у 1929. Мав до 2 тис. га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, утриманні худоби. Мав ферму на 500 корів, свиноферми на 1 тис. голів, пташник, кузню. Пограбован. під час окупації. Відбудован. на кінець 40-х. У 1950 до скл. приєднані кол-пи ім. Петровського, Тельмана, "Труд". Пл. зростала до 6 тис. га. Вважався одним із кращих в р-ні. Постійний учасник районних с/госп. виставок. У 1959 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу ім. Шевченка на правах бригади.

Першої сталі конверторного цеху № 2 на честь меморіальна дошка, встановлена у жовт. 1965. Виготовлена у чавуноливарному цеху з-ду "Криворіжсталь". Зберігається у музеї бойової і трудової слави ком-ту "Криворіжсталь".

"Першокурсник", спартакіада проводиться у КГРІ/КТУ з початку 90-х. Змагання відбувається з футболу, волейболу, баскетболу, кросу, настільного тенісу. Беруть участь студенти перших курсів.

Першотравенка, житломасив розташован. у Дзерж. р-ні. Має 13 вулиць приват. сектора загальною довж. 2,9 км. Має 178 приват. будинків. Пл. 12,0 тис. кв. м. Багатий на зелені насадження.

Першотравнева, вулиця веде історію від утворення слободи Кр. Ріг у кінці XVIII ст. Одна з найстаріших вулиць. До кінця гром. війни мала назву вулиця Іорданська. До революції тут розташовувалися лазні. Довж. 444 м. Має 23 споруди. Серед них ін-т ВНІІБТГ, СШ № 8, Ц.-Міськ. РВВС. Починається сквером ліворуч, закінчується виходом на міст через р. Інгулець. Обслуговує 99 в/з.

Першотравнева (кол. Іорданська) **вулиця**, **будинок № 1,** споруджен. 1858. Одноповерховий, з елементами класицизму. Входив до ансамблю Церковної пл. Пам'ятка архітектури.

Першотравнева вулиця, **будинок № 9**, споруджен. на межі XIX-XX ст. Мав 1 поверх. Один з перших кам'яних будинків Кр. Рогу. Знесен. у 1992.

Першотравнева вулиця, будинок № 18, споруджен. на початку XX ст. Має 1 поверх. Один з перших кам'яних будинків Кр. Рогу. Пам'ятка архітектури.

Першотравнева маніфестація 1917 у Кр. Розі, проходила на Базарній пл. Над колонами демонстрантів домінували гасла "Геть війну!", "Вся влада Радам!", "Хай живе мир!", "8-годинний робочій день!" Гірники одягли брезентові спецівки, взяли кайла і забурники. Колону Олексіївськ. рудника вів М. Меренко. Тарапаківськ. гірників привів П. Сиволап. Брали участь представники рудників Дубової Балки, Галковського. На вул. Поштовій приєдналися колони селян, які закликали: "Землю тим, хто її обробляє". На Базарній пл. відбувся мітинг, який закликав покінчити з війною, об'єднуватися міста з селом. Не обійшлося без провокацій. Робітники роззброїли групу офіцерів.

"Першотравнева", транспорт. зупинки, пляжу водозахисна зелена зона висаджена у 60-70-х. Пл. 3 га. Розташована у Сакс. р-ні. Місце відпочинку городян. Дерева і чагарники висаджені з участю широкої громадськості під час суботників та недільників.

"Першотравнева", шахта ШУ / РУ ім. Дзержинського під такою назвою діяла з 1928. Брала початок від шахти № 3-біс Карнаватськ. рудника. Відпрацьовувала поклади 2-го Сакс. руд. пласту. Потужність 150 тис. т руди. Мала дерев'яний копер, естакади, лебідку. Глибина ствола до 120 м. З початком гром. війни зруйнована і затоплена. Відбудова почалася у 1926. Мала металев. копер до 21 м, 2 кліті, комплекс надшахтних споруд. Продуктивність 850-950 тис. т. Сировина залізницею доставлялася до ст. Мудрьона.

Підірвана і затоплена у серп. 1941. Відбудована у червні 1944 серед перших у Кривбасі. Довоєн. рівня досягла у 1949. Практичне значення мала до кінця 50-х, далі виконувала допоміжні функції.

“Першотравневої”, шахти ПК сквер закладен. у середині 50-х. Пл. 1,1 га. Багатий на зелені насадження. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

“Першотравнева”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту утворена у 1995 шляхом об'єднання шахт “Першотравнева-1” і “Першотравнева-2”. Видобувала залізист. кварцити. Мала копер вис. 101 м, підйомні механізми. Ліквідована у 1998. Директор О. Чередниченко.

“Першотравнева-1”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту введена в експлуатацію у 1979. Ствол діам. 7,5 м, пройден. до 1055 м. Надшахтні споруди 101 м вис. Обладнана клітьовою та скіповою підйомними машинами. Працювало до 1 тис. чол. Ліквідована у 1999. За період експлуатації видобуто 30 млн. т залізист. кварцитів. Начальники С. П. Костянтинов, С. О. Сторчак, О. Г. Рєпін, О. Чередниченко, Л. М. Яценко.

“Першотравнева-2”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту введена у 1985. Діам. ствола 7,5 м. Ствол пройден. до 570 м. Мала клітьові та скіпові машини. Ліквідована у 1998. За час експлуатації видобуто 6 млн. т залізист. кварцитів. Начальник О. Чередниченко.

Першотравневе (ПівнГЗК) родовище залізистих кварцитів, розташоване за 35 км на півн. від центру Кр. Рогу. Географіч. координати 48^0 07' – 48^0 08' півн. широти, 33^0 32' – 33^0 34' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Терни за 2 км від родовища. Відкрите у 1896. 1-й період геологіч. розвідки тривав у 1896 – 1971, 2-й – у 1948 – 1953, у 1961 – 1965 проведене детальне обстеження до глибини 700 м. Експлуатується кар'єром ПівнГЗК з 1960. У 70-х балансові запаси складали до 4 млрд. т руди. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Першотравнева синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 2,2 км * 1,5 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди. Типи руд: амфіболо-магнетитові, магнетито-амфіболові, лимонито-мартитові роговики. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Н. М. Мороз, В. С. Демиденко, Т. М. Сумцова, Л. Є. Подкопаєва, М. Г. Лаврик, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко.

Першотравневе родовище залізистих кварцитів, відкрите у 1895. Розташоване у півн. частині Сакс. синкліналі, півн. Кривбасу. Розробка почалася у 1899 відкритим способом. Кварцити розвідані у 1948 – 1953. Розробка почалася у 1960 одноймен. кар'єром ПівнГЗК. Балансові запаси 74 млн. т багатих і 675,7 - бідних руд. Головний руд. матеріал – магнетит, побічні – гематит, гетит. Утримання заліза 37,3 %.

Першотравневе рудоуправління ПівнГЗК, діє на базі одноймен. родовища з 1964. Проект. потужність 17 млн. т сирої руди. Параметри кар'єру: довж. по поверхні 2,7 тис. м, ширина – 2,2 тис. м, глибина 650 м. На 1983 проведено 287 млн. куб. м розкриття, видобуто 480 млн. т руди. Працювало 40 екскаваторів, 17 бур. верстатів. Доставка здійснюється автотран-том на поверхню, а потім залізницею до збагач. фабрик.

Першотравневе рудоуправління розташовувалося на півн. Кр. Рогу. Розробка руд. покладів почалася у 1898 – 1900 акціонер. Російсько-Бельгійськ. тов-вом. У 1918 одержав назву рудник ім. 1-го Травня. У 1918 – 1929 розробка руд не велася. До початку ВВВ видобуто 7,7 млн. т руди. У серп. 1941 шахти і механізми демонтовані або підірвані. У 1944 – 1945 відбудовані шахти № 4 біс, № 8 біс, “Д”. У 1944 видобуток склав 232 тис. т. Довж. покладів 2 км, ширина від 300 м до 1,5 км. У 1952 – 1956 проведена 1-а реконструкція із введенням ш. “Об'єднана”. Видобувалися багаті амфіболо-магнетитові і бідні амфіболо-магнетитові, егерино-магнетитові, амфіболо-гематито-магнетитові руди. Голов. руд. мінерал – магнетит, вторинний – гематит і гетит. У 1956 – 1960 відбулася друга реконструкція із введенням ш. “Північна-Вентиляційна”. До 1966 видобувалися уранові руди, а потім виключно багаті і бідні заліз. руди. В ході реконструкції 1972

глибина видобутку сягала 780-920 м. Річний видобуток 7 стволами досяг 13,8 млн. т. До 1980 видобувалися багаті руди. За 1899 – 1979 видобуто 106 млн. т. З 1980 почався видобуток залізист. кварцитів. Максимально видобуто у 1989 – 5,2 млн. т. Найбільша кількість працюючих 5,2 тис. чол. (1989). За час існування до скл. входили шахти № 4 біс, № 8 біс., "Д", "Північна", "Південна", "Об'єднана", "Північна-Вентиляційна", "Першотравнева-1, 2", "Допоміжна", 1-4 цехи і служби. Серед передовиків виробництва В. І. Єременко, М. М. Орищенко, М. Д. Буряк, О. В. Грачов, М. І. Леоненко, І. П. Мельник, М. І. Медвідь, І. С. Веровенко, О. Д. Чуйкін ін. Колектив нагороджувався перехідними прапорами. До скл. входили ПК, 3 СШ, 2 кінотеатри, 2 бібліотеки, будинок побуту, спорткомплекс, 6 дитяч. садків, профілакторій, бази відпочинку. Ліквідоване у жовт. 1989 шляхом утворення окремих структур шахт "Першотравнева-1" і "Першотравнева-2". Директори Д. К. Бондаренко, О. С. Бур'ян, Р. А. Григорян, П. Ф. Загатін, О. А. Ходжаєв, П. Ю. Константинов, М. А. Джангір'янц.

"Першотравневе", садівницьке товариство ш. "Першотравнева" закладене у 70-х в Терн. р-ні. Пл. 38,4 га. Має 700 ділянок.

Першотравневий дитячий будинок, існував у 1944 – 1952 (?) у сел. Веселі Терни. Виховувалися діти, які втратили батьків під час бойових дій ВВВ. Відомі імена 37 вихованців. Серед працівників Є. Литвинов, Л. С. Топко, О. К. Чала, П. К. Сергєєва. Директори Харламов, В. І. Грач, Л. І. Долгов.

"Першотравневий", житломасив розташован. у півн. частині Терн. р-ну. Забудова почалася в кінці 20-х у зв'язку з розвитком гірнич. промисловості. Поступово гірниче селище перетворилося на сучас. мкрн. Пл. 209,7 га. Має 44 вулиці, проживає 11,4 тис. чол. Існує потужна соц.-побутова структура.

"Першотравневий", Палац культури**,** відкрит. у квіт. 1955 і підпорядковувався Першотравневому РУ. Бере початок від робітнич. клубу, що знаходився в клубі "Гірник". Першими утворилися танцювальний, хоровий і духовий колективи. На 1960 їх число зросло до 20. Існували муз. і техніч. студії з 130 і 100 чол. Тепер 12 творчих колективів, з них 3 – народні. Уч. фестивалів і конкурсів. У залі на 500 місць відбуваються концерти, урочистості, звіти. Обслуговує жителів Терн. р-ну.

"Першотравневий", сквер закладен. у середині 60-х в Сакс. р-ні. Пл. 1 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Першотравневі маївки, на початку XX ст. на Криворіжжі вперше відбулися 1.5.1904 у балці поблизу цегельн. з-ду у старій частині Кр. Рогу. Під червоними прапорами зібралось 100 чол. До присутніх звернулися Аністрат, Євсєєв, Рейніш, Столітній. Учасники мітингу в основному висували економіч. вимоги. Напередодні активісти Діков, Комар, Михайленко були заарештовані і відправлені до Херсон. в'язниці. Святкування 1-го травня 1905 було більш масовим. Гірники рудника Галковського зібралися біля р. Саксагань. На ст. Довгинцеве зібрали людей навколо себе Монастирський і Кудлай. Їх виступи біля водокачки слухали 60 чол. В ході страйку залізничники вперше домагалися своїх прав, хоча 13 чол. були звільнені з роботи. На Божедарівськ. руднику в р-ні шахти № 4 зібралося тільки 40 чол. Виступили Євсєєв і Дамський, які вночі були заарештовані. На руднику Харіна зібралося до 100 чол. Вперше поліція силою розігнала учасників мітингу. На Колачевьк. руднику до присутніх зверталися Валявко, Мірошниченко, Приймак. У 1906 робітники зібралися в Червоній Балці південній, а чавуноливарники на Гданцівці.

Першотравневого РУ рудне родовище, розташоване за 40 км. на півн. від центру Кр. Рогу. Географіч. координати: 48^0 08' півн. широти, 33^0 32' – 33^0 34' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Поблизу знаходиться ст. Терни. Геологіч. розвідка почалася у 1890. У 70-х балансові запаси до 2 тис. м складали до 700 млн. т руди. Приурочене до півн. схилу інтенсивної магніт. аномалії. Першотравнева синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла пласто-, лінзо-, стовпоподібної форм. Пл. 2,5 км х 0,7 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,0-2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди. Типи руд:

амфіболо-егерино-магнетитові, амфіболо-магнетитові, карбонатні. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали геологи Ф. І. Паршина, Н. К. Слупицька, Л. Б. Бугримов, Л. Є. Подкопаєва, М. Г. Лаврик.

Першотравневого РУ родовище бідних залізних руд, розташоване за 40 км на півн. від Кр. Рогу. Географіч. координати: 48^0 8' півн. широти, 33^0 32' – 39^0 34' схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 1890. Геологіч. розвідки проводилися у 1967, 1968 – 1972. Запаси руди розвідані до 2 тис. м. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Первомайська флексуровидна складка виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 2,5 км х 0,7 км. Рудні тіла – пластообразні. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті залізні руди. Типи руд: амфіболо-магнетитові, егерино-магнетитові роговики, амфіболо-магнетитові сланці. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Ф. І. Іваненко, Л. Є. Подкопаєва, М. І. Веригін, Т. М. Сумцова.

Першотравневого житломасиву сквер, закладен. на початку 60-х поблизу пляжу в Сакс. р-ні. Пл. 0,8 га. Обладнан. фонтаном, пішохідними доріжками, клумбами, місцями для відпочинку. Багатий на зелені насадження.

Першотравневої вулиці сквер, закладен. у 1929 в зв'язку із забудовою вулиці. Пл. 0,2 га. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Розташован. у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну.

Першоуральська, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок Інгулецький. Довж. 320 м, ширина 7 м. Має 29 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Першоуральськ (Росія). Обслуговує 98 в/з.

Пєсковцев Ігор Миколайович (19.10.1931, Харків. обл.). Відом. проектант. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1955). У 1955 – 1962 ст. інж., нач. бюро Торезьк. машбуд. з-ду в Донецьк. обл. У 1962 – 1965 нач. бюро Кузнецьк. машбуд. з-ду. З 1965 зав. відділом, голов. конструктор проектів ін-ту "Гідрорудмаш"/ВНДПрудмаш. Керував створенням гірнич. машин для розробки марганцевих родовищ. Винахідник. Автор наук. праці.

Пестеля, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Довж. 40 м, шир. 7 м. Має 2 держ. будинки. Покриття відсутнє. Названа на честь декабриста Пестеля Павла Івановича (5.7.1793, Москва – 25.7.1826, Петербург). Полковник. Зак. Пажеськ. корпус (1811).Уч. ВВ 1812. У берез. 1821 заснував і очолив Південне тов-во декабристів. Автор політ. програми "Руська правда". Страчений разом з ін. керівниками декабристів. Обслуговує 2 в/з.

Пєстов Матвій Михайлович (20.8.1897, Кіров. обл. – 4.11.1987, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. рабфак. Київ. політех. ін-ту (1925). У 1907 – 1916 працював на сірниковій фаб-ці. Уч. 1-ї світ. війни з 1916 у скл. 26 бригади. Уч. подій лютого 1917. Делегат Всеросійськ. з'їзду комісарів праці (1918). Слухав В. І. Леніна. У 1919 – 1920 заст. нач. ВЧК Півд.-Захід. залізниці. Уч. гром. війни. Відзначен. іменною зброєю. У 1925 – 1928 пом. прокурора Криворізьк. округу. У 1928 – 1930 прокурор Ізюмськ. округу. У 1931 – 1932 уповноважен. Дніпропетров. Ради праці та оборони. У 1933 – 1934 секретар парткому ШУ ім. Чубаря. У 1934 – 1937 керуючий ШУ ім. Жовтневої революції. У 1938 – 1941 нач. дільниці залізнич. транс-ту ШУ ім. Дзержинського. У 1941 – 1948 нач. транспорт. цеху Бакальськ. РУ на Уралі. У 1948 – 1957 нач. залізнич. дільниці РУ ім. К. Лібкнехта. Нагороджен. орд. "Знак Пошани".

Пестушко Костянтин Юрійович (1898, Криворіжжя – 1921, там же). Уч. гром. війни. Уродженець с. Ганнівка. Із селян. У 1920 організатор і командир Степової дивізії, яка вела збройну боротьбу проти рад. влади. Мав титул Отамана Степової дивізії, Головного Отамана Холодного Яру, прізвище Кость Степовий-Блакитний. Діяв партизан. методами засідок, піших рейдів. Застрелився у бою за рідне село. На місці поховання встановлен. хрест. На його честь у Києві назван. історич. клуб "Холодний Яр".

“Петербурзька”, приватний готель існував з кінця 90-х XIX ст. до початку гром. війни у сучас. Ц-Міськ. р-ні. Жили постояльці середнього достатку. Часто зупинялися представники гірнич. департаменту. Мав ресторан.

Петерс Петро Петрович (1893 – верес. 1938). Мед. керівник. Освіта вища. Один із засновників медицини у Кр. Розі, мед. санчастини ШУ ім. Артема. У 1935 – 1937 голов. лікар цієї лікарні. Безпідставно звинувачен. в антирад. діяльності. Розстрілян. Реабілітован. у 1958.

Петик Володимир Васильович (1.1.1936, Бєлгород. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1958). У 1958 – 1961 майстер, виконроб, нач. геологіч. партії в Таджикистані. У 1962 – 1977 майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. ш. “Північна”, у 1977 – 1997 голов. інж. РУ ім. Кірова. Підприємство досягло видобутку у 9,5 млн. т. Впровадив підповерхову систему обвалення руд. Винахідник. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Петлякова, площа Першотравневого житломасиву Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 50-60-х. Довж. 200 м. До 1975 мала назву площа Леніна. Має 2 багатоповерх. будинки, проживає 114 чол. Вкрита асфальтом. Розташовані сквер, ПКіМ РУ “Першотравневе”. Названа на честь авіаконструктора Петлякова Василя Михайловича (1891 – 1942). Розробив конструкції важких бомбардувальників ТБ-1, ТБ-3. Популярними серед льотчиків часів ВВВ були машини П-8 та П-2. Держ. премія. Обслуговує 77 в/з. Загинув в авіакатастрофі.

Петлякова площі сквер, закладен. у середині 50-х. Пл. 0,4 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Петра-півкорму, день 29 січня. В цей день криворіжці підраховували чи вистачить корму худобі до весни.

Петраковська-Гавриленко Ганна Георгіївна (1889, Одеса - 1968, Кр. Ріг). Засл. артистка України (1943). Видат. укр. співачка (сопрано). У 1903 – 1906 працювала на чайній фаб-ці. Співала у церковному хорі. З 1906 хористка Одеськ. опер. театру. Чл. Товариства артистів. У 1908 дебютувала в ролі Марусі у п'єсі М. Кропивницького “Дай серцю волю – заведе в неволю”. У скл. трупи Ф. П. Рудикова гастролювала по Україні. Пропагувала укр. театр. класику. У 1918 зіграла роль Наталки у спектаклі “Наталка Полтавка”, де її партнером була М. Заньковецька (Терпелиха). Дійство відбулося у Троїцькому народному домі (Київ) у скл. трупи П. Саксаганського. У лист. 1919 відбувся бенефіс артистки. Одна із засновників Київ. держдрамтеатру. У 1927 – 1941 у скл. Першого укр. драмтеатру в Дніпропетровську. У 1941 – 1944 працювала в театрах Півн. Казахстану і Серед. Азії. У 1944 – 1957 провід. артистка Дніпропетров. театру. Серед ролей Терпелиха в “Наталці Полтавці”, Чесночиха “В степах України”, Феклуша в “Грозі”. Вела актив. громадську роботу. З 1957 жила у Кр. Розі.

Петраковський Яків Тимофійович (29.4.1913, Одес. обл. – 17.7.1990, Кр. Ріг). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. ім. Дзержинського (1947). У 1930 – 1933 кріпильник шахти ШУ ім. Комінтерну. В арм. з 1933. Служив в арт. частинах КВО. Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р батареї 5 гв. мінполку. Серед перших прийняв підрозділ гвардійськ. мінометів, стояв у витоків застосування “катюш” за бойових умов. У берез. 1943 сформував та очолив 16 гв. мінполк. Майстер підтримки дій “катюш” у взаємодії з піхотою і танками. Полк відзначен. 4 бойовими орденами. В арм. до 1960, підполковник. З 1965 нач. охорони ТЕЦ ім. Ілліча. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3), Суворова 3 ст., Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Петренко Валентина Іванівна (28.2.1943, Полтав. обл.). Краєзнавець. Зак. Полтав. педін-т (1967). У 1961 – 1963 в'язальниця Полтав. трикотаж. фаб-ки. У 1967 – 1969 учитель історії Вільнянськ. НСШ Криворізьк. р-ну. У 1969 – 1970 екскурсовод Полтав. краєзнавч. музею. У 1970 – 1975 бібліотекар у Кр. Розі. З 1975 зав. фондами міськ. музею. Знавець історії Криворіжжя. Збагатила фонди музею на десятки тисяч одиниць зберігання. Організатор тематич. виставок. Автор наук. праць з історії Криворіжжя.

Петренко Григорій Васильович (1936, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1958 працював прохідником ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Петренко Дмитро Ананійович (23.10.1929, Дніпропетров. обл.) Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1949 – 1953 працював у тр-ті "Запоріжбуд". У 1953 – 1960 працював у тр-ті "Криворіжаглобуд". У 1960 – 1965 машиніст млинів, у 1965 – 1979 слюсар, машиніст млинів збагач. фаб-ки ІнГЗК. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Автор рацпропозицій з удосконалення гірнич. техніки. Нагородж. орд. Леніна.

Петренко Ірина Денисівна (1909, Дніпропетров. обл. - ?). Засл. будівельник України. Освіта н/середня. У будівництві з початку 30-х. Ударник перших п'ятирічок, стахановка. Стояла у витоків тр-ту "Криворіжжитлобуд". Почес. будівельник Мінважбуду України. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Петренко Петро Дмитрович (26.1.1928, Рівненська обл. – 31.3.1991, Кр. Ріг). Науковець. Зак. КГРІ (1955). У 1955 – 1991 асистент, ст. викладач, доцент кафедри підземних гірнич. робіт КГРІ. Автор 80 наук. праць з проблем технології розробки рудних родовищ. Завідував галузевою лабораторією. Канд. тех. наук (1962). Держ. премія України (1970) за докорінне вдосконалення методів підзем. розробки потуж. рудних родовищ. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Петренко Сергій Васильович (20.11.1957, Кр. Ріг). Відом. тренер. Зак. Криворізьк. педін-т (1981). З 1978 займається боротьбою, з 1989 – карате-до. Інструктор з боротьби, володіє чорним поясом (3 дан). Суддя міжнарод. категорії з контакт. карате-до. Президент клубу східних єдиноборств "Цунамі" (1999). Виховав більше 140 спортсменів, серед них чемпіони і призери чемпіонатів світу С. Адаменко, Т. Горловський, К. Литвяк, І. Мальчикова, І. Сова, В. Такса.

Петренко Федір Іванович (19.8.1931, Сумська обл.). Буд. керівник. Зак. Харків. інж.-буд. ін-т (1956). У 1956 – 1958 майстер управління № 278. У 1958 – 1960 майстер, виконроб тр-ту "Кемерововажбуд". У 1960 – 1972 ст. виконроб, голов. інж., нач. БУ № 7 тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". У 1972 – 1975 заст. нач. ком-ту "Кривбасбуд". У 1975 – 1981 керуючий тр-том "Кривбасрудбуд". Умілий організатор виробництва. Керував будівництвом важливих пром. об'єктів Кривбасу. Нагородж. орд. "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради. України.

Петренков Анатолій Микитович (1939, Оренбурзька обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1967). У 1957 – 1959 ст. інж., виконроб Нерчинськ. РУ Читин. обл. У 1959 – 1975 виконроб, нач. відділу, заст. керуючого тр-том "Криворіжіндустрбуд". У 1975 – 1981 голов. інж., керуючий тр-том "Кременчукрудбуд". У 1981 – 1996 нач. "Головметалургбуду" Мінтяжбуду України. З 1996 нач. управління корпорації "Укрбуд". Акад. Акад. будівництва України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Петренко Григорій Якимович (1908, Кр. Ріг - ?, Москва). Ген.-лейтенант. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе. У 1926 – 1930 працював коногоном ШУ ім. Артема. Актив. комсомолець. В арм. з 1930. Уч. ВВВ. Командував частинами і з'єднаннями, займав високі посади у Міністерстві оборони СРСР. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Петрикевич (Петкевич) Іван Іларіонович (1889, Кр. Ріг – 24.4.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Зак. Вілейське міськ. уч-ще (1908). Телеграф. чиновник. Уч. рев. подій 1905, гром. війни. З 20-х працював голов. касиром, нач. страхового цеху Криворізьк. міськ. контори зв'язку. У серп. 1941 залишен. у підпіллі. Входив до скл. групи Колесника. Уч. диверсій. Заарештован. гестапо і після тортур розстріляний.

Петриківська, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м, ширина 7 м. Має 2 держ., 120 приват. будинків, проживає 487 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь с. Петриківка Дніпропетров. обл. – відомого осередку народ. мистецтва. Обслуговує 55 в/з.

Петриківське урочище, Софіївськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1924 – 1961. Пл. 120 га. Ростуть дуби, багата рослинність.

Петрикова, **велика балка** деревоподібної форми довж. до 12 км, права притока р. Саксагань. Впадає в неї за 2 км на півд. від с. Сергіївка. Більша частина зайнята гідровідвалами ПівнГЗК. Розташоване хвостосховище ком-ту. Від балки залишився невеликий нижній відтинок до 3 км, а також залишки верхів'я. Розташовувалися села Петрикова, Новоукраїнка, 1-е Травня. Вище по течії р. Саксагань – балки Мотіна і Демуріна.

Петрикове, село перебувало у підпорядкуванні Червонівськ. с/ради. Виникло близько 1865, як хутір з кількох дворів. Розвитку набуло на початку XX ст. У 1945 центр сільської ради. Мало 2 вулиці, до 100 будинків, проживало до 300 чол. Діяли церква, сільська управа, крамниці, вітряки. Знесене у середині 60-х у зв'язку з розширенням території ПівнГЗК.

Петрівка, день 12 липня. Вважалося, якщо в цей день пройде дощ, то врожай буде бідний та поганий, якщо 2 – хороший і багатий.

“Петрівки”, різновид криворізьк. фольклору, пісні, спів яких розпочинається на Криворіжжі з Петрового посту і завершується 12 липня.

Петрівське родовище залізистих кварцитів, розташоване за 1,2 км від сел. Петрове Петрівськ. р-ну Кіровоград. обл. Географіч. координати: 48^0 18' – 48^0 20' півн. широти, 33^0 20' – 33^0 21' схід. довготи. Ст. Жовті Води за 16 км від центру родовища. Являє центр. частину Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Відкрите у 80-х XIX ст. Детально розвідане у 1961 – 1966 геологами тр-ту “Кривбасгеологія”. У 70-х балансові запаси складали до глибини 800 м до 1 млрд. т руди. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Петровська синкліналь виступає у ролі контролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 2,2 км х1,8 км. Належить до залізисто-кремнистої формації, приуроченої до маяківської світи. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці. Типи руд: магнетитові, гепатито-магнетитові, магнетито-силікатні, магнетито-сидеритові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Н. М. Мороз, Б. Є. Хитрон, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко.

Петрівське родовище залізистих кварцитів, відкрите у 1960, розвідане у 1966 – 1967 тр-том “Південукргеологія”. Розташоване у басейні р. Інгулець за 1-2 км на півд. захід сел. Петрове одноймен. р-ну Кіровоград. обл. Потужність пластів 20-40 м, довж. простягання 1,8-2,5 тис. м. Балансові запаси 294 млн. т з утриманням заліза 33,1 %. Розробку веде кар'єр № 3 ЦГЗК.

Петрівський рудник, заснован. у 1899 Російсько-Бельгійськ. тов-вом шляхом оренди земель у пана І. Н. Харіна, що знаходилися на території Веселотернівськ. волості Верхньодніпровського повіту з річним видобутком червоного залізняки у 5,5 млн. пудів щорічно. Працювало майже 150 чол. Зруйнован. за часів гром. війни. Прообраз Першотравневого РУ.

Петрівського хутора родовище бідних залізних руд, розташоване на півн. від Кр. Рогу у Петрівськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати: 48^0 20' – 48^0 21' півн. широти, 33^0 28' – 33^0 29' схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони Криворізьк.-Кременчуцьк. зони. Виявлене у кінці XIX ст. Геологіч. розвідки проводилися у 1933, 1949 – 1960. Запаси руди розвідані до 300 м. Приурочене до інтенсивних магніт. аномалій. Західно-Ганнівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластообразні. Пл. 3 км х 1,2 км. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, руда. Типи руди: силікатно-магнетитові роговики. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи: В. А. Козакова, Т. М. Сумцова, Л. Т. Загоруйко, М. І. Веригін.

Петрівської посадки урочище, Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1947 – 1950. Пл. 98 га. Ростуть дуби.

Петрівчанка, народні пісні, які на Криворіжжі виконувалися на Петрівку.

Петрін Микола Семенович (1907 (?) – лют. 1945, Печ, Угорщина). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1940). Уч. ВВВ з січ. 1942. Уч. визволення Кр. Рогу. Ком-р 77 СП 236 СД. Особисто повів бійців в атаку, чим сприяв успішним діям дивізії у боях за Кр. Ріг. Загинув у бою. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Суворова 3 ст.

Петро і Павло горобиники, назва 23 вересня на Криворіжжі. Цього дня збирали грона горобини і вішали під стріху до перших приморозків. Частину ягід залишали на деревах для птахів.

Петров Анатолій Васильович (3.7.1935, Дніпропетровськ). Науковець. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т. У 1958 – 1959 бурильник ш. "Нова" РУ ім. Р. Люксембург. З 1959 інж., керівник групи, зав. лабораторією ін-ту "Механобрчормет". Канд. тех. наук (1971). Автор 150 праць, 50 винаходів з підготовки залізоруд. сировини методами агломерації, огрудкування. Брав участь у розробці нового процесу огрудкування тонких залізоруд. концентратів, керував наладкою обладнання ЦГЗК, НКГЗК. Консультант в Нігерії, Болгарії, Югославії.

Петров Анатолій Петрович (24.5.1934, Дніпропетровськ). Майстер спорту. Зак. Дніпропетров. тех-м фізкультури. Боксом займався з 1948. Один із засновників цього виду спорту у Кр. Розі. Патріарх криворізьк. боксу. Беззмінний голова міської федерації. У 1948 – 1957 тренер з боксу ДСТ "Спартак", ДСТ "Іскра", ДСТ "Металург". У 1957 – 1959 тренер ДСТ "Локомотив" (Дніпропетровськ). У 1959 – 1996 тренер з боксу ДСТ "Спартак", "Авангард" і "Трудові резерви". Створив криворізьку школу боксу. Виховав багато спортсменів, судив змагання.

Петров Віталій Михайлович (15.11.1920, Нижньогородська обл.). Засл. будівельник України (1966). У 1941 – 1957 монтажник, ст. виконроб СУ № 6 тр-ту "Стальконструкція". У 1958 – 1980 ст. виконроб, нач. дільниці СУ № 107 тр-ту "Криворіжстальконструкція". Новатор виробництва. Майстер монтажу складних металоконструкцій.

Петров Василь Якович (1921, Петроград – 25.11.1944, Каунас). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Уч. ВВВ з лют. 1942. У скл. 146 гв. СП 48 гв. СД відзначився у боях за Верхньодніпровськ і Кр. Ріг. У боях захопив 20 "язиків". Загинув у бою. Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки, Слави 3 ст.

Петров Григорій Петрович (? - ?). Ветеран спорту. У 1910 – 1915 створив секцію важкоатлетів. Уч. 1-ї окружної спартакіади у Кр. Розі (1926). Подальша доля невідома.

Петров Дмитро Миколайович (30.10.1921, Новгород. обл. – 6.1.1972, Ленінград). Герой Рад. Союзу (23.2.1945). Зак. Чкалов. авіауч-ще (1942). Уч. ВВВ з берез. 1943. У скл. 175 ШАП 305 ШАД брав участь у визволенні Кр. Рогу. Літав на розвідку. З 1961 майор у запасі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Петров Ігор Борисович (2.12.1938, Єкатеринбург). Художник. Зак. Харків. худ.-пром. ін-т (1977). Працює у галузі кераміки та інтер'єрів. Голов. художник об'єднання "Кривбасруда", директор підприємства "Кентавр". Майстер оформлення інтер'єрів. в т. ч. пансіонату "Жуковка", ресторану "Україна", гірнич. тех-му, ін-ту "Кривбаспроект". Брав участь у розробці меморіал. комплексу Т. Г. Шевченку в Каневі. Уч. виставок.

Петров Іван Макарович (30-ті). Засл. гірник. України (1960). Трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Дзержинського. Працював на руднику з 1951. Бригадир бурильників ш. "Гігант-Глибока". Ударник п'ятирічок 50-60-х, переможець змагань. Норми перевиконував на 125-130 %. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Петров Микола Андрійович (15.6.1930, Ленінград). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1961 - 1990 тесля-арматурник тр-ту Криворіжбуд". Уч. будівництва об'єктів з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна.

Петров Микола Петрович (27.7.1892, Владикавказ - 1974, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. маркшейдерські курси (1931). У 1911 – 1920 маркшейдер Карнаватськ. рудника. У 1920 – 1921 маркшейдер тр-ту "Райруда". У 1921 – 1925 голов. маркшейдер ШУ ім. Артема. У 1926 – 1938 голов. маркшейдер ШУ ім. "Правда". У 1938 – 1941 маркшейдер тр-ту

“Дзержинськруда”. У 1941 – 1942 голов. маркшейдер Бакальськ. ШУ на Уралі. У 1942 – 1943 голов. маркшейдер Калангуєвськ. родовища тр-ту “Союзплавик”. У 1943 – 1944 маркшейдер Бакальськ. ШУ. З 1944 голов. маркшейдер РУ ім. Кірова. Чл. спілки рудокопів Півдня (1917). Чл. особливої комісії з відбудови Кривбасу (1920). Актив. учасник відбудови рудників після гром., ВВ війн. Нагородж. орд. Леніна.

Петров Олег Миколайович (5.5.1933, Уфа). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1963). У 1951 – 1976 технік, інж., голов. інж. ш. “Об'єднана”, нач. шахт “Північна-Вентиляційна”, “Об'єднана” Першотравнев. РУ. У 1976 – 1978 голов. інж., у 1978 – 1986 директор РУ ім. К. Лібкнехта. Згодом очолював ТаврГЗК. Умілий організатор видобутку руди. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Петров Юрій Володимирович (1926, Кемеровська обл.). Ген.-майор. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1950). У 1950 – 1952 бригадир вагонного депо ст. Мудрьона, секретар ком-ту ЛКСМУ коксохім. з-ду. З 1952 в органах держбезпеки. У 1952 – 1954 ст. оперуповноважений Криворізьк. відділу МДБ. З 1954 служив в апараті Дніпропетров. відділу КДБ, нач. Сумськ. і Харків. облуправління КДБ, заст. нач. голови КДБ України. Почес. співробітник органів держбезпеки. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Петрова Галина Олександрівна (19.6.1935, Кр. Ріг). Засл. зв'язківець України (1986). Освіта середня. У 1955 – 1990 телеграфіст міськ. виробничо-техніч. вузла зв'язку. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Переможець конкурсів профмайстерності. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Петрова О. Д. (керівник зв'язку), трудова діяльність пов'язана з міським поштово-телеграфним контролем. У 1947 – 1949 керував цією структурою. Сприяв розвитку служби. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено

Петрова Тамара Михайлівна (28.8.1941, Кр. Ріг). Відом. педагог. Зак. Криворізьк. педін-т (1963). У 1963 – 1986 учитель фізики, завуч СШ № 95. З 1986 – 1988 інспектор райвно, у 1988 – 1990 заст. зав. райвно. З 1990 завуч гімназії № 95. Автор метод. розробок з проблем орієнтованого навчання. Відмінник народ. освіти. Методист. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Петровський відвал ЦГЗК закладен. у 1959 шляхом вивезення осадових порід, сланців з кар'єру № 1. Розташован. на півд.-схід. борту кар'єру № 1. Довж. 425 м, ширина 375 м. Пл. 15,9 га, вис. 48 м. Запаси 5834 тис. куб. м. Назва пішла від того, що розташован. у зоні обрушення кол. ш. ім. Петровського кол. РУ ім. К. Лібкнехта.

Петровський Іван Степанович (15.10.1944, Житомир. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1985). З 1966 монтажник, бригадир електромонтажників СУ № 453 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Відзначився на будівництві ДП № 9 з-ду "Криворіжсталь". Автор рацпропозицій на економію кабельної продукції. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Петровського, вулиця розташована в м. Інгулець. Забудова почалася у 90-х XIX ст. на землях поміщиків Махоріна, Ушакова у зв'язку з розвитком рудовидобутку. Довж. 400 м. Має 11 будинків. Названа на честь уч. рев. подій Петровського Петра Григоровича (1.10.1899 – 11.9.1941). Уч. рев. подій 1917. Секретар ЦК ВЛКСМУ (1922 – 1925). Обслуговує 503 в/з.

Петровського ім. городницький колгосп, заснував на початку 30-х болгарський городник А. Д. Влахов. Розташовувався на землях сучас. Червоного Кута. У створенні допоміг голова ВУЦВК Г. І. Петровський, який передав 50 тис. крб. і трактор “Фордзон”. Основою стали 30 чол. Невдовзі господарство стало відоме в Україні. Занепав після арешту А. Д. Влахова у 1938.

Петровського ім. колгосп, організован. у 1929. Об'єднував села Новопокровку і Кірове Зеленопільськ. сільради. Мав до 800 га землі. Займався вирощуванням зернових, розводив худобу. Діяли ферми на 300 голів, стайня на 50 коней, свинарник, кузня. Проживало до

200 чол. Зруйнован. під час війни. Ліквідован. у серп. 1950 шляхом приєднання до кол-пу ім. 1-го Травня на правах бригади.

Петровського ім. колгосп, організован. у 1931 в с. Красна Балка. Мав 700-800 га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, розведенні худоби. Існувала ферма на 200 коней, стайня на 50 фондових коней, пташник, свинарник. Під час війни госп-во зруйноване. Відбудова почалася у 1944. Ліквідован. у 1954 шляхом приєднання до кол-пу "Перемога". Серед голів Д. А. Стеценко, Бурлаченко, Голяк, Н. К. Шляховий.

Петровського ім. шахта ШУ ім. К. Лібкнехта, утворена в 1930 шляхом перейменування ш. "Північна". Названа на честь голови ВУЦВК Г. І. Петровського, який відвідав підприємство. Розташовувалася у центр. частині 2-го Сакс. рудного пласту. Ствол пройден. на глибину 20 м, а у 1940 – 237 м. Копер дерев'яний з 2 клітями. Річна потужність 400 тис. т руди. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована у 1947. Працювало до 200 чол. Ліквідована у 1958 у зв'язку із введенням ш. "Дніпропетровська-Комсомольська № 2".

Петровського Г. І. відвідування Криворіжжя, 1. 28-30.8.1920 у скл. агітпоїзда в ВЦВК побував на ст. Карна ватка, с. Лозуватка, Інгулець, с. Широке. Брав участь у мітингах, де лунали заклики виступити на боротьбу з Врангелем. **2.** 16-19.6.1922 поїздка разом з М. І. Калініним. Виступив на засіданні міськради про міжнарод. становище і ситуацію з голодом в країні. **3.** 8-12.1.1930 візит разом з Л. І. Картелішвілі присвячен. проведенню колективізації.

Петроградська, вулиця розташована у центр. частині Жовт. р-ну. Закладен. в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 400 м, ширина 9 м. Має 32 багатоповерх. будинки, проживає 1,2 тис. чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Петрограда (сучас. Санкт-Петербург), таку назву мало у 1914 – 1924. Обслуговує 61 в/з.

Петрографія (від грецьк. камінь і пишу), наука про гірські породи. Вивчає її характеристику, будову, хім. склад, умови залягання, поширення, походження. Кваліфікує за ознаками. Як наука виникла на початку XIX ст. Завдяки вченим петрографам ретельно вивченні особливості, потенціал підзем. Кривбасу.

Петрологія (від грецьк. камінь і слово), наука про гірські породи. Вивчає їх мінералогіч., хіміч. склад, структуру і текстуру, умови і площу залягання, зміни у земній корі і поверхні.

Петротектоніка (від грецьк. камінь і будова), наука, як розділ петрографії, що вивчає внутрішню будову гірських порід і наявності в них корис. копалин, мінералів. Запроваджена нім. вченим Б. Зандером у 1930.

Петрук Андрій Дмитрович (24.4.1930, Волинська обл.). Герой Соц. Праці (1971). Освіта середня. У 1948 – 1950 працював на ст. Ковель. У 1954 – 1957 пом. машиніста вантаж. машини, з 1957 бригадир прохідників ш. "Північна" РУ ім. Кірова. Новатор виробництва, раціоналізатор, наставник. Майстер швидкіс. проходок. Ініціатор труд. починів. Випробовував нову техніку. Почес. гірник. СРСР (1965). Володів всіма гірницькими професіями. Делегат XXVI з'їзду КПРС (1981). Виробничі плани перевиконував на 180-200 %. Річні завдання виконував достроково. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Леніна (2).

Петрук Віра Іларіонівна (1.1.1937, Рівненська обл.). Засл. будівельник України (1999). Освіта середня. З 1958 плиточник БУ № 1 тр-ту "Криворіжаглобуд". Новатор виробництва. Впроваджує прогресивні методи виробництва. Брала участь у будівництві пром. об'єктів, швидкіс. трамваю.

Петрунін Олексій Петрович (31.3.1938, Мордовія). Засл. металург України (1984). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1965). У 1958 – 1960 пом. машиніста паровоза, конверторник з-ду "Криворіжсталь". У 1963 – 1965 працював на металург. з-ді ім. Петровського. У 1965 – 1989 нач. зміни, ст. майстер, сталевар ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Петруніч Клавдія Іванівна (26.3.1945, Кр. Ріг). Відом. тренер. Зак. Черкас. педін-т (1967). Грала у скл. гандбольної команди "Черкаська освіта". Чемпіонка України, СРСР серед студентів. МСМК. У 1967 створила гандбольну команду в КГРІ, її беззмінний тренер. Викладач кафедри фізкультури КГРІ/КТУ.

Петручок Володимир Макарович (1926, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з лист. 1942 у скл. 173 СП 218 СД. Працював майстром з-ду "Криворіжсталь". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Петрушевська Влада Олегівна (8.5.1969, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Київ. ін-т народ. госп-ва (1991). У 1991 заст. директора молодіж. центру "Сплав". У 1991 – 1995 директор музею сучас. мистецтва. Займається графікою. Працює на ТРК "Рудана".

Петрушевська Софія Микитівна (13.9.1922, Миколаїв. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1948). У 1948 – 1966 терапевт, заст. голов. лікаря 18-ї міськлікарні. У 1966 – 1968 зав. поліклінікою, у 1968 – 1990 заст. голов. лікаря 17-ї міськлікарні. Вивчала проблеми профзахворювань. Організатор цехової служби охорони здоров'я в м. Інгулець. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Петрушин Андрій Микитович (1904 – 6.4.1968, Москва). Ген.-майор (1943). Зак. військ. уч-ще (20-ті), КУКС (1937). В арм. з 1926. Ком-р взводу, роти, полку. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р 92 гв. СД, згодом 10 гв. ПДД. В арм. до 1956. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст., Б. Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Петрушка (Petroselinum)**,** рід рослин родини зонтичних. На Криворіжжі вирощують 1 вид: **П. городню** або **кучеряву** – дворічна рослина. У перший рік утворює розетку листків і потовщений корінь. На другій – прямостояче стебло, 30-100 см заввишки. Листки в обрисі трикутні, темно-зелені. Квітки двостатеві, зібрані в складний зонтик. Плід – двосім'янка. Цвіте VI-VII. Культивують як пряну рослину. Галенові препарати посилюють діурез, збуджують апетит, поліпшують травлення. Використовують в косметології. Багата на ефірну олію, мінеральні солі, вітаміни С, А.

Петунія (Petunia), рід одно- та багаторічних трав'янистих рослин родини пасльонових. Батьківщина – Півд. Америка. Стебло прямостояче, дерев'янюче біля основи. Листки чергові, короткочерешкові, різного розміру та форми. Квітки поодинокі, прості або махрові, 5-12 см у діам., лійкоподібні з широковідкритим 5-лопатевим відгином віночка, від білого до темно-пурпурово-червоного, темно-фіолетового кольору. Цвіте VI-X. Розмножують насінням. На Криворіжжі широко використовують в озелененні для клумб, рабаток, ваз, бордюрів, балконів.

Пєтухов Дмитро Олексійович (23.2.1896 - ?, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта середня. Уч. гром. війни на Півд. фр. В армії з 1925. Уч. ВВВ з червня 1941. Після війни працював у ЖКВ РУ ім. Дзержинського. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Пєтухов Микола Миколайович (10.5.1941, Смоленська обл.). Засл. металург України (1984). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1968). У 1958 – 1999 газівник, ст. майстер домен. цехів №№ 1, 2 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Умілий організатор виробництва.

Пєтухова Б. М. (засл. шахтар України (1981), трудова біографія пов'язана з РУ ім. Дзержинського. Працював прохідником. Майстер швидкіс. Проходок. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. гірник СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани". Біографіч. даних не виявлено.

Пєтушков Євген Георгійович (27.12.1927, Донецька обл.) Спорт. організатор. Зак. Моск ін-т фізкультури (1958).Уч. ВВВ. У 1947-1958 ст. інструктор, учитель фізкультури, тренер ДСТ "Локомотив" у Дніпродзержинську і Дніпропетровську. Чемпіон і рекордсмен області у бігу на 100 і 200 м. У 1958-1962 інструктор фізкультури РУ ім. Дзержинського.

Брав участь у створенні ФК “Кривбас”, спортклубу “Гірник”. У 1963-1968 ст. інструктор колективу фізкультури з-ду “Криворіжсталь”. Один з організаторів СК “Богатир”. У 1968-1972 викладач фізкультури авіауч-ща, КГРІ. У 1972-1978 голова СК “Богатир”. У 1978-1980 ст. методист виробнич. гімнастики об`єднання “Кривбасруда”. Ініціатор почину “Олімпіаді 80 – ударна праця”. У 1980-1983 заст. голови ДСТ “Авангард”. У 1983-1998 викладач фізкультури СПТУ № 45, директор бази велоспорту СК “Богатир”. З 1998 диктор ФК “Кривбас”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Пєтушкова Ольга Віталіївна (3.2.1959, Амурська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1976 – 1985 учениця швачки, розкрійниця тканини. Криворізьк. швейної фабка. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Нагородж орд. Трудового Червоного Прапора.

Печатки Кр. Рогу, затверджена XVI сесією XXII скликання 18.3.1998. Є офіційним атрибутом міськ. самоврядування. Виготовлена у формі кола діам. 50 мм. У центрі зображення козацької порохівниці і дубового трилисника з 2 жолудями. По колу напис “Печатка міста Кривого Рогу”. Виготовляється в одному екз. і зберігається в службовому кабінеті міськ. голови. П. скріплюються урочисті акти, угоди на співпрацю, дипломи почес. громадян, вітальні листи ін.

Печений Віталій Омелянович (28.3.1927, Кіровоград. обл. – 1989, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. буд. тех-м (1949). У 1949 – 1987 технік, майстер, ст. виконроб СУ № 447 тр-ту “Дніпроелектромонтаж”. Уміло керував процесом будівництва пром. об'єктів. Наставник. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Вів громадську діяльність. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Печеніги, тюркські кочові племена, які заселяли степи Заволжя у VIII-IX ст. На території сучас. Криворіжжя з'явилися після 892 р., коли під тиском тюрків і половців змушені осісти у степах Причорномор'я. Займалися скотарством, грабунками, торгівлею людьми. Юрби полонян гнали крізь степи Криворіжжя в Крим. Здійснювали походи на Русь в 915, 920, 968, 972 рр. Занепали після поразки від війська Ярослава Мудрого у 1036 р. Окремі пам'ятки перебування П. у наших краях знайдені криворізьк. археологами в р-ні ПівдГЗК, с. Кудашівка.

Печенюк Леонід Антонович (1908, Кр. Ріг – 70-ті , там же). Почес. гірник. Освіта середня. У 1927 – 1959 скрепериста, нач. дільниці шахт ім. газ. “Правда”, № 5, Петровського РУ ім. К. Лібкнехта. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Двічі брав актив. участь у відбудові Кривбасу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Печеня, яєчня з салом або шинкою засмажена в печі у давнину на Криворіжжі.

Печерні міста, залишки житлових, господарських, оборонних, культових споруд, які будувалися у прадавні часи у природних або штучних печерах у Дубовій балці, на Чорногорці. За легендою сучас. вул. Печерська названа від того, що під нею проходили козацькі печери.

Печерська, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 290 м, ширина 7 м. Має 37 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Назва виникла через наявність штучних печер навколо. Обслуговує 98 в/з.

Печіночниця (Hepatica), рід рослин родини жовтецевих. У ботсаду вирощують **П. звичайну** – багаторічну трав'янисту рослину. Стебла у вигляді квітконосних стрілок (15-20 см) опушені, одноквіткові. Листки зібрані в розетку, опушені м'якими волосками. Квітки двостатеві, синювато-блакитні. Плід – сім'янка. Цвіте IV-V. Декоративна. П. звичайну використовують як засіб, що стимулює секрецію жовчі.

Пивзавод, почав діяти у груд. 1961 з проект. потужністю 820 тис. дал. пива щорічно. Двічі піддавався реконструкції. Складається з варочного, розливного, солодового цехів, бродильного відділення, компресорної, елеватора, складу готов. продукції. Потужність зросла до 2 тис. дал. Працює 230 фахівців. Випускає сорти “Жигулівське”, розроблені у

лабораторії з-ду “Криворізьке”, “Рудана”, “Бурий ведмідь”. Перебуває у власності ВАТ “Надежда”.

Пиво, слабоалкогольний, пінистий напій. Вміщує 0,5 до 6 об'ємних % спирту. Виготовляється спиртовим бродінням сусла із солоду, хмелю, води ін. компонентів, у які іноді входять рис і цукор. У стародавні часи додавався мед, трав'яні настої. Виготовляється на кількох криворізьк. пивзаводах. Серед місцевих видів “Рудана”, “Криворізьке”, “Суха Балка”, “Бурий ведмідь”, “Гурмазівське”.

Пивовар Іван Калинович (1890 – 13.9.1941, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. рев. подій 1917. Перебував у скл. загону Червоної гвардії. Уч. відбудови інгулецьк. шахт. Передовик виробництва, стахановець 30-х. Працював на ШУ “Інгулець”. Розстрілян. гітлерівцями за відмову співробітничати на відбудові шахт.

Пивоваренко Іван Андрійович (1906 – 1940, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта початкова. З 1922 бурильник, бригадир РУ ім. К. Лібкнехта. Стахановець. Один з передовиків І п'ятирічки. Брав активну участь у відбудові рудника. Послідовник О. І. Семиволоса.

Пивоваренко Михайло Андрійович (1.10.1889, Кр. Ріг – 3.6.1967, там же). Георгіївський кавалер. Освіта середня. У 1906 – 1912 пом. бурильника Шмаківськ. рудника. З 1912 в рос. арм. Уч. 1-ї світ. війни у скл. 5 батареї 71 артбригади на Півд.-Захід. фр. Уч. Брусилівськ. прориву у 1916. Виявляв чудеса героїзму. Майстер артстрільби. Актив. учасник відбудови рудника ім К. Лібкнехта. У 1922 – 1941 кріпильник, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. “КІМ”. У 1955 уч. зльоту стахановців. Одержав патефон від С. Орджонікідзе. Нагородж. Георгіївськими хрестами 2, 3, 4 ст.

Пивоваренко Станіслав Миколайович (1941, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1963 працював слюсарем тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Пивоваров Олександр Іванович (14.10.1948, Донецька обл.). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1971). З 1973 керівник групи, нач. лабораторії підприємства “Кривбаспромводопостачання”. Ст. інж., голов. спеціаліст, нач. електротехніч. відділу ін-ту “Кривбаспроект”. Ініціатор впровадження електрохіміч. захисту у Кривбасі. Брав участь у проектуванні шахт, ГЗК, газифікації сіл Житомир. обл.

Пижмо (Tanacetum), рід трав'янистих рослин родини айстрових. Багаторічні рослини з міцним галузистим кореневищем. Листки перисто- або двічі перисторозсічені. Кошики 4,5-12 мм в діам., дисковидно-сплюснуті, зібрані в густий плоский щиток. Квітки жовті. На Криворіжжі поширені 2 види. **П. звичайне** – високорослa рослина (50-150 см заввишки), майже цілком гола, зелена, дуже ароматична – широко розповсюджена на сухих луках, по берегах річок, серед чагарників, на засмічених місцях, відвалах, вздовж доріг. Рослина лікарська. Препарати використовують як глистогінний засіб та при захворюваннях шлунка. **П. тисячолисте** – сірувато-тонкоповстиста рослина, 20-40 см заввишки – звичайно зустрічається на степових схилах балок, вапнякових відслоненнях у півд. частині регіону; у півн. – значно рідше.

Піжоніт (від міста Піжон-Пойнт в США), мінерал класу силікатів. У Кривбасі рідкісний. Відкрит. у межах Лихманівськ. синкліналі на шахтах “Інгулець” і “Рахманівська”. Вивчений у 1955.

Пиленка В. геологічна експедиція, проходила на Криворіжжі в 1803 за дорученням Берг-колегії. Дослідження велися вздовж р. Інгулець і Кам'янка. Рапорт зачитувався на засіданні Берг-колегії у Петербурзі (1804).

Пилинський Георгій Іванович (22.12.1917, Київ – 29.7.1993, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Ленінград. ін-т інж. вод. тран-ту (1941). Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1946 – 1956 інж., нач. відділу ін-ту “Кривбаспроект”. У 1956 – 1992 нач. конструктор. відділу, голов. інж. проектів, заст. директора, голов. конструктор тех. відділу ін-ту “Механобрчормет”. Брав участь у створенні 50 машин для збагач. руд. Держ. прем. СРСР (1981). Автор 18 праць, 13 свідоцтв. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Пилипенко Григорій Петрович (1909, Чернігів. обл. - 1976, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта середня. У 1931 – 1932 токар ШУ "Суха Балка". Ветеран з-ду "Комуніст", стояв у витоків його створення. З 1933 нач. інструмент. цеху. Вивів його у число передових на підприємстві. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У серп. 1941 керував евакуацією цеху на Урал. У 1941 – 1944 працював у Магнітогорську. У 1944 – 1963 нач. інструмент. цеху з-ду гірнич. машинобудування. У 1957 цех став кращим у галузі. Умілий керівник, мав великі заслуги у машинобудуванні.

Пилипенко Іван Филимонович (24.9.1903, Сумська обл. – кінець 70-х). Госп. керівник. Зак. Уманськ. с/госп. ін-т (1931). У 1931 – 1936 ст. садівник рад-пу "Перемога соціалізму" в Донбасі. У 1936 – 1941 зав сортодільницею кол-пу ім. Леніна Криворізьк. р-ну. Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1946 – 1957 нач. садівницьк. дільниці рад-пу "Веселі Терни". У 1957 – 1958 директор Криворізьк. лісорозсадника. У 1958 – 1963 садівник ЖКВ РУ ім. Кірова. Вирощував високі врожаї фруктів, організовував і закладав сади на Криворіжжі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Пилипенко Микола Петрович (21.10.1935, Запоріжжя). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1958). У 1958 інж.-конструктор, нач. конструкторськ. відділу, заст. директора, у 1975 – 1985 директор, з 1985 нач. інструмент. цеху з-ду гірнич. машинобудування. Умілий організатор виробництва. Керував проведенням реконструкції з-ду. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Пилипець Леонід Маркович (14.1.1931, Дніпропетров. обл.). Почес. чекіст (1974). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1954). У 1954 – 1955 нач. зміни Запорізьк. коксохім. з-ду. В органах КДБ з 1955. У 1955 – 1975 служив в Запоріжжі, Мелітополі. У 1975 – 1982 нач. Криворізьк. відділу КДБ. Полковник (1977). Керував операціями по викриттю іноземн. розвідок і шпигунів.

Пилипівка, назва Пилипового посту, що починається з 27 листопада і триває до Різдва.

Пилипчук Ніна Григорівна (1944, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Відомий пивовар. З 1969 працювала майстром пив. з-ду. Брала участь у виготовленні нових сортів пива. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Пилка пневматична ПШЛ 2А, створена колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначена для механізації кріпильних робіт, пов'язаних із застосуванням дерева. Маса 12,5 кг. Виготовляв Дніпропетров. з-д гірничошахт. обладнання з 1988.

Пилкоїдові (Alleculidae), родина жуків. Довж. 5-15 мм. В Україні близько 10 видів. Дорослі П. живляться пилком квітів різних рослин, у т. ч. і культурних (звідси й назва). Проте шкодять головним чином личинки П. – несправжні дротяники.

"Пилорама", народний студентський театр естради мініатюр створен. на початку 80-х в пед. ін-ті. Керівник І. М. Чубар. Складається із студентів та викладачів. У програмі гумор, пародії ін. Дипломант 1-3 всеукр. фестивалів народ. творчості, лауреат фестивалів і конкурсів.

Пильник Євген Олексійович (25.10.1921, Херсон. обл.). Засл. архітектор України (1981). Зак. Київ. худ. ін-т (1951). Уч. ВВВ. Провідний укр. архітектор. Керував забудовою Києва, Дніпропетровська, Тернополя, Луганська. У 1960 – 1967 один з керівників плану забудови Кр. Рогу. Виховав багато архітекторів. Автор наук. праць з проблем забудови індустріальних міст.

Пильтек Володимир Миколайович (4.4.1947, Тернопільська обл.). Засл. працівник промисловості України (1996). Зак. КГРІ (1974). У 1966 – 1969 автослюсар. У 1974 – 1975 гірнич. майстер ш. "Експлуатаційна" Запорізьк. ком-ту. У 1975 – 1996 майстер, нач. дільниці, нач. ш. ім. Фрунзе. З 1996 нач. виробнич. відділу ВАТ "Суха Балка". Умілий керівник процесу видобутку руди.

Пильщики, збірна назва представників перетинчастокрилих комах трьох надродин – стеблових П., П. – ткачів та справжніх П. Довж. тіла 0,2-30 мм. Близько 7 тис. видів, в Україні – понад 450. Багато П. – небезпечні шкідники с/госп. та лісових культур. Найбільш поширені в Кр. Розі П.: хлібний, ягідний, польовий, ткач плодовий, аргус та ін.

“Пиндик”, народ. жаргонна криворізька назва печених виробів з борошна.

Панич (Пинг)-Люта Мотрона Петрівна (1902, Криворіжжя – 1941, там же). Новатор сільгосп. Освіта н/середня. У юності наймитувала. У кінці 20-х одна із засновників кол-пу ім. Ворошилова в Лозуватці. Передовик виробництва, уч. стахановськ. руху. Майстер вирощування зернових. Розстріляна фашистами. Похована у с. Лозуватка.

Пипка, одна з назв люльки для куріння у давні часи на Криворіжжі.

Пирій (Elytrigia), рід трав'янистих рослин родини злакових. Суцвіття – прямостоячий колос. Колоски 3-11-квіткові, сидять по одному на зрубках осі колоса. На Криворіжжі 5 дикорослих видів. Найбільш широке розповсюдження має **П. повзучий** – рослина 5-120 см заввишки, з довгими повзучими кореневищами – на городах, полях, луках, перелогах, суглинистих схилах відвалів і скрізь по забур'янених місцях. Злісний бур'ян, одночасно добра кормова та лікарська рослина, препарати якої виявляють відхаркувальну, протизапальну і сечогінну дію. **П. волосистий** та **П. середній** часто утворюють зарості по схилах балок. **П. ковилолистий** – щільнодерниста рослина з тонкими, рідкими колосами, що зустрічається по деяких балках (Зелена, Кобильна, Північна Червона та ін.), переважно у півд. частині Криворіжжя – занесений до Червоної книги України, Європейськ. та Світового Червоних списків. На засолених грунтах зрідка зустрічається П. видовжений.

Пирогов Борис Іванович (21.7.1932, Полтав. обл.). Засл. працівник вищої школи України (1988). Проф. (1979). Д.Г. / М.Н. (1978). Зак. КГРІ (1956). У 1956 – 1958 асистент кафедри мінералогії КГРІ. У 1958 – 1965 ст. геолог, заст. голов. геолога ПівнГЗК. У 1966 – 1970 ст. науковець ін-ту “Механобрчормет”. У 1970 – квіт. 1997 зав. кафедрою мінералогії, кристалографії КГРІ / КТУ. Видат. укр. вчений. Автор 250 наук. праць, 15 монографій з проблем геології. Створив наук. напрямок – технологіч. мінералогія і мінерально-техніч. картування залізних руд. Чл. Укр. мінералогіч. тов-ва. Уч. ВДНГ. Очолював міське тов-во “Знання”. Прем. Ради Міністрів СРСР (1985) за розробку картування. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Пирогова, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 50-х. Розвитку набула в 60-70-х. Довж. 375 м, ширина 7 м. Має 41 держ. будинок. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. хірурга і громадськ. діяча Пирогова Миколи Івановича (25.11.1810, Москва – 5.12.1881, Вінниця). Засновник воєнно-польової хірургії, анатом і патолог, член-кор. Петербурзьк. АН (1847). Зак. Моск. ін-т (1828). У 1841 – 1856 професор, керівник Петербурзьк. ін-ту практич. анатомії Медико-хірургіч. академії. У 1854 – 1955 брав участь в обороні Севастополя. У 1856 – 1858, 1858 – 1961 опікун Одеськ. і Київ. учбових округів. Праці у галузі анатомії, хірургії, опрацював проблеми наркозу, запропонував гіпсову пов'язку. Відомий як педагог і діяч народ. освіти 2-ї половини XIX ст. У 1947 садибу П. у Вінниці перетворено у музей. Обслуговує 25 в/з.

Пироженко Віктор Опанасович (20.8.1938, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1983). У 1955 – 1957 працював у рад-пі “Кривбас”. У 1962 – 1972 водій, у 1972 – 180 голов. агроном, з 1980 працював директором рад-пу “Комуніст”. Досяг значних успіхів на керівних посадах.

Пироженко Галина Василівна (24.7.1938, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1954 – 1992 доярка кол-пу ім. Мічуріна, рад-пів “Гірник”, ім. Мічуріна. Майстер високих надоїв молока. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, Трудової Слави 3 ст.

Пироженко Іван Іванович (30.11.1979, Кр. Ріг). Майстер спорту. Зак. Дніпропетров. фізкульт. ін-т (2001). З 1996 займається самбо, дзюдо у СК “Молодість”. Перший тренер А. Г. Кантур. Багаторазовий чемпіон України з самбо, дзюдо, рукопашного бою.

Пироженко Павло Павлович (4.4.1931, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1945 – 1951 працював у кол-пі “Комбайн”. У 1954 – 1961 диспетчер, будівельник, у 1961 – 1991 тракторист кол-пу/рад-пу ім. Мічуріна, “Гірник”. Майстер високих врожаїв соняшнику, кукурудзи. Золота медаль ВДНГ СРСР (1980). Працював без

аварій. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, "Знак Пошани".

Пироженко Павло Якович (1902, Криворіжжя – 1930, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1918 у скл. загонів Червоної гвардії. Уч. гром. війни. У 1920 – 1922 служив у прикордонних військах на півд. кордонах СРСР. Уч. боротьби з басмачами. В одному з боїв виявив мужність, тим врятував життя бійцям свого підрозділу. Працював у с. Широке.

Пироженко Степан Іванович (8.3.1909, Криворіжжя – 20.5.1990, там же). Новатор виробництва. Зак. Синельниківськ. с/госп. тех-м. У 1930 – 1941 працював у кол-пі "Комбайнер". Уч. ВВВ з червня. 1941 у скл. 22 окрем. сапер. батальйону. У 1946 – 1953 голова кол-пу "Комбайнер". Керував відбудовою кол-пу у с. Широке. Брав актив. участь у громадській роботі. Похований в с. Широке. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Пироженко Трохим Петрович (1898, Криворіжжя – 22.3.1945, Будапешт). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уч. гром. війни. У 1924 організував та очолив Широківськ. сільраду, комітет бідноти. Стояв у витоків колгосп. руху у с. Широке. У 1932 – 1933 врятував багатьох селян від голоду. У 1930 – 1941 голова кол-пу "Комбайнер". Уч. ВСГВ (1940). Уч. ВВВ з серп. 1941. Загинув у бою. Похован. у Будапешті. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Пирон, залізний прут для скріплення у кладці каменю, цегли, кахлю тощо у давнину на Криворіжжі.

Писанка, один з видів худож. розписування яйця. Звичай відноситься до язичницьких часів, пізніше перейшов в обряд святкування християнськ. свята Паски. Розписується в основному геометрич. або рослин. орнаментами. На Криворіжжі були поширені у дореволюц. часи. Існували школи розпису. Тепер цей промисел зберігається у вигляді сувенірів.

Писарєва, вулиця житломасиву Ворошиловка Жовт. р-ну. Закладена в 30-х. Довж. до 600 м, ширина 7 м. Має 13 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. революціонера-демократа Писарєва Дмитра Івановича **(**14.10.1840, Липецька обл. – 16.7.1868, Латвія). Публіцист і літературний критик, філософ-матеріаліст. За революційну пропаганду був заарештований і ув'язнений у Петропавловську фортецю (1862 – 1866). Стояв на позиціях природничо-наукового матеріалізму. Серед літературно-критич. праць "Стояча вода", "Писемський, Тургенєв і Гончаров" (1861), "Базаров" (1862), "Мотиви російської драми", "Реалісти" (1864) ін. Обслуговує 14 в/з.

Писемського, вулиця житломасиву КРЕС Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 7 м. Має 17 приват. будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Писемського Олексія Феофілактовича (23.3.1821, Костром. обл. – 2.2.1881, Москва). Виступав проти кріпацтва. Серед творів "Тисяча душ" (1858), "Гірка доля" (1859), "Збаламучене море" (1863), "У вирі" (1871) ін. Був особисто знайомий з Т. Шевченком, клопотався про полегшення долі поета у засланні. Обслуговує 14 в/з.

Писуля, 1. Перо для писання. **2.** Людина, яка вміла писати у давні часи на Криворіжжі.

Письмаченко Микола Кіндратович (12.10.1934, Херсон. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1951 – 1956 тракторист підсобного госп-ва РУ ім. Дзержинського. У 1960 – 1995 тракторист, комбайнер рад-пу "Радушний". Переможець змагань. Створив школу передового досвіду. Уч. ВДНГ СРСР. Наставник. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Нагородж. орд. Леніна (2).

"Питомник", урочище Софіївського лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1917 – 1948. Пл. 116 га. Ростуть дуби, акація. Багата рослинність.

Пихай Марія Олександрівна (25.4.1928, Томська обл.). Герой Соц. Праці (13.2.1971). Зак. Криворізьк. металург. тех-м. У 1948 – 1956 працював у службі руху ст. Долинська , райкомі ЛКСМУ. З 1956 в СПЦ № 1 з-ду "Криворіжсталь", оператор прокат. стана.

Підготувала сотні майстрів прокату. Новатор виробництва. Одна з кращих прокатників СРСР. Ініціатор проведення швидкіс. прокаток. З 1978 на засл. відпочинку. Активіст ветеран. руху у Кр. Розі. Почес. металург (1967). Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Пищак Петро Якимович (14.8.1926, Тернопільська обл.). Почес. гірник. Освіта середня. У 1972 – 1988 прохідник шахт "В-1П", "В-3", "П-2" ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Пищалки В.Є. земельні володіння, придбані у 1861–1866 в р-ні хутора Червоний Веселотернівськ. волості. Складалися з 967 дес. Розташовувалися житлово-госп. приміщення, конюшні, стайні. Земля оброблялася з допомогою найманців.

Пищаль, вогнепальна зброя за часів козаччини на Криворіжжі.

Пищик, дерев'яна або керамічна (з випаленої глини) іграшка-свистілочка у вигляді півника, пташки, коника ін., у давнину на Криворіжжі.

Пищуха (Certhia), підкоришник, птах роду горобцеподібних. Довж. 13-15 см, вага 7,5-11,5 г. Дзьоб тонкий, довгий, загнутий донизу, спина бурувато-, сірувато-вохриста, черевце – біле. На загостреному хвості жорсткі пір'я. Осілий птах. Самотньо, парами повзає по деревах. Населяє ліси Криворіжжя. Гніздо в дуплі. Кладка у квіт.-червні з 5-8 яєць. Крик – тихе "тоіі-тоіі". Співає треллю. Живиться комахами, павуками.

Півбочка, невелика діжка на Криворіжжі.

Піввісь, металевий стержень, на який одягалося заднє колесо брички, що кріпилося до дерев'яної рами болтами з кожної сторони, у давнину на Криворіжжі.

"Південний гірничозбагачувальний комбінат", відкритого акціонерного товариства стадіон, відкрит. у 1962. Пл. 3 га. Має футбольне поле 104 м х 70 м, тенісний корт, гандбол., хокей., городошний майданчики, трибуни на 15,8 тис. чол. Пропускна спроможність 250 чол. Проводяться змагання з різних видів спорту. Розташован. по вул. Савицького в Інгулецьк. р-ні.

ПівдГЗК меморіальна дошка, встановлена у 1975 на адмінкорпусі підприємства на честь видобутку 2-мільярдної тонни товарної заліз. руди з початку гірнич. робіт у Кривбасі. Чавунна плита 0,7 м х 0,8 м.

"Південкомбанк", акціонерний комерційний банк створен. у лист. 1990 з головним офісом у Дніпропетровську. Криворізька філія відкрита у лип. 1997. Проводить 27 банківськ. операцій. Працює 59 чол. Розташован. по вул. Революційній Дзерж. р-ну. Директори В. П. Гребьонкін, Ю. Б. Яровий, Г. С. Телезін.

Південна, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,073 тис. м, ширина 7 м. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Має 136 приват. будинків, проживає 220 чол. Обслуговує 55 в/з.

"Південна-вентиляційна", шахта РУ ім. Фрунзе споруджена у 1969 в результаті реконструкції РУ. Призначена для провітрювання півд. крила родовища і виконувала допоміжні операції.

"Південна-вентиляційна", шахта Шмаківськ. рудника закладена у 1912. Мала допоміжне значення і забезпечувала діяльність шахт "Центральна" і "Північна". Розташовувалася у центр. частині 2-го Сакс. руд. пласту. У кінці 20-х перейшла у підпорядкування ШУ ім. К. Лібкнехта.

"Південна колонка", житломасив ШУ ім. К. Лібкнехта. Закладен. у кінці 20-х – початку 30-х. Складався з приват. будинків, у яких проживали гірники ШУ ім. К. Лібкнехта. Під час окупації діяла підпільна група. Поступово увійшов до скл. житломасиву РУ ім. К. Лібкнехта, як його частина. Назва збереглася у пам'яті старожилів та офіційного статусу не має.

Південна корона (лат. Corona Australis), сузір'я Півд. півкулі. З території Криворіжжя іноді спостерігається влітку.

"Південна-Нова", шахта РУ ім. К. Лібкнехта введена у червні 1940 у зв'язку з тим, що ш. "Південна-Вентиляційна" не забезпечувала провітрювання півд. крила ш. "Нова". Ствол пройдений на глибину 192 м. Мала функції розвідки півд. частини родовища.

Обладнувалася одноклітьовим підйомником. Після ВВВ виконувала допоміжні функції і згодом припинила існування.

Південна обласна меліоративна організація, існувала з початку 20-х в Одесі. Серед інших проблем вивчала геологію р. Інгулець. Наук. співробітник цієї установи А. К. Алексєєв проводив дослідження р. Інгулець, корис. копалин на берегах.

"Південна", шахта діяла у скл. РУ "Більшовик"/ім. Комінтерну з початку 30-х до середини 50-х. Виробляла півд. рудне поле. Мала незначну потужність. Працювало до 200 чол. Згодом виконувала допоміжні функції.

“Південна”, шахта РУ ім. Ілліча введена у 1959 на одноймен. родовищі. Проект. потужність до 1,5 млн. т. Видобуток вівся на горизонті 123 м. На-гора видавалося до 400 т руди. Працювало до 200 чол. Мала надшахтні споруди, підйомні механізми. Закрита у 1975 як нерентабельна.

“Південна”, шахти родовище РУ ім. Ілліча розташовувалося у півд.-схід. частині Кр. Рогу. Географіч. координати 47^0 52' – 47^0 53' півн. широти, 33^0 21' – 33^0 23' схід. довготи. Являло нижню частину Криворізьк.-Кременчуцьк. підзони. Ст. Кр. Ріг-Західний за 3-4 км від родовища. Геологіч. розвідка почалася у 1886. У 70-х балансові запаси складали до 30 млн. т на глибині до 1 тис. м. Розташовувалося на дільниці високого гравітаційного та негативного магніт. поля. Пл. складала 2,3 км х 0,85 км. Форма руд. тіл – пласто-гніздоподібні. Поклади приурочені до контакту порід верхньої терпигонної та залізисто-кремнистої формації. Вік 2-2,1 тис. млн. років. Склад: багаті залізні руди, залізисті роговики, сланці, кварцити. Утримання заліза 50-55 %. Експлуатувалося до середини 70-х. Вивчали геологи Р. Д. Оводенко, В. М. Заруба, М. Г. Лаврик, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова ін.

“Південна”, шахти РУ ім. Ілліча родовище бідних залізних руд розташоване в півд.-схід. частині Кр. Рогу. Географіч. координати:47^0 52' – 47^0 53' півн. широти, 33^0 21' – 33^0 23' схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. підзони. Виявлене у 1886. Геологіч. розвідка проводилася у 1973. Запаси руди розвідані до 500 м. Приурочене до негатив. магніт. аномалії. Східно-Інгулецьк. синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 2,3 км х 0,65 км. Рудні тіла – пластообразні. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: багаті руди, залізист. роговики, сланці, джеспіліти. Типи руд: силікатно-магнетитові, силікато-карбонато-магнетитові, магнетитові, залізо-слюдно-магнетитові роговики. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Р. Д. Оводенко, Н. З. Гребень, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін.

“південна”, шахта РУ ім. XX партз'їзду закладена у 1954 – 1955, введена у 1958 в результаті реконструкції рудника. Видобуток вела у півд. крилі родовища. Проект. потужність до 1,8 млн. т руди. Вивела з експлуатації ш. ім. Шильмана і кар'єр “Південний”. Видобуток вівся на горизонті 340 м, у 1965 на 410 м, у 1970 – 555 м. У 1970 проведена реконструкція копра. В 1980 у зв'язку із введенням ш. “Ювілейна” втратила значення і з тих часів використовується як допоміжна.

“Південна”, шахта ШУ ім. Артема (РУ ім. Кірова) введена в експлуатацію у 1929 у центр. частині 2-го Сакс. руд. пласту. Ствол досягав 175 м. Підйом проводився через ствол ш. ім. Кірова. У серп. 1941 зруйнована і затоплена. Відбудована у 1944. Згодом втратила значення добувної і використовувалася як допоміжна.

“Південна”, шахта Першотравневого РУ введена в експлуатацію на початку 50-х в ході реконструкції рудника. Мала незначну потужність. Діяла як добувна до 1972. Згодом виконувала допоміжні функції.

“Південна”, шахта ШУ “Суха Балка” відкрита у 1931 у зв'язку з реконструкцією рудника. Видобуток вела на півд. крилі родовища на горизонті 150 м. Проект. потужність до 600 тис. т руди. Вважалася найбільшою у Кривбасі. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудові не піддавалася.

Південне водоймище, закладене у 1961 у півд. частині Криворізьк. р-ну. Входить до комплексу каналу Дніпро-Кр. Ріг. Створене для накопичення питної води для Кривбасу.

Підйом води відбувається 3 насосними станціями на висоту 80 м з Каховського водоймища. Обсяг накопиченої води 57,3 млн. куб. м. Щодобовий забір скл. 700 тис. куб. м. Служить для відстою та природного очищення води. Вважається санітарною зоною.

Південне гірничопромислове акціонерне товариств, утворене 1899. Володіло рудником на Криворіжжі з 6,6 млн. пудів. Працювало 310 чол. У 1911 – 200 чол. Припинило діяльність з початком гром. війни.

“Південний”, акціонерного банку Криворізька філія відкрита у лип. 1999. Виконує всі види банківських послуг. Директор К. Є. Терьохін.

“Південний”, кар'єр РУ ім. Кагановича діяв у 1950 – 1958. Потужність 500 тис. т руди. Вводився 2-ма чергами. Ліквідован. у зв'язку із введенням ш. “Південна”.

“Південний”, клуб культури тр-ту “Криворіжаглобуд” існував у 1960 – початок 90-х. Мав кінозал, кімнати для гуртків. Передан. православ. церкві. На місці відкрит. храм Св. Миколи в сел. Степове Інгулецьк. р-ну.

Південний гірничо-збагачувальний комбінат, закладен у 1952. У будівництві брали учать 34 з-ди СРСР. Пуск 1-ї черги стався у лип. 1955. Проект. потужність 9,4 млн. т сирої руди, 4,6 млн. т концентрату з утриманням заліза 60%, 5,6 млн. т агломерату. Розробляє Скелеватське родовище залізист. кварцитів. До скл. увійшли кар'єр до 600 м за проектом, дробильна, збагач., агломерац. фаб-ки, авто-, залізнич. цехи. Виготовляє залізоруд. концентрат та агломерат. Запаси покладів складали 2,2 млрд. т магнетитових кварцитів і 1,1 млрд. т магнетито-силікат. кварцитів. У лист. 1956 введено 2-у чергу збагач. фаб-ки. Загальна пл. підприємства 4,8 тис. га. У груд. 1958 почалося будівництво 2-ї черги ком-ту (ПівдГЗК-2). У цей період впроваджено короткоуповільнені вибухи, верстати вогневого буріння, верстати СБО-1. На базі цеху кам'яного литва проведена Всесоюзна наукова конференція АН СРСР (1958). 2-га черга введена у груд. 1960. У 1965 видобуток руди зріс до 24,7 млн. т. Продуктивність праці зросла на 221,5 %. У 1969 вперше проведено вибух потужністю 570 т вибухівки, що дало вихід 2 млн. 700 тис. т руди. На кінець 1970 видобуток досяг 33 млн. т руди. У трав. 1975 видав 200 млрд. т руди з початку експлуатації. За 1971-1975 впроваджено 54 заходи з нової техніки. За ініціативою В.К.Мироненка створено "Клуб мільйонерів". У 1977 почалася реконструкція без зупинки виробництва. У 1978 одержує держ. Знак якості. У 1982 введено диспетчерсько-оперативний пункт для керівництва рудника комплексом і конвеєрним трактом. З 1981-1986 впроваджено 7358 рацпропозицій, які подали 1178 чол. У 1980-1990 видав 17-17,3 млн. т концентрату і 8,3-8,5 млн. т агломерату щорічно. У берез. 1990 переведен. на оренду. На початку 90-х глибина кар'єру досягла 315 м, ширина 2,7 тис. м, довж. 3 тис. м. Довж. залізнич. шляхів досягла 400 км. Використовувалися електровози ПЕ-2М, ЕЛ-1, ЕЛ-21, думпкари на 105, 145 т. Обсяг залізнич. перевезень досяг 55,1 млн. т. Використовуються дробарки ККД-1500/180, КРД-900/100, КСДТ-2200, ФКБ-2120/330, КМДТ-2200, ФКБ-2120/100. Довж. конвеєр. тракту від кар'єру на фаб-ку досягає 2,7 тис. м. Збагач. фаб-ка складається з відділення подрібнення руди, вогкої магніт. сепарації. Застосовуються млини обсягом 82 куб. м, сепаратори з барабаном діам. 900 мм. За хім. складом концентрат відповідає світовим стандартам. На агломерац. фаб-ці проводиться спікання залізоруд. концентрату, аглоруди. Агломашина має корисну пл. 75 куб. м. Цех товарів ширвжитку у кінці 90-х випускав 23 найменувань виробів. Більше 500 чол. нагороджж. орд. і медалями, 9 лауреатів Держ. прем. СРСР, України. Працювали Герої Соц. Праці І.І.Савицький, В.К.Мироненко, М.П.Ємельянов, новатори виробництва А.М.Жуков, О.О.Кривохижа, І.П.Полено, О.П.Сало, В.І.Шевченко, М.В.Шведов, Герой Рад. Союзу І.М.Шевченко ін. У 1990-1995 в результаті економіч. кризи виробництво концентрату впало до 5,8 млн. концентрату і 2,7 млн. т агломерату. У 1976-1992 носив ім'я XXV з'їзду КПРС. У 1995 утворене ВАТ. У 1998 виведено з кризи і видобуток концентрату складав 7,7 млн. т і агломерату 3,7 млн. т. Працює 9,1 тис. чол. виходить газ. "За агломерат", діють ПК і ПС, профілакторій, турбаза, оздоровчий табір ін. Директори П.Л.Бєлий,

І.І.Савицький, О.К.Єлисєєв, О.А.Дейкун, В.П.Танай, С.В.Барабанов. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (1966).

Південний промисловий район, сформувався на кінець 50-х. До скл. входять Східний, Карачунівск. і Міськ. промвузли. Основу складають підприємства машинобудівної, переробної галузі. Розвинута мережа житлового сектора. На підприємствах р-ну працює до 100 тис. чол.

Південний, проспект розташован. в Інгулецьк. р-ні. Забудова почалася у 1954 у зв'язку з пуском ПівнГЗК. До 1987 мав назву вулиця Шкірятова. Довж. 1430 м. Має 33 будинки. По центру проходить трамвайна лінія. У центрі пл. 60-річчя СРСР. Розташовані ПК, ПівдГЗК, Інгулецька райрада, банк, пошта, магазини ін. Назва від ПівдГЗК. Обслуговує 26 в/з.

“Південний”, радгосп утворен. у 1963 на території Веселівськ. сільради шляхом ліквідації кол-пу ім. Б. Хмельницького Апостол. р-ну. Назву отримав у 1965. Мав 5,3 тис. га земель, з них 4,2 оранки, 664 – пасовищ. Вирощував корів (до 3,5 тис.), городину. Продавав 8 тис. т овочів, 4 тис. т молока.

Південний рудний район, Кривбасу тягнеться вузькою смугою вздовж всього басейну. За мінералогіч. складом присутні магнетитові, магнетито-гепатитові і мартитові руди.

“Південний”, садівницьке товариство закладене у 70-х в Довг. р-ні. Пл. 3,1 га. Має 44 ділянки.

Південний та Інгулецький типи рудних полів, являли собою основні ресурси промислових покладів. В зону виробок входили кол. РУ ім. Ілліча, “Інгулець”.

“Південний тарапак”, родовище залізистих кварцитів розташоване вузькою смугою вздовж захід. околиці Кр. Рогу. Географіч. координати 47^0 53' – 47^0 54' півн. широти, 33^0 18' – 33^0 20' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 1869. Промисловий видобуток тривав у 1886 – 1918, 1925 – 1941, 1945 – 1954. У 1962 підраховані прогнозні запаси, які складають до 2,5 млрд. руди. Тарапако-Лихманівська антикліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 5,2 км х 1,2 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, багаті руди, сланці. Типи руд: амфіболо-магнетитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи В. А. Козакова, М. З. Гребень, Т. М. Сумцова.

Південноросійське товариство залізних руд, створене у 1886 шляхом об'єднання тов-ва Кокериля і Варшавського тов-ва руд. Спорудило залізо-сталеплавильний з-д на березі Дніпра поблизу с. Каменське, де згодом перероблялася криворізька руда. Вело розробку 3-х родовищ – Галковськ., Ростковськ., Шмаківськ. Видобуток вівся шляхом експлуатації робітників. Значні кошти осіли в іноземн. банках. Рудники практично не мали механізації і сировину видобували у неглибоких кар'єрах. Тов-во самоліквідувалося з початком рев. подій 1917.

Південнорудний трест, створен. у Кр. Розі у лип. 1922 на базі “Райруди” для відбудови рудників Кривбасу. До скл. входило 61 залізоруд., 8 марганц., 1 буровугільн. тр-ти. У жовт. 1923 створені контори в Москві і Берліні. Стали до ладу Олександрівськ., Дубова Балка, Суха Балка, Колачевськ. рудники. Ініціатор підписання рад.-нім. контактів на постачання руди взамін сучас. обладнання. У 1924 переведен. до Харкова. Одразу ж трудові колективи Кривбасу вважали це помилковим і вимагали повернення до Кр. Рогу. Одночасно почалися публічні переслідування інженерів тр-ту, які мали дореволюц. досвід роботи. Тр-т повернули у лют. 1931, але через те, що більшість фахівців до Кр. Рогу не переїхало, він був ліквідован. взагалі. Керуючий І. І. Матрозов, голов. інж. В. Г. Мухін.

Південноруське Дніпровське акціонерне товариство, засноване у 70-х XIX ст. Видобуток криворізьк. руди почало у середині 80-х. У 1888 працювало 372, у 1889 – 255, у 1899 – 592 чол. У 1889 видобуто 5,8 млн. пудів руди, у 1899 – 1900 – 16,3. На одного гірника доводилося 46,3 тис. пудів. Мало 2 парових двигуни потужністю 70 к. с. Утримувало з-д в Кадіївці. У 1901 на 2 рудниках видобуто 22,8 млн. пудів руди. З 1902 входило до синдикату “Продамет”. На 1917 об'єднувало Дніпровськ. металург., Кадіївськ.

домен. з-ди, 3 кам'яновугільні шахти. Капітал складав 15 млн. крб. Працювало 30 тис. чол. Видобуто 60-70 млн. пудів руди, виготовляло 27-28 млн. пудів сталі, 5 тис. вагонів. За часів гром. війни розпалося.

Південного водосховища урочище, Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1962 – 1980. Пл. 470 га. Розташовані на березі Півд. водосховища. Багата рослинність, місце гніздування птахів.

Південного гірничо-збагачувального ком-ту дитячий оздоровчий табір, відкрит. у червні 1964 у с. Червоне Скадовськ. р-ну Херсон. обл. на березі Джарилгацької затоки Чорного моря. Перший нач. В. О. Логінов. Щозміни приймає 650 дітей. Пл. 12,5 га, пляж 2 га. Має 6 спальних корпусів, кінозал на 800 місць, бібліотеку, методкабінет, спорт. комплекс із стадіоном, басейном, медпункт, пляж. За час існування оздоровилося до 70 тис. дітей.

Південного гірничо-збагачувального ком-ту відвали закладені в 50-60-х. До скл. входить Лівобережний, Правобережний і Шимановський відвали. Загальна пл. 903 га. Запаси складають 261251 тис. куб. м.

Південного гірничо-збагачувального комбінату музей бойової і трудової слави, відкрит. у лип. 1995. У витоків стояли ветерани підприємства А. Артемова, М. Зайцева, Н. Олійник, І. Третьяков. Займає зал на 100 кв. м. Експозиція складається з цінних експонатів, які розповідають про історію, розвиток і сучас. стан ком-ту. У центрі діорама кар'єру. Фонди налічують до 2,5 тис. експонатів. Місце екскурсій, зустрічей поколінь.

Південного гірничозбагачувального комбінату Палац культури, відкрит. у жовт. 1957. У витоків стояли І. Костенко, А. Палій, В. Палій, Г. Воля, В. Тяглий, Р. Маренич, Є. Медведцький. До скл. входять зали для глядачів на 500 місць, лекційний зали на 200 місць, бібліотека на 50 тис. томів, дискотека на 90 місць, відеотека на 120 місць, атракціони, студія звукозапису, 8 гурткових кімнат. Діють 17 колективів худ. самодіяльності, відвідують 650 чол. Працює 22 чол. Серед колективів ансамбль "Сувенір", народ. театр "Дзеркало сцени", тріо "Сузір'я", хор, цирк. студія "Арлекін", дискоклуб "Арсенал", клуб "Гармошечка", духовий оркестр, ВІА "Фобос", дитяч. колектив "Веселі черевички", агіттеатр "Фітіль". Центр дозвілля і відпочинку працівників ПівдГЗК і жителів Інгулецьк. р-ну.

Південного гірничо-збагачувального комбінату курганна група, складається з 4-х курганів. Досліджувалася археологами Дніпропетров. музею у 1965. Курган № 1 вис. 3,7 м, діам. 25 м. Виявлено 18 поховань епох ямної та пізньої бронзи. Знахідки представлені мідним шилом, уламками посуду. Курган № 2 вис. 0,2 м, діам. 15 м. Виявлено захоронення пізньої бронзи. Курган № 3 вис. 2,5 м, діам. 30 м. Виявлено 17 поховань ямної, катакомбної, пізньої бронзи, скіфської діб.

Південного гірничопромислового товариства рудники, засновані у кінці 90-х XIX ст. на Тарапаківськ. пласту. Розробка велася на паях з М. С. Копиловим. Діяв кар'єр малої потужності. Другий рудник заснован. у 1897 видавав до 2,5 млн. пудів. На поверхню сировина доставлялася кінними барабанами, а потім до роз'їзду Червоний. Ще один рудник розташовувався на Сакс. пласту на землях селянина Байбараки. Розробка велася шахтою до 20 саж. Запаси до 20 млн. т. Щорічно видобувалося до 500 тис. Зруйновані у роки гром. війни. За рад. часів діяла ш. ім. ОДПУ РУ ім. Ілліча.

Південного гірничо-збагачувального комбінату Палацу культури сквер, закладен. у 1957. Пл. 0,2 га. Обладнан. клумбами, пішохід. доріжками, місцями для відпочинку. Має вихід на пр. Південний.

Південного проспекту сквер, закладен. в кінці 60-х в Інгулецьк. р-ні. Пл. 1,4 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Південнодовгинцівське кладовище, діяло у 1948 – 1976 на території Довг. р-ну. Пл. 2,8 га. Поховано 2,4 тис. чол. 3 братські могили часів ВВВ.

Південнокомбінатівське кладовище, засноване у 1960 на території Інгулецьк. р-ну. Нове відведення землі у 1994. Пл. 16,5 га.

Південнокомбінатівське урочище, Криворізьк. лісництва Криворізьк. держлісгоспу закладене 1937 – 1949. Пл. 109 га. Росте в'яз, акація.

“Південруда”, державне виробниче об'єднання гірничорудних і нерудних підприємств Півдня, створене у жовт. 1987. Об'єднувало всю гірничорудну промисловість України. До скл. входило 36 підприємств та організацій, де працювало 165,5 тис. чол. Щорічно видобувалося 115 млн. т товарної руди, 19 млн. т агломерату, 29 млн. т окатишів. Серед основних підприємств об'єднання “Кривбасруда”, РУ ім. Кірова, ХХ партз'їзду, Запорізьк. залізоруд. ком-т, ПівдГЗК, НКГЗК, ЦГЗК, ПівнГЗК, ІнГЗК, ПГЗК, КГЗКОР, Камиш-Бурунськ. ГЗК, Марганецьк. ГЗК, Орджонікідз. ГЗК, Тавр. ГЗК ін. Забезпечувало стабільний розвиток гірничорудного комплексу України. Сприяло підвищенню рівня концентрації виробництва, поглибленню кооперації і спеціалізації. За період існування видано 1322,5 тис. кв. м житла. Підготовку кадрів проводили 12 СПТУ. Виконало 180 наук. праць. Товари народ. споживання виготовляли 23 підприємства на 33 дільницях. Діяло 17 підсобних госп-в, які обробляли 7,3 га землі, утримували 16,6 тис. голів худоби. На утриманні перебувало 176 дитяч. установ. У серп. 1991 перейменоване у концерн “Укррудпром” із штабом у Кр. Розі. Ген. директори М. Ф. Філіппов, В. О. Колос.

Півень Володимир Олександрович (23.1.1951, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1973). У 1975 – 1986 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. виробнич. відділу Ганнівськ. РУ ПівнГЗК. У 1986 – 1988 нач. геологіч. партії експедиції “Якутгеологія”. У 1988 – 1992 заст. нач. дільниці Ганнівськ. РУ. У 1992 – 1997 голов. інж. ПівнГЗК. З лип. 1998 голова правління ВАТ “ІнГЗК”. Умілий організатор видобутку руди. Брав участь у реконструкції підземного Кривбасу. Золота медаль ЮНЕСКО за ефективне управління (2000).

Півень Сергій Олексійович (3.10.1956, Молдавія). Засл. металург України (1998). Освіта середня. З 1977 підручний сталевара, сталевар, майстер, нач. дільниці конверторів конвертор. цеху № 2 ком-ту “Криворіжсталь”. Передовик виробництва, майстер-наставник, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Делегат XXIV з'їзду ЛКСМУ. Нагороджений орд. Дружби народів, Трудової Слави 3 ст.

ПівнГЗК житломасив, розташован на півн. Терн. р-ну. Забудова почалася у кінці 80-х XIX ст. у вигляді гірнич. селища. Розвитку набув в 50-80-х. Частина земель відійшла із рад-пу ім. Шевченка. До скл. входять 1-3 мкрн. Пл. 58,6 га. Має 3 вулиці, у висотних будинках проживає 18,6 тис. чол. Існує потужна соц.-побут. структура.

Півненко Микола Якович (1899 – 1988, Широке). Уч. рев. подій. Зак. Ленінград. мор. уч-ще. Служив на БФ. У 1917 рульовий учбового корабля “Вірний”. Охороняв крейсер “Аврора” на Неві під час підготовки до штурму Зимового. Уч. його штурму. Охороняв перший рад. уряд. У скл. морських загонів брав участь у гром. війні. У 1921 – 1938 служив на флоті. У 1938 – 1941 бухгалтер кол-пу “Нижньодніпровський”. У 1944 – 1960 відкатник, лопатник ш. “МЮД” РУ “Інгулець”, ревізор обл. управління рад-пів. Автор спогадів про події Жовтня 1917, де вперше склав схему розташування кораблів БФ в ніч перед штурмом Зимового палацу. Пенсіонер союз. значення. Брав актив. участь у патріотич. вихованні молоді.

Півник, цукерка кустарного виготовлення на дерев'яній паличці. Мала поширення на Криворіжжі до початку 80-х ХХ ст.

Півники (Iris), рід багаторічних трав'янистих рослин родини півникових. Кореневище товсте, розгалужене. Стебла з плоскими мечовидними листками. Квітки поодинокі або в небагатоквітковому суцвітті. Оцвітина шестироздільна; зовнішні листочки її відхилені, внутрішні менші, прямостоячі, всі звужені в нігтик. На Криворіжжі 3 дикорослих види. **П. болотні** – рослина 60-120 см заввишки з яскраво-жовтими квітками – часто зустрічається по берегах річок, ставків, по болотах. Рослина лікарська, використовують її як в'яжучий, відхаркувальний, кровоспинний і глистогінний засіб. **П. солелюбні**, що мають білувато-жовті квітки, поширені на солонцюватих луках, по днищах та достатньо зволожених схилах балок. **П. низенькі** (вис. 10-20 см) мають різноманітно забарвлені квітки і часто

зустрічаються на сухих, змитих степових схилах балок. Останні 2 види охороняються в межах Дніпропетров. обл. Рослини декоративні, введені в культуру. Крім того, у квітникарстві існує близько 30 тис. сортів півників, які поєднані під назвами германські, садові або гібридні. Квітки поодинокі або в небагатоквіткових суцвіттях, у деяких видів ароматні, відрізняються витонченістю форми і багатим різноманіттям відтінків: від чисто білих, жовтих, блакитних, рожевих, фіолетових до практично чорного. Квітка проста, 2-ярусна. В суцвітті спочатку розкриваються верхівкові бутони, потім бокові зверху донизу. Одночасно в суцвітті цвіте 3-5 квіток, а взагалі в суцвітті садових форм буває до 12-15 квіток. Плід – 3-гранна багатонасінна коробочка. Рослини морозостійкі, засуховитривалі, невимогливі в культурі, легко і швидко розмножуються. Зимують у відкритому грунті. Розмножуються діленням кореневищ і кореневищними живцями (сорти) у II половині VIII-початку IX. При виведенні нових сортів розмножують насінням. Поширені в озелененні Кр. Рогу.

“Північ-2”, садівницьке товариство ПівнГЗК закладене у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 2,8 га. Має 70 ділянок.

"Північна", шахта РУ "Більшовик"/ім. Комінтерну діяла із середини 30-х. Мала незначну потужність. Видобуток вела на півн. рудному полі. Як добувна діяла до середини 50-х, згодом виконувала допоміжні функції.

“Північна”, шахта введена у дію у 1926 у скл. ШУ ім. Артема. Мала незначну потужність. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Заново введена у 1954. Складалася з 2-х 10-тонних скіпів і однієї кліті. За проектом передбачувалося використовувати як вентиляційну. Однак з'ясувалося, що з горизонту 326 м сировину подавати через ш. ім. Кірова неможливо. Тільки у 1955 підйомник шахти “П” підняв 1,1 млн. т руди. За проектом потужність дорівнювала 2,5 млн. т. Працювало 1 тис. чол. В кінці 50-х почалася розробка 500-метров. горизонту. Працювало 1,4 тис. чол. У 1962 проведена реконструкція. 10-тонні скіпи замінені на 20-тонні. Рівень видобутку досяг 2,3 млн. т. руди. У 1972 – 1973 підйомні скіпи виведені з експлуатації. Згодом виконувала допоміжні функції.

“Північна”, шахта ім. Валявка введена у 1954 у скл. РУ ім. Ілліча. Відпрацьовувала рудні поклади Західно-Інгулецьк. синкліналі. У 1955 видобула 500 тис. т руди. Працювало 500 чол. У 1962 довж. шахтного поля склала 4 км. До 1987 входила до скл РУ ім. Ілліча. У 1987 – 1989 у скл. РУ ім. Дзержинського. Найпродуктивнішим вважався період 1962 – 1980, коли видобувалося 850 тис. т руди, працювало 650 чол. У 1989 стала самостійною у скл. об'єднання “Кривбасруда” з видобутком 120 тис. т. Поступово виведена з експлуатації. Працювали відомі гірники Герой Соц. Праці Я. М. Косогов, О. П. Кононов, М. І. Садиченко, М. І. Бевзь. Директори І .В. Іскренко, І. І. Головко, М. І. Зима, І. М. Землянушкін, В. С. Черенков, М. В. Гуревський, Л. Б. Велітченко, А. С. Александров, А. Г. Охріменко, М. Д. Леончук, М. Ф. Рожкован.

“Північна”, шахта Першотравневого РУ діяла із середини 30-х. Мала незначну потужність. Демонтована і підірвана у серп. 1941. Відновила діяльність на початку 50-х і діяла як добувна до 1972. Згодом виконувала допоміжні функції.

“Північна”, шахта РУ ім. Фрунзе діяла у 50-60-х. Мала незначну потужність. Видобуток вівся на глибині до 300 м. Виведена з експлуатації у зв'язку з вичерпанням покладів.

“Північна”, шахта Червоногвардійського ШУ відкрита у 1931 на півн. крилі родовища. Потужність 350-500 тис. т руди. У 1934 перейменована на ш. ім. Мошиченко.

“Північна”, шахта Широківського рудника закладена на землях поміщика Ушакова у 1899. Стала до дії на початку XX ст. Відпрацьовувала нижні поклади Інгулецьк. родовища. Мала незначну потужність. Глибина до 85 м. Існував дерев'яний копер, підйомник. Закрита з початком гром. війни.

“Північна”, шахта Шмаківського рудника закладена у 1912. Розташовувалася в центр. частині 2-го Сакс. пласту. Мала кінні барабани. Під час гром. війни затоплена. Перейменована на ш. ім. Петровського ШУ ім. К. Лібкнехта.

“Північна”, шахта ШУ ім. Орджонікідзе діяла у 30-х. Мала незначну потужність. Знищена у серп. 1941.

“Північна”, шахта ШУ “Суха Балка” / ім. Кагановича закладена у 1928, введена 1932. Розробляла поклади руди півн. крила родовища. Потужність 300-350 тис. т. Виникла в результаті реконструкції рудника. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована у 1947. На довоєн. рівень видобутку вийшла у 1950. На кінець 50-х втратила своє практичне значення і певний час використовувалася як допоміжна.

“Північна-Вентиляційна”, шахта РУ ім. К. Лібкнехта діяла на початку 60-х. Споруджена згідно з проектом реконструкції ш. ім. 50-річчя газ. “Правда”. Служила для провітрювання півн. частини ш. ім. газ. “Правда” і виконувала допоміжні операції.

“Північна-Вентиляційна”, шахта Першотравневого РУ відкрита у 1960. Ствол діам. 5 м, пробурен. до глибини 780 м. Мала кліть для підйому людей та вантажів. Видобула багату заліз. руду. Закрита у 1980, ствол використовувався як допоміжний до 1999, демонтован. Працювали Герой Соц. Праці В. І. Яременко, орденоносці І. Ф. Мельник, І. С. Веровенко. Начальники В. П. Мельник, В. П. Ісаєв, О. М. Петров, О. Ф. Павленко.

“Північна-Дубова”, малопотужна шахта в півд. частині басейну. Існувала у дореволюційні часи. Мала дерев'яний копер, кінну відкатку. Входила до скл. Широківського рудника.

“Північна-Експлуатаційна”, шахта Червоногвардійського ШУ введена у 1938. Потужність 600 тис. т руди. Мала дерев'яне кріплення і підйомник з 2 клітями. У серп. 1941 зруйнована і затоплена.

Північна Корона (лат. Corona Borealis), сузір'я Півн. півкулі з яскравою зіркою Гемма. З території Криворіжжя видно протягом року. Краще у травні.

Північне (Ленінське), **село** Златоустівської сільради виникло у 1926-1928 за 3 км на півн. від с. Златоустівка. У 30-40-х існував кол-п ім. Леніна. Мало 21 будинок, проживало до 80 чол. Діяла ферма. У 1974 ліквідоване як неперспективне шляхом переселення у села Златоустівка, Новогригорівка.

“Північний”, відвал кар'єру № 1 НКГЗК закладен. у 1959. Розташован. на лівому березі р. Інгулець за 1 км від кар'єру і за 3,7 км на півн. захід ст. Промислова. Пл. 46,4 га. Глибина 750 м, ширина 520 м, вис. – 42 м. Заскладован. кварцитами.

“Північний гамбіт”, шаховий клуб відкрит. у 1995 в Терн. р-ні. Біля витоків стояв А. Н. Кравченко. Має всі умови для проведення турнірів і змагань. Виховує шахістів.

Північний гірничо-збагачувальний комбінат, підприємство з видобутку та переробці заліз. руди діє з груд. 1963 на базі Першотравнев. та Ганнівськ. родовищ залізистих кварцитів. Пл. 6,3 тис. га. Гірничопідготовчі роботи велися з 1961. Перша тонна руди видобута у січ. 1962, перший концентрат у 1963. Будівництво велося чергами. Перша потужністю 17 млн. т сирої руди, 6,9 млн. т концентрату введена у 1969, друга потужністю 13,5 млн. т руди, 6,4 млн. т концентрату – у 1972. Розширення до 48,5 млн. т руди і 20,4 млн. т концентрату сталося у 1979. Перша черга огрудкування фаб-ки введена у 1975 потужністю 8,3 млн. т окатишів, друга на 8 млн. т – у 1988. На 1980 введен. на повну проект. потужність. У 1981 вперше в Україні впроваджена нова структура управління виробництвом. До скл. входять 2 кар'єри на 48,5 млн. т на рік, 2 збагач. фаб-ки на 20,4 млн. т концентрату, 3 фаб-ки огрудкування на 16,3 млн. т окатишів, 2 дробильні фаб-ки, майже 20 підрозділів та цехів. Працювало 14,5 тис. чол. Максимальний обсяг розкривних робіт досягнуто у 1988 (50,2 тис. куб. м), концентрату 19,2 тис. т. Руда утримує 35,1 % заліза, концентрат – 64,9 %, окатиші – 59,9 %. У лип. 1969 видобуто 100-мільйонну т руди. У 1971 нагородж. орд. Леніна, у 1975 – орд. Праці ЧССР. У 1998 проведені розкривні роботи 8667 тис. куб. м, видобуто руди 14327 тис. т, вироблено 5785 тис. т концентрату, 4975 тис. т окатишів. Працює 13,5 тис. чол. З 1963 носив ім'я Комсомолу України. У 1998 утворене ВАТ “ПівнГЗК”. Продукцію споживають ком-ту “Криворіжсталь”, “Азовсталь”, Донбас. На збагач. фаб-ці діє зворотне водопостачання. Колектив докладає зусиль на рекультивацію та озеленення відвалів. Має палаци культури,

спорту, пансіонати на Чорному, Азовському морях, музей, профілакторії, видає газ. "Прогрес". Директори В. З. Решетняк, П. І. Семенко, В. М. Єлєзов, М. Г. Толочко, М. М, Панчошний, І. Г. Коваленко, М. Д. Колесник.

"Північний", змішаний ринок діє з січ. 1998 на вул. Адмірала Головка у Терн. р-ні. Належить фірмі "Град". Пл. 10 тис. кв. м. Має 730 торг. місць, з них 320 продовольчі, сектор для торгівлі автомобілями.

Північний, провулок житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. в 30-ті. Розвитку набув в 50-60-х. Довж. 467 м, ширина 4,5 м. Пл. 2,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 28 приват. будинків. Обслуговує 72 в/з.

Північний промисловий район, сформувався на кінець 50-х. До скл. входять підприємства гірничої галузі півн. частини Кр. Рогу. Розвинута мережа шляхів, житловий сектор. На території р-ну працює до 100 тис. чол.

Північний рудний район Кривбасу, знаходиться у півн. частині регіону. Характеризується наявністю амфіболо-магнетитових і магнетито-гематитових руд. Форма покладів неправильна, стовпоштокоподібна, яка не обмежується межами цього горизонту. Мають поширення магнетит, егірин, альбіт, карбонати ін. Геологи визначили 3 етапи рудоутворення. 1-й пов'язаний з початком гідротермального процесу, який дав поштовх розвитку залізного і лужного метасоматозу. 2-й характеризується головною фазою лужного і кальцієвого метасоматозу, що сприяло утворенню альбіту, гематиту, доломіту, анкеритуту. За часів 3-го утворилися кальцити, кварцити, галеніти, халькопірити, марказити.

"Північний", садівницьке товариство ПівнГЗК закладене у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 22,3 га. Має 466 ділянок.

"Північний", стадіон відкритого акціонерного товариства "ПівнГЗК" відкрит. у лют. 1972. Пл. 10 га. Має футбольне 104 м х 70 м, запасне поля, тир, зал боксу, боротьби, дзюдо, басейн, ігровий манеж, трибуни на 15,7 тис. місць. Проводяться обл., міськ. змагання з футболу, боротьби, боксу, стрільби, худ. гімнастики, плавання, легкої атлетики. Розташован. у Терн. р-ні.

"Північний Тарапак", родовища залізистих кварцитів розташоване на півн. заході. околиці Кр. Рогу. Географіч. координати 47^0 53' – 47^0 57' півн. широти, 33^0 20' – 33^0 22' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Геологіч. розвідка проводилася у 1952 – 1958, 1961 – 1962. У 70-х прогнозні запаси складали до глибини 800 м більше 2 млрд. т руди. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Тарапако-Лихманівська антикліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 2,2 км х 0,5 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, багаті руди, сланці. Типи руд: силікато-магнетитові, залізо-слюдно-магнетитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи В. Г. Качан, Н. Я. Волошина, Т. М. Сумцова.

Північний Тарапак", рудне родовище розташоване на півн.-захід. околиці Кр. Рогу. Географіч. координати 47^0 55' – 47^0 57' півн. широти, 33^0 20' – 33^0 22' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Кр. Ріг-Західний знаходиться поблизу родовища. Геологіч. розвідка почалася у 1952 – 1953. У 70-х балансові запаси до глибини 1,2 тис. м складали до 40 млн. т руди. Не експлуатується. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Тарапако-Лихманівська антикліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 1,9 км х 0,1 км. Поклади на контакті порід верхньої і залізисто-кремнистої формацій. Вік 2-2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, багаті заліз. руди, сланці, піщаники, кварцити. Типи руд: залізо-слюдно-магнетитові, мартито-магнетитові, карбонато-силікатно-магнетитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчала геолог Н. Я. Волошина.

Північнозеленівське родовище бідних залізних руд, розташоване на півн. від Кр. Рогу у Петрівськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати 48^0 20' – 48^0 30' півн. широти, 33^0 26' – 33^0 28' схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд підзони.

Виявлене у 1956 – 1957. Геологіч. розвідка проводилася у 1959 – 1962. Запаси руди розвідані до 300 м. Північнозеленівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 2,5 км х 0,6 км. Вік 2,1 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, джеспіліти, руда. Типи руд: амфіболо-магнетитові роговики. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи В. А. Козакова, Т. М. Сумцова, Л. Г. Загоруйко, М. І. Веригін.

Північнозеленівське рудне родовище, розташоване поблизу с. Зелене Петрівськ. р-ну Кіровоград. обл. Географіч. координати 48^0 29' – 48^0 30' півн. широти, 33^0 26' – 33^0 28' схід. довготи. Являє центр. частину Західно-Інгулецьк. руд підзони. Ст. Зелена за 4 км від родовища. Відкрите у 1956 – 1957. Не експлуатується. Балансові запаси до глибини 300 м складають 1,2 млн. т руди. Фіксується лінійно-витягнута смуга аномалія. Північнозеленівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 2,5 км х 0,6 км. Поклади на контакті верхньої і залізисто-кремнистої формацій. Вік 2-2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди. Типи руд: мартито-магнетитові і мартитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали геологи В. А. Козакова, Є. А. Семергєєва, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін.

Північнолозуватське родовище бідних залізних руд, розташоване на півн. від Кр. Рогу в Олександрійськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати 48^0 49' – 48^0 51' півн. широти, 33^0 33' – 33^0 35' схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд підзони. Виявлене у 1952. Геологічна розвідка проводилася у 1960. Запаси руди розвідані до 300 м. Приурочене до 2-х магніт. аномалій. Омельниківська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 2,5 км х 0,5 км. Рудні тіла – пластоподібні. Вік 2,1 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, джеспіліти. Типи руд: магнетитові і магнетито-амфіболітові, магнетито-гранато-амфіболітові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи В. А. Козакова, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко.

Північнолозуватське рудовиявлення, розташоване за 2 км від с. Лозуватка Олександрівськ. р-ну Кіровоград. обл. Географіч. координати 48^0 49' – 48^0 51' півн. широти, 33^0 33' – 33^0 35' схід. довготи. Являє центр. частину Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Геологіч. розвідка почалася у 1960. Запаси руди не підраховані. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,1 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, джеспіліти, руди. Типи руд: сульфідно-магнетитові. Утримання заліза 46 %. Вивчали геологи Т. М. Сумцова, Л. Г. Загоруйко.

Північного гірничо-збагачувального комбінату відвали, закладені на початку 60-х. До скл. входять 10 відвалів загальною пл. 976,5 га. Запаси 430759 тис. куб. м.

Північного гірничо-збагачувального комбінату народний музей трудової слави, відкрит у груд. 1988 за ініціативою робітників ком-ту В. Ф. Терещенка, П. М. Іванової, Г. Т. Титаренка. Збирання документів почалося у 1964. Розповідає про історію створення ПівнГЗК, його видатних людей і події. Проведено 500 екскурсій. Місце зустрічі ветеранів. Знаходиться в ПК ПівнГЗК.

Північного гірничо-збагачувального комбінату Палац культури і техніки, відкрит у лист. 1986. Являє сучас. споруду із скла і залізобетону. Має театр. зал. на 1,2 тис. місць, кінолекційний зал на 400 місць, спортзал. Діє єдина у Кр. Розі обертова 14-метрова сцена. Інтер'єр опорядкован. мармуром, панно, естампами. 14 колективів мають почес. звання почесних і зразкових. Одночасно колективи і секції відвідують до 925 чол. Колективи ставали лауреатами міжнарод. фестивалів в Німеччині (1993), Словаччині (1995), Румунії (1997), Молдові (1998), Болгарії, Македонії (1999), Грузії, Франції (2000), Росії (2001). Проводять фестивалі і програми “Талантам з народу – нема переводу”, обрядові свята “Я – молодий”, “Щасливий випадок”, “Сьоме почуття” ін. Директори А. Артюшкін, Л. Бризгаліна.

Північного гірничо-збагачувального комбінату Палацу культури сквер, закладен. у 1986 у зв'язку з відкриттям ПК. Пл. 3,4 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Виходить на вул. Маршака Терн. р-ну.

Північного комбінату сквер, закладен. у 1961 у зв'язку із введенням корпусу управління. Пл. 0,6 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку, має транспорт. розв'язку і багату рослинність.

Північного комбінату шламосховище, закладене у 1961. Розташоване за 1 км на схід від збагач. фаб-ки ПівнГЗК. Довж. 6,25 км, ширина 3,7 км. Глибина 12,5 м. Пл. 1,7 тис. га.

Північного поля шахти ДПУ рудне родовище, розташоване у півн.-схід. частині Кр. Рогу. Географіч. координати 47º 54' – 47º 55' півн. широти, 33º 22' – 33º 23' схід. довготи. До скл. входить Карнаватськ. поклад. Ст. Мудрьона за 3 км від родовища. Відкрите у 1889, розробка велася з 90-х XIX ст. Після 1917 не експлуатувалася. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. На середину 60-х балансові запаси до глибини 1,2 тис. м складали до 20 млн. т руди. Приурочене до локальної гравітаційної аномалії. Криворізька синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 1,9 км х 0,2 км. Поклади на контакті верхньої і залізисто-кремнистої формацій. Вік 2-2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, піщаники, кварцити, багаті заліз. руди. Типи руд: магнетитові, хлорито-магнетитові, карбонато-хлорито-магнетитові, мартитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчав геолог Н. З. Гребень.

Північнодвінська, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву провулок Донецький. Довж. 374 м, ширина 7 м. Має 31 приват. будинок, проживає 59 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Сєвєродвінськ. Обслуговує 48 в/з.

Північнокомбінатівське кладовище, засноване у 1996 на території Терн. р-ну. Пл. 18,6 га. Близько 20 тис. поховань. Старе П/к. к. діяло у 60-80-х. Пл. 0,8 га. Поховано 720 чол.

Півньов Іван Кіндратович (1917, Кр. Ріг – 13.12.1993, там же). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1937 – 1941 гірнич. майстер, нач. дільниці ШУ ім. Дзержинського. У 1941 – 1944 нач. цеху, шахти Бакальськ. ШУ на Уралі. Актив. уч. відбудови Кривбасу. Відом. організатор підзем. розробок. Чл. президії ЦК профспілок залізоруд. промисловості СРСР (1947). У 1951 – 1954 нач. ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. У 1958 – 1979 керуючий РУ ім. Кірова. За цей період видобуток руди зріс від 3,8 млн. т до 9,2. Уч. ВДНГ. Вміло впроваджував нову техніку. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Півонія (Paeonia)**,** рід рослин родини півонієвих. Багаторічні рослини, рідше кущі. В декоративному квітникарстві Кр. Розу найбільш поширена **П. садова** – багаторічна трав'яниста рослина з м'ясистими веретеноподібними коренями. Стебла до 150 см вис. Листки чергові, перисто-розділені на широкі або вузькі долі або двічі, тричі трійчасті. Квітки термінальні, крупні, по одній або декілька на верхівці пагонів, найрізноманітнішого забарвлення: білі, рожеві, червоні, бордові та ін., махрові, прості, напівмахрові. Відрізняються строками цвітіння. Можуть рости без пересадки 8-10 років, зимостійкі. В озелененні Кр. Рогу зустрічається **П. деревовидна**. Батьківщина – Захід. Китай. Кущ до 2 м заввишки. Кора пагонів темно-сіра, річних – зеленувата. Листки двічі перисті. Листочки яйцеподібні, 3-5-лопатеві. Квітки поодинокі, до 10-30 см у діам., білі, рожеві або червоні. Плід – листянка, до 4 см довж., насіння чорне, до 8-10 мм довж. Цвіте V-VI. В культурі розмножується насінням, щепленням, живцюванням, діленням куща. Заслуговує якнайширшого застосування як декоративна рослина під час цвітіння.

Півшкурок, частина цілої шкіри тварини у давнину на Криворіжжі.

Пігунов Володимир Никонович (1.5.1923, Гомельська обл.). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Освіта середня. Уч. ВВВ з берез. 1943 у скл. 13 гв. ПДП 1 гв. ПДД. Уч. визволення Кр. Рогу. Працював кор. газ. "Фізкультурник Білорусії". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (4).

Підбій, внутрішня підкладка верхнього одягу, у давнину на Криворіжжі.

Підбіл (Tussilago), рід рослин родини складноцвітих. **П. звичайний** – багаторічна трав'яниста рослина. Має повзуче кореневище. Рано навесні з кореневищ виростають квіткові пагони 10-25 см висотою, з яйцевидно-ланцетними листками. Квітки золотаво-

жовті, суцвіття – кошик. Плід – сім'янка. Цвіте III-IV. Поширений на Криворіжжі на глинистих грунтах, на схилах, у ярах на зволожених місцях. Лікарська рослина. Використовується як відхаркувальний, протизапальний, жовчогінний засіб.

Підвалюк Данило Павлович (2.7.1980, Кр. Ріг). Майстер спорту. Навчається у Криворізьк. тех. ун-ті. З 1990 займається самбо, дзюдо у СК "Молодість". Перший тренер А. Г. Кантур. Чемпіон України, призер чемпіонату України з самбо, бронз. призер чемпіонату світу серед юніорів (С.-Петербург, 1999).

Підвісний мірний прилад для вимірювання боків маркшейдерських робіт, розроблен. науковцями КГРІ у кінці 70-х. Використовується для механічного вимірювання відстані у будівництві, гірнич. промисловості. Забезпечує високу точність виміру, широкий діапазон.

Підвісок, каганець або лампа підвішені до стелі будинку у давнину на Криворіжжі.

Підволока, горище у давні часи на Криворіжжі.

Підгарка, китиця, що прикрашала упряж, у давні часи на Криворіжжі.

Підгірний Андрій Григорович (7.6.1931, Херсон. обл.). Передовик сільгосп. виробництва. Освіта середня. Працював на цілині. З 1957 слюсар, комбайнер рад-пу "Красный забойщик". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Підгірний Анатолій Семенович (1937, Луганська обл.). Буд. керівник. Зак. Донецьк. політех. ін-т. З початку 60-х працював на з-ді залізобетон. конструкцій (Донецьк). У 1971 – 1974 директор Донецьк. заводобудівельного ком-ту. У 1974 – 1997 нач. управління "Головважбудіндустрія" Мінважбуду України. З 1997 нач. управління корпорації "Укрбуд". Готував потужності для з-ду цемент.-стружкових плит Кр. Рогу. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Підгірний Олександр Григорович (3.4.1941, Черкас. обл.). Засл. працівник сфери послуг України (1995). Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1973), ВПШ при ЦК КПУ (1980). У 1962 – 1983 пом. машиніста тепловоза, заст. нач. вагонної служби, заст. секретаря парткому з-ду "Криворіжсталь". У 1983 – 1987 заст. директора, голова профкому цемент.-гірнич. ком-ту. У 1987 – 1998 ген. директор КТТУ/"Криворіжелектротранс". Керував реконструкцією колій, відкриттям нових маршрутів. У 1999 – 2001 нач. управління ЖКГ міськвиконкому. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Підгола Іван Пилипович (1924, Оренбурзька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з квіт. 1943. З 1957 працював голов. механіком ШПУ № 3 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст. (2), "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Підголовниця, давня назва подушки на Криворіжжі.

Підголовок, давня назва підшипника на рудниках і заводах Криворіжжя.

Підголосок, в народній пісні голос, який лунає одночасно з основним. Використовується під час виконання пісень народ. хорами Криворіжжя.

Підготовки учителів початкових класів факультет, заснован. у 1960 у скл. Криворізьк. пед. ін-ту. У 1964 відбувся перший випуск. Біля витоків стояли Т.А.Клєвцов, Л.Е.Сучкова, Б.Г.Друзь, О.Ф.Ахматов, В.Д.Горяний, В.К.Майборода. Діяв до 1971. За час існування підготовлено 640 спеціалістів. У 1974 відновив діяльність. До скл. входили кафедри педагогіки і методики початкового навчання; укр. та росі. мов. Набір складав 150 чол. Готує фахівців з педагогіки і методики початкового навчання, музики і співів, образотворчого мистецтва, народознавства. Серед провідних спеціалістів О.О.Любар, В.Ф.Олійник, Б.Г.Друзь, Л.Р.Шпачук, В.В.Пруняк, М.П.Трофимова, Д.Т.Федоренко. Декани Т.А.Клєвцов, О.О.Любар, В.П.Лисечко.

Підгузок, вид пелюшки на Криворіжжі до появи памперсів.

Піддашок, частина даху, яка нависала над стіною будинку, у давнину на Криворіжжі.

Піддубний Іван Сергійович (30.3.1923, Бєлгород. обл.). Відомий слідчий. Зак. Моск. юр. ін-т (1957). Уч. ВВВ з січ. 1943 у скл. 358 СП 19 СД, 222 СП, 1293 СП 160 СД. Ком-р штрафроти. У боях виявив особисту мужність і героїзм. У бою втратив око. Працював слідчим прокуратур Жовт. і Дзерж. р-нів. Доклав багато зусиль на боротьбу із злочинністю. Наставник. Брав актив. участь у ветеран. русі. нагороджений орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, знак. "За заслуги перед містом".

Піддубний Микола Миколайович (30.4.1951, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1973). З 1975 майстер, виконроб, голов. інж. буд. управління, нач. буд. управління, з жовтня 1997 директор ВАТ "Криворіжжитлобуд". Ветеран тр-ту. Уч. і керівник будівництва житлових об'єктів. Послідовник передових методів виробництва.

Піддубняк Василь Григорович (1951, Вінницька обл.). Поет. Зак. Одеськ. ун-т (1973). Працював на Одеськ. обл. радіо. У 1983 – 1987 працював у газ. "Червоний гірник". Готував літ. випуски. Добірки віршів у "Вітрилах". На творч. і видавнич. роботі у Херсоні.

Піддувало, отвір у печі, через який поступало повітря для горіння і вибирання золи.

Піддьовка, одежина без рукавів, яка одягалася під верхній одяг у давнину на Криворіжжі в холодну пору року.

Піджачник, кравець, який займався пошиттям верхнього одягу у давнину на Криворіжжі.

Підземна (шахтна) розробка родовищ корисних копалин, процес видобутку їх із надр без порушення земної поверхні шляхом проведення системи підзем. гірнич. виробіток. Визначається 3 стадії – розкриття, підготовка та проведення очисних робіт. Основа складається з шахт. стволів, квершлагів, вибоїв, що відкривають доступ з поверхні до покладів. У Кривбасі започаткована в кінці 90-х XIX – початку XX ст.

Підземне буріння, процес буріння у підземних гірнич. виробіток шпурів, свердловин без виходу на земну поверхню. Використовується для проходки вибухових свердловин, шпурів для забезпечення гірнич. виробіток і підзем. розробки родовищ, про ведення геологіч. досліджень і розвідки. Широко використовується на шахтах Кривбасу.

Підземної розробки рудних родовищ корисних копалин кафедра Криворізького технічного ун-ту, бере початок від гірнич. кафедри, створеної у 1922 у скл. вечірнього робітнич. тех-му. Одна з провідних кафедр, кузня наукових кадрів. У квіт. 1971 кафедра підзем. розробки родовищ, корис. копалин поділена на кафедри підзем. розробки рудних родовищ корис. копалин; відкритої розробки рудних родовищ корис. копалин; розробки пластових родовищ. У 1973 об'єдналися кафедри підзем. розробки та пластових родовищ. Працівники кафедри підготували багато підручників, метод. розробок. Працювали академіки АН України М. А. Стариков, Г. М. Малахов, професори О. І. Стешенко, І. З. Лисенко, П. Е. Зурков, П. І. Федоренко, Ю. П. Капленко, Г. Т. Фаустов, В. О. Щелканов, В. К. Мартинов, В. М. Кегер ін.

Підземної розробки факультет Криворізького технічного ун-ту, створен. у 1922 у скл. КГРІ як експлуатаційний. Забезпечував підготовку гірнич. інженерів з підзем. розробки корис. копалин. Навчалося 1,2 тис. чол. У 1936 перейменован. у гірничий. У 1948 поділен. на гірничий та електромеханічний. У 1951 організоване відділення інженерів-шахтобудівників, у 1958 – інженерів-будівельників. У 1980 гірнич. фак-т поділен. на підзем. та відкритої розробок. Навчається до 500 студентів, працює до 100 викладачів. До скл. входять кафедри підзем. розробки покладів корис. копалин; рудникової аерології та охорони праці; іноземних мов; планування, організації та економіки гірнич. промисловості. Підготовлено більше 6 тис. спеціалістів.

Підйомнотранспортні машини, узагальнююча назва машин для переміщення людей та вантажів на невелику відстань. До ПТМ належать конвеєри, ескалатори, крани, домкрати, лебідки, підйомники, ліфти. Розподіляються на безперервні та періодичні у дії. Широко застосовуються на пром. підприємствах Криворіжжя та в побуті.

Підколодник, козак, який втік з турецької неволі, у давні часи на Криворіжжі.

"Під контроль мас", листівка бригади робітничо-селянської інспекції ШУ ім. Дзержинського вийшла у 1933.

Підкоришник звичайний (Cerhia familiaris)**,** птах родини підкоришникових ряду горобцеподібних. Розмірами менше горобця, забарвлення рудувато-буре з білими плямками верхом і блискучо-білим низом тіла. Дзьоб довгий, зігнутий донизу. У природі розпізнається за характерною манерою пересуватись по деревах (завжди лазить знизу вгору по спіралі навколо стовбура, піднявшись на висоту кількох метрів, перелітає по похилій траєкторії на інше дерево, де починає від самої основи стовбура такий самий підйом). Ареал включає лісову зону СНД, ліси Криму, Кавказу, Захід. Європу, Малу Азію, Іран, Монголію, Гімалаї, гори Китаю, Корею, Японію, Півн. Америку. В Україні – осілий, іноді мандрівний птах Полісся, лісостепу, Карпат і Криму; зрідка зимує в Чорноморськ. заповіднику. На Криворіжжі зустрічається з верес.-жовт. по берез. у невеликій кількості в різних типах біотопів міста, лісопарковій зоні, лісах. Тримається поодинці або невеликими групами в складі зграй з синицями.

Підлаз, підземний хід у давнину на Криворіжжі.

“Підлі люди”, у XVIII ст. принизлива назва нижніх прошарків міського населення. Мала поширення на Криворіжжі.

Підлубний Василь Миколайович (3.4.1947, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1973). У 1965 – 1966 монтажник СУ № 108 тр-ту “Криворіжстальконструкція”. З 1966 лопатник, прохідник, гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж. ш. “Гвардійська” РУ ім. Р. Люксембург. У 1982 – 1987 зав. відділом Терн. райкому КПУ, інструктор Дніпропетров. обкому КПУ. У 1987 – 1989 голов. інж. РУ ім. Р. Люксембург. Умілий керівник видобутку руди, брав участь у реструктуризації підзем. Кривбасу.

Підлубний Петро Микитович (24.6.1924). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ. З 1947 працював підривником ш. «Північна» РУ ім. Кірова. Брав участь у відбудові шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Підмаренник (Galium), рід трав'янистих рослин родини маренових. Багаторічники, рідше однорічники. Листки супротивні, розсічені до основи на цілком однакові частки, що мають вигляд окремих листків, зібраних у 3-8-членні кільця. Суцвіття – півзонтики, зібрані у складні волоті. Квітки дрібні. Віночок колесоподібний, з короткою трубочкою та 4-лопатевим відгином. На Криворіжжі 6 видів, з них найбільш поширені: **П. чіпкий** – однорічник з 4-гранним стеблом, 50-200 см завдовжки, по ребрах вкритих загнутими гачкоподібно вниз шипиками. Квітки білі. Плоди 4-5 мм в діам., вкриті гачкоподібними щетинками. Широко розповсюджений бур'ян у затінених місцях, під пологом деревних насаджень – у лісозахисних смугах, парках, на відвалах, проммайданчиках. Використовується у народній медицині. **П. руський** – багаторічна рослина з висхідними стеблами, 35-120 см заввишки і запашними яскраво-жовтими квітками, зібраними у густу волоть – звичайно зустрічається по днищах балок, на луках, по чагарниках. **П. волинський** з білими квітками у нещільних волотях, що часто зустрічається по степових схилах балок у півн. частині регіону, занесений до Європейськ. Червоного списку.

Підопригора Антон Якович (1.3.1916, Суми). Військ. діяч. Освіта вища. Уч. ВВВ з верес. 1942 у скл. 394 СД. Під час боїв за Кр. Ріг нач. зв'язку 810 СП. Уміло керував зв'язком у бойових умовах. З 1975 полковник у відставці. Займав керівні посади в Сумах. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Підопригора Володимир Петрович (17.9.1935, Вінницька обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1967), Моск. енергетич. ін-т (1975). У 1957 – 1960 бригадир електромонтажників тр-ту “Криворіжаглобуд”. У 1961 – 1967 електрослюсар НКГЗК. У 1968 – 1981 ст. інж., нач. відділу, керуючий відділом ін-ту “Металургавтоматика”. У 1983 – 1985 ст. механік РУ ім. К. Лібкнехта. У 1985 – 1990 працював у Магадані. У 1992 – 2001 директор ін-ту “Кривбасавтоматика”. Автор наук. праць, 15 винаходів. Нагородж. орд. “Знак Пошани”

Підоска, металева смуга, що підкладалася під вісі в різних механізмах, у давні часи на Криворіжжі**.**

Підпалий Григорій Прохорович (3.5.1926, Дніпропетров. обл.). Проф. (1986). Д.М.Н. (1974). Зак. Дніпропетров. медін-т (1955). У 1955 – 1960 голов. лікар 6-ї міськлікарні. У 1960 – 1972 голов. лікар обл. клініч. лікарні. У 1972 – 1981 заст. директора НДІ проф. захворювань. У 1981 – 2000 зав. кафедрою реабілітації фак-ту удосконалення лікарів Дніпропетров. мед. ін-ту. З січ. 2000 лікар 6-ї міськлікарні. Наукові дослідження присвячені вивченню клініки, лікуванню і профілактиці вібраційної хвороби і глухоти у робітників гірнич. промисловості. Займався нетрадиційними методами лікування. Відмінник охорони здоров'я. Підготував 200 лікарів з рефлексотерапії. Має 3 винаходи, 28 рацпропозицій. Автор більше 200 наук. праць. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Підпасок, юнак, помічник пастуха у давні часи на Криворіжжі.

Підпилок, терпуг на Криворіжжі.

Підпільні організації та групи, діяли на території Кр. Рогу під час окупації 1941-1944. У серп. 1941 у Кр. Розі залишилися Сінгірцев, Помельников, Омельченко, Губенко для організації підпілля. Ці патріоти склали основу підпільного міськкому КП(б)У. Під загрозою арештів Помельников, Омельченко, Губенко восени залишили Кр. Ріг. У дніпровських плавнях діяв партизан. загін № 1080, сформован. у Кр. Розі. Згодом на його базі діяв загін у дніпровських плавнях. За часів окупації у Кр. Розі діяло 19 підільних груп, які об'єднували до 500 чол. Відомі імена 300 чол., полеглих у боротьбі із загарбниками. Серед груп Ю.М.Козаченка, Т.В.Шинкарьова, А.В.Родіонової, М.П.Гриньова, М.М.Решетняка, Г.М.Седнєва, П.Ю.Щербака, В.Г. Поліщука, І.І.Марченка, Ф.М.Демиди, С.Т.Циганенка, В.І.Просяника, В.Т.Кумпана, М.Я.Богодастова, Д.С.Конєвої, І.М.Демиденка ін. Підпільники виводили війська з оточення, лікували поранених, визволяли в'язнів концтаборів, рятували населення від угону до Німеччини, розповсюджували листівки, проводили диверсії, вели відкриті бої з окупантами. В активі підпільників знищення гірнич. техніки, яка використовувалася окупантами на відбудові шахт, саботаж на виробництві, підривання ворожих ешелонів з військами і технікою, визволення військовополонених. З жовт. 1943 підпільники вели збройну боротьбу з фашистами. На честь подвигу патріотів у Кр. Розі встановлено кілька пам'ятників і меморіалів. Уч. підпілля І.П.Гудзь, І.П.Фурт, М.І.Станкевич удостоєні звання почесних громадян Кр. Рогу.

Підповерхове обвалення, система підзем. розробки рудних родовищ, зокрема, Кривбасу, в результаті яких блоки відпрацьовувалися зверху вниз підповерхами. Сировина вилучається примусовим обвалюванням або само обвалюванням із заповненням відпрацьованого простору. Застосовується для виїмки руд. тіл потужністю більше 5 м при крутому падінні і більше 10-20 м при пологовому. У Кривбасі користується при розробці потужних покладів (до 80 %) серед. міцності. Серед авторів системи криворізьк. гірнич. інж. Н. Ю. Шильман, Г. М. Малахов ін.

Підповерхове обвалення вертикальними панелями по падінню рудного покладу, система створена В. П. Лавриненком, Г. С. Кириченком, Ю. О. Івановим, М. П. Зінчевським у 1961. Зменшувала гірнич. тиск на виробки, забезпечувала зниження собівартості видобутку на 7-8 %, підвищувала продуктивність праці на 16-20 %. Застосовувалася на РУ ім. К. Лібкнехта.

Підповня, місяць перед повним місяцем у давнину на Криворіжжі.

Підполок, тканина, що нашивалася зі споду кожуха або іншого верхнього одягу в давнину на Криворіжжі.

Підпояска, пояс у давнину на Криворіжжі. Мали поширення П. з тканини (шовкові, шкіряні та ін.).

Підприємство, самостійний господарчий суб'єкт, який створено згідно з чинним законодавством. Юридична особа – тов-во, акціонер. тов-во та ін. Цивільний кодекс України передбачає створення унітарних підприємств (тільки державних та муніципальних) – комерційних організацій, які не наділені правом власності на майно, що

закріплене за ними його власником. Майно належить такому підприємству по праву госп. ведення або оперативного управління. На Криворіжжі набуло поширення з початку 90-х.

Підресорник, плашка, до якої кріпилися лапи на ресорних бричках тощо у давнину на Криворіжжі.

Підрудок, подрібнена залізна руда на Криворіжжі.

Підсистема автоматизованого управління гірничими роботами АСУ "Кар'єр" Михайлівського ГЗК, розроблена науковцями КГРІ під керівництвом проф. Ю. П. Астаф'єва у кінці 70-х. Призначена для оптимального управління гірнич. роботами.

Підситок, невелике сито для просівання борошна.

Пролісок (Galanthus), рід багаторічних трав'янистих рослин родини амарилісових. **П. звичайний**, що має природне поширення у Карпатах, Лісостепу, культивується на Криворіжжі у бот саду та подекуди на присадибних ділянках. Декоративна цибулинна рослина, 8-15 см заввишки з 2 листками і однією звислою білою квіткою. Цвіте III-IV. Цибулини містять отруйні речовини.

"Підсобна", балка розташована за 3,5 км на півн. сході с. Широке Криворізьк. р-ну. Довж. до 3 км. Схили пологі, оточена лісонасадженням, багата на рослинність. Назва пішла від підсобного господарства, що розташовувалося поруч.

"Підсобне", мікрозаповідник закладен. у 1987 поблизу с. Широке за ініціативою учителя екології Широківськ. СШ А. Л. Сальника. Пл. 7 га. До скл. входять ставок, лісонасадження, природні степові ділянки, луки. Місця проведення експедицій, занять з екології, відпочинку жителів с. Широке.

Підстепна, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Підстепна. Довж. 766 м, ширина 4,3 м. Пл. 3,2 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 37 приват. будинків. Обслуговує 72 в/з.

Підстрішник, давня назва горобця на Криворіжжі. Назва пішла від місця, де горобці облаштовують гнізда і помешкання.

Підтоплення, підйом рівня ґрунтових вод, обумовлений підвищенням горизонтів води у річках, водоймищах, а також в результаті гірничодобувних процесів. Під час П. окремо взята територія вкривається болотом, грунт засолюється. Для захисту від П. споруджуються дренажні системи. Проблема П. вдало вирішена в Довг. р-ні.

Пізньоцвіт осінній (Colchicum autumnale), рослина родини лілійних. Багаторічна бульбоцибулинна рослина. Вис. рослини 15-20 см навесні, а під час цвітіння 10-14 см. Листки прикореневі, видовжено-ланцетні, з'являються задовго до цвітіння – навесні, у VI-VII відмирають. Квітка 7 см у діам., лілово-рожева. Цвіте VIII-IX. Розмножують дочірними бульбоцибулинами. Рослина отруйна. Використовують у зеленому будівництві, як дуже цінний декоративний вид в осінній період. Зустрічається в колекціях криворізьк. квітникарів-любителів, зростає у ботсаду.

"Пік КМЗ ім. В. І. Леніна", у липні 1970 так названа до цього безіменна вершина у горах Захід. Кавказу. Знаходиться в р-ні Гондорай Кавказьк. регіону. 18.7.1970 сюди здійснила сходження група криворізьк. альпіністів – К. Драчук, В. Біда, В. Поліщук. На вершині залишили записку, шматок криворізьк. руди з написом на відшліфованому боці "Пік КМЗ ім. В. І. Леніна".

Піка, 1. Холодна козацька зброя, різновид списа, але довша за нього. Мала поширення на Криворіжжі за часів козаччини до 30-х XX ст. **2.** Жаргонна назва холодної зброї (ножа, фінки, швайки ін.). **3.** Врубова частина відбійного молотка.

Пікалов Іван Іларіонович (1905, Миколаїв. обл. - ?, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1937). У 1919 – 1925 наймитував, працював токарем, рибалкою у Миколаїв. обл. У 1925 – 1927 лопатник ШУ ім. Артема. У 1937 – 1938 керуючий рудником "Інкур" (Бурят-Монголія). У 1938 – 1939 керуючий будівництвом Гусиноозерськ. вугільн. шахти тр-ту "Східвугілля" (Чита). У 1939 – 1941 нач. будівництва Лисогірськ. шахти в Бурят-Монголії. У 1941 – 1946 диспетчер, інж. з якості руд, нач. ВТК Бакальськ. РУ на Уралі. З 1947 нач. дільниці, зав. вибуховими роботами, нач. учбового

ком-ту РУ ім. Кірова. Член спілки рудокопів (1925). Актив. учасник будівництва вугільних шахт Сибіру. Відбудовував Кривбас. Керівник служби підготовки гірнич. кадрів. Стахановець, наставник.

Пікельна Валерія Семенівна (6.4.1938, Кр. Ріг). Проф. (1996). Д.П.Н. (1993). Зак. КГРІ (1960). У 1960 – 1964 інж.-геолог РУ ім. Дзержинського. У 1964 – 1975 викладач, заст. директора СПТУ № 27. З 1976 ст. викладач., доцент, проф. Криворізького пед. ін-ту/ун-ту. Автор більше 100 наук. праць з проблем теорії управління навчальними закладами, теорії професійно-техніч. освіти. У 1993 створила школу для педагогів, які виконують дисертаційні дослідження, музей худож. праці студентів, студентські групи милосердя.

Пікельний Володимир Ілліч (27.3.1931, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1954). У 1954 – 1981 гірнич. майстер, нач. дільниці, заст. голов. інж. ш. "Гігант", нач. відділу, заст. голов. інж., у 1981 – 1989 голов. інж. РУ ім. Дзержинського. У 1989 – 1994 заст. директора ш. "Гігант" виробнич. об'єднання "Кривбасруда". Впровадив на ш. "Гігант" комплекс. систему організації праці. Керував розробкою магнетит. кварцитів підзем. способом. Брав участь у створенні аварійної ємності по прийому шахтних вод в балку Свистунова. Випробовував нову техніку. Механізував процес зарядки вибухівки. Система з безпеки праці, впроваджена під його керівництвом, здобула схвалення ВЦРПС. Ініціатор рекультивації зони обвалення. Автор винаходів у галузі технології гірнич. і вибух. робіт. Прем. Ради Міністрів СРСР (1987). З медаль ВДНГ. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Пікет (від франц. – підлога), **1.** Один з видів бойової охорони у Запорізьк. Січі. Розташовувалися на відстані огляду. У разі появи ворога, пікетники запалювали попереджувальні багаття. Використовується у різних арміях світу. **2.** Група страйкуючих поблизу держ. установ, підприємств, транспорт. шляхів. **3.** У геодезії точка на місцевості, яка служить орієнтиром для встановлення рейки при нівелюванні та закріпленні траси на місцевості. **4.** Міра довжини на залізниці, що дорівнює 100 м.

Пікетування, економічно-політична акція протесту у вигляді зібрання об'єднаних людей навколо адміністратив. будинків, підприємств, транспорт. артерій.

Пікінер Володимир Васильович (5.9.1939, Кіровоград. обл.). Засл. гірник України (1988). Освіта середня. У 1958 – 1993 машиніст скрепер. лебідки, підривник ш. ім. Кірова РУ ім. Кірова. Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок, майстер-наставник.

Пікуль Володимир Пилипович (13.1.1949, Ставропольськ. кр.). Діяч культури. Зак. Уральськ. консерваторію (1973). З 1973 викладач муз. уч-ща. Виховав лауреатів міжнарод. і республік. конкурсів.

Пілея (Pilea), рід рослин родини кропивових. Батьківщина – Азія, Америка. Декоративно-листяні багаторічні трав'янисті рослини, дуже розгалужені в нижній частині. Листки супротивні, цілісні або зубчасті, з 3 жилками, зелені, блискучі, з різними плямами, смугами, довж. 1-7 см і шириною 1-2 см. Квітки різностатеві, білі, зеленуваті або рожеві, зібрані в зонтикоподібне суцвіття. Найпоширеніша на Криворіжжі у любителів **П. Кадьє**. Листки із загостреною верхівкою, зелені, блискучі, з великими сріблястими плямами на верхній стороні, довж. 7-9 см та шириною 3,5-5 см. Квітки білувато-зелені. Цвіте VI-VII. Оранжерейна, кімнатна рослина.

Пінчук Леонід Захарович (13.12.1919, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Працював трактористом у рад-пі № 20. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. танк. частини. У 1944 – 1980 працював трактористом у рад-пі "Радушне". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Пінчук Олексій Васильович (17.3.1914, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Засл. раціоналізатор України (1975). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1934). У 1934 – 1941 працював на шахтах Кривбасу. У 1941 – 1951 нач. дробильної фаб-ки у Н/Тагілі. У 1952 – 1958 голов. механік, у 1958 – 1961 директор ПівдГЗК. У 1961 – 1964 директор ІнГЗК. У 1964 – 1980 директор

об'єднання “Кривбасрудоремонт”. Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Піньковський Гліб Станіславович (15.4.1928, Кіровоград. обл.). Засл. винахідник України. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1953). У 1953 – 1957 голов. маркшейдер, заст. голов. інж. тр-тів “Донецькшахтобуд”, “Донецькшахтопроходка”. У 1957 – 1962 нач. ШПУ № 1, нач. відділу тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. У 1962 – 1966 нач. БУ № 3 ком-ту “Дніпрошахтобуд”. У 1966 – 1970 керуючий тр-том “Павлоградшахтопроходка”. У 1970 – 1973 нач. управління № 2 ком-ту “Дніпрошахтобуд”, директор ш. “Благодатна” у Павлограді. У 1973 - директор ін-ту “Дніпрошахт”. Держ. прем. України. Автор 170 наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, “Знак Пошани”.

“Піонер”, газета Криворізьк. міськкому ЛКСМУ та редакції газ. “Червоний гірник” виходила у 1934 – 1936.

Піонер, житломасив розташован. у центрі півд. частини Жовт. р-ну. Закладен. в 30-х у зв'язку із швидкими темпами будівництва шахт. Розвитку набув в 50-70-х. Має 4 вулиці, проживає 5 тис. чол.

“Піонер”, колгосп створен. у 1931 в с. Тернуватка одноймен. сільради. Мав 600-700 га землі. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Діяли ферми, стайня на 50 коней, тік, пасіка. Зруйнован. під час ВВВ. Частина худоби евакуйована на схід. Відбудова тривала до початку 50-х. Ліквідован. у 1959.

“Піонер”, малопотужна шахта ШУ ім. Дзержинського стала до ладу у 1913, як шахта № 8 Карнаватськ. рудника. Глибина до 50 м. Потужність до 2,5 млн. пудів. Мала дерев'яний копер з лебідкою до 35 кВ. Зруйнована у 1918. Відбудована у 1925, як шахта “Піонер”. Потужність до 40 тис. т. Ліквідована у 1935 у зв'язку із введенням потуж. ш. “Комунар”.

Піонерська, вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 50-60-х. Довж. 564 м. Пл. 3,3 тис. кв. м. Має 14 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 5 в/з.

Піонерська організація нової формації, створена у квіт. 1997. Налічує 5200 членів. П. о. створюється у школах. Виховує молодь у дусі патріотизму. Голова Л. М. Драченко.

Піонерський парк, закладен. у 1959 за ініціативою жителів Інгулецьк. р-ну в р-ні вул. Подлєпи. Створювався методом народ. будови. Пл. 4,3 га. Обладнан. атракціонами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Улюблене місце відпочинку городян.

Піонерський рух на Криворіжжі, започаткован. у кінці 1922 - на початку 1923. У кінці 1923 нараховувалося 100 загонів у скл. 3,5 тис. чол. У 1925 – 5 тис. чол. у 80 загонах, у 1927 – 10 тис. чол. У середині 30-х зародився рух тимурівців, основу яких складали піонери та їх вожаті. У 1940 перебувало 16 тис. чол., працювало до 1,5 тис. вожатих, серед них більшість виробничники, стахановці, ударники п'ятирічок. Після визволення Кр. Рогу піонери працювали на відбудові, перебували у скл. фронтових бригад, шефствували над родинами фронтовиків. У 1946 1,5 тис. піонерів побували у піонерськ. таборах. З кінця 40-х постійно брали участь у суботньо-недільних збираннях металобрухту. У 50-х заклали 40 скверів на честь 40-річчя Жовтня. Започатковані походи піонерії по місцях бойової слави. У 1971 діяло 118 дружин, де перебувало 55,4 тис. чол. У трав. 1974 відбувся перший зліт правофлангових піонерських дружин. Піонерська дружина СШ №58 ім. Героя Рад. Союзу О. Кошевого тричі виборювала почес. найменування правофлангової. У жовт. 1974 відкрит. Палац піонерів ім. Гагаріна, який одержав статус міського. У червні 1975 на зльоті Всесоюз. походу по місцях бойової і трудової слави заохочені піонерські дружини СШ №№ 17, 26, 51, 58, 103, 107. Поширилося шефство піонерів над жовтенятами. У верес. 1975 піонери зібрали 1 тис. т макулатури, 10 тис. металобрухту. Частина коштів переведена на виготовлення рейок для БАМ. У лип. 1976 команда піонер. табору "Ластівка" (КМЗ) виборола першість серед заміських піонер. таборів. У лют. 1977 піонервожаті Сакс. р-ну посіли 1-е місце у конкурсі строю і пісні. У трав. 1977 29 дружин і 238 загонів стали правофланговими. У жовт. 1977 клуби інтернац. дружби СШ №№ 34, 73, 76, 69 нагородж. вимпелами Фонду миру. У 1978 в піонерських лавах перебувало 57

тис. чол. У 1979 піонери зібрали кошти на відкриття меморіальних дощок підпільникам з групи М. Решетняка. На початок 90-х у лавах піонерії перебувало до 65 тис. чол. З середини 90-х піонер. рух у Кр. Розі поступово відроджується.

Піонертабір, житломасив розташован. на в'їзді в м. Інгулець. Назва пішла від того, що поблизу розташовувався піонерськ. табір. Входять вул. Багратіона, Чапека, Шевцової, Геодезична, Наукова, Парфьонова, Салютна, частина Таджицької, Нової, Бонч-Бруєвича. Офіційної назви не існує.

Піп (від грецьк. отець, батюшка), побутова назва священиків.

Піпа Олександр Іванович (17.8.1960, Кр. Ріг – 11.5.1982, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ № 43. Працював в Одесі. Входив до скл. маневреної групи. Загинув у бою з моджахедами. Похован. у Кр. Розі.

Піраканта яскраво-червона (Pyracantha coccinea), рослина родини рожевих. Батьківщина – Крим, Кавказ, Мала Азія. Вічнозелений з маленькими колючками кущ, до 3,5 м заввишки. Листки яйцеподібно-ланцетні до 4 см завдовжки, городчасті або зубчасті. Квітки у багатоквіткових, щиткоподібних суцвіттях, білі. Плід кулястий, до 5-6 мм у діаметрі, шарлахово-червоний. Цвіте V. Розмножується насінням і літніми живцями. Пройшла випробування у ботсаду і рекомендується в озеленення міста для оформлення газонів, живоплотів, поодиноких і групових посадок у парках і скверах.

“Піраміда”, більярдний клуб діє у скл. дискоклубу “Центр” в кінотеатрі ім. Леніна з квіт. 1999. Організовує змагання, виховує фахівців більярду.

Піренейська, вулиця селища Рудничне Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 50-х. Названа на честь гір в Іспанії – Піренеїв. Обслуговує Рудничний в/з.

Пірит (від грецьк. вогонь), мінерал класу сульфідів. Колір латунно-жовтий. У давні часи використовувався як вогниво. Непрозорий. Супутні мінерали: марказит, грейгіт, сидерит, гетит, барит, галеніт ін. У Кривбасі зустрічається в залізистих породах, сланцях, рудах та жильних утвореннях. Є добре вивченим мінералом. Вивчався П. М. Каніболоцьким, Ю. Ю. Юрком, О. І. Стригіним, Є. Ф. Шнюковим.

Піроксени (від грецьк. – вогонь і чужий), група породоутворюючих мінералів класу силікатів. Розподіляються на ромбічні і монолітні. Серед криворізьких діобсид, авгіт, егірин. Вивчалися геологами М. І. Світильським, Ю. І. Половінкіною, О. І. Стригіним.

Піролюзит (від грецьк. – вогонь та прати), мінерал класу оксидів. Колір чорний, залізисто-сірий, часто з відливом. Блиск напівметалевий. В Кривбасі дуже рідкісний. Встановлен. у скл. марганцевих руд Інгулецьк. родовища у вигляді тонких зерен.

Пірометр (від грецьк. – вогонь і метр), спеціальний оптичний прилад для вимірювання температури непрозорих тіл за їх випромінюванням в оптичному діапазоні спектра. Застосовується на “Криворіжсталі” для виміру температури розігрітого металу.

Піротехнічний домкрат, розроблен. науковцями КГРІ М. В. Безницьким, Ю. М. Голубовим, В. І. Тютюнником на початку 80-х. Призначен. для підняття великих вантажів на невелику висоту. Вперше впроваджен. на цем. ком-ті. Демонструвався на ВДНГ України.

Піротин (від грецьк. – червоний), мінерал класу сульфідів, магнітний. Блиск металевий. Колір бронзово-жовтий. У Кривбасі широко розповсюджен. у сланцях, залізистих роговиках, магнетитових рудах. Вперше описан. у 1934 Ю. Г. Гершойгом. Вивчали геологи П. М. Каніболоцький, Ю. Ю. Юрк, Є. Ф. Шнюков. Належить до продуктів регіонального метаморфозу.

Піскарьова Тетяна Анатоліївна (31.8.1976, Кіровоград. обл.). Діяч культури. Зак. Київ. ін-т культури (2001). У 1993 – 1995 керівник дитяч. естрад. ансамблю муз. школи № 8. У 1995 – 1999 керівник театру естрад. пісні “Аліса” Центру дитяч. творчості “Горицвіт”. З 1999 керівник театру естрад. пісні ПК ЦГЗК. Дипломант фестивалів “Червона рута” (1997), “Пані + Пан” (1998), міжнарод. конкурсу “Море друзів” (1998). Володар призів “Ніка-99”, “Мелодія-98”. Альбом “Іди за мною” (1999). Пише музику і вірші.

Пісклов Віктор Васильович (23.3.1936, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1984). Зак. Дніпропетров. хіміко-технологіч. ін-т (1968). У 1952 – 1955 бетонник БУ № 2 тр-ту "Криворіжбуд". У 1959 – 2001 машиніст компресорів, нач. відділення блоків кисневого цеху № 2 ком-ту "Криворіжсталь", викладав у Криворізьк. коксохім. тех-мі. Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Післядипломної освіти факультет Криворізького економічного інституту, створен. у берез. 1996. Готує спеціалістів з маркетингу, обліку та аудиту, економіки підприємств та фінансів. Навчається 170 чол. у 7 групах. Форма навчання очна-заочна. За 2 роки надається друга вища освіта.

Пісна Ніна Борисівна (8.3.1956, Кр. Ріг). Краєзнавець. Зак. Могильов. педін-т (1977). У 1977 – 1979 учитель історії в Могильов. обл. У 1979 – 1980 секретар ком-ту комсомолу рад-пу/тех-му смт. Клічев у Білорусії. У 1980 – 1996 зав. відділом міськ. музею. З 1996 директор міськ. музею. Організатор виставочного залу в Кр. Розі, тематич. виставок. Друкується у періодич. пресі. Автор досліджень з історії Кривбасу.

Пісненко Анатолій Дем'янович (20.1.1939, Київ. обл.). Пром. керівник. Зак. Київ. ін-т легкої промисловості (1967). У 1956 – 1983 водій Богуславськ. АТП, інж. Бердянськ. трикотаж. фаб-ки. У 1986 – 1995 директор Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. У 1995 – 1997 заст. директора АТП-14136. З червня 1997 голова правління ВАТ "Вовнопрядильна фабрика". Нагороджу. Грамотою Президії Верх. Ради України.

"Пісня з картинкою", популярний конкурс у навчальних закладах Криворіжжя 60-80-х. Учасники готували до виконання обраної пісні костюми, реквізит. Журі визначало переможців.

"Пісня про Кривий Ріг" написана у 1950 Г. Г. Верьовкою. Вперше виконана Держ. народ. хором його імені. Записана на платівку.

Пісоцький Артур Полікарпович (12.8.1959, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1982). У 1977 – 1989 токар верстатів ЧПУ Михайлівськ. ГЗК Курськ. магніт. аномалії. Співробітничав з НДІ. Розробив пристрій пилоосадження до бур. верстата СБШ-250. Новація знайшла широке застосування. У 1989 – 1991 токар молодіж. Центру наук.-техніч. творчості. У 1992 створив і очолив наук.-виробнич. фірму "Вектор ЛТД". Працює над проблемою надійності залізнич. колій.

Пісоцький Полікарп Захарович (12.12.1933, Волинська обл.). Відом. винахідник. Зак. Свердлов. гірнич. ін-т (1958). У 1959 – 1964 гірнич. майстер, голов. інж. кар'єру ЦГЗК. У 1964 – 1968 голов. інж. Ганнівськ. кар'єру ПівнГЗК. У 1968 – 1988 голов. інж., нач. рудника, нач. тех. відділу Михайлівськ. ГЗК. У 1988 – 1992 голов. гірник ПівнГЗК. З 1992 організатор, тех. директор наук.-виробнич. фірми "Вектор ЛТД". Кращий винахідник СРСР (1976). Займається розробкою технології побудови залізнич. колії для гірнич. транс-ту. Винайшов спосіб кріплення рейок до шпал. Автор більше 20 винаходів

Пісочна, вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м. Пл. 5,7 тис. кв. м. Має 52 приват. будинки. Поблизу видобували пісок для будівництва. Звідси і назва. Обслуговує 5 в/з.

Піспа, див. **клей**.

Піст, у християнстві релігійна заборона на їжу взагалі або на м'ясну, рибну, молочну на певний час. Сприяє підготовці віруючих до сприймання божественних істин.

Пістоль, індивідуальна стрілецька зброя укр. козаків для враження супротивника на відстань до 70 м. Поділялися на гнотові та кременеві.

Пістрякові (Cleridae), родина жуків. Довж. 3-25 мм. Близько 3,5 тис. видів, поширені головним чином у тропіках; з них в Україні понад 15. Хижаки. Розвиваються в мертвій деревині, в гніздах перетинчастокрилих, на мертвих тваринах.

Пітаде Анатолій Олексійович (20.10.1907, Москва – серп. 1993, Кр. Ріг). Герой Соц. Праці (1963). Зак. Далекосхід. політех. ін-т (1931). У 1931 – 1938 геолог Камчатськ. геологіч. експедиції. У 1938 – 1941 голов. геолог геологіч. експедиції КМАбуд. Відкрив родовище корис. копалин на Камчатці, трасі БАМ. Уч. ВВВ з червня 1943 у скл. 4 сапер.

батальйону, 12 окрем. батальйону зв'язку. Першим побудував міст через р. Шпрее (Берлін) для проведення важких танків "ІС-2". У 1947 – 1950 нач. Центр. геологіч. партії. Керував розвідкою родовищ "Бухиник", Новокриворізького. У 1954 – 1974 голов. інж. тр-ту "Кривбасгеологія". Видатний знавець геології Кривбасу. Виховав плеяду геологів. Керував розвідкою залізист. кварцитів. Довів доцільність будівництва ПівдГЗК. Створив базу для випробування бур. техніки. Очолював держ. комісії по її випробуванню. Керував школами передового досвіду. За 1950 – 1970 швидкість буріння зросла з 73 м до 252 м, глибина буріння з 250 м до 600 м. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Пітерська, вулиця житломасиву ЖКК № 26 центр. частини Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. до 400 м, ширина 7 м. Має 8 будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Санкт-Петербург (Росія). Обслуговує 13 в/з.

Пітник, частина кінської збруї у давнину на Криворіжжі.

Пітниці, назва рукавиць у давнину на Криворіжжі.

Піх Микола Петрович (1930, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Освіта вища. У 1949 – 1963 працював агрономом, секретарем райкому ЛКСМУ, інструктор райкому КПУ Шаргородськ. р-ну Вінницьк. обл. У 1963 – 1965 агроном Криворізьк. тр-ту рад-пів. У 1965 – 1986 голова райкому профспілки працівників с/госп. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Піхви, чохол для холодної зброї у давнину на Криворіжжі.

Піхотинська, вулиця житломасиву Осички Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-ті. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Піхотинська. Довж. 307 м, ширина 6 м. Пл. 1,8 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 62 приват. будинки. Обслуговує 46 в/з.

Піч, споруда, де внаслідок згоряння палива виділяється тепло. З давніх часів П. широко використовується у побуті. З розвитком промисловості регіону виділяються типи П.: електричні, полуменеві, оптичні, промислові (плавильні, нагрівальні, мартенівські, коксові ін. використовуються у технологіч. процесах ком-ту "Криворіжсталь", ЦГЗК, ГЗК міста), побутові (для пічного опалення, приготування їжі ін.).

Піч (лат. Fornax), небесне сузір'я Півд. півкулі. З території. Криворіжжя спостерігається восени і на початку зими.

Піч побутова, використовується для опалення, приготування їжі, випічки хліба ін. Існує 3 основних види П. п.: російська, шведська, голландська. На Криворіжжі мала популярність російська П. п. Споруджувалася у будинках сільської місцевості. Мала вигляд ніші, де розпалювалось багаття, дим складними системами виходів через димар. У міськ. умовах домінують газові та електроплити. В окремих будинках сільськ. Криворіжжя залишилися зразки виготовлені за давніми технологіями.

Пічкур (бубир), річкова звичайна риба. Спина зеленувато-бура, боки сріблясті. Довж. до 22 см, вага до 80 г. Нерест у квіт.-трав. Плодовитість 1-3 тис. ікринок. Має велике значення для харчування риб-хижаків. Об'єкт любительськ. лову. Поширений у водоймах Криворіжжя.

Пічне зварювання (ковальське, горнове), поєднання пластич. деформуванням з допомогою молота металевих виробів, нагрітих в горнах або печах. Широке застосування мало у дореволюц. Криворіжжі. Кузні існували у кожному населеному пункті. Ковалі виготовляли знаряддя праці, речі побуту. Збереглися до наших часів зразки ковальськ. мистецтва – ковані огорожі на кладовищах, тини, ворота, решітки ін.

Пічугіна, вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 600 м, ширина – 7 м. Має 64 приват. будинків, проживає 161 чол. Багата на зелені насадження. Назва пов'язана з ім'ям рос. генерала і землевласника Пічугіна. Обслуговує 11 в/з.

Пічугіне, 1. Залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпровськ. залізниці виникла у 1884 із введенням в експлуатацію Катеринівськ. залізниці на відтинку ст. Верховцеве-ст. Кр. Ріг. Землі належали поміщиці Пічугіній. Виконує роль проміжної станції, приймає

вантажні поїзди і приміські електрички. Діють вокзал, пристанційні споруди, зерноприймальний пункт. **2.** Селище підпорядковане Надєждівськ. сільраді. Розташоване за 4 км на схід від центру сільради. Виникло разом з одноймен. станцією у вигляді житлових будинків для обслуговуючого персоналу залізниці. Розвитку набуло в 30-х. У 1973 проживало 188 чол. Пл. 20 га. Має 2 вулиці, 74 будинки, проживає 130 чол.

Пічугінське родовище бурого вугілля третичного віку, залягало на глибині від 8,5 до 45-70 м.

Пічужкін Михайло Сергійович (21.1.1925, Чита – 21. 2. 2002, Київ). Почес. громадянин Кр. Рогу. Держ. керівник. Зак. Моск. енергетич. ін-т (1953). Уч. ВВВ з 1942. У 1953 – 1962 нач. зміни, кисневого цеху, секретар парткому з-ду "Криворіжсталь". З 1962 2-й, з 1965 1-й секретар міськкому КПУ. Згодом працював на керівних посадах в Києві, Москві. Депутат Верх. Ради України. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора (2), Червоної Зірки (2), Дружби народів (2).

Пішохідний перехід, спеціальне місце для переходу дороги, позначається дорожніми знаками, дорожньою розміткою та світлофорами. Бувають надземні, підземні та звичайні. Влаштовуються на перехрестях вулиць та доріг або біля транс-них зупинок, місцях, де знаходяться школи, установи, підприємства тощо. В Кр. Розі існує 630 П. п., з них 380 обладнані спеціальними світлофорами, а 250 позначені знаками 5.35.1.2 (пішохід. перехід) та дорожньою розміткою.

Піщалки В. Є. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. Терн. р-ну з початку 80-х XIX ст. Мала 967 дес. Існувала економія з госп. будовами. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Піщаникова (Піщанська) **скеля,** геологіч. пам'ятник природи створен. у 1974 поблизу підстанції ПівнГЗК. Вихід на земну поверхню аркодових піщаників та конгломератів нижньої і середньої свит криворізьк. серіалу порід. Пл. 1 га. Має наукове значення.

Піщанка (Arenaria), рід трав'янистих рослин родини гвоздичних. На Криворіжжі поширена П. уральська. 1- річна рослина з розгалуженими при основі, висхідними або розлогими стеблами, вис. 8-15 см. Листки яйцевидні або яйцевидно-ланцетні. Квітки білі, в негустих півзонтиках. Цвіте IV-IX. Широко розповсюджена по відкритих місцях, на степових схилах.

ПК-60, ПК-70, перфоратори колонкові, створені конструкторами з-ду "Комуніст" і виготовлялися з початку 70-х. Удостоєні держ. Знака якості. Завдяки еластичному глушителю шуму значно знизив вплив вібрації на гірників. Серед авторів Г. Бовдуй, С. Грамотний, В. Гончаренко.

ПК-60, ПК-75, перфоратори колонкові, розроблені спеціалістами ін-ту ВНДПрудмаш у 70-90-х. Призначений для буріння шпурів і свердловин в гірнич. виробках діам. 40-85 мм на глибину до 50 м. Маса від 60 до 75 кг. Виготовляється Криворізьк. з-дом гірнич. машинобудування "Комуніст". Широко використовується на шахтах Кривбасу. Існують різновидності.

ПКУ, **завантажувач** створен. конструкторами з-ду "Комуніст" і поставлен. на потік у 1974. Призначен. для механізації завантаження гірнич. маси при проходці водовідливних канав і траншей. Удостоєн. держ. Знака якості.

ПКУ-А, **універсальний ковшовий завантажувач** створен. конструкторами ін-ту ВНДПрудмаш у 70-х. Призначен. для механізації завантаження гірнич. маси на підзем. підприємствах. Продуктивність 0,3 куб. м/хв. Маса 5,9 т.

ПЛ, **перфоратор** випускався на з-ді "Комуніст" з 1938. У перший рік випущено 60 штук. У 1940 – 75. Виготовлявся серійно. Легкий телескопічний. Використовувався для буріння вертикальних шпурів.

Плавін Валентин Кузьмич (27.1.1925, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1942 насильно вивезен. до Німеччини. У 1945 – 1983 бурильник, гірнич. майстер ш. "Центральна" РУ "Інгулець" / ІнГЗК. Кращий гірнич. майстер СРСР (1950). Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Плавка, процес плавлення металу або руди для отримання металу. В давнину на Криворіжжі плавки робилися у вагранці. З пуском “Комсомолки” ДП-1 на з-ді “Криворіжсталь” П. стали проводити у доменних печах.

Плавунцеві (Dytiscidae), родина водяних жуків. Довж. 1,5-45 мм. Близько 2,5 тис. видів, в Україні – близько 135 видів, з них найвідоміший – плавунець облямований. Жуки й личинки П. живляться водяними безхребетними, а деякі нападають і на мальків риб, чим завдають шкоди рибництву.

Плавунці (Dytiscidae)**,** жук довж. 35 мм. Тіло гладке, сплюснуте, пристосоване до плавання. Живуть у стоячих, прісних водоймах. Має довгі гребні задні ноги. Живиться комахами, ракоподібними, великі види нападають на маленьких риб. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Плакун (Lithrum)**,** рід трав'янистих рослин родини плакунових. Листки цілокраї. Квітки 6-пелюсткові, зібрані в кінцеву китицевидну волоть. На Криворіжжі найчастіше зустрічається 2 види. **П. прутовидний** – гола рослина, 50-120 см заввишки з рожево-пурпуровими квітками. **П. верболистий** відрізняється жорстко волосистим опушенням. Обидва види звичайно зростають по вогких місцях, біля води, іноді на днищах балок. Останній вид – лікарська рослина, має в'яжучі, протизапальні та кровоспинні властивості.

Планетарна, вулиця житломасиву Верабове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 462 м, ширина 7 м. Має 19 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 40 в/з.

Планова, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 570 м, ширина 9 м. Має 2 держ., 58 приват. будинків, проживає 116 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 48 в/з.

Планово-економічне управління комбінату “Криворіжсталь” веде початок від планового відділу, утвореного у 1934. У 1977 перейменован. у планово-економіч. відділ. У 1996 на базі планово-економічн. відділу та управління майнових відносин створене економіч. управління. У 1997 реорганізоване у планово-економічне управління та управління майнових відносин. З груд. 1999 має сучас. назву. Проводить планово-економіч. роботу. Начальники з 1953 А. М. Курило, О. П. Волокітін, Г. Я. Китаєва, О. М. Єфремов, О. О. Попрожук, В. Б. Старосєк, В. А. Литовка.

Планування, **організації та економіки гірничої промисловості кафедра Криворізького технічного університету,** відкрита у жовт. 1956 як кафедра економіки, організації та планування гірничої промисловості. У 1959 відкрита аспірантура. Працівники ведуть наукову діяльність, готують підручники, беруть участь у виставках. Працює більше 40 чол. Працювали професори В. В. Осмоловський, Ю. П. Астафьєв, Г. К. Поліщук, А. О. Шершньов.

Пласт, прошарок землі, руди, асфальту; форма покладу осадкових та багатьох метаморфіч. гірнич. порід. Геологіч. тіло відносно однорідного складу, обмежена практично паралельними поверхнями. Товщина П. у багато разів менша за довжину простягання.

Пластинчастовусі (Scarabaeidae)**,** родина жуків. Довж. 0,2-15 см. Понад 20 тис. видів, з них в Україні – 236. Вусики більшості видів з 3-7 члениковою пластинчастою булавою (звідки й назва). Багато видів (травневий хрущ, мармуровий хрущ, оленка, кузька тощо) є шкідниками сільгосп. культур і лісу.

Пластинчастозяброві молюски, клас безхребетних тварин; те саме, що й двостулкові.

Платан кленолистий (Platanus acerifolia), рослина родини платанових. Батьківщина – Захід. Європа, Закавказзя, Серед. Азія. Листопадне дерево до 40 м заввишки, кора стовбура відшаровується великими пластинками. Листки 5-лопатеві, крупні. Квітки різностатеві, тичинкові – у пазухових жовтих, маточкові – в кінцевих пурпурових, більш великих суцвіттях у вигляді щільних кулястих голівок. Плід – опушений багатогорішок. Цвіте V. Розмножується насінням, живцями, відсадками. Рекомендується для широкого використання в озелененні Кр. Рогу для поодиноких та групових посадок, створення алей.

Платізма (Pterostichus)**,** жук незначних до крупних розмірів (5-21 мм). Забарвлення чорне, іноді металеве. На Криворіжжі представлен. 12 видами.

Платіпросопус (Platyprosopus)**,** жук довж. 11-12 мм. Голова чорна, передньоспинка гладка, надкрила червоно-жовті. Зустрічається на болотяному грунті під камінням, опалим листям. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Платістетус (Platystethus)**,** жук довж. 2-3 мм. Має жовто-буре забарвлення. Зустрічається у гної, під падаллю і рештками рослин. На Криворіжжі представлен. 4 видами.

Платковська Олександра Павлівна (27.3.1948, Кіровоград. обл.). Засл. працівник промисловості України (1995). Освіта середня. У 1965 – 1968 ткаля Херсон. бавовняного ком-ту. У 1968 – 1972 муляр тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1972 – 1975 санітарка 17-ї міськлікарні. З 1975 машиніст насосної хвостового госп-ва ІнГЗК. Домоглася безаварійної роботи агрегатів, що дало можливість надійно забезпечити тех. процес виробництва.

Платонов Валентин Григорович (15.1.1977, Кр. Ріг). Відом. футболіст. Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури. Вихованець криворізьк. ФК. Грав за ФК "Дніпро" (Дніпропетровськ), "Металург" (Новомосковськ), "Кривбас-2". У "Кривбасі" з 1996. Кращий футболіст "Кривбасу" 6-го чемпіонату, бронз. призер чемпіонату України (1998 – 1999, 1999 - 2000). Грав за молодіж. збірну України.

Платонов Микола Євгенович (26.5.1922, Новосибірська обл.). Герой Рад. Союзу (2.8.1944). Ген.-майор авіації (1978). Д І Н. Зак. Чкалов. авіауч-ще (1943), Військ.-повітр. акад. (1955). Уч. ВВВ з серп. 1943. Уч. визволення Кр. Рогу у скл. 672 ШАП 306 ШАД. В небі Кр. Рогу здійснив 40 б/вильотів. Викладав в акад. Автор спогадів "Ескадрилья героїв" (1962). Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Плафон, ліпнина на стелі. Виконувалася з гіпсу або алебастру. Використовувалась при внутрішньому оформленні приміщень з XVIII ст. Зустрічається на Криворіжжі і понині. Тільки оздоблення з гіпсу витіснені декором з пластмас та пінопласту.

Плахін Михайло Юхимович (25.4.1931, Орловська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1953 – 1955 слюсар КХЗ. У 1955 – 1959 слюсар ПівдГЗК. У 1959 – 1989 бригадир слюсарів дробильн. фаб-ки НКГЗК. Уч. пуску дробильн. фаб-ки. Автор 145 рацпропозицій із загальним ефектом 650 тис. крб. Своєю діяльністю сприяв переоснащенню дробильн. виробництва. Наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Плахта, вид жіночого одягу, що ткався із чистого гарусу (вовняна пряжа) з яскравими різнокольоровими квадратиками. Популярний наряд у дореволюційні часи, що мав вигляд прямокутника, обв'язувався навколо стану і підперезувався запаскою. Мав поширення на Криворіжжі до ВВВ.

Плахтієнко Віктор Дмитрович (4.11.1949, Дніпропетров. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. КГРІ (1990). У системі ДАІ Кр. Рогу з 1971. Інспектор, нач. штабу, заст. ком-ра дивізіону. У 1989 – 1998 нач. МРЕО ДАІ. Відмінник міліції.

Плевако Віктор Григорович (14.3.1951, Сумська обл. – 27.9.1994, Кр. Ріг). Ювелір. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1977). У 1968 – 1975 електрик залізнич. цеху № 2, у 1975 – 1992 бригадир електриків госп. цеху ком-ту "Криворіжсталь". З 1992 директор кооперативу "Дана". Винахідник і раціоналізатор. Автор більше 300 пропозицій. Винайшов верстат для різання листового металу. Виготовив матриці для ювелірів. Працював з каменем. Заснував литво з кольорових металів. Роботи відзначалися винятковою якістю.

Плейстоценова епоха (від грецьк. – найдовший і новий), рання епоха антропогенного періоду (0,6-0,8 до 2,5-3,5 млн. років). Характеризується похолоданням клімату. Геологіч. відклади Криворіжжя становлять плейстоценовий відділ.

Плексиглас, органічне скло, яке виготовляється з пластичних мас. Має широке використання на пром. підприємствах Криворіжжя.

Племінного центру кінологічної спілки України міське відділення, створене у серп. 1999. Голова О. Б. Зотов.

Племяшов Олександр Семенович (1912, Мордовія – 12.8.1983, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Новочеркаськ. індустр. ін-т (1940). У 1929 – 1940 слюсар Кондрівськ. папер. фаб-ки, з-ду "Красный Аксай". З 1940 голов. маркшейдер ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1941 – 1944 на керів. посадах на Бакальськ. РУ, ком-ті "Алтайполіметал". З 1944 голов. інж., керуючий РУ "Інгулець". З 1964 директор ІнГЗК. Керував введенням 1-ї черги, 1-го і 2-го комплексу 2-ї черги ІнГЗК. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Плес, ділянка русла річок Інгулець, Саксагань, більш глибокий у порівнянні з вище та нижче розташованих.

Плескановська Надія Василівна (15.7.1917, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1939). У 1939 – 1945 працювала фтизіатром у Казахстані. Вела актив. боротьбу з туберкульозом. У 1946 – 1958 зав. туб. кабінетом 2-ї міськлікарні, у 1958 – 1968 дільнич. фтизіатр 4-го протитубдиспансеру. Відмінник охорони здоров'я. Провід. лікар-практик.

Плесо, дзеркальна поверхня води на водоймищах Криворіжжя.

Плетенець Володимир Ілліч (12.2.1927, Дніпропетров. обл.). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1962). У 1943 – 1947 столяр тр-ту "Дзержинськбуд". У 1947 – 1957 буровик, ст. майстер Кіровськ. геологіч. експедиції. У 1962 – 1973 технолог Ленінськ. геологіч. партії, секретар парткому тр-ту "Кривбасгеологія". У 1973 – 1988 заст. директора об'єднання "Півдукргеологія". Брав участь у розвідці Петрівськ. покладів залізич. ст. кварцитів, керував бурінням свердловин до 2 тис. м. Уч. геологіч. нарад в Москві, Києві, Тюмені. Відмінник розвідки надр. Почес. грамота Мінгеології України. Переможець змагань, ударник п'ятирічок.

Плетениця, батіг, сплетений з сиром'ятної шкіри у давнину на Криворіжжі.

Плетиненко Олексій Валентинович (9.10.1961, Черкас. обл.). МСМК (1994). Зак. Київ. політех. ін-т (1984), Дніпропетров. металург. ін-т (1991). У 1984 – 1987 інж. цем.-гірнич. ком-ту. У 1987 – 1998 інж. з-ду "Криворіжсталь". З 1998 працює у системі "Криворіжтепломережа". Важкою атлетикою і гирьовим спортом займається з 1978. Тренер В. П. Данилов. Значних результатів досяг у пауерлифтингу. Активно виступав у змаганнях 1990 – 1996. Займався тренерською діяльністю. Володар Кубка України. Переможець і призер міжнарод. турнірів. Чемпіон України, області, міста.

Плетньов Леонід Дмитрович (23.8.1935, Запорізька обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1959). З 1959 інж., керівник групи, зав. відділом, голов. конструктор проектів, голов. інж. ін-ту "Діпрорудмаш" / ВНДПрудмаш / "КриворіжНДПрудмаш". Керував створенням комплексу доставочних гірнич. машин. Прем. ім. Целікова (1986). Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Плетуха (Calystegia), рід трав'янистих рослин родини березкових. **П. звичайна** – витка багаторічна рослина з цілокраїми листками і поодинокими пазушними квітками. Віночок 4-6 см в діаметрі, білий, рідше блідо-рожевий. Цвіте VI-VIII. На Криворіжжі часто зустрічається на вологих місцях, по берегах річок, ставків. Рослина лікарська. Трава має проносні, діуретичні, глистогінні властивості.

Плеханова, вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 795 м, ширина 9 м. Має 39 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь одного з лідерів рев. руху Росії Плеханова Георгія Валентиновича (11.12.1856, Липецька обл. – 30.5.1918, Ленінград. обл.). Брав участь у народницької організації "Земля і воля". Після II з'їзду РСДРП став на позиції меншовизму. Праці з філософії марксизму, питань марксист. естетики. Обслуговує 4 в/з.

Плец, невелика ділянка землі під самим містечком, що належить поважній особі, у давні часи на Криворіжжі.

Плешивенко Геннадій Дмитрович (11.9.1941, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1963). Трудову діяльність почав в гірнич. промисловості. У 1963 – 1977 інж., нач. дільниці, нач. механоскладального цеху, у 1977 – 1989 голов. інж., у 1989 – 1996 директор КЦРЗ. З січ. 2000 нач. цеху з-ду "Ремгірмаш". Керував впровадженням нових технологій. Автор 20 винаходів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Плеяда, розсіяне зіркове накопичення у сузір'ї Тільця. Яскрава зірка Альціона. З території Криворіжжя спостерігається восени, взимку.

Пливун, природне утворення в надрах землі, що складається з рідкої маси (твань з водою, грунт з водою тощо).

Пливуни, водонасичені незв'язні або малозв'язні породи з вмістом колоїдних часток, що при розкриванні виявляють здатність до розпливання і переміщення (істинні П.). Такі ж породи без колоїдних часток можуть мати пливунні властивості при наявності гідродинамічного тиску води, що фільтрується (П. несправжні).

Плиска (Motacilla), птах роду горобцеподібних. Довж. до 20 см, вага 14-25 г. На Криворіжжі залітний птах. П. біла, П. гірська, П. жовта. Довгий хвіст. Забарвлення біле, сіре, чорне, жовте. Населяє заплави, береги річок. Гніздо в дуплах. Тримається парами. Кладка у квіт.-червні з 5-6 яєць. Крик – голосне "ціті-цюрі". Живиться комахами.

Плишко Микола Сергійович (3.1.1935, Миколаїв. обл.). Науковець. Зак. КГРІ (1958). У 1959 – 1969 інж. ін-ту "Діпрорудмаш". Займався розробкою нових бурових верстатів. У 1969 – 1996 ст. викладач, зав. кафедрою гірнич. машин, доцент КГРІ/КТУ. Канд. тех. наук (1969). Розробляв гірничі машини. Уч. наук. конференцій. Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1986). Автор 58 наук. праць, 16 винаходів.

Пліев Іcса Олександрович (25.11.1903, Осетія – 6.2.1979, Владикавказ). Двічі Герой Рад. Союзу (16.4.1944, 8.9.1945). Ген. арм. (1962). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1933), Акад. Генштабу (1941). В арм. з 1922. На початку 20-х служив на Криворіжжі. У 1936 – 1938 радник у Монголії. Уч. походу у Захід. Білорусію (1939). Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р 3 гв. КД і 2 гв. КК під Москвою. Під час оборони Донбасу і Сталінграда ком-р 5 КК і 3 гв. КК. У боях за визволення Кр. Рогу ком-р 4 гв. КК. На Криворіжжі сформував 1-у кінно-механізовану групу і провів рейди на Одесу, Білорусію, Будапешт, Прагу, крізь пустелю Гобі і Великий Хінган. Командувач армією, Північ.-Кавказ. округом. Депутат Верх. Ради СРСР 2-7 скликань. Бюст на батьківщині, ім'я носить військ. уч-ще, вулиці. Автор спогадів "Дорогами війни" (1985). Нагородж. орд. Леніна (6), Жовтневої Революції, Червоного Прапора (3), Суворова 1 ст. (2), Кутузова 1 ст., Герой МНР.

Пліоценова епоха (від грецьк. – найдовший і новий), остання епоха неогенового періоду (25 млн. років тому). Відбувалися тектонічні рухи. Виникли людиноподібні мавпи, верблюди, мастодонти. Геологіч. відклади Криворіжжя становлять пліоценовий відділ.

Пліт, див. **ворина**.

Пліть, ударна зброя з часів козацтва. Застосовувалися для управління кіньми, для покарання, полювання, бойових дій.

Плічко Петро Прокопович (1900, Криворіжжя – 1965, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Тернуватка-2. У юності наймитував. У 1917 перебував у скл. загону Червоної гвардії. У 1918 – 1919 воював у Лозуватськ. партизан. загоні. У 1920 у скл. 1 КА воював на Захід. фр. Працював у с/госп. У 1936 – 1940 голова кол-пу "Піонер". Похован. у с. Тернуватка сучас. Грузької сільради.

Плішня, пристрій у вигляді лома для пробивання ополонок на льоду. Використовується рибалками-любителями Криворіжжя.

Пловдівська, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Іскрівський. Довж. 300,2 м, ширина 7 м. Має 30 приват. будинків, проживає 105 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Пловдив (Болгарія). Обслуговує Залізничне в/з.

Плодова мушка, рід мух родини дрозофілових. Те саме, що й дрозофіла.

Плодожерка (Laspeyresia), рід метеликів родини листовійкових. Розмах крил до 23 мм. Бл. 50 видів, поширені скрізь, де є сади, дубові й букові ліси та де сіють бобові культури. Майже всі види зустрічаються в Україні. Серед П. багато шкідників, напр., П. яблунева, П. жолудева, П. горохова.

Плоскі черви (Plathelminthes), тип безхребетних тварин. Тіло (довж. від 0,1 мм до 15 м) сплюснуте у спинно-черевному напрямі, суцільне або розділене на членики. Понад 12,5 тис. видів. 4 основні класи: війчасті черви, дигенетичні присисні, оногенетичні присисні, стьожкові черви. Вільноживучі П. ч. живуть в прісних водах, морях, у вологому грунті; є паразитичні види, що спричиняють гельмінтози тварин і людини.

Плоскодонка, вид човна, широко поширений на Криворіжжі.

Плосконос Дмитро Іванович (8.11.1926, Дніпропетров. обл. – 24.5.1998, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1958). Уч. ВВВ з верес. 1943. З 1958 слюсар, ст. інж., нач. котельного цеху, нач. відділу служби капремонтів з-ду "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Плоскуха (Echinochloa)**,** рід трав'янистих рослин родини злакових. На Криворіжжі поширена **П. звичайна.** Однорічна рослина з висхідними при основі стеблами, вис. 30-90 см. Листки широколійні. Колоски 1-квіткові, яйцеподібні, у волотевидному суцвітті, часто з фіолетовим відтінком. Цвіте VII-X. Зустрічається звичайно як бур'ян на городах, у садках, на зрошувальних полях, на вогких засмічених місцях.

Плотва, озерно-річкова, стадна риба. Спина зеленувата, боки сріблясті. Довж. тіла до 30 см, вага до 600-800 г. Нерест восени при $+8^0$ С. Малорухома. Плодовитість 2,5-100 тис. ікринок. Об'єкт любительського лову. Поширена у водоймищах Криворіжжя.

Плоткін Семен Ісакович (30.9.1929, Київ). Пед. керівник. Зак. Одес. електротех. ін-т (1958). У 1949 – 1951 викладач Арзамаськ. школи авіарадистів. З 1951 ст. викладач, зав. лабораторією, нач. циклу Криворізьк. авіатех. уч-ща. Підготував більше 4 тис. спеціалістів. Створив власну наук. школу. Автор підручників, метод. розробок з проблем основ радіотехніки. Відмінник Аерофлоту (1966), відмінник освіти (1999). Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Плотников Володимир Федорович (14.10.1951, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1977). З 1977 скреперист, майстер, нач. дільниці, нач. дробильно-сортувальн. фаб-ки, з 1993 нач. ш. "Жовтнева".

Плотников Юрій Васильович (12.10.1930, Свердловськ). Військ. керівник. Зак. Севастопольська вище військ.-морське уч-ще, ім. Нахімова (1954). У 1954 – 1976 служив на ПФ, командував військ. кораблем. У 1976 – 1988 військ. керівник СШ № 114. У 1988 організував та очолив військ.-патріотич. клуб "Патріот" Будинку піонерів № 2 Інгулецьк. р-ну. З 1996 військ. керівник Інгулецьк. гімназії № 127. Відмінник освіти. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Плохой Віктор Йосипович (1.8.1928, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Зак. КГРІ. З 1946 працював трактористом у кол-пі. З 1947 відбудовував шахти "Першотравнева" ім. Ворошилова, "Саксагань". Підривник, бурильник, машиніст вантаж. машини. У 1957 відзначився під час впровадження великовантаж. вагонів у шахті. Кілька разів піддавав себе ризику під час вибухов. робіт. У 1959 – 1971 інж. нач. ш. "Саксагань". У 1972 – 1974 нач. відділу праці тр-ту "Дзержинськруда". З 1974 нач. відділу об'єднання "Кривбасруда". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Плохотний Михайло Іванович (31.3.1930, Кіровоград. обл. – 18.12.1985, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1955). У 1955 – 1960 геолог в Житомир. обл. З 1960 геолог тр-ту "Кривбасгеологія". У 1968 – 1969 вів розвідку корис. копалин у В'єтнамі. Мав подяку від Хо Ші Міна. У 1972 – 1975 працював в геологіч. партії в Нігерії, де відкрив родовища корис. копалин. Нагородж. орд. Хошіміна.

"Площа Артема", станція швидкісного трамваю відкрита у 1986. Спроектована у підземно-надземному варіанті. Вестибюль і купол розташовані над землею, платформа –

під землею. Скл. з вестибюля пл. 350 кв. м, платформи пл. 1,8 кв. м, довж. 148 м. Приймає поїзди зі ст. "Дзержинська", "Міська лікарня". Обслуговує жителів мкрн. ім. Артема та бульвару Вечірнього.

"Площа Артема", станції швидкісного трамваю сквер закладен. у 1986. Пл. 0,3 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями відпочинку. Має вхід на вул. Космонавтів та вул. Балакіна. Один з центрів торгівлі у Сакс. р-ні.

Площиця, лобкова воша (Phthirus), рід комах ряду вошей. Зовнішні паразити людиноподібних мавп і людини. П. живе у волоссі лобка, рідше під пахвами, в бровах, бороді тощо; присисаючись до тіла, спричинює свербіння. Зараження відбувається при безпосередньому контакті або через білизну.

Плуг, основне знаряддя сільгосп., використовується для оранки грунту. З давніх часів використовувалися дерев'яні П. із широким вжитком металу – на дерев'яну основу кріпилися металеві лемеші, згодом стали виготовлятися виключно з металу. Поділяються на кінні і тракторні, загальні (польові) і спец. призначення; лемішні, дискові, балансирні, висячі, дренажні, колісні, моторні, плантажні ін.

Плугатор, орач, хлібороб у роки перших п'ятирічок на Криворіжжі.

Плутонічна геологія, наука, яка представляє певний напрямок геології, що вивчає геологіч. явища і процеси, як результат дії вулканів та підземних магматич. процесів. Вивчають криворізькі вчені В. Ф. Бизов, В. Д. Євтєхов, І. С. Парань, Б. І. Пирогов ін.

Плювало Іван (1710 – 1777, Кр. Ріг). Козак куреня Роговського. Прах покоїться на втраченому Запорізьк. цвинтарі сел. Зелене в Інгулецьк. р-ні.

Плют Микола Хомич (1928, Кр. Ріг). Засл. гірник. України (1958). Освіта н/середня. У 1945 – 1959 прохідник, бригадир ш. "Північна" РУ ім. Орджонікідзе. У 1960 – 1978 водій автобази тр-ту "Ленінруда" об'єднання "Кривбасруда". Брав участь у відбудові шахт Кривбасу. Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Плютей бурий (Pluteus cervinus (Schaeff) Fr.), їстівний гриб. Шапка коричнева, сірувато-бура або сірувато-коричнева, 5-12 см у діам., тонко-м'ясиста, опукло-, згодом плоско-розпростерта, з плоским краєм, гола, волокниста, іноді в центрі тонко-притиснутолуската. Пластинки широкі, густі, білуваті, з часом рожеві. Спори 6,5-8 х 4,5-6 мкм, рожевуваті, гладенькі. Цистиди веретеновидно-овальні, з 3-5 гачкуватими відгалуженнями на верхівці. Ніжка 5-10 х 0,5-1,5 см, циліндрична, білувата, темноволокниста, щільна. М'якуш білий, з неприємним запахом редьки. Росте у дубових та дубово-ясеневих насадженнях, вздовж водосховищ.

Плющ звичайний (Hedera helix), рослина родини аралієвих. Батьківщина – Півн. Африка, Півд. Азія. Вічнозелена ліана, повзуча за допомогою повітряного кореня-присосок. Листки чергові, прості, 3-7-лопатеві, шкірясті, голі, блискучі, темно-зелені, з більш світлими жилками. Квітки дрібні, двостатеві, зеленувато-жовті, в зонтикоподібному суцвітті. Плід – куляста синьо-чорна ягода, 8-10 мм в діам. В кімнатних умовах не цвіте. В культурі відомо більше 100 форм, що відрізняються за розмірами, забарвленням та формою листків. Найбільш поширені на Криворіжжі різновиди плюща зі строкатим малюнком на листках. Оранжерейна, кімнатна рослина.

Плющаков Валерій Опанасович (24.11.1944, Красноярськ. кр.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1972). У 1964 – 1967 фельдшер Коростишевськ. райлікарні Житомир. обл. У 1972 – 1985 лікар-стоматолог м. Ачинськ. У 1985 – 1986 лікар стомат. поліклініки №6. У 1986 голов. 3-ї стомат. поліклініки №3. Делегат з'їзду стоматологів СРСР (1979), України (2000).

Пляжі, місця для відпочинку на воді існували на Криворіжжі з давніх часів. У дореволюційні часи вони належали власникам рудників. Відомі пляжі Галковського, Шмакова, Колачевського, Мершавцева ін. У 50-х почалося спорудження штучних водоймищ. У межах Кр. Рогу діє 13 пляжів загал. пл. 1,2 тис. кв. м. Серед найпопулярніших пляжі ІнГЗК, ПівнГЗК, ком. РУ ім. К. Лібкнехта.

Пляжу ІнГЗК зелена зона, закладена на початку 60-х. Пл. 2 га. Складається з майже 20 видів дерев і чагарників. Місце відпочинку городян.

Пляжу ПівдГЗК зелена зона, закладена на початку 50-х. Пл. 8 га. Складається з майже 20 видів дерев і чагарників. Місце відпочинку городян.

Пляшка Йосип Данилович (? – 9.12.1941 (17.1.1942), Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на шахті ШУ ім. Дзержинського. За часів окупації входив до скл. підпільної групи І. А. Потапенка. Брав участь у збиранні зброї, переховував військовополонених. Виказан. зрадником і розстрілян. після тортур в гестапо.

Пляшка винна, старовинна міра обсягу рідини дорівнює 1/14 відра (0,77 літра).

ПМ, **перфоратор** виготовлявся на з-ді "Комуніст" з 1936. Перший вітчизняний, що мав систему промивання. Це значно поліпшило санітарні умови праці у забої через зниження запиленості. У 1936 випущено 1 тис., у 1939 – 317, у 1940 – 152.

ПМЛ-1, ПМЛ-2, ПМЛ-3, ПМЛ-4, **завантажувальні машини** створені конструкторами з-ду гірнич. машинобудування "Комуніст" і випускалися у 1935 – 1941, 1945 – 1950. Використовувалися для завантаження руди і породи за умов гірнич. виробок. Випущено до 300 шт. Успішно конкурували з імпорт. маркою "Еймко". Конструктори С. Г. Калмиков, Г. В. Кетлер, В. Л. Цейтленок.

ПМЛ-5, ПМЛ-9, **завантажувальні машини** створені колективом конструкторів та виробничників з-ду гірнич. машинобудування "Комуніст" на початку 50-х. Серед авторів А. К. Супрун, Д. С. Бабарика, П. А. Косик. Призначені для завантаження руди і породи за умов підземних виробок. Маса 3,5 тис. кг. Продуктивність 50 т/год. Успішно використовувалися на шахтах Кривбасу. ПМЛ-9 випускалися у 1962 – 1966.

ПН, **насос плунжерний** розроблен. і виготовлен. на з-ді "Комуніст" на початку 50-х. Вага 226 кг. Продуктивність 12 куб. м/год. Використовувався на шахтах Кривбасу для відкачування води.

ПНБ-3Д2, ПНБ-4Д, вантажні машини створені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначені для роботи у підземних виробках. Потужність 4,1-8 куб. м/хв. Маса 27-36 т. Виготовлялися Ясногорськ. машинобуд. з-дом.

Побічні продукти виробництва, утворюються у результаті фізико-хіміч. переробки сировини разом з основною продукцією, проте не є головною метою конкретного виробнич. процесу. Можуть бути використані як головна сировина без подальшої обробки.

Поборчий Олександр Павлович (20.10.1908, Донецька обл. – 24.4.1984, Київ). Герой Соц. Праці (1958). Засл. будівельник України (1965). Навчався в Ін-ті господарників (1934 – 1938). У 1920 – 1925 слюсар військ. з-ду в Луганську. У 1925 – 1928 слюсар з-ду "Маркаштрест" у Маріуполі. У 1928 – 1932 керуючий майстернями "Держметалу". У 1932 – 1939 майстер, ст. виконроб, нач. будівництва мартена з-ду "Азовсталь". У 1939 – 1941 керуючий тр-том "Азовстальбуд". Керував будівництвом 3-х домен. і 1-ї мартен. печей. У 1941 – 1942 заст. голов. інж. тр-ту "Тагілбуд" (Урал). У 1942 – 1943 керував реконструкцією оборон. з-ду в м. Кам'янськ-Уральський. У 1944 – 1953 керуючий тр-том "Азовстальбуд". Керівник відбудови металург. промисловості Маріуполя. У 1950 – 1953 керуючий тр-том "Запоріжбуд". У 1953 – 1957 керуючий тр-том "Криворіжбуд". Один з керівників будівництва ПівдГЗК, прокат. станів і ДП-4 КМЗ. У 1957 – 1960 організатор і 1-й директор ком-ту "Кривбасбуд". Керував будівництвом шахт ім. Артема №№ 1, 2, "Батьківщина", "Гігант". План буд. робіт збільшив на 45 %. Найтитулованіший будівельник Кривбасу. У 1960 – 1963 керуючий управлінням "Головдонбасбуд". У 1963 – 1964 1-й заст. начальника "Головпридніпровбуду". У 1964 – 1967 начальник "Головпридніпровбуду". У 1967 – 1976 заст. міністра Мінважбуду України. Депутат Верх. Ради України. Делегат XVI-XVII з'їздів КПУ. Чл. ЦК КПУ (1949 – 1954). Нагороджений орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора (5), "Знак Пошани", Почес. грамотою Президії Верх. Ради України.

Побрат, давня назва нерідного брата. Від цього виникло значення – побратим, близький друг. Побратими є жителі Кр. Рогу і Н/Тагілу.

Поваренних Олександр Сергійович (3.2.1915, Петроград – 4.3.1986, Київ). Акад. АН України (1973). Проф., Д.Г/М.Н. (1957). Засл. діяч науки і техніки України (1975). Зак. Серед.-Азіат. індустр. ін-т (1940). Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. інж. військ. Лен. У 1949 – 1960 зав. кафедрою мінералів КГРІ. Створив кристалохіміч. школу. Уч. XX Світ. геолог. конгресу. З 1960 заввідділом кристалохімії і мінералогії Ін-ту геохімії і фізики мінералів АН України. Автор 300 наук. праць. Держ. прем. України (1983), прем. ім. Вернадського (1973). Ім'я у книзі "Знамениті люди XX століття" (Лондон, 1988). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

ПОВ-ВВ, **пункт відстою вагонеток з вибуховими речовинами** розроблен. інж. ін-ту ВНДІБПГ О. Г. Дрібницею у середині 80-х. Експлуатація сприяє безаварійній доставці і зберіганню вибухових речовин за умов підзем. виробок. Впроваджен. на шахтах Кривбасу.

Повзик (Sitta europaea), птах родини повзикових ряду горобцеподібних. Менший за горобця, кремезний, голубувато-сірий зверху і білий знизу птах, з міцним, гострим дзьобом і коротким хвостом. На голові добре помітні чорні смуги, що тягнуться від кутів рота через око по боках голови, а також відрізняється у природі по каштаново-коричневим бокам тіла й підхвістям. Це єдиний з наших птахів, що здатний стрибати по стовбурах дерев не тільки вгору, а й униз головою. При цьому він зовсім не користується хвостом, як це роблять дятли та підкоришники (пищухи). Ареал включає лісову зону і лісостеп Схід. Європи, Сибір, Дал. Схід, Кавказ, Захід. Європу, Півн.-Захід. Африку, Монголію, Півн. Кітай, Японію, Корею. В Україні звичайний осілий птах Полісся, лісостепу, Карпат, дуже рідко зимує в Чорноморськ. заповіднику. Для Криворіжжя є рідкісним зимуючим та зальотним птахом, у півн. частині рідкісний, вірогідно гніздовий птах. Дуже характерна риса – коли їсть (насіння, жолуді, горішки), їжу встромляє у тріщини кори і розбиває ударами дзьоба, як дятли.

Повивка, мотузка сплетена з конопельного пасма у давнину на Криворіжжі.

Повеланський Петро Йосипович (25.5.1894, Литва – 22.7.1971, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1937). У 1925 – 1941 коногон, лопатник, нач. дільниці, зав. ш. ім. Орджонікідзе. Гірнич. директор 1-го рангу. Двічі відбудовував Кривбас. Талановитий організатор гірнич. промисловості. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Повинник, податок, який сплачували селяни і робітники, у давнину на Криворіжжі.

Повитиця (Cuscuta), рід трав'янистих рослин родини повитицевих. Однорічні незелені паразитні рослини з виткими стеблами, що прикріплюються до інших рослин за допомогою присосок (гаусторій). Квітки дрібні, в пучках або головках. На Криворіжжі поширені **П. зближена, П. чебрецева** та **П. одностовпчикова**, які паразитують на дикорослих та культурних трав'янистих рослинах, останній вид – також на кущах.

Повідь, повінь на р. Інгулець та Саксагань у давнину на Криворіжжі.

Повінь (паводок), надмірне щорічне підвищення рівня води у річках та водоймищах під час інтенсивного танення снігу або тривалих дощів. Поділяються на весняні, весняно-літні та літні. На Криворіжжі відомі 1907, 1917, 1937, 1980. Характеризуються значним затопленням територій заплав криворізьк. річок, наносить значні збитки госп-ву. Під час П. у зонах надзвичайних ситуацій діють спеціальні рятувальні загони та команди.

"Повір у себе", Міжнарод. благодійний фонд допомоги талановитим дітям і молоді засн. у 1997 при ПК з-ду гірнич. машинобудування "Комуніст". Проводить фестивалі "Співограй", "Маски" ін. Серед засновників Міжрегіональний центр перепідготовки кадрів.

Повір'я, народні спостереження за природою, явищами, перекази, що базуються на містич. уявленнях, які пов'язані з долею людини. Широко представлені у фольклорі Криворіжжя.

Повіт Криворізький, територіальний розподіл, який існував в Рос. імперії. Мова про створення Криворізьк. повіту йшла з 1911. Це питання піднімалося у червні 1917 на з'їзді представників Криворізьк. р-ну. Остаточно Криворізьк. повіт створен. постановою ВУЦВК від 29.4.1919. Центром став Кр. Ріг. Складався з 30 волостей, які до цього входили до Херсон. та Катеринослав. губерній. З них 9 волостей належали Верхньодніпров. повіту, решта Єлисаветградськ., Олександрійськ., Херсон. Мали повітові органи влади. Існував до 1923, коли утворився Криворізьк. округ.

Повітка, господарські будівлі (саж, хлів ін.) у давнину на Криворіжжі.

Повітова міліція, діяла у 1919 – 1923 з утворенням та ліквідацією Криворізьк. повіту. Кожен з 10 ра-нів мав у штаті 30-40 міліціонерів. У міськ. відділі перебувало 40 чол. і кінний взвод до 25 чол. Підпорядковувалися загони охорони рудників у кількості 300 чол. Вела боротьбу з бандитизмом, безпритульністю, забезпечувала громадський порядок.

Повітова надзвичайна комісія (ЧК), створена у скрп. 1920 на базі Повітполітбюро. Займалася ліквідацією розрухи у регіоні, придушенням повстанськ. руху, боротьбою з масовим розкраданням майна, економічним саботажем. Діяв спец. економвідділ у скл. 80 чол., який поділявся на півн., центр. і півд. групи. На обліку трималися всі підприємства та установи повіту. Виконувала каральні функції, виявляла ворогів рад. влади. У 1922 реформована у держ. політ. управління. Керівник Баскаков

Повітова організація КП(б)У, існувала у Кривбасі у лют. 1919 – 1923. Виникла разом з утворенням повіту у скл. Катеринослав. губ. Організувала боротьбу з бандами Григор'єва, сформувала для цього 1-й Криворізьк. комуністич. полк. На серп. 1920 до скл. входило 7 райорганізацій, 26 партосередків у Кр. Розі і селах. Організатор відбудови гірнич. промисловості Кривбасу. Припинила діяльність у зв'язку з ліквідацією повіту.

Повітова організація Комуністичної спілки молоді України, існувала у берез. 1920 – 1923. Створена І повіт. конференцією комсомолу. Об'єднувала 6 спілок з понад 100 членами. Сфера впливу розповсюджувалася на село. Загалом утворилося 11 сільськ. комсомол. організацій. Молодь добровільно вступала в армію і боролася з поляками та врангельцями. Після гром. війни брала актив. участь у відбудові рудників, повела рішучу боротьбу з бандитизмом. Припинила існування після ліквідації повіту.

Повітовий відділ військово-продовольчого постачання, створен. у лют. 1919. Займався питаннями заготівлі і розподілу продовольства та речей першої необхідності для частин Червоної Армії. Ліквідован. у 1924.

Повітовий відділ охорони здоров'я, діяв з лют. 1919 по 1923, при незначній перерві, пов'язаної з перебуванням у Кр. Розі денікінців. Серед його керівного складу К. І. Міхно, І. С. Молдаван, С. Д. Шанявський, К. І. Колесник. Керував відновленням зруйнованих лікарень, зокрема, на рудниках Колачевськ., Галковськ., Новоросійськ., були відкриті лазарети на Харінськ. та Колачевськ. рудниках. Організував медико-санітар. з'їзд медиків Криворіжжя. Ініціатор боротьби з тифом та туберкульозом. Перетворив земську лікарню на повітову. Відкрив кілька медпунктів на рудниках, нічний санаторій на Ленінськ. руднику. У 1922 організував підвідділ робітничої медицини, впровадив систему соціального страхування. У 1923 перейменован. в окружний відділ охорони здоров'я.

Повітовий військовий комісаріат, діяв у 1919 – берез. 1923. Займався формуванням військ. частин на боротьбу з Денікіним, Григор'євим, Врангелем, бандформуваннями, забезпечував армію боєприпасами та продовольством.

Повітовий військовий комісаріат, створен. у лют. 1919. Займався навчанням особового складу, охороною продовольчих маршрутів, мобілізацією, збиранням продовольства для частин Червоної Армії. Складав звіти про політ. ситуацію в регіоні, формував частини на боротьбу з Денікіним, Григор'євим. Діяли політ. мобілізаційні комісії. Керував формуванням Всеобучу. Вів роботу з ліквідації неписьменності серед військових. Проводилися тижні допомоги фронту, сім'ям червоноармійців. Складалися акти збитків госп-ву повіту через військові дії. Ліквідован. у 1923 у зв'язку з тим, що повіти припинили існування.

Повітовий комітет допомоги демобілізованим червоноармійцям, інвалідам гром. війни, сім'ям загиблих, створен. у Кр. Розі у серп. 1924. Джерело прибутків – продаж поштових марок, літератури, домашніх аптечок, проведення лотерей. У січ. 1926 лото принесло 4,2 тис. крб. У берез. 1926 відкрита перша у Кр. Розі більярдна. З 1926 відкрит. клуб інвалідів на 100 чол. На кінець 1926 у структуру ком-ту входило 8 великих артілей, які мали 8 млинів, 4 маслоз-ду, 2 кондитерські, 2 пекарні, 8 торг. одиниць. Працювало 140 чол., серед. заробіток 45 крб.

Повітові військові наради, діяли на Криворіжжі у 1920 – 1923. Організовували боротьбу з бандформуваннями, проводили терор проти ворогів рад. влади.

Повітові з'їзди комітетів незаможних селян Криворіжжя, проходили у 1920 – 1925. Представництво делегатів позначалося один на тисячу селян. Обговорювалися питання необхідності переходу до спільної обробки землі. Делегати скаржилися на непосильний тягар податків.

Повітряний басейн Криворіжжя, повітряний простір в межах регіону. Верхній кордон умовно прийнято вважати найвищу споруду. У Кр. Розі це телевежа.

Повітряно-пульсаційна відсаджувальна машина, розроблена науковцями КГРІ на початку 80-х. Застосовується для збагачення корис. копалин.

Поволжя голодуючим 1921 допомога від Кривбасу, складала 12,4 млн. крб. Пожертви збиралися за місцем проживання, на підприємствах, що відроджувалися. Влаштовувалися "вечори допомоги".

Поволоцький Олександр Михайлович (7.9.1947, Кр. Ріг). Діяч мистецтв. Навчався в Криворізьк. муз. уч-щі (1963 – 1966). Зак. Одес. консерваторію (1970). Викладав у муз. уч-щі, був провід. музикантом в камерн. оркестрі Тульськ. філармонії, оркестру Великого театру СРСР, ансамблю скрипалів під керівництвом Ю. М. Геєнтовича, держ. академ. оркестру СРСР Є. Ф. Свєтланова. З 1989 артист національного симфоніч. оркестру Ізраїлю. Чл. спілок композиторів, письменників Ізраїлю. Автор скрипкових мініатюр.

"Повстанець", серія листівок написаних криворізьк. підпільниками у груд. 1919. Закликали на боротьбу з Денікіним. Користувалися популярністю у населення.

Повстяни, валяні чоботи (валянки) у давнину на Криворіжжі.

Поган Анатолій Петрович (28.6.1928, Криворіжжя – 13.2.1991, там же). Новатор сільгосп виробництва. Освіта н/середня. У 1948 – 1985 тракторист, зав. майстернею рад-пу "Гірник". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Похован. у с. Надєждівка Криворізьк. р-ну. Нагороджен. орд. "Знак Пошани".

Поган Борис Григорович (22.3.1938, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т інж.-залізнич. тран-ту (1960). У 1960 – 1963 виконроб тр-ту "Горьковтрансбуд". У 1963 – 1965 ст. виконроб тр-ту "Дніпроспецбуд". У 1965 – 1970 нач. тех. бюро, заст. нач. залізнич. цеху ПівнГЗК. У 1970 – 1973 голов. інж. СУ № 8 тр-ту "Криворіжшляхводбуд". У 1973 – 1977 голов. інж. Мирівськ. СУ тр-ту "Дніпроекскавація". У 1977 – 1981 нач. СУ № 8, у 1981 – 1992 керуючий, з 1992 директор "Криворіжшляхводбуду". Керував введенням потужностей ПівнГЗК, ЦГЗК, КМК, КХЗ. Нагороджен. орд. "Знак Пошани".

Поганка, **1.** Народ. назва неїстівних шапинкових грибів. **2.** Бліда поганка – отруйний гриб.

Поглинальна здатність, відношення величини потоку енергії, поглинутої тілом, до потоку, що падає на поверхню тіла.

"Погляд", дитяча газета Центру дитячої творчості "Горицвіт" заснована у червні 1990. Перша дитяча газета Кр. Рогу. Школа майстерності юнкорів. Виходить раз на місяць тиражем 500 екз.

"Погляд", юнацький прес-центр заснован. у 1988 при Центрі дитячої творчості "Горицвіт" за ініціативою журналістки Л. І. Зубко. Веде плідну діяльність по вихованню журналістських кадрів. Уч. II, III Всесоюз. фестивалів дитяч. преси (1990), 2-х Всеукр.

фестивалів: “Червона рута”, “Вернісаж” (1991), міжнарод. фестивалів, ІІ Міжнарод. з'їзду гуртків укр. мови (1999). Проводить благодійні акції.

Погода, стан атмосфери у певний проміжок часу. Характеризується метеорологічними елементами та їх зміною. Багаторічний режим погоди Криворіжжя називають кліматом.

Погон, довжина у давнину на Криворіжжі.

Погонич (Porzana), птах родини частушкових. Довж. 16-25 см, вага 60-130 г. На Криворіжжі поширені П. крихітка, малий П., П. малий Розміром із шпака. Верх оливково-бурий, шия, низ – сірі, дзьоб червоний. П. крихітка схожий на малого, але менший. На боках різкі білі смуги, основа дзьоба зеленувата. Більший за шпака. Забарвлення темне, зверху оливково-буре. Населяє вологі луки, береги водойм. Гніздо на стеблах трави. Кладка у трав. з 6-10 яєць. Голос – неголосний своєрідний свист. Приліт у квіт.-трав., відліт у серп.-жовт. Живиться комахами.

Погорєлов Михайло Савелійович (8.11.1921, Дніпропетров. обл. – 13.3.1981, Ростов). Герой Рад. Союзу (18.8.1945). Зак. Качинське авіауч-ще (1941). Працював обліковцем на з-ді “Комуніст”, навчався в Криворізьк. аероклубі. В арм. з 1940. Уч. ВВВ з черв. 1941. Під Ростовом здійснив посадку у ворож. тилу і врятував свого командира. Під Сталінградом таранив літак. За роки війни у скл. 4 ВИП 185 ВАД здійснив 218 б/вильотів, збив 18 літаків і 5 у групі. В арм. до 1975, полковник. Ім'я на стелі Героїв і випускників Криворізьк. аероклубу. Почес. громадянин Ростова. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (3).

Погоріла Ганна Андріївна (1.1.1927). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Брала участь у відбудові Кривбасу. У 1966 – 1983 штукатур мех. колони № 96 тр-ту “Криворіжсільбуд”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Брала участь у будівництві багатьох об'єктів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Погорілий Віктор Павлович (29.3.1908, -?). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1935). У 1935 – 1941 технік, голова профкому металург. з-ду ім. Дзержинського. Під час ВВВ працював на металург. з-дах Уралу. До 1959 нач. мартен. цеху металург. з-ду ім. Дзержинського. У 1959 – 1968 голов. інж. з-ду “Криворіжсталь”. Працював в ін-ті “Металургавтоматика”. Керував будівництвом і пуском домен. цехів. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Погорілий Іван Андрійович (20.2.1907 - ?, Кр. Ріг). Військ. керівник. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Виявив мужність у боях. Працював у народ. господарстві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено

Погребняк Леонід Миколайович (22.2.1921, Криворіжжя). Гірнич. керівник. Зак КГРІ (1951).Уч. ВВВ з червня 1941 у скл, 330/32 гв. артполку 87/13 гв. СД. У 1951 – 1988 гірнич. майстер, нач. дільниці, у 1954 – 1958 нач. ш. № 4, у 1966 – 1973 голов. інж. Першотравневого РУ. Умілий організатор процесу видобутку руди, брав участь у реконструкції шахти. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст. (2), Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Погребняк Олексій Леонтійович (1927 – 1995, Кр. Ріг). Госп. керівник. У 1968 – 1971 директор кондитерської фаб-ки. Керував її реконструкцією, розширенням асортименту виробів.

Погребняк Олексій Леонтійович (1924, Дніпропетров. обл.). Транспорт. керівник. Освіта вища. Уч. ВВВ. У 1947 – 1957 електрик управління “Донбасводтрест”. У 1957 – 1967 механік тр-ту “Криворіжбуд”. У 1967 – 1971 директор Криворізьк. з-ду промтоварів. У 1971 – 1984 директор АТП-0302. Умілий організатор виробництва.

Погребняка, вулиця житломасиву Карачуни Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50, 70-х. До 1975 мала назву вулиця Алмазна. Довж. 1,4 тис. м, ширина 9 м. Має 49 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. парт. діяча Погребняка Якова Петровича (6.4,28, Харків. обл. – 1987, Київ). Зак. Донецьк.

індустр. ін-т (1954). З 1957 на керівних посадах у Полтав., Івано-Франк. обл. Депутат Верх. Рада СРСР, Верх. Рада України. Обслуговує 25 в/з.

Погребняка, вулиці бульвар закладен. в кінці 60-х. Пл. 0,5 га. Має багату рослинність, місця відпочинку.

Погребняка П. Л. меморіальна дошка, встановлена у 1988 на будинку № 7 на одноймен. вулиці у Ц.-Міськ. р-ні. Напис на чорному граніті свідчить, що вулиця названа на честь держ. діяча П. Л. Погребняка.

Погрібний Анатолій Костянтинович (1937, Кіровоград. обл.). Відом. будівельник. Зак. буд. тех-м. Ветеран тр-ту "Криворіжжитлобуд". Майстер БУ № 11. Наставник. Брав участь у спорудженні багатьох об'єктів, відзначився на будівництві ДП-9. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Погрібник, назва літньої кухні або приміщення, під яким знаходився погріб у давні часи на Криворіжжі.

Погужка, частина кінської та волової збруї у давні часи на Криворіжжі.

Под (подина), елемент конструкції металург. печі, на якому розташовуються матеріали для теплової обробки – нагрівання (блюмінги, прокати), плавлення (домни, мартен), обпалювання (цемент, вапно) ін. Виготовляється з вогнетривких матеріалів.

Податки та збори місцеві, форма сплати, яка надходить у прибуток місцевих органів держ. влади, тобто у місцевий бюджет. Цими коштами розпоряджається міська рада. На 2000 у Кр. Розі отримано 10 млн. 800 тис. грн.

Податкова міліція, створена у серп. 1996. Займається попередженням злочинів, правопорушень у сфері оподаткування, розшуком боржників з оплати податків, корупції у держ. органах. Складається із спец. підрозділів з боротьби з податковими правопорушеннями, виконує оперативно-розшукову діяльність.

Подбєльського, вулиця розташована у Сакс. р-ні. Закладена в 50-х. Розвитку набула в 60-80-х. Довж. 1,6 тис. м. Має 33 багатоповерх. будинки, проживає 5976 чол. Названа на честь уч. рев. подій Подбєльського Вадима Миколайовича (1887 – 1920). Обслуговує 42, 88 в/з.

Подвижник, у християн людина, яка терпить нестатки, страждання за релігійні переконання.

Подвігін Геннадій Олександрович (24.10.1930, Запорізька обл. – 28.10.1998, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1966). У 1948 – 1960 медик на підводних човнах, уч. далеких походів. З 1966 ст. лаборант, доцент кафедри травматології та ортопедії фак-ту удосконалення лікарів Дніпропетров. медін-ту. Канд. мед. наук (1975). З 1952 лікар школи-інтернату № 7. Автор 58 наук. праць, 3 винаходів, 12 рацпропозицій з проблем травматології.

Подворський Олексій Олександрович (31.12.1912, Москва – 5.3.1968, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. електромех. тех-м (1934). У 1934 – 1941 електромонтер, бригадир, майстер-електрик домен. цеху з-ду "Криворіжсталь". Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Брав участь у запуску електрообладнання КМЗ. У 1941 – 1943 майстер-електрик Н/Тагіл. металург. з-ду. З берез. 1943 уч. ВВВ у скл. 10 гв. Уральськ. добровольчого ТК. У 1945 – 1955 пом. нач. цеху електрообладнання, секретар партбюро мартен. цеху, нач. електрорем. цеху Н/Тагіл. металург. з-ду. З 1955 пом. нач. СПЦ № 1, голов. енергетик з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки.

Подгаєцького Ш. Я. І. фотосалон, існував з початку XX ст. до початку гром. війни. Розташовувався на вул. Поштовій у центрі Кр. Рогу. Ш. Я. І. Подгаєцький залишив багато фотознімків початку XX ст.

Поденківська посадка, об'єкт природи розташований за 5 км від с. Недайвода. Закладена на початку XX ст. Довж. до 3 км. Ростуть акація, дика абрикоса, терен. Назва пішла від прізвища Поденка, який жив поблизу і слідкував за посадкою.

Подзоров Кузьма Михайлович (1887, Тамбов. обл. – 1963, Луганська обл.). Герой Праці (1922). Гірнич. керівник. Зак. Гірнич. профшколу, Петроград. гірнич. ін-т (1916). З 1896

працював на шахтах в м. Макіївка. Уч. рев. подій 1905. З 1910 працював на рудниках Кривбасу. Уч. 1-ї світ війни у скл. Волинськ. полку. Ст. унтер-офіцер. Георгіївський кавалер. У 1917 формував загони Червоної гвардії на Криворіжжі. Чл. РСДРП (б) з 1917. Формував систему ВЧК на Катеринославщині. Чл. ревкому ст. Вечірній Кут. Чл. Криворізьк. ревкому. У 1918 вів підпільну боротьбу з австро-нім. окупантами. Ком-р партизан. загону. Один з керівників опору загонам Григор'єва. У 1919 голова Катеринослав. ЧК, комендант і прокурор Катеринослава. У 1920 голова Криворізьк. ЧК, комендант Кр. Рогу. У 1921 – 1927 керуючий ШУ ім. К. Лібкнехта. У 1922 чл. урядової комісії з обстеження ситуації в Кривбасі. Актив. керівник відбудови Кривбасу. У 1927 – 1931 очолював Південрудтрест. У 1931 – 1934 керуючий тр-том "Москвугілля". З 1934 керував шахтами в Макіївці, Сталіно, Краснодоні. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, Почес. рев. зброєю.

Подійниця, посудина для доїння корови або кози у давні часи на Криворіжжі.

Подільська, вулиця житломасиву Суха Балка Жовт. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 12 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь регіону України – Поділля. Обслуговує 61 в/з.

Подкопаєв Микола Федорович (27.1.1927, Курська обл.). Держ. діяч. Зак. КГРІ (1963). У 1948 – 1953 бур. майстер, тех. керівник, нач. у 1955 – 1957 тех. керівник, нач. Центр. геологіч. партії. У 1957 – 1968 ст. інж., нач. виробнич. відділу тр-ту "Кривбасгеологія". У 1968 – 1987 2-й, 1-й секретар Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1987 – 1991 нач. відділу ін-ту "Кривбаспроект". У 1991 – 1992 інспектор Ц.-Міськ. райвиконкому. У 1993 – 1996 заст. голов. інж. з-ду прес-форм. З 1996 директор центру соц. обслуговування Ц.-Міськ. р-ну. Керував впровадженням верстатів глибокого буріння, вів розвідку родовища кварцитів ІнГЗК, вводив до дії з-д "Восход", відкривав мкрн. Карачуни-2. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани" (2), Почес. Грамотою Верх. Ради України.

Подкопаєва Любов Євгенівна (4.2.1924, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1946). У 1946 – 1979 ст. технік, інж., зав. геологіч. фондами експедиції "Кривбасгеологія". Збирала, систематизувала відомості про рудні запаси Кривбасу. Співавтор наук. праць з проблем геології.

Подлєпа Олексій Пантелеймонович (23.8.1907, Запорізька обл. - 1970, Кр. Ріг). Герой Соц. Праці (1966). Засл. будівельник України (1965). Зак. Запорізьк. буд. тех-м (1933). У 1923 – 1930 робітник цегельн. з-ду, муляр, інструктор цегляної кладки. У 1931 – 1939 майстер, ст. виконроб "Дніпробуду". У 1939 – 1944 ст. виконроб тр-ту "Запоріжбуд". Брав участь у будівництві за 75 діб металург. з-ду у Чебаркулі. У 1945 – 1951 нач. Запорізьк. БУ № 10. У 1951 – 1958 керуючий тр-том "Кривбасрудбуд". У 1958 – 1970 керуючий тр-том "Криворіжаглобуд". Ініціатор створення комплексних буд. бригад на бурових Кривбасу. Керував будівництвом НКГЗК і реконструкцією ПівдГЗК. Держ. премія СРСР (1950). Депутат Верх. Ради України (1967). Ім'я носить вул. у Кр. Розі, пансіонат тр-ту "Криворіжаглобуд". Нагородж. орд. Леніна (3), Трудового Червоного Прапора (2).

Подлєпи, вулиця мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова тривала у 1956 – 1993. Довж. 1038 м. Розташовано 45 житлобудинків, ПС, школа, дитсадок, магазини. Поблизу Піонерський парк. Названа на честь Героя Соц. Праці О. П. Подлєпи. Обслуговує 26 в/з.

Подлєпи О. П. меморіальна дошка, встановлена у 1985 на будинку № 14 по вул. Подлєпи. На граніті вибитий портрет О. П. Подлєпи і напис, що вулиця носить його ім'я.

Подмазко Павло Сергійович (15.6.1915, Одес. обл. – 2.5.1990, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1950). У 1933 – 1946 працював на будовах Донбасу. Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1951 – 1952 гірнич. інж. РУ ім. Кірова. У 1952 – 1953 будував шахти в НДР. У 1953 – 1956 нач. ш. ім. Ворошилова, у 1956 – 1957 голов, інж. РУ ім. Дзержинського. У 1957 – 1962 голов. інж. проектів ін-ту "Кривбаспроект". У 1963 – 1976 інж., керівник групи, зав. відділом НДГРІ. Канд. тех. наук (1969). Уч. ВДНГ СРСР (1966). Автор наук. праць. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Подольников Павло Сергійович (20.4.1943, Запорізька обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1970). У 1962 – 1968 бригадир, майстер управління "Сільелектробуд" (Запоріжжя). У 1968 – 1973 інж. ВКБ Криворізьк. міськвиконкому. У 1973 – 1980 голов. інж. міськкомунгоспу. У 1980 – 2000 директор підприємства "Кривбассвітло". Організатор освітлення вулиць Кр. Рогу у 80-90-х.

Подорванов Альберт Захарович (6.10.1931, Свердловськ – 30.6.1991, Кр. Ріг). Науковець. Зак. Свердлов. гірнич. ін-т (1955). У 1956 – 1991 наук. співробітник, нач. лабораторії, нач. відділу планування НДГРІ. Канд. тех. наук (1970). Автор 42 праць, 4 свідоцтв з проблем вибухів у гірнич. промисловості. Бронз. медаль ВДНГ. Нагородж. орд. Дружби народів.

Подорванов Григорій Германович (16.6.1907, Кр. Ріг -). Почес. гірник. Зак. курси Криворізьк. гірнич. тех-му (1949). У 1925 – 1941 лопатник, бурильник, підривник, гірнич. майстер ШУ ім. Кірова. Стахановець. Виробничі плани виконував достроково. Випробовував бур. техніку, нові види вибухівки. З 1944 гірнич. майстер РУ ім. Кірова. Уч. відбудови Кривбасу. Нагородж. орд. Леніна.

Подорожник (Plantago)**,** рід трав'янистих рослин родини подорожникових. Листки здебільшого зібрані в прикореневу розетку, рідше стебла улиснені. Квітки дрібні, зібрані в колосовидні верхівкові суцвіття. На Криворіжжі 5 дикорослих видів, з них найбільш поширені 3. **П. великий** – 2-річник 10-40 см заввишки, з широко-еліптичними голими листками, - звичайно зустрічається як бур'ян на, особливо витоптаних місцях. Рослина лікарська, препарати її виявляють багатосторонню терапевтич. дію. **П. ланцетолистий**, що має видовжено-ланцетні розсіяно-волосисті листки і буруваті квітки, поширений на степових ділянках, по відвалах, житлових масивах. **П. степовий** – рослина з м'яко-опушеними еліптичними листками та сріблясто-білуватими квітками, розповсюджений на степових схилах балок.

Подрига Олена Григорівна (15.3.1925, Одеська обл.). Архітектор. Зак. Одеськ. інж.-буд. ін-т (1948). З 1952 у Кр. Розі. Працювала в ін-ті "Кривбаспроект". З 1964 керувала проект. групою архітект.-буд. відділом № 5 ін-ту "Укрмістобудпроект", філії ін-ту "Дніпроцивільпроект". Голов. інж. проектів забудови вул. Лермонтова, Леніна, мкрн. ІнГЗК ін.

Подтинченко Вікторія Георгіївна (19.3.1920 – 14.7.1985, Кр. Ріг). Засл. лікар України (1967). Зак. 2-й Моск. медін-т (1941). У ВВВ з жовт. 1941 у скл. 47 арт. полку 9 арт. дивізії РГК. Військ. хірург. Уч. визволення Кр. Рогу. Майор. У 1947 працювала хірургом 1-ї міськлікарні, очолювала 11-ту міськлікарню. Сформувала цей колектив. З 1968 лікар, нач. мед. 4-го протитубдиспансеру. Видат. лікар, провідний хірург. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Подчуфанов Олександр Гаврилович (1911, Тульська обл. – 25.7.1978, Москва). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Освіта н/середня. Працював слюсарем на з-ді "Красна Пресня". В арм. з 1939. Уч. ВВВ з 1941. У скл. 182 гв. СП 62 гв. СД визволяв Кр. Ріг. Працював на з-ді "Каучук" у Москві. Нагородж. орд. Леніна.

Подшибіткін Андрій Фролович (1884 (?) – 1934, Кр. Ріг). Уч. рев. руху. Освіта середня. Працював на Донецьк. руднику. У 1917 формував загони Червоної гвардії. Під час австро-нім. окупації організував партизан. загін. Уч. гром. війни. У 1922 – 1923 зав. експедицією по руді, у 1924 – 1934 заст. керуючого ШУ ім. К. Лібкнехта. Актив. учасник відбудови шахт. Проводив культурно-просвітницьку діяльність, організатор спорт. руху серед молоді. Нагородж. знак, "Герою рев. руху", Почес. Грамотою ВУЦВК.

Подшибіткін Костянтин Андрійович (1910, Кр. Ріг - ?). Пром. керівник. Зак. Київ. політех. ін-т (1936). Один з перших комсомольців ШУ ім. К. Лібкнехта. Член колективу "Синьої блузи". Піонервожатий. У 1925 – 1929 слюсар, електрик ШУ ім. К. Лібкнехта. Брав актив. участь у відбудові шахт. Уч. походу в Західну Україну (1939), рад.-фін. війни (1939 – 1940). Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1945 в системі Мінвугілля України. Керував тр-том

“Бурвугілля”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст. (2), Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Подшибіткін Михайло Андрійович (1908, Кр. Ріг - ?). Засл. працівник культури Росії (1968). Зак. Харків. муз.-драм. ін-т (1932). У 1925 – 1929 працював на ШУ ім. К. Лібкнехта. Відвідував драм. гурток. Член колективу “Синьої блузи”. У 1932 – 1936 актор. Згодом працював директором театрів. Поставив кілька спектаклів.

Подшивалов Геннадій Олександрович (1.2.1942, Кіровоград. обл. – 12.11.1993, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1958 – 1966 працював у рад-пі “Білоярський” Кіровоград. обл. У 1966 – 1993 тракторист, комбайнер рад-пу “Гірник”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

“Поетична естафета”, газетний огляд поетич. творів місцевих авторів, проведен. у червні-груд. 1964 газ. “Червоний гірник”. Друкувалася сторінка. Взяло участь 27 поетів Кр. Рогу В. Коваленко, І. Скороход, В. Михайличенко, О. Хмара, Ю. Камінський, Г. Витрищенко, М. Отрада, В. Кудінов, А. Гурин, А. Омаровський ін.

Пожарський Микола Митрофанович (6.5.1899, Тульська обл. – 12.9.1945, Москва). Герой Рад. Союзу (6.4.1945). Ген.-лейтенант артилерії. Зак. Вищі військ. курси (1918,1936). Уч. гром. війни. В арм. з 1918. Уч. ВВВ з червні 1941. У боях за Кр. Ріг командував артилерією 8 гв. А. Вогнем гармат сприяв успіху операції. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (4), Кутузова 1 ст., Б. Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст., Червоної Зірки (2).

Пожарського, вулиця житломасиву Осички Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 20-х сім'ями гірників ШУ ім. Ілліча. Довж. 550 м, ширина – 7,5 м. Пл. 4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Має до 20 приват. будинків, проживає близько 50 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. полководця Пожарського Дмитра Михайловича (1.11.1578 – 30.4.1642, Москва). Князь. Керував народним ополченням у війні з поляками у 1611 – 1612. Обслуговує 1 в/з.

Пожежна служба, на Криворіжжі бере початок з окремих пожежних команд, що діяли на рудниках з початку пром. видобутку руди. Команди скл. з 15-20 чол., які забезпечували боротьбу з пожежами, проводили профілактику. Екіпірування складалося з уніформи і шолома. Екіпажі мали кінні упряжки. Спостереження за місцевістю велося з високих споруд. Існували гільдія пожежників, духовий оркестр. Пожежники брали участь у боротьбі з повенями ін. природ. явищами. Розвитку набула в 30-х. Діяла міська пожежна команда, де працювало до 50 чол. Мала 2 автомобілі. Відновила діяльність у лип. 1944. У скл. команди перебувало 17 бійців. У 1956 утворена самостійна воєнізована пожежна частина, де служили 65 чол. при 2-х автомобілях. У жовт. 1956 утворені пожеж. команда Дзерж. р-ну у скл. 39 чол., пожеж. команда Жовт. р-ну у скл. 32 чол., у 1963 – пожеж. частина Інгулецьк. р-ну у скл. 33 чол., у 1969 – пожеж. частина Терн. р-ну у скл. 32 чол., у 1975 – пожеж. частина Сакс. р-ну, у 1979 – пожеж. частина Довг. р-ну. Гарнізон пожежної охорони Кр. Рогу скл. з самостійних пожеж. частин №№ 10, 11, 12, 14, 16, 17, 26.

Пожежно-прикладний спорт, змагання з виконання комплексів, навичок та прийомів необхідних при гасінні пожеж (здолання перешкоди, вміння користуватися пожежно-техніч. озброєнням та ін). З'явився в СРСР у 30-х. Міжнародні змагання – з 1968. Підрозділи пожежників Криворізьк. гарнізону ставали переможцями обл. та республіканськ. турнірів з пожежно-прикладного спорту.

Пожидаєв Анатолій Сидорович (1939, Кр. Ріг). Проф. діяч. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т. Працював теслею на будовах Кр. Рогу, брав участь у будівництві блюмінга № 1 з-ду “Криворіжсталь”. Працював заст. керуючого РУ ім. Дзержинського. З 1973 на керівних проф. посадах. Голова ЦК профспілки працівників металург. і гірничодобувної промисловості України.

Пожидаєв Петро Лазаревич (2.6.1917, Липецька обл. – 1999, Кр. Ріг). Поет. Освіта середня. У 1936 – 1938 секретар Грачевськ. райкому ВЛКСМ Липецьк. обл. Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р стрілецьк. роти. У 1947 – 1957 будував м. Комсомольськ-на-Амурі. У

1957 – 1967 тесля тр-ту “Криворіжбуд”. У 1967 – 1977 агломератник на з-ді “Криворіжсталь.” Написав близько 1 тис. віршів. Один із засновників літстудії “Рудана”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (2).

Позимок, весняні морози з давніх часів на Криворіжжі.

"Познай себя", газета заснована у груд. 1999 І. В. Найденком. Перший номер вийшов у трав. 2000. Матеріали присвячені пізнанню світу, унікальним явищам, ролі людини у Всесвіті. Розрахована на 3 тис. екз. щомісяця.

Покаленко Таїсія Петрівна (12.3.1946, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1969). У 1963 – 1964 санітарка 17-ї міськлікарні. У 1969 – 1971 епідеміолог Онуфріївськ. райСЕС Кіровоград. обл. З 1971 лікар, зав. санвідділом, з 1988 голов. лікар Інгулецьк. райСЕС.

Покісниця (Puccinellia), рід трав'янистих рослин родини злакових. На Криворіжжі розповсюджена **П. розставлена**. Багаторічна дернина рослина з колінчасто-висхідними при основі стеблом, вис. 15-60 см. Колоски 2-рядні, 3-9-квіткові, в пірамідальній волоті. Цвіте VI-IX. Поширена на вогких солонцюватих місцях, солончаках, хвостосховищах.

Поковка, металева заготовка, з якої виготовляли різноманітні предмети обігу, у давнину на Криворіжжі.

Покора Михайло Іванович (1884, Кіровоград. обл. –). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1901 – 1903 телеграфіст ст. Знам'янка, Сміла. У 1903 – 1905 телеграфіст ст. Довгинцеве. Актив. уч. рев. подій 1905. Чл. страйкового ком-ту. Формував бойові дружини. У 1906 – 1910 перебував у в'язниці, засланні у Вологод. губ. Здійснив 3 втечі. У 1910 – 1917 шахтар на ш. “Амур” в Донбасі. Уч. рев. подій 1917 в Харкові. Уч. гром. війни. У 1922 – 1956 на госп. роботах, зокрема директор друкарні м. Єсентуки. Залишив спогади про рев. діяльність. Подальша доля невідома.

Покотій Віктор Васильович (2.4.1935, Кр. Ріг -). Проф. (1991). Зак. КГРІ (1960). У 1960 – 1970 працював гірнич. майстром у тр-ті “Кривбасшахтопроходка”, дослід. ін-ті шахтних систем. У 1970 – 1977 ст. викладач, доцент кафедри шахтного будівництва. У 1977 – 1979 викладав в Кабульськ. політех. ін-ті. З 1985 декан фак-ту відкритої розробки, з 1993 декан загально-техніч. фак-ту. Автор 60 наук. праць, 6 монографій, 19 посібників, 2 свідоцтв. Вивчає проблеми розробки нових технологій гірничокапітальн. виробок у складних гірничо-геологіч. умовах Кривбасу, Заполяр'я. Уч. конференції Фрейбурзьк. гірнич. акад. (1988). Відмінник вищої школи.

Покришева, вулиця Першотравневого житломасиву Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 60-х. До 1975 мала назву вулиця Островського. Довж. 180 м, ширина 7 м. Має 5 приват. будинків, проживає 18 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь двічі Героя Рад. Союзу Покришева Петра Опанасовича (24.8.1914, Херсон. обл. – 23.8.1967, Ленінград). Ген.-майор авіації. Відзначився у боях за Ленінград. Один з кращих льотчиків-винищувачів ВПС. Обслуговує 77 в/з.

Покришкіна, вулиця житломасиву Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 674 м, ширина 9 м. Має 41 держ. будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь маршала авіації, тричі Героя Рад. Союзу Покришкіна Олександра Івановича (6.3.1913, Новосибірськ – 13.11.1985, Москва). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1948), Військ. акад. Генштабу (1957). У ВВВ командував ескадрилью, авіаполком/дивізією. У 1968 – 1971 заст. головнокомандуюч. військами ППО СРСР. У 1972 – 1981 голова ЦК ДТСААФ СРСР. Обслуговує Рахманівський в/з.

Покрова Божої Матері, церква с. Лозуватка споруджувалася за ініціативою осадчика П. Проценка і старости М. Полторацького у 1788 – 1793. Споруда з дерева була закуплена у с. Пушкарівка і через Мерефу перевезена до берегів Інгульця, де її відведено 120 дес. землі біля балки Заветанної. Богослужіння проводилися у святкові і недільні дні. Відбувалися молебні пам'яті героїв Кримськ. війни (1854 – 1856), рос.-турецьк. війни

(1877 – 1878), рос.-японськ. війни (1904 – 1905), 1-ї світ. війни (1914 – 1918). Занепала з початком гром. війни. Ліквідована в 30-х. На місці споруди розташовується стадіон.

Покрова Пресвятої Богородиці, церква закладена у сел. Карнаватка в 1886 за ініціативою селянськ. громади Кр. Рогу. Освячена у 1988 на свято Покрова Пресвятої Богородиці священиками А.Лебедєвим і Д.Якубовичем. Являла величну споруду з білого каміння, складалася з двох куполів, один з яких нагадував вежу. Куполи фарбувалися у зелений колір. Церква прикрашалося іконами Кручініна і Богданова. Діяла до 1920. Існувала церковна школа і будинок учителя. Їх закрили у 1920. Отця Діодора звинуватили у контрреволюційн. діяльності і розстріляли в 1920. Вироби із золота переплавлені у 1921 і вивезені з Кр. Рогу ніби у фонд голодуючих Поволжя. У 1921 на базі церковної школи відкрит. притулок для дітей сиріт. Настоятель храму Сорокін розстрілян. у Катеринославі за опір у конфіскації церковних цінностей. У 1930 зняті дзвони з куполами на потреби будівництва з-ду "Криворіжсталь". За свідченням очевидців у храмі зберігалася Євангеліє Стефана Яворського (1686), яке криворізька церква одержала в подарунок від Києво-Печерськ. лаври. Слід унікального видання загубився після остаточного закриття церкви у 1959. Була знищена шляхом підриву в 1964. У середині 90-х на місці храму встановили пам'ятний хрест. У кінці 90-х почалося будівництво нової споруди. Освячена у 2001. Настоятель С. Зінченко.

Покровина, давня назва матерії, якою покривали домовину на Криворіжжі.

Покровська громадська змішана гімназія, існувала у с. Покровка з початку XX ст. до 1920. Навчалося до 100 учнів. Викладалися рос. мова, математика, Закон Божий, географія, історія.

Покровська трикласна школа, діяла 1910 – 1918 на території кол. с. Покровка на Шмаківськ. руднику. Мала 2 кімнати, працювало 2 учителя, навчалося до 100 дітей заможних селян, службовців рудника.

Покровське, колишнє село утворене в кінці XVIII ст., на місці козацького зимівника у гирлі балки Суслова на правому березі р. Саксагань. Поклади покрівельного сланцю (аспіду) були відомі ще з часів Київськ. Русі. Вони активно почалися видобуватися у р-ні П. за наказом князя Потьомкіна і використовувалися для покрівлі будинків у Миколаєві, Херсоні. Поштовх для промислов. видобутку дав О. М. Поль. Окремі вироби з аспіду демонструвалися на Моск. пром. виставці, використовувалися під час спорудження станцій Катеринівськ. залізниці. У 1886 було 51 двір, 308 жителів, у 1903 відповідно 79 і 568. Існувала початкова школа, а на місцевому кладовищі часовня-усипальня панів Галковських. У 1941 – 142 двори. Як село існувало до початку 50-х. Згодом увійшло у межу Кр. Рогу, тепер це територія РУ ім. Кірова.

Покровський Володимир Сергійович (25.3.1939 – 1977, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Херсон. муз. уч-ще **(**1960). У 1961 – 1966 керівник дух. оркестру Будинку піонерів Жовт. р-ну. З 1966 викладач муз. шк. № 2. Створив духовий, дитяч. симфоніч. оркестри муз. школи № 2, естрад. оркестр ПК ЦГЗК. Керував зведеним симфоніч. оркестром Жовт. р-ну. Виховав багато переможців конкурсів. Трагічно загинув.

Покровський Микола Михайлович (1903, Москва – 1991, там же). Засл. діяч науки і техніки Росії (1964). Проф. (1947). Д.Т.Н. (1946). Зак. Моск. гірнич. акад. (1927). У 1927 – 1931 інж., зав. гірнич. роботам ш. "Іван" в Донбасі. У 1931 – 1932 ст. інж. Ін-ту добрив. У 1932 – 1943 нач. проект. бюро, доцент кафедри шахтобудування Моск. гірнич. ін-ту. У 1943 – 1946 нач. бюро Генплану відбудови шахт Донбасу. У 1947 – 1983 зав. кафедрою гірнич. робіт, заст. директора, директор, зав. лабораторією Моск. гірнич. ін-ту. Створив наук. школу шахтного будівництва. Автор 77 наук. праць. Консультував будівництво шахт Кривбасу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Покровський, рудник заснован. у 1897 Акціонер. тов-вом залізних руд "Дубова Балка". У 1899 працювало 774 чол. Видобуток вівся кар'єрним способом кінними "барабанами".

Землі орендувалися у селян. Мав кінний барабан, що діяв у кар'єрі. Занепав з початком гром. війни.

Покутній Сергій Іванович (28.1.1955, Кіровоград. обл.). Проф. (1994). Д.Ф./М.Н. (1999). Зак. Криворізьк. педін-т (1978). У 1978 – 1995 викладач, доцент, проф. кафедри фізики Криворізьк. педін-ту. З 1995 викладає в Укр. мор. ун-ті у Миколаєві. Автор 60 наук. праць. Створив теорію локальних станів у неоднорідних середовищах. Уч. міжнарод. наук. конференції.

Полбін Іван Семенович (27.1.1905, Ульяновська обл. – 11.2.1945). Двічі Герой Рад. Союзу (23.11.1942, 6.4.1945). Ген.-майор авіації. (1942). Зак. Оренбурзьк. авіауч-ще. (1931). В арм. з 1929. Уч. боїв на Халхін-Голі. Уч. ВВВ з лип. 1941. Майстер пікіруючих ударів. Ком-р полку, дивізії. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р 2-го бомб. авіакорпусу. Його льотчики знищили міст через Дніпро, що з'єднував Кр. Ріг з Донбасом. Прикривав дії 228 СД і 1 гв. ПДД на Лозуватськ. плацдармі. Здійснив 158 б/вильотів. Загинув у небі над Бреслау. Навічно зарахован. у списки авіаполку. Ім'я носить рідне село, Оренбурзьк. авіауч-ще. Бронзовий бюст на батьківщині. Нагородж. орд. Леніна (2)., Червоного Прапора (2), Б. Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Полевод Петро Іванович (1924, Криворіжжя). Відом. будівельник. Освіта н/середня. Ветеран тр-ту "Криворіжжитлобуд". Стояв біля його витоків. Переможець змагань. Наставник. Відзначився на будівництві ДП-9. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Полєвой (Кампов) Борис Миколайович (17.3.1908, Москва – 12.7.1981, там же). Герой Соц. Праці (1974). Відом. рад. письменник. Уч. визволення Кр. Рогу. Писав про це репортажі. Кр. Ріг згадується у фронт. щоденнику. Автор кн. "Повесть о настоящем человеке".

Полегшений запобіжний поміст для поглиблення вертикальних стволів шахт, виготовлен. науковцями КГРІ у кінці 30-х під керівництвом О. М. Задорожнього. Призначен. для протидії динаміч. навантаженням у діючих вертикальних стволах під час їх заглиблення. Вперше застосован. на ш. "Північна-Вентиляційна" РУ ім. Леніна.

Полезахисні лісові насадження, штучні лісові насадження, створені для захисту с/госп. культур від засухи, суховіїв, для поліпшення водного режиму грунту; складова частина системи захисних лісових насаджень. Одночасно з захисними функціями П. л. н. прикрашають ландшафт, є місцем поселення корисних птахів і відпочинку людей.

Полезахисні лісосмуги, система насаджень на Криворіжжі виникла у кінці 40-х у вигляді вирощування лісосмуг на кордонах ланів. Звичайно 3-5 рядки з дуба, ясеня, білої акації, липи, клена ін. порід. Сприяють рівномірному розподілу снігу на полях, що підтримує врожайність. Захищають посіви від суховіїв.

"Полезные советы всегда", газета заснована у груд. 2000 ПП "МТК". Друкує корисні поради, інформації. Виходить щотижня тиражем 1,2 тис. екз.

Полено Іван Прокопович (26.11.1928, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ. У 1954 – 1961 майстер, нач. зміни, у 1961 – 1965 нач. аглофаб-ки, 1986 голов. інж., нач. аглоцеху ПівдГЗК. Серед перших почав процес промислової агломерації. Вміло використовував багатостадійне збагачення. Автор рацпропозицій. Виховав багато інж.-збагачувальників. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції.

Полено Павло Григорович (1.9.1937, Сумська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1970). З 1957 слюсар, машиніст екскаватора, нач. локомотив. служби, з 1983 голова профкому ПівдГЗК. Чл. Президії ЦК профспілки металургів і гірників. Делегат з'їздів профспілок СРСР, України.

Поленок Михайло Михайлович (28.9.1953, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1979). Працював у гірнич. промисловості. У 1994 – 1997 голов. інж., у 1997 – 2001 ген. директор сурикового з-ду.

Полещиков Павло Миколайович (19.10.1903, Комі – 27.10.1943, Криворіжжя). Військ. керівник. Зак. Військ.-інж. акад. ім. Куйбишева (1936). У 1918 – 1924 секретар райкомів комсомолу. У 1924 – 1927 секретар Комі обкому ВЛКСМ. В арм. з 1932. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. інж. військ. Під час боїв за Криворіжжя будував укріплення у смузі дій 37 А. Загинув у бою. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Полєжаєва Надія Миколаївна (28.4.1933, Донецька обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1956). У 1956 – 1975 лікар-офтальмолог медсанчастини РУ ім. Комінтерну. З 1975 лікар, зав. відділенням 4-ї дитячої міськлікарні. Одна з провідних офтальмологів Криворіжжя. Лікар вищої категорії, наставник.

Полєнова, вулиця житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 900 м, ширина 8 м. Має 45 приват. будинків, проживає 160 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. художника Полєнова Василя Дмитровича (1.6.1844, Петербург – 18.7.1927, Тульська обл.). Академік, передвижник. Твори "Московский дворик", "Заросший пруд", "Дворик", "Христос и грешница". Обслуговує 90 в/з.

Ползунова, вулиця житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула у кінці 40-60-х. Довж. 2,2 тис. м, ширина 8 м. Має 132 приват. будинки, проживає 467 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. винахідника Ползунова Івана Івановича (1728, Єкатеринбург – 27.5.1766, Барнаул). Розробив проект парового поршневого двигуна. Обслуговує 90 в/з.

Поливода Ігор Юрієвич (11.1.1963, Кр. Ріг). Банкір. Зак. Київ. ін-т народ. госп-ва (1989). У 1989 ст. економіст Ц.-Міськ. відділення Промбудбанку. У 1990 – 1993 керуючий Інгулецьк. відділенням "Промінвестбанку". Один з його організаторів. Брав участь у становленні банківськ. системи незалежної України. З верес. 1993 на керівній посаді в комерц. банку України.

Полив'янка, керамічний посуд, зсередини покритий поливою, у якому подавали страви на стіл, у давнину на Криворіжжі.

Полин (Artemisia), рід трав'янистих рослин або напівкущів родини айстрових. Однорічники та багаторічники з перистороздільними, рідше цілісними листками, звичайно більш-менш опушені. Суцвіття волотисте, кошики дрібні. На Криворіжжі 7 дикорослих видів, з них найчастіше часто зустрічаються 4. **П. австрійський** – білувато-повстиста рослина з численними неплідними пагонами, що відходять від кореневища, - звичайний бур'ян на випасах, по степових схилах, скрізь на відкритих витоптаних місцях. **П. гіркий** – сріблясто-сірий багаторічник з міцним здерев'янілим коренем – росте скрізь на забур'янених місцях, на суглинистих схилах відвалів. **П. звичайний** – рослина до 200 см заввишки, з темно-зеленими зверху і білоповстистими знизу листками, зустрічається всюди біля доріг, на луках, схилах балок, берегах річок. **П. сантонінський** розповсюджений на солонцях, солончаках та засолених луках. Усі зазначені види – лікарські рослини, їх препарати регулюють функціональну діяльність травного тракту та виявляють глистогінну дію. Як пряну рослину на присадибних ділянках культивують П. естрагон, тархун. Деякі види (П. Штеллера та ін.) – вирощують як декоративні ґрунтопокривні рослини.

"Поліграфіст", фабрика відкрита у 1964 і перебувала у підпорядкуванні целюлозно-паперовою промисловості. Спеціалізувалася на виготовленні виробів з місцевої сировини і відходів. Скл. з 4 дільниць. Виготовлялися шлакоблоки, картон, крейда, папір, тара, папки ін. Обсяг скл. до 500 т. паперових виробів щодня. У 1971 введен. основний 4-поверх. корпус на вул. Єдності у Ц.-Міськ. р-ні. Тоді почалося виготовлення зошитів на 48 арк., білизни, носових хусточок. З 1993 має сучас. назву. Випускає до 56 найменувань виробів. Обсяг виробництва скл. до 3,6 млн. грн. Робочі місця надаються і для інвалідів. Працює до 200 чол. Одне з найрентабельніших підприємств Кр. Рогу. Директори В. І. Войтюк, І. М. Кравченко, П. І. Касєєв.

Полідиміт (від грецьк. – двійник), мінерал класу сульфідів. Рідкісний. Колір чорно-сірий, білий. Блиск металевий. У Кривбасі зустрічається у вигляді поодиноких зерен в р-ні РУ "Першотравневе." У 1971 описали Ю. Г. Гершойг, В. М. Куделін.

Полікарпічні рослини, багаторічні квіткові рослини, які цвітуть і плодоносять багато разів у своєму житті - дуб, яблуня, береза, груша, слива та ін.

Полікашин Іван Романович (5.1.1920, Алтай). Почес. громадянин с. Келеберда (1998). Зак. Томське арт. уч-ще (1941). Уч. ВВВ з червня 1942. Актив. уч. боїв за півн. Кр. Рогу у посаді нач. розвідки 273 гв. СП 89 гв. СД. Відзначився у боях за "Могилу Бабу", Терни. Оперативно вказував розташування ворож. вогневих точок. Війну закінчив у Берліні. Працював інж. в ін-ті "Механобрчормет". Один із засновників ветеран. руху у Кр. Розі. Ініціатор походів по місцях бойової слави. Нагородж. орд. Б. Хмельницького 3 ст.(Україна), Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст., Червоної Зірки, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради Україні, знак."За заслуги перед містом."

Поліксен (від грецьк. – чужий), мінерал, самородкова платина. Колір сірувато-сталевий. У Кривбасі виявлен. в піроксеніті і тальк-серпентиновій породі у вигляді дрібних зерен. Вивчали Ю. Г. Гершойг, В. М. Куделін.

Полісниченко Олександра Еммануїлівна (24.4.1927, Дніпропетровськ). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1955). У 1955 – 1962 лікар у м. Рубцовськ Алтай. кр. У 1962 – 1985 заст. голов. лікаря, у 1985 – 1998 лікар 1-ї міськ. інфекційної лікарні. Один з кращих інфекціоністів України. Автор наук. розробок. Відмінник охорони здоров'я. Лікар вищої категорії. Нагородж. орд. Леніна**.**

Поліпор мінливий, трутовик мінливий (Polyporusn badius (Pers. ex S.T.Gray) Schw), гриб. Шапки м'ясисто-шкірясті, пізніше майже корково-дерев'янисті, поодинокі або групами, здебільшого 3-10 см у діам., до 1 см завтовшки і більше, плоскі, нирковидні до віялоподібних, рідше лійковидні, світло-вохряні до жовто-бурих, злегка радіальносмугасті, з часом без смуг, з більш-менш гоструватоим, рівним або лопатевим краєм. Ніжка ексцентрична, зрідка центральна, гладенька, 0,5-4 см завдовжки, вгорі одного кольору з гіменофором, донизу – чорно-бура або чорна. Тканина білувата, потім кремово-вохряна. Трубочки 1-3 мм спускаються на ніжку (по один бік). Пори округлі або частково неправильні, 4-6 х 1 мм. Базидії 12-25 х 5-7 мкм. Спори безбарвні, еліпсовидно-циліндричні до майже веретеновидних, 7-9 х 3-3,5 мкм. Росте на пеньках і стовбурах листяних дерев, у лісах, старих парках, садах.

Поліпор лускатий, трутовик лускатий (Polyporusn squamosus (Huds) Fr), їстівний гриб. Шапки округлі, нирковидні або увігнуто-віялоподібні, 5-50 см в діам., 1-6 см завтовшки, з прямою або зігнутою, товстою бічною або ексцентричною, донизу чорно-бархатистою ніжкою, зовні жовтуваті, з коричневими або темно-бурими, концентрично розташованими лусочками; з тонким, злегка хвилястим, іноді підгорнутим краєм. Тканина спочатку більш-менш м'ясиста, м'яка, потім жорстком'ясиста, в сухому стані губчасто-коркова, крихка; біла або світло-деревинного кольору, в ніжці більш-менш волокниста. Трубочки спускаються на ніжку; спочатку невиразні, пізніше видовжені до 5-10 мм; білі або світло-ізабелові, при висиханні буріють або стають коричневі, часто із зубчастим або розірваним краєм. Пори кутасті до неправильних, до 2-3 мм і до 1-2 мм завширшки. Гіфи безбарвні, звивисті, слабо розгалужені, з нечисленними перегородками, товстостінні, рідше тонкостінні; в трубочках – 1,5-4,5 мкм завтовшки, в тканині – 4-8-(9) мкм. Базидії 40-50 х 7-8 мкм. Спори безбарвні, видовжено-еліпсовидні, 10-14-(16) х 4-5-(6) мкм. Росте на живих на відмерлих гілках, стовбурах плодових та лісових дерев, на пеньках. Небезпечний руйнівник деревини. спричиняє інтенсивну білу центральну гниль, деревина розпадається на волокна і пластини. Зареєстровано на видах ясена, тополі, клена, верби, шовковиці.

Поліпор скриньковидний (Polyporusn arcularius (Batsch) Fr.), гриб. Шапки м'які, шкірясті, при висиханні твердішають 2-6-(8) см у діам., 1,5 мм завтовшки, спочатку опукло-розпростерті, потім лійкоподібні, спочатку до краю з коричневими лусочками або

щетинисто-волосисті, потім голі, трохи шорсті; сухі – з концентричними зморшками, жовто-коричневі, з гострим, щетинисто-війчастим, при висиханні трохи підгорнутим краєм. Тканина біла, шкіряста, 1-3 мм завтовшки. Ніжка центральна, циліндрична, 1 см завдовжки, 2-6 мм завтовшки, дрібнолуската, сіро-коричнева, при основі густоповстиста. Трубочки білі, пізніше жовтуваті або буруваті, 1-2 мм, трохи спускаються на ніжці, спочатку цілокаї, потім дрібнозубчасті. Пори комірчасті, видовжено-ромбічні, 0,6-2-(2,5) х 0,5-1 мм, тонкостінні. Базидії 15-30 х 4,5-6 мкм. Спори безбарвні, видовжено-еліпсовидні до майже веретеновидних, 6,5-9 х 2,5-3,5 мкм. Росте у дубових та змішаних з ним насадженнях польових лісосмуг. На пеньках, повалених стовбурах і гілках листяних дерев. Спричиняє білу гниль з чорними лініями.

Поліпор смоляноніжковий, форми карпатська (Polyporusn picipes f.carpaticus Rill. in Reih), гриб. Шапки м'ясисто-шкірясті, пружні, пізніше твердішають, переважно поодинокі іноді розміщенні черепичастими групами; лійкоподібні або однобічно черепашковидні, , 4-12 см у діам., голі, гладенькі, часто майже блискучі, каштанові, коричнево- або червоно-бурі, у центрі темніші, з гострим, звичайно хвилястим, часто лопатевим краєм. Тканина біла або трохи забарвлена, спочатку шорстко-м'ясиста, потім корково-дерев'яниста, дуже тверда і ламка. Ніжка щільна, центральна, ексцентрична або бічна, найчастіше до 2-3 см завдовжки, 0,5-1,5 завтовшки, біля основи темно-бура або майже чорна, спочатку злегка бархатиста, вгорі крапчаста, з віком гола. Трубочки 1-4 мкм, спускаються по ніжці, спочатку білі, потім блідо-вохряні. Пори округлі, дуже дрібні, 5-7 х 1 мм, тонкі, з часом торочкувато-надрізані; кремові або жовтувато-вохряні до бурувато-жовтих. Базидії тонкостінні, булавовидні, 10-15 х 5-7 мкм. Спори безбарвні, видовжено-еліпсовидні, майже циліндричні, часто трохи веретеновидні, 6-8 х 3-4 мкм. Росте на живих та відмерлих стовбурах, на пеньках верби, тополі, бука, та ін. листяних, дуже рідко хвойних дерев, у дубових та змішаних з ним насадженнях.

Поліська, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена в 30-х. Сформувалася і набула розвитку в 50-60-х. Довж. 1,3 тис. м, ширина 9 м. Має 121 приват. будинок, проживає 430 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Полісся, мальовнич. регіону України. Обслуговує 17 в/з.

“Політ”, садівницьке товариство спецавто“БєлАЗ” закладене у 80-х в Довг. р-ні. Пл. 2,5 га. Має 35 ділянок.

“Політвідділ”, колгосп утворен. у 1938 у с. Недайвода шляхом роздрібнення кол-пу “Червоний партизан”. Об'єднав жителів центр. частини села. Мав 650 га землі, стайню на 50 коней, ферму на 180 голів корів, свиноферму, кузню, сад. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Зруйнован. у роки війни. Відбудован. на кінець 40-х. Ліквідован. у 1950 шляхом об'єднанням з кол-пом ім. Маленкова на правах бригади.

“Політв'язень і репресований”, газета Криворізьк. міжрегіонального товариства політв'язнів і репресованих заснована у трав. 1995. Виходить раз на місяць.

Політехнічна, вулиця житломасиву Карачуни Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50, 70-х. Довж. 1,1 тис. м, ширина 9 м. Має 75 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 25 в/з.

Політичне бюро, територіальний орган ЧК створен. У Кр. Розі у лют. 1919 для боротьби з контрреволюцією і захисту населення від бандитизму. Вело боротьбу із збройними формуваннями Аністрата, Федорчина, Шаповала, Чорного Ворона. Діяв окрем. кавалерійськ. батальйон. У серп. 1920 реорганізован. у повітову ЧК.

Політичних в'язнів і репресованих Криворізьке міжнародне товариство, створене у червні 1994. Об'єднує 500 чол., які піддавалися переслідуванням у 30-80-х. Голова М. М. Орищук.

Політичної економії кафедра, створена у 1984 в Криворізьк. економіч. ін-ті у скл. фінансово-економіч. фак-ту. Готує спеціалістів з економіч. теорії.

Політичної історії, філософії та політології кафедра, бере початок від кафедри марксизму-ленінізму створеної у 1977 Криворізьк. економіч. ін-ті у скл. обліково-економіч. фак-ту. З 1991 має сучас. назву.

Поліцейська школа, діяла у Кр. Розі з весни 1942, яка готувала карателів, охоронців тих, хто підтримував окупаційний режим. До програми входили несення каральної служби, агітація за рейх, стрільба, агентурна розвідка ін. Начальник поліцмейстер Ф. Вартунк.

Поліцейський каральний батальйон № 113, сформован. У Кр. Розі навесні 1942 за ініціативою окупаційних властей. До скл. входили кол. військовополонені, добровольці серед криворіжців. Розташовувався на територій СШ № 13 (Чорногорка). З лист. 1942 брав участь у каральних акціях проти партизан Білорусії. У лист. 1950 більшість карателів засуджені і відбували покарання. У викритті зрадників багато зробили криворізькі чекісти.

Поліцмейстера управління, існувало у Кр. Розі з кінця XIX ст. до початку берез. 1917. Штат від 70 до 700 чол. Силами городових забезпечували охорону громадськ. порядку, вели боротьбу з учасниками рев. руху, організаторами страйків, маївок ін.

Поліщук Анатолій Костянтинович (1.3.1928, Миколаїв. обл.). Проф. (1973). Д.Т.Н. (1972). Зак. КГРІ (1958). У 1949 – 1953 механік шахти Тульськ. ШУ. У 1958 – 1961 гірнич. майстер, нач. відвалів, дільниці НКГЗК. У 1961 – 1978 ст. викладач, доцент, перший зав. кафедрою відкритої розробки руд. покладів корис. копалин КГРІ. Автор наук. праць з проблем відкритої розробки, основ проектування кар'єрів, технології виробництва. У 1966 – 1968 викладав в ун-ті Гвінеї. Згодом викладав в Черкас. філії Київ. інж.-буд. ін-ту.

Поліщук Валентина Іванівна (3.7.1945, Липецька обл.). Керівник зв'язку. Зак. Одеськ. ін-т зв'язку (1975). У 1962 – 1968 монтажник зв'язку в Луганськ. обл. У 1968 – 1972 монтер, у 1972 – 1975 секретар ком-ту ЛКСМУ, у 1975 – 1982 голова профкому, секретар парткому міськ. виробничо – техніч. вузла зв'язку. У 1984 – 1991 зав. відділом, секретар Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1991 – 1995 інж., голова профкому, з груд. 1995 заст. нач. міськ. центру електрозв'язку. Брала участь у плануванні мережі телефон. зв'язку. Керує введенням нових АТС. Чл. ЦК профспілки працівників зв'язку.

Поліщук Василь Павлович (25.5.1918, Новосибір. обл. – 19.7.1979). Член СПУ. Зак. Харків. ін-т журналістики (1940). Уч. ВВВ з 1941 у скл. 1018 артполку, 30 мінбр. З 1946 на журналіст. роботі. У 1974 написав книгу про будівельників з-ду "Криворіжсталь" "Гвардійці дев'ятої". Книги "Дзвенять струмочки" (1958), "Скарби Чорного могару" (1963), "Казки Карпатського лісу" (1968), "Земля живе людиною" (1975) ін. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки (2).

Поліщук Володимир Степанович (1941, Кіровоград. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1965). З 1976 працював нач. дільниці тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Дружби народів.

Поліщук Георгій Костянтинович (29.11.1934, Кр. Ріг). Проф. (1967). Зак. КГРІ (1965). У 1953 підземний колектор ш. ім. Ворошилова РУ ім. Дзержинського. У 1956 – 1960 лаборант НДГРІ. У 1960 – 1966 нач. зміни НКГЗК. У 1966 – 1999 аспірант, ст. викладач, доцент, проф. кафедри управління виробничими процесами КГРІ / КТУ. Автор 100 наук. праць. Відмінник освіти. Канд. тех. наук.

Поліщук Опанас Дмитрович (1911 - ?). Гірнич. керівник. Освіта вища. У гірнич. промисловості з початку 30-х. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У 1945 – 1951 голов. інж. РУ ім. Дзержинського. Один з керівників відбудови шахт Кривбасу. Держ. прем. СРСР (1946) за високоефективне впровадження прогресивних технологій видобутку руди. Згодом працював у Держплані СРСР. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Поліщук Сергій Георгійович (24.8.1964, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1986), Ун-т у Нью-Йорку (1998). Один із засновників підприємництва у Кр. Розі. Канд. економіч. наук (1997). Доктор філософії у галузі ділового адміністрування. З 1998 ген. директор ВАТ "Футбольний клуб "Кривбас". Номінант всеукр. конкурсу "Людина футболу-98", кращий президент футбол. клубу Дніпропетров. обл. (1998). Володар "Кришталевого м'яча" ПФЛ

України. Двічі приводив ФК “Кривбас” до бронз. медалей у чемпіонаті України (1999, 2000). Золота медаль МКА “За ефективне управління” (1999).

Поліщук Юрій Володимирович (7.8.1961, Дніпропетров. обл. – 10.9.1986, Кр. Ріг). Військ. моряк. Зак. Севастопольськ. школу мічманів (1984). Дитинство провів у Кр. Розі. У 1979 – 1980 працював мотористом на Кілійськ. судорем. з-ді. На флоті з 1980. Старшина команди водолазів ЧФ. Виявив мужність і героїзм під час рятувальних робіт на теплоході “Адмірал Нахімов.” Загинув під водою. Ім'я носять трудові колективи у Кр. Розі, Севастополі, мемор. дошка у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Поліщука В. Т. підпільна група, діяла у Кр. Розі під час окупації 1941 – 1944. Офіційно не визнана. Підпільники розповсюджували листівки, закликали криворіжців до непокори.

Поліщука Ю. В. меморіальна дошка, встановлена у жовт. 1987 на будинку № 1 по вул. Тинка у Сакс. р-ні. Напис на граніті свідчить, герой-водолаз жив у цьому будинку.

Полканов Олександр Олексійович (25.5.1888, Кострома – 10.1.1963, Ленінград). Акад. АН СРСР (1943). Зак. Петербурзьк. ун-т (1911). Видат. геолог. У 1912 – 1913 працював в експедиціях геолога Є. С. Федорова. У 1917 – 1939 в Геологіч. ін-ті. У 1939 – 1945 директор Ін-ту земної кори. У 1950 – 1963 директор Лабораторії геології докембрія АН СРСР. У наук. працях використовував результати досліджень криворізьк. геологів, консультував їх діяльність. Ленінська премія (1962). Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”

Полковницький шлях (битий шлях), у дореволюційні часи проходив від Єлизаветграда через села Гурійку, Лозуватку на рудник Ростковський і виходив на правому березі р. Саксагань на Микитинськ. шлях. Довж. більше 100 км.

Половина Ісідор (?-?). У кінці XIX – поч. XX ст. селянин с. Жовте. Зачинатель виновиробництва на Криворіжжі. Проводив досліди над використанням фруктів з селянськ. госп-в у винокурні.

Половинщина, соціальний термін, який у дореволюційні часи означав відносини між землевласниками і селянами-орендарями у селах Криворіжжя. З вирощеного врожаю селянин віддавав 2 снопи поміщику, а 1 забирав собі. Тільки у с. Лозуватка орендувалося 20 тис. дес. землі.

Половінкін Валерій Олександрович (1.8.1944, Донецька обл.). Еколог. Зак. Комунарськ. гірничо-металург. ін-т (1970). З 1970 сталевар, ст. майстер, ст. інж. ком-ту “Криворіжсталь”, інспектор Держгіртехнагляду. Брав участь у пуску стана 250-3, блюмінга 1150-3. Один із засновників центру здоров'я “Живе джерело”, прихильник здорового способу життя П.К.Іванова.

Половінкіна Юлія Іринархівна (3.7.1895, Петербург – 4.10.1974, Ленінград). Проф. (1938). Д.Г/М.Н. (1940). Зак. Петроград. педін-т (1918). З 1918 геолог, зав. відділом петрографії Геологіч. комітету АН СРСР. У 20-50-х вивчала петрографію і рудоутворення Кривбасу, довела схожість процесів рудоутворення у півн. і півд. р-нах Кривбасу. Створила власну школу геологів. Нагородж. орд. Леніна.

Половці (кумани)**,** кочовий тюрськомовний народ з півн.-захід. Казахстану з'явився у степах Причорномор'я у середині XI ст. Витіснили печенігів. З 1055 систематично нападали на Київ. Русь. Значних перемог над ними досяг князь Володимир Мономах. Розбиті військом Батия. На Криворіжжі представлені 6 похованнями. Серед знахідок у 1987 багате поховання воїна-половця з елементами зброї кочівників.

Пологовий будинок № 1, бере початок від пологового відділення земськ. лікарні, яке існувало з 1916. У 1936 пологове відділення знаходилося на вул. Калиниченка у Ц.-Міськ. р-ні. В 1944 пологове відділення відкрите у кол. мед. уч-щі по вул. Жовтневій. Тут пологи приймалися тільки вдень, які проходили без ускладнень. Патологічні і нічні пологи приймали в 1-й міськлікарні. У 1944 допомогу гінекологіч. хворим Ц.-Міськ. р-ну надавали в хірургіч. відділені 3-ї міськлікарні. Поступово формувався пологовий будинок на вул. Калиниченка. У 1951 гінекологіч. відділення переходить на цю адресу. У 1967 відкривається новий пологовий будинок на пл. Визволення на 120 ліжок. У 1970 з 5 жіноч.

консультацій створена базова з міськ. спеціалізованими кабінетами. У 1972 будинок став клінічною базою фак-ту удосконалення лікарів. Тут практикувались лікарі з різних областей України. Очолював професор М. Б. Разуменко. У 1975 відкрит. республіканськ. медико-генетич. центр з цито-генетич., імуноферментного, біохімгенетики лабораторіями. У 1982 побудован. корпус на 180 ліжок. З 1993 діє спеціалізован. регіональний центр пренатальної діагностики, медицини плоду і генетики репродуктивної функції людини. Утворилося акушерсько-гінекологіч. об'єднання, де працює 65 лікарів, з них 3 канд. мед. наук. У 1995 відкрите гінекологіч. відділення допомоги дівчатам від народження до 18 р. Нагородж. золот. і бронз. медалями ВДНГ. Головні лікарі І. М. Кіржнер, І. О. Берлін, С. О. Олендер, Ц. М. Дворкіна, П. М. Веропотвелян.

Положай Микола Іванович (1936, Полтав. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1959 працював прохідником ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Полоз жовтобрюхий (Coluber jugularis), представник родини вужових ряду лускатих плазунів. Поширений від Греції, Албанії, Угорщини, Югославії до пониззя Уралу і Півн.-Схід. Ірану. В Україні спорадично зустрічається у степовій зоні та Криму. На Криворіжжі мешкає в степових балках, кам'янистих берегах річок, лісах, садах. З'являється у квіт. Як схованки використовує нори гризунів, купи каміння, прикореневу рослинність, дупла. Відкладає 6-18 яєць в червні-лип. Молодь з'являється з 1-ї половини верес. Живиться ящірками, вужами, гризунами, птахами. Належить до найагресивніших змій, але неотруйний. Біологія слабовивчена. Вид занесено до Червоної книги України.

Полоз чотирисмуговий (Elaphe quatuorlineata)**,** представник родини вужових ряду лускатих плазунів.Поширений в Півд. Європі, Перед. та Серед. Азії. Населяє Крим і степову зону України. На Криворіжжі мешкає по степових балках, кам'янистих, лісах. З'являється у квітні. У червні самка відкладає 6-16 яєць. Молодь виходить у верес.-жовт. Добре лазить по деревах. Живиться гризунами (пацюки, ховрахи), птахами (до голуба) та їх яйцями. Для схованок використовує нори гризунів, купи каміння, дупла. Неотруйний. Біологія слабовивчена. Вид занесено до Червоної книги України.

Полозов Валентин Іванович (17.9.1927, Кр. Ріг). Майстер спорту (1956). Освіта середня. Уч. ВВВ. Чемпіон Вірменії і Закавказзя з бігу з бар'єрами (1949 – 1950). З 1951 тренер ДСТ "Спартак" з легкої атлетики. Перший у Кр. Розі майстер спорту. Чемпіон України з бар'єрного бігу (1952). У 1956 встановив рекорд Кр. Рогу у бар'єрному бігу (110 м за 14,1 сек.), який тримався 45 років. 7-кратний чемпіон ДСТ "Спартак". Чемпіон і призер України (50-ті). У 1963 – 1987 голова міськ. ради ДСТ "Спартак". Виховав 2 майстри спорту. Очолює раду ветеранів ДСТ "Україна".

Полозянка, хутір-зимівник, заснован. на початку XVIII ст. на крутих пагорбах р. Інгулець. Знаходився на чумацьк. шляху. Назва пішла від виду гадюк-полозів, які водилися у чагарниках. Поступово злився з хутором Попільна. Жителі займалися землеробством, рибальством, полюванням. На 1774 перейменован. на Надєждівку.

Полонський Борис Олександрович (2.11.1924, Київ). Пром. керівник. Зак. Київ. автошлях. ін-т (1951). Уч. ВВВ. Працював на Дзерж. рудорем. з-ді. У 1964 – 1972 голов. інж., у 1973 – 1979 заст. директора КЦРЗ. Керував пуском з-ду, впровадженням нових технологій. Забезпечив випуск нових запчастин для гірнич. промисловості. Готував технічні обґрунтування для будівництва 2-ї черги Дзерж. рудорем. з-ду. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Полонський Михайло Іванович (20.10.1929, Дніпропетров. обл. – червень 1998, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1962). З 1945 скреперист, маркшейдер, голова профспілки ш. "Північна", у 1963 – 1974 голова профкому РУ ім. Кірова. Працював у роки, коли РУ втричі збільшило видобуток руди, завоювало перехідний прапор Радміну СРСР (1967). Чл. ЦК профспілки. Делегат з'їздів профспілок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

"Полоса", давньоруська шабля використовувалася у бойових діях жителями стародавнього Криворіжжя.

Полотно, груба домоткана тканина з конопляного пасма, у давнину використовувалося для виготовлення одягу. Сучас. художники – для малювання.

Полтавець Сергій Степанович (1882 (?), Дніпропетров. обл. – 1908, Полтава). Уч. рев. подій. Навчався у Київ. ун-ті. У 1904 організовував партійні гуртки на Криворіжжі. У 1906 засуджен. до заслання. Помер у Полтав. в'язниці.

Полтавка Криворізька, залізнична станція відкрита у 1964 на дільниці Долинська-Кр. Ріг-Головний Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці. Виконує функції роз'їзду, служить для збільшення пропускної спроможності колії. Назву отримала від кол. с. Полтавка Широківськ. р-ну.

Полтавська, вулиця мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувався в 50-60-х. Довж. 159 м. Пл. 744 кв. м. Має 18 приват. будинків. Названа на честь м. Полтава. Обслуговує 7 в/з.

Полтавська, вулиця селища Зелене м. Інгулець. Забудова почалася у 30-х. Має 12 будинків, де проживає 37 жителів. Названа на честь м. Полтава. Перші жителі робітники рад-пу "Полтавка". Довж. 250 м. Обслуговує 502 в/з.

Полтавський Володимир Іванович (17.3.1941, Запорізька обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Моск. с/госп. акад. (1969). У 1969 – 1975 голов. агроном Славяносербськ. тр-ту рад-пів Луганськ. обл. З 1977 директор рад-пу "Криворізький тепличний комбінат". Керував його введенням. Умілий керівник. Домігся високих показників. Актив. організатор нарад з рослинництва.

Полтариков Іван Маркович (1921, Кр. Ріг – 6.9.1943, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. Під час окупації Кр. Рогу перебував у скл. підпільної групи. Брав участь у диверсіях на шахтах, збирав зброю. Загинув в гестапо після жорстоких катувань.

Полтиник, монета вартістю 50 коп. Вперше відчеканений у 1654 з міді. У 1699 – 1915 виготовлявся із срібла. У 1756, 1777 – 1778 у золотій номінації. У СРСР П. чеканився у 1921 – 1927 із срібла, з 1961 із сплаву. В Україні П. виготовляється з 1992 із мідно-нікелевого сплаву. У 20-30-х XX ст. на Криворіжжі були в обігу свої П.

Полторак Петро Якимович (1911, Кр. Ріг - 1942/1943). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на шахтах Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У 1940 брав участь у стахановськ. зльоті Кривбасу. Під час окупації брав участь у підпільній боротьбі. Загинув в гестапо після жорстоких тортур.

Полторацький Іван Іванович (7.2.1923, Кіровоград. обл. – 14.11.1985, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ. У 1948 – 1978 машиніст котлів ТЕЦ з-ду "Криворіжсталь". Наставник. Кращий за професією. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Полубочко Іван Сидорович (1942, Гродненська обл.). Засл. шахтар України (1975). Освіта середня. У 1966 – 1998 машиніст бур. верстата, електрослюсар кар'єру № 1 ЦГЗК. Новатор виробництва. Автор всесоюз. рекордів з буріння глибоких свердловин. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2).

Полубоярцев Володимир Кирилович (24.4.1950, Новосибірськ). Засл. артист України (1994). Зак. Новосибірськ. театр. уч-ще. (1976). У 1972 – 1987 артист балету, соліст-вокаліст Новосибірськ., Красноярськ., Оренбурзьк., Краснодарськ. театрів. З 1987 провідний актор криворізьк. театру ім. Шевченка. Зіграв більше 100 ролей музкомедійних, драматич., народ. жанрів. Серед них Фальк "Летюча миша", Майор "Дами і гусари", король Клавдій "Гамлет", слідчий "Чистка", Возний "Наталка Полтавка", Черевик "Сорочинський ярмарок", Раду "У неділю рано зілля копала". Веде актив. концертну діяльність.

Полукіпок, невеликий стіг сіна або соломи у давнину на Криворіжжі.

Полумисок, неглибока керамічна миска у давнину на Криворіжжі.

"Полум'я дружби", медаль встановлена в НДР у жовт. 1974 на честь дружби нім. шахтарів і криворізьк. гірників. Вручалася передовикам виробництва, громадськ. діячам за спільним рішенням міськкому КПУ Кр. Рогу і райкомітетом СЄПН Мансфельдськ.

металург. ком-ту ім. В. Піка. Серед нагороджених Герой Соц. Праці О. С. Висоцький, засл. шахтар України А. Г. Третяк, журналіст Д. І. Кан, космонавти Г. Т. Береговий, О. А. Леонов ін. Припинила існування у 1989 у зв'язку з ліквідацією НДР.

“Полум'я дружби”, меморіал. обеліск відкрит. у жовт. 1974 в центрі робітнич. кварталу м. Хедштедта (НДР). Символізував пролетарську дружбу між шахтарями Німеччини і гірниками Кр. Рогу. В церемонії відкриття взяв участь заст. керуючого РУ ім. Дзержинського М. Філіппов.

Полуниця, багаторічна трав'яниста рослина родини рожевих. Вис. стебла до 20 см. Листки трійчасті, світло-зелені, опушені. Квітки білі. Плід соковитий, має ягоди червоного кольору. Вживають свіжою. Варять варення.

Полуновський Валерій Ісакович (24.10.1961, Полтав. обл.). Чл. СХ Росії (1990). Дитинство і юність провів у Кр. Розі. Зак. Криворізьк. худ. школу, Ленінград. ін-т театру, музики і кінематографії (1988). Займався парашут. спортом. У 1988 – 1989 голов. художник Красноярськ. театру, у 1989 – 1991 голов. художник Новгородськ. театру драми. З 1992 ст. викладач, доцент Петербурзьк. акад. театр. мистецтва. Поставив 30 спектаклів в театрах Санкт-Петербурга, Кр. Рогу, Рязані ін. Уч. виставок з 1988 у Петербурзі, Москві. Персональні виставки у Петербурзі (1995 – 2000). Роботи у приват. колекціях Росії, Норвегії, Швеції ін.

Полуновський Едуард Ісакович (6.11.1972, Кр. Ріг). Фізик-теоретик. Зак. Харків. ун-т (1996). Канд. фіз.-мат. наук (1999). Наук. співробітник Ін-ту фізики плазми (Мюнхен, Німеччина). Вивчає проблеми фізики плазми. Автор наук. праць. Друкується у престиж. зарубіж. журналах.

Полупанов Андрій Васильович (1888 – 1956, Київ). Уч. рев. подій. Освіта середня. Уч. 1-ї світ. війни у скл. ЧФ, матрос. У січ. 1918 ком-р загону моряків, комендант Києва, ком-р бронепоїзда. У 1919 ком-р загону важких бронепоїздів, комісар Волзько-Касп. військ. флотилії. У трав.-серп. 1919 на чолі бронепоїзда “Свобода или смерть” діяв на території Криворіжжя у боях з Григор'євим і Денікіним. Згодом працював директором з-ду у Києві. Залишив спогади про гром. війну. Нагородж. орд. Червоного Прапора РРСФР.

Півполтина, старовинна срібна монета, що дорівнювала 25 коп. Чеканилася з 1701 до початку XX ст. З 1992 відновила ходіння у новій фінанс. системі України. Чеканиться з мідно-нікелевого сплаву.

Полухін Сергій Єгорович (4.10.1933, Орлов. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1968). З 1957 будував НКГЗК у скл. тр-ту “Криворіжаглобуд”. У 1959 – 1985 слюсар, машиніст млинів аглофабрики НКГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уміло впроваджував нову техніку. Брав участь у громадському житті. Нагородж. орд. Леніна, знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Полушка, дрібна розмінна російська монета, чеканилася з XV ст. Дорівнювала ½ моск. і ¼ новгород. дєньги. У 1700 – 1916 найменший номінал рос. монетної системи з міді. Широко використовувалася на Криворіжжі.

Полушко Федір Іванович (27.12.1907, Білорусія – лют. 1992, Кр. Ріг). Військ. діяч. Зак. Борисоглєбську авіашколу (1929). В арм. з 1927. Служив в авіачастинах. Серед перших опанував швидкісний бомбардувальник СБ. У трав.-лист. 1937 перебував в республіканськ. Іспанії під ім'ям Павло Теодоро у скл. льотчиків-добровольців. Здійснив більше 60 б/вильотів, вивіз групу радників з оточеного заколотниками м. Сантандер. Застрічався з Д. Ібаррурі. Уч. ВВВ з червня 1941. У 1943 сформував 305 ШАД. Визволяв Кр. Ріг. Полковник. Командував авіаз'єднанням у Кр. Розі. Очолював раду ветеранів Ц.-Міськ. р-ну. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (5), Вітчизняної війни 1 ст. (3), Червоної Зірки.

Полховський Павло Іванович (24.5.1940, Брест. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта н/середня. З 1963 машиніст крана цеху підготовки составів управління залізнич. тран-ту ком-ту “Криворіжсталь”. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Поль Олександр Миколайович (1.9.1832, Дніпропетров. обл. – 7.8.1890, Дніпропетровськ). Видат. діяч. XIX ст. Зак. Дерптський (Тартуський) ін-т (1854). Канд. дипломат. наук (1854). Нащадок укр. наказного гетьмана П. Полуботка. З родини відставного підпоручика. По закінченню Полтавськ. гімназії отримав золоту медаль. У сім'ї виховувався на прикладах подвигів запоріжців, у любові до рідної землі, її історії. З дитинства захоплювався вивченням рідного краю. Після навчання в ун-ті повернувся в Україну і почав мандрувати козацьк. шляхами, одночасно вів розкопки. Брав актив. участь у розгляді проекту селянськ. реформи і за деякими відомостями у 1860 представляв депутацію від дворян Катеринослав. губ. у Петербурзі, де висловив категоричну думку щодо необхідності скасування кріпацтва у Рос. імперії. У 1866 провів дослідження Дубової Балки на правому березі р. Саксагань, де виявив й обстежив до 30 печер, винайшов пам'ятки кам'яного віку. Тоді ж відкрив запаси заліз. руди. Почав ретельно вивчати наук. праці попередніх дослідників Криворіжжя В. Зуєва, М. Барботи де Марні, Й. Гюльденштедта, П. Палласа, П. Кульшина ін. У 1872 на власний кошт придбав у пана Шмакова 500 дес. землі, які вважалися непридатними до землекористування і включали Малу і Велику Дубові Балки. Поблизу Малої спорудив будинок. У 1872 сюди був запрошен. гірнич. інж. із Саксонії Л. Штріппельман. Той ретельно дослідив місцевість і відправив зразки до Фрейбурзьк. гірнич. акад. Проф. Фрітше довів, що вміст заліза в зразках дорівнює 62,5-69,2 %. У 1873 на кошти і передмовою О. М. Поля Л. Штріппельман видав книгу "Південноруське родовище магнітних залізних руд і залізного блиску в Катеринославській і Херсонській губерніях". Видана у Петербурзі і Лейпцігу. За ініціативою Поля книга потрапила до Морського відомства, Міністерства державного майна, Імператорськ. дослідницьк. техніч. товариства. На початку 1874 Поль зустрічав у Кр. Розі посланця ЧФ лейтенанта Г. Федосьєва, який дослідив півд. родовища заліз. руди. Влітку прибув кап.-лейтенант Л. Семечкін і разом з ініціатором видобутку обстежив всю території рудоносного краю. Перший офіцер про результати доповів в Петербург Російськ. тех. товариству, а другий виступив із ґрунтовною статтею у ж. "Морской сборник" (1874). На той час перу Поля належать наук. праці "Мишурин Ріг", "Археологічні пошуки в Катеринославській губернії", автор стає чл. кількох наук. товариств. На квіт. 1875 Поль мав 18,6 тис. дес. орендован. землі. Мав намір утворити гірничозаводську компанію, але належної підтримки з боку уряду не отримав. На той час витратив 150 тис. крб. власних коштів. У 1878 – 1879 у Кривбасі працював гірнич. інж. С. Конткевич. Він і запропонував звернутися до франц. підприємців з пропозицією спільного видобутку криворізьк. руд. Підпис Поля з'явився на спільному документі про заснування Акціонер. тов-ва Криворізьк. руд, йому належало чверть акцій. За це Париж отримав орендовані Полем землі. У 1881 мрія стала реальністю, у Кр. Розі відкрит. 1-й залізоруд. рудник. Одночас. продовжує збирати пам'ятки історії, товаришує з молодим дослідником козацтва Д. І. Яворницьким. Відзначається як меценат, мировий суддя. Чл. Катеринослав. губ. ради уч-ща, попечитель реального уч-ща і жіноч. гімназії. Почес. громадянин Катеринослава. Славився особистою щедрістю і добротою. Своєю діяльністю сприяв розквіту Кривбасу і Катеринослава. Ініціатор будівництва залізниці, Гданцівськ. чавуноливарного з-ду, мосту через Дніпро в Катеринославі. Зібрав колекцію у 5 тис. одиниць, яку заповів Катеринославу. Працею Поля скористалися 25 акціонер. тов-в, які на кінець XIX ст. видобували криворізьку руду на 79 рудниках. Помер майже банкрутом. Похований на Севастопольськ. кладовищі. Могила не збереглася. Існували стипендії ім. Поля в Петербурзьк. гірнич. ін-ті, Катеринослав. реальному уч-щі. Ім'я носив музей в Катеринославі, залізнич. роз'їзд неподалік ст. Верховцеве, вул. у Кр. Розі, Дніпропетровську, пам'ятник у Кр. Розі, меморіал. дошки. Нагороджений орд. св. Станіслава 2 ст.

Польова, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-70-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Польовий. Довж. 510 м, ширина 7 м. Має 23 держ. будинки. Обслуговують 45, 19 в/з.

“**Польова газета”**, спецвипуск газ. “Червоний гірник” виходила у 1930. Розповідала про проблеми сільського Криворіжжя.

Польовий рудник, заснован. у 1897 Півд. гірничопромисловим тов-вом на землях баронеси Гервард. До 1903 діяв кар'єр до 5 саж, а потім 2 шахти з кінними підйомниками. Запаси дорівнювали 40 млн. пудів, щорічно видобувався 1 млн. Занепав у роки 1-ї світ. війни. Зруйнован. під час гром. війни.

Польові шпати, група мінералів класу силікатів. За хіміч. складом являють алюмосилікати натрію, барію, кальцію, калію. Використовуються у паперовій, скляній промисловості.

Польська, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Інгулецький. Довж. 395 м, ширина 7 м. Має 17 приват. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Польщі. Обслуговують 98 в/з.

Польська карта 1669, виготовлена топографами Речі Посполитої. Призначалася для подальшої колонізації земель, зручності дій у воєн. походах. Одне з перших джерел, де означена територія розташування сучас. Криворіжжя, зокрема контури р. Інгулець. Позначка певного населеного пункту на місці сучас. Кр. Рогу відсутня.

Польська колонія у Кр. Розі, існувала ймовірно з кінця 60-х XIX ст. після розгрому польського повстання. Поляки жили в основному на території Гданцівки і займали керівні посади на Гданцівськ. чавуноливарному з-ді. Серед відомих Г. П. Вільчевський, М. Ф. Шимановський, М. А. Роговський ін. Мала свою школу, костьол, торг. мережу.

Польський гриб (Xerocomus badius (Fr.) Kuhn ex Gilbert), їстівний гриб. Шапка 4-10 (12-15) см у діам., напівсферична, згодом опуклорозпростерта, з підігнутим, потім опущеним волокнистим краєм, темно-коричнева різних відтінків, гола, суха, у вологі погоду трохи клейкувата, при підсиханні блискуча. Шкірка не знімається. Гіменофор приростий. Пори кутасті, невеликі, білуваті, жовтуваті, зеленувато- або оливково-жовті, при дотику спочатку синювато-зеленуваті, потім бурувато-коричнюваті. Спорова маса оливкувато-коричнювата. Спори веретеновидно-овальні, зеленувато-жовті, 12-16 х 4,5-6 мкм. Ніжка 4-10 (12) х 1-3 (4) см до середини або донизу (зрідка доверху) потовщена, кольору шапки, часом світліша, гола або волокниста, іноді волокнисто-тонколуската, при дотику синіє, згодом буріє. М'якуш щільний, білий або жовтуватий, під шкіркою темніший, на зламі злегка синіє, з приємним запахом, добрий на смак. Росте у дубових, дубово-білоакацієвих насадженнях водосховищ, у соснових лісонасадженнях, після тривалих дощів.

Польські громадяни у Кр. Розі, перебували у 1939 – 1940 з числа тих, хто склав зброю під час походу Червоної Армії в Захід. Україну і Білорусію. Мали статус полонених або інтернованих. Почали прибувати восени 1939 і на початок 1940 у Кр. Розі знаходилося 6742 поляків. Їх долею розпоряджалася Економіч. рада СРСР. Влада намагалася посилити загін гірників, але ця робоча сила була зовсім непридатна до роботи під землею. Була встановлена такса від 20-30 коп. до 30-40 крб. на день. Поляків використовували як вільнонайманих. За думкою істориків в Кр. Розі не було окремого польськ. табору і поляки жили у бараках при рудниках. Влітку 1940 “криворізьких” поляків відправили до Львівськ. табору, де вони будували аеродром, а потім були розстріляні. Ще одна група була відправлена до Півн. табору. Звідти дехто потрапив до армії генерала Андерса і потім воював в Африці та Італії, а дехто до 1-ї армії Війська Польського. Проте переважаюча більшість поляків загинула під кулями НКВС.

Польшинська Галина Олександрівна (5.11.1939, Узбекистан). Пром. керівник. Зак. Київ. ін-т народ. госп-ва (1967). У 1956 – 1964 працювала у банківській системі. У 1965 – 1989 нач. фін. відділу, голов. бухгалтер РУ ім. Дзержинського. З 1990 голов. бухгалтер об'єднання “Кривбасруда”. Провідний економіст гірнич. галузі України. Брала актив. участь у реструктуризації гірнич. промисловості Кривбасу. Почес. грамота Мінпромполітики України.

Полю О. М. пам'ятник на Криворіжжі, 1. Встановлен. одразу після смерті О. М. Поля на Гданцівці на кошти Акціонер. тов-ва Криворізьк. залізних руд. Являв мармурове погруддя на кварцитовій скелі з написом "Новоросійському Колумбу". З невідомих причин зник десь у 1908. **2.** Відкрит. у груд. 1996 на розі пр. К. Маркса і вул. Жовтневої. Скульптор. О. В. Васякін. Бюст встановлен. на гранітній стелі. Виготовлен. у ливарному цеху ком-ту "Криворіжсталь" під керівництвом М. П. Репникова.

"Полювання", магазину сквер закладен. в 80-х по вул. Лермонтова в Ц.-Міськ. р-ні. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, багатий на зелені насадження.

Поля, вулиця розташована у центр. частині Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мала назву провулок Кропивницького. Довж. 150 м, ширина 8 м. Має 5 держ. будинків, проживає 150 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь організатора пром. видобутку криворізьк. руд О. М. Поля. Обслуговує 15 в/з.

Поля, первісне найменування незабудованої місцевості, отримувало свою назву від сіл, церков, рельєфу або рослин, біля яких вони знаходились. Наприклад, Кам'яне Поле у Терн. р-ні міста.

Поля О. М. будинок, знаходиться на сучас. вул. Дишинського, 1 в Жовт. р-ні (Дубова Балка). Цегляна 1-поверх. споруда побудована на межі кінця 60-х – початку 70-х XIX ст. У 1873 – 1881 тут жив. організатор промислов. видобутку заліз. руди Криворіжжя О. М. Поль. Вважається першим штабом розробки руди. У різні часи тут бували геологи Л. Штріппельман, В. Домгер, Р. Прендель, П. П'ятницький, С. Конткевич ін. Пам'ятник історії та архітектури. Належить РБУ № 1. Охороняється законом.

Поля О. М. меморіальна дошка, на будинку по вул. Дишинського (кол. рудник "Дубова Балка") у Жовт. р-ні відкрита у 1986. Напис свідчить, що тут у 1873 – 1881 жив ініціатор промвидобутку заліз. руди Кривбасу, відомий дослідник півд. України.

Поля О. М. ім. сквер знаходиться на розі пр. К. Маркса і вул. Жовтневої у Ц.-Міськ. р-ні. Закладен. у груд. 1996. Пл. 0,2 га. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Праворуч і ліворуч сучас. житлові будинки. Має вихід до р. Саксагань. В центрі бюст О. М. Поля.

Поляков Віктор Васильович (13.5.1945, Курська обл.). Засл. будівельник України (1991). Зак. Харків. інж.-буд. ін-т (1969). У 1961 – 1964 працював на автобазі № 12. У 1969 – 1973 майстер монтаж.-заготівельного з-ду. У 1973 – 1985 працював в "Укрголовметалургмонтажі". З 1991 нач., з 1994 голова правління ЗАТ "Криворіжгазбуд".Умілий організатор виробництва, керівник будівництва газ. мереж.

Поляков Михайло Іванович (1907(?) – 10.5.1944, Тирасполь). Військ. діяч. Зак Вищі військ. арт курси (1940). В арм. з кінця 20-х. Уч. ВВВ з серп. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р 115 артбригади 9-ї артдивізії. Уміло керував діями артилеристів. Бригада удостоєна почес. найменування Криворізької. Загинув у бою. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст.

Поляков Микола Олександрович (2.1.1932, Тверська обл.). Гірнич. керівник. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т. (1954). У 1959 – 1981 нач. зміни, голов. інж. збагач. фаб-ки, голов. збагачувальник НКГЗК. З групою інженерів довів утримання заліза в концентраті до 65 %. Впровадив установки сухої магніт. сепарації. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Поляков Микола Сергійович (18.5.1903, Катеринослав – початок 90-х). Акад. АН УРСР (1967). Проф. Д.Т.Н. Засл. діяч науки України (1978). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1926). У 1926 – 1967 викладав у ньому. У 1967 – 1975 директор Ін-ту геотех. механіки АН України. З 20-х брав участь у проектуванні шахт Кривбасу. Автор наук. праць з теорії та експлуатації гірнич. машин, механізації гірнич. робіт. Нагородж. орд. Леніна (3), Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Поляков Олексій Олександрович (1880, Кр. Ріг - ?). Уч. рев. руху. Освіта середня. У 1900 – 1906 учитель Довг. початкової школи. Належав до партії лівих есерів. Один з організаторів Довг. Голова страйкового ком-ту. Очолював загони дружинників. Після

придушення виступу залізничників виїхав до Фінляндії, проживав у Виборзі. Після 1918 проживав у Парижі. Автор книги "Уроки революції 1905". Подальша доля невідома.

Поляков Сергій Олександрович (? – 27.7.1943, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Працював на Путилівськ. з-ді у Петрограді. Уч. рев. подій 1917, гром. війни. Виступав у худ. самодіяльності. У Кр. Розі працював актором у драм. театрі. Уч. підпільної групи Ю. М. Козаченка. Брав участь в бойових операціях. Після тортур розстріляний гестапо. Похован. у парку залізничників.

Полякова Надія Олександрівна (10.6.1936, Кіровоград. обл.). Еколог. Освіта середня. Трудову діяльність присвятила озелененню Кр. Рогу, розвитку зеленого госп-ва. Працює в об'єднанні "Зелене господарство". Організувала сквери на вул. Українській, Глинки, Погрібняка. Бронз. медаль ВДНГ (1986). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Дружби народів.

Полякова М. П. (проф.) наукова діяльність пов'язана з геологією Якутії. Випускник КГРІ. Працював голов. геологом Якутськ. геологіч. експедиції. Держ. Премія СРСР. Автор наук. праць.Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Полярників, (Полярна) вулиця житломасиву Гвардія Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 60-х. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 10 приват. будинків, проживає 30 чол. Проживав відом. художник Б. П. Куновський. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь підкорювачів Арктики. Обслуговує 16 в/з.

Помазаник, первосвященик, помазаний миром на знак одержання влади від Бога. Походить від єврейськ. звичаїв.

"Помазок", слюсар по мастилу та гідравліці на ком-ті "Криворіжсталь".

Помельников Степан Григорович (1901, Курська обл. – жовт. 1941). Уч. підпілля. Освіта середня. Уч. гром. війни. Брав участь у будівництві з-ду "Криворіжсталь". Заст. секретаря парткому з-ду. Чл. підпільного міськкому КПУ. Загинув під час виконання спецзавдання.

Помийниця, давня назва цеберки, відра на Криворіжжі.

Поминки, ритуал, звичай вшанування пам'яті покійника шляхом запрошення на обід рідних, знайомих, друзів, колег на 9-й і 40-й дні після поховання. Обід скл. з куті рисової, борщу, м'ясного, компоту з печивом та цукерками. Як правило, останнє учасники застілля беруть із собою. На Криворіжжі проводяться протягом всієї історії.

Помідор, **томат** (Lycopersicum), рід рослин родини пасльонових. Походить з Півд. Америки. Відомі 6 видів, в Україні госп. значення має лише **П. звичайний** або **їстівний**. Створено близько 2 тис. видів сортів і форм від П. звичайного. Коренева система стрижнева. Стебла до 20 см-2 м. Листки непарнопірчасторозсічені. Квітки жовті, суцвіття – завиток. Плід – ягода різних форм. Вага насіння 2,7-3,3 г. Містить вітаміни В, С, Р, РР, цукор, мінеральні солі. Пересічний врожай 250-350 ц/га. Вживається свіжим, вареним, консервованим, маринованим. Виготовляють соки, соуси, пасти, пюре. Вирощують у відкрит. і закрит. грунті.

Поміч (толоки), народ. звичай взаємодопомоги односільчан, сусідів, який зберігся протягом сотень років. Запрошення до спільної праці по збиранню врожаю, будівництва споруд ін. Носила святковий характер. Учасники працювали весело, з гумором і піснями. Після закінчення організатори добре пригощали, але не платили. Широко практикувалася на Криворіжжі у час його забудови і відбудови. Останнім часом ця традиція забувається.

Поміщики (від помістя), землевласники в Україні кінця XV – початку XX ст. У більшості являли з себе експлуататорів праці сільської бідноти. Володіння одержували за заслуги у військ. справі, держ. службі. З 1714 мали власні маєтки. Серед поміщиків Криворіжжя Кочубей, Поль, Колачевський, Гданцев, Зайцев, Шмаков, Галковський, Диконський, Добровольський ін. Ліквідовані, як клас, у 1917.

Поміщицькі селяни, кріпаки, які до реформи 1861 були власністю поміщиків. У більшості сіл Криворіжжя селяни перебували у залежності від землевласників.

“Помощь”, громадська організація ветеранів війни в Афганістані Дзерж. р-ну. Діє з верес. 1994. Сприяє підтримці ветеранів. Налічує 140 членів. Голова О. С. Нестеренко.

Понева, домоткана спідниця у давні часи на Криворіжжі.

Пономар Дмитро Федорович (27.9.1922, Полтав. обл. – груд. 1986, Кр. Ріг). Засл. учитель України (1977). Зак. Львів. вищу партшколу (1958), Івано-Франк. педін-т (1968). Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1946 – 1966 працював у Львів. обл. У 1966 – 1986 викладач історії Криворізьк. автотранспорт. тех-му. Краєзнавець. Організатор музею бойової слави тех-му. Розшукав багато імен. Створив унікальну галерею з імен учасників гром. війни в Іспанії. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Пономар (від грецьк. – прислужник, сторож), православний церковний служитель низького рангу. Як правило дзвонив у дзвони, слугував при богослужінні, запалював у храмі свічки, лампади. У XVIII ст. відмінене. На Криворіжжі працювали у церквах св. Миколая, св. Георгія ін. Основа популярних і поширених на Криворіжжі прізвищ.

Пономаренко Володимир Миколайович (29.10.1972, Миколаїв). Майстер спорту (1999). Футболіст. Півзахисник. Виступав за “Артанію” (Очаков), СК (Миколаїв). У Кривбасі у 1998 –2000. Провів 85 матчів, забив 13 голів. Був капітаном. Бронз. призер чемпіонату України 1998/1999, 1999-2001. Кращий спортсмен Миколаєва (1998). Володар призу “Наймужнішому гравцю “Кривбасу” (1999). Уч. єврокубків 1998/1999.

Пономаренко Георгій Андрійович (30.3.1940, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Зак. Інгулецьк. гірнич. тех-м (1977). З 1975 слюсар-механік, майстер, нач. дільниці цеху № 1 з-ду “Ремгірмаш”/ ВАТ “РЕГОМ”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник.

Пономаренко Григорій Олексійович (7.2.1941, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Анапську школу рибництва (1967). Трудову діяльність розпочав у рибгос-пі “Дружба”. У 1967 – 1968 голов. рибовод Нікопольськ. рибоком-ту. У 1972 – 1983 директор рибгос-пу. Умілий організатор виробництва риби. Заклав нові площі ставків, вивів підприємство у число передових.

Пономаренко Іван Степанович (6.2.1924, Чернігів. обл. – 10.6.1989, Кр. Ріг). Відом геолог. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1960). У 1946 – 1957 бур. майстер Житомир. геологіч. експедиції тр-ту “Київгеологія”. У 1957 – 1963 ст. бур. майстер Артемівськ. геологіч. експедиції. У 1963 – 1989 нач. дільниці Жовт. геологіч. партії тр-ту “Кривбасгеологія”. Майстер буріння глибоких до 1,5-2 тис. м свердловин. Вперше у Кривбасі впровадив багатоствольне буріння (свердловина № 8005). Поклав початок спрямованого буріння.

Пономаренко Микола Іларіонович (22.7.1946, Дніпропетров. обл.). Художник. Зак. Дніпропетров. худ. уч-ще. Працює у галузі живопису, різьби по дереву. У Кр. Розі з 1973. Уч. виставок з 1972. Роботи зберігаються у музеях України, приват. колекціях. Оспівує жіночу красу. Персональні виставки у Жовтих Водах, Кр. Розі. Серед робіт “Ранній мороз”, “Даная”, “Хмаринка на місяці”.

Пономаренко Надія Іванівна (1936, Дніпропетров. обл.). Новатор с/госп. виробництва. Освіта середня. У 1957 – 1962 бригадир кол-пу в Херсон. Обл. З 1962 працювала бригадиром, агрономом, керуючою відділенням рад-пу “Батьківщина”. Умілий організатор с/госп. виробництва, наставник. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Пономаренко Ольга Володимирівна (24.7.1954, Черкаська обл.). Пром. керівник. Зак. Київ. ін-т харчової промисловості (1983). У 1973 – 1978 зав. пекарнею на Донецьк. залізниці. У 1983 – 1985 ст. технолог, у 1985 – 1986 голова профспілки, у 1987 – 1997 нач. лабораторії, з січ. 1997 голова правління хлібоком-ту № 1. Керувала реконструкцією виробництва, що дозволило збільшити кількість продукції, виготовлення 12 видів хліба, створення мережі фірмових магазинів. Домінант “Золотої книги ділової спілки України”. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Пономаренко Олександр Іванович (13.3.1921, Полтав. обл.). Буд. керівник. Почес. громадянин Пакистану (1985). Зак. Дніпропетров. буд. ін-т (1947). У 1941 учитель СШ в

Полтав. обл. У 1943 – 1944 секретар Градіжськ. сільради. У 1947 – 1957 ст. виконроб, голов. інж. БУ, голов. інж. тр-ту "Криворіжбуд". Один з керівників відбудови буд. індустрії Кривбасу. У 1957 – 1960 голов. інж. тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1960 – 1962 голов. інж., у 1962 – 1964 керуючий трестом "Криворіжпівнічрудбуд". У 1964 – 1966 голов. інж., у 1966 – 1969 нач. ком-ту "Кривбасбуд". У 1969 – 1985 заст. міністра Мінважбуду України. У 1976 – 1985 голов. інж. на будівництві металург. з-ду в Карачі (Пакистан). Здав з-д "під ключ". Кавалер вищої нагороди Пакистану – Зірки Сірата. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Пономаренко Олександр Семенович (5.11.1939, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Херсон. с/госп. ін-т (1976). У 1957 – 1958 зоотехнік кол-пу ім. Леніна Херсон. обл. З 1962 зоотехнік, бригадир ферми, голов. зоотехнік рад-пу/КСП "Батьківщина". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Пономарьова Євдокія Іванівна (1.1.1921, Миколаїв. обл.). Почес. донор СРСР (1987). Освіта середня. Уч. ВВВ. У 1951 – 1957 телефоніст радіовузла ПівдГЗК. У 1957 – 1972 дозувальник автоцеху НКГЗК. Активно працювала у Тов-ві Червоного Хреста. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Пономарьова слобода, існувала з середини XVIII ст. на півд. від поштової станції Кр. Ріг на маршруті Кизикерменськ. поштового тракту. Використовувалася для відпочинку, заміни коней.

Понька, старовинний одяг заміжніх жінок на Криворіжжі, один з видів спідниці. Складалася з трьох полотен вовняної домотканої тканини, зашита повністю, наглухо. Майстрині с. Лозуватка зналися у цьому ремеслі.

Понько Костянтин Васильович (5.3.1894, Вінницька обл. – 70-ті, Харків). Проф. (1932). Д.Т.Н. (1936). Зак. ДГІ (1919). До 1919 працював у с/госп., забійником, кріпильником на шахтах Донбасу. У 1919 – 1922 зав. вентиляційним госп-вом, зав. шахтою № 22 Рутченковськ. рудника в Донбасі. Вивів шахту у передові, план перевиконувався на 65 %. У 1922 – 1923 директор тр-ту "Генсоль" у Геніческу. У 1923 – 1925 керуючий "Укрсольтресту". У 1925 – 1926 керуючий тр-том "Сибзолото". У 1926 – 1928 нач. гірнич. відділу ВРНГ України. У 1928 – 1931 доцент, професор, зав. кафедрою шахт. будівництва Донецьк. гірнич. ін-ту. У 1931 – 1933 зав. кафедрою, нач. учбов. відділу Моск. гірнич. ін-ту. У 1932 – 1939 зав. кафедрою, декан Київ. гірнич. ін-ту, зав. гірнич. сектором АН України. У 1939 – 1940 зав. кафедрою, декан Всесоюз. промакадемії у Москві. У 1944 – 1947 зав. кафедрою гірнич. робіт КГРІ. Створив аналітич. курс швидкісної проходки і кріплення вертикальних шахт. Новатор гірнич. науки України. У 1947 очолив кафедру в Харків. гірничоіндустр. ін-ті. Винахідник. Автор 130 наук. праць, книг, монографій з проблем гірничих розробок. Стояв біля витоків розробки золота в Сибіру. Нагородж орд Трудового Червоного Прапора.

Пофтунчича балка, розташована поблизу ст. Мусіївка. Довж. до 1 км. Схили пологі. Впадає у балку Зелену і р. Інгулець. Забудована. Має 2 ставки. На землях господарювала вдова місцевого жителя. Звідси і назва – Пофтун.

Поп-музика (англ. – популярна, загальнодоступна музика), поняття, яке охоплює різні жанри і стилі розважальної музики. У 50-х стосувалось лише рок-музики, пізніше шлягеру, що мав поширення з початку XX ст. Основний принцип П.-М. – створення стильових стереотипів (з елементів народ., класич., джаз. музики), які полегшують сприйняття та забезпечують комерційний успіх. Має поширення на Криворіжжі з початку 60-х XX ст.

Попелиці (Aphidinea), підряд паразитич. сисних рослиноїдних комах ряду рівнокрилих хоботних. Довж. тіла 0,5-8 мм. 2 родини: справжні попелиці і хермесові. 2,6 тис. видів, в Україні – 700. Характерним для П. є наявність крилатих і безкрилих форм. Серед П. багато шкідливих видів (філоксера, кров'яна, бобова, велика злакова та ін. П.). П. виділяють солодку речовину, т. з. падь, яку використовують медоносні бджоли.

Попелік Меліца Петрівна (початок XX ст. – 21.7.1952, Кр. Ріг). Діяч культури. Освіта вища. У 1944 – 1952 директор муз. школи № 1. Виховала багато проф. музикантів. Брала актив. участь у відбудові закладів культури.

Попельнястівське рудне родовище розташоване в Олександрівськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати 48^0 38' – 48^0 42' півн. широти, 33^0 37' – 33^0 38' схід. довготи. Ст. П'ятихатка за 25 км. Розташоване на захід від с. Попельнясте. Являє центр. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзону. Виявлене у 1928 геологом А. А. Строном. Детальна розвідка проводилася у 1949 – 1955. Не експлуатується. Балансові запаси складають до глибини 500 м до 40 млн. т. Приурочене до складової магніт. аномалії. Попельнястівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 5 км х 2 км. Поклади на контакті порід верхньої і залізисто-кремнистої формацій. Вік 2,0-2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, кварцити, багаті заліз. руди. Тип руди: мартито-залізослюдкові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали криворізьк. геологи В. М. Чернецова, В. А. Козаков, В. І. Гамоцький.

Попельнястівське родовище бідних залізних руд, розташоване у Олександрівськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати: 48^0 38' – 48^0 42' півн. широти, 33^0 37' – 33^0 38' схід. довготи. Належить до центр. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 1928. Геологіч. розвідка проводилася у 1951 – 1954. Запаси руди розвідані до 500 м. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Попельнястівська синкліналь виконує роль рудоконтролюючої структури. Рудні тіла - пластоподібні. Пл. 5 км х 2 км. Склад: залізисті кварцити, сланці, руда. Типи руд: мартито-залізнослюдкові джеспіліти. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи В. О. Козакова, Г. Ф. Гузенко, В. І. Гамоцький, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін.

Поперечна, балка розташована поміж м. Інгулець і сел. Широке. Проходить на схилах долини р. Інгулець. За будовою складна, має відгалуження. Довж. 6,5 км. Впадає у р. Інгулець. Багата на рослинність. На схилах лісосмуги, пасовища. Назва походить від розташування: поперек схилів долини.

Поперечна, вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х сім'ями гірників ШУ "Червона гвардія". Довж. 290 м, ширина 6 м. Має 2 приват. будинки, проживає 4 чол. Обслуговує 49 в/з.

Попик Федір Сергійович (15.5.1930, Дніпропетров. обл. – 7.4.1997, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1954). У 1954 – 1955 черговий по станції тр-ту "Ленінруда". У 1955 – 1992 ст. інж., нач. відділу генплану ін-ту "Кривбаспроект". Керував проектами по розвитку ЦГЗК, ІнГЗК, КГЗКОР.

Попівка, невелике село у вигляді хутора розташовувалося на лівому березі р. Боковенька поблизу с. Богоблагодатне. Виникло у 2-й половині XIX ст. Землі належали ген.-майору рос. армії Морозову. Часто сприймалося як одне з Богоблагодатним село. До середини 30-х діяло відділення кол-пу "Прогрес". Ліквідоване у кінці 30-х у зв'язку із затопленням території через розширення Карачунівськ. водоймища.

"Попівська дача", народна старовинна назва місцевості в р-ні балки Завертинної на схід від центру с. Лозуватка. У цих місцях стояла церква Покрова Божої Матері з 120 дес. землі, які належали служителям церкви. Землю обробляли віруючі.

Попільна, хутір-зимівник заснован. на початку XVIII ст., на високому березі р. Інгулець. Розташовувався поруч з бродом чумацьк. шляху. Часто спалювався кримчаками, звідси й одержав назву. Поступово зрісся з хутором Полонянка. Частина Попільні розвивалася швидше, бо знаходилася поблизу шляху. Жителі займалися землеробством, рибальством, полюванням. У 1774 перейменован. на Надєждівку.

Попков Олексій Павлович (23.9.1945, Мордовія). Засл. працівник тран-ту України (1994). Зак. Криворізьк. політехніч. тех-м (1989). У 1963 – 1967 муляр тр-ту "Саратовнафтапромводбуд". У 1968 – 1972 муляр на з-ді газової апаратури. З 1972 черговий поста, зварник, майстер ремонту вагонів залізнич. цеху № 4 з-ду "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань, наставник.

“Попковська”, шахта рудника “Суха Балка” закладена у 1908, введена у 1912 із щоріч. видобутком руди 120 тис. т. Видобуток вівся на 2 м. Діяв підйомник, кінний барабан. Припинила існування з початку гром. війни.

Попов Георгій Миколайович (7.5.1902 – 15.5.1978, Москва). Проф. (1955). Д.Т.Н. (1954). Зак. Моск. гірнич. акад. (1925). У 1925 – 1930 працював на відбудові шахт Кривбасу. Вивчав проблему з підзем. пожежами. У 30-х в США вивчав досвід мідних рудників. З 1939 працював в Моск. гірнич. ін-ті. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Попов Іван Трохимович (27.10.1927, Курська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1949 – 1977 монтажник, бригадир електромонтажників СУ № 447 тр-ту “Дніпроелектромонтаж”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брав участь у будівництві багатьох пром. об'єктів Кривбасу. Нагородж. орд. “Знак Пошани”

Попов Йосип Іванович (15.9.1898, Курська обл. – 6.12.1962, Ленінград). Ген.-майор (1942). Зак. Київ. ун-т (1932). У 1917 секретар комнезаму м. Обоянь. У 1917-1918 у скл. загону Червоної гвардії. Уч. гром. війни з лип. 1918 на посаді ком-ра 1 СП 2 Курськ. СД. У січ. 1920 брав участь у формуванні кав. бригади Г.І.Котовського у с. Лозуватка. Служив в кавалерії. З 1932 доцент Військ. -інж. акад. ім. Куйбишева. Автор учбових посібників з військ. географії. Уч. ВВВ з жовт. 1941 у посаді ком-ра 135 СД, заст. командарма 41А. Викладав у Військ. акад. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (6), Кутузова 1 ст.

Попов Митрофан Георгійович (6.8.1929, Бєлгород. обл.). Відом. геолог. Зак. Старооскольськ. геологіч. тех-м (1948). У 1948 – 1949 ст. майстер рудорозвідки ШУ ім. 1-го Травня. У 1952 – 1963 тех. керівник, ст. інж. Артемівськ. геологіч. партії. У 1963 – 1998 виконроб, ст. інж., машиніст бур. установки Жовт. геологіч. партії. Автор 198 рацпропозицій із економіч. ефектом 936 тис. крб. Почес. знак ВЦРПС (1975). Відмінник розвідки надр СРСР (1974). Кращий раціоналізатор об'єднання “Південукргеологія”.

Попов Микола Федорович (1948, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. З 1971 електромонтер, бурильник, бригадир ш. “Саксагань” РУ ім. Дзержинського. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва. Брав актив. участь у громадській діяльності. Зробив вагомий внесок у зміцнення зв'язків між гірниками Кр. Рогу і Мансфельда. Нагородж. орд. Дружби народів.

Попов Павло Степанович (1.2.1936, Челябінська обл.). Мед. керівник. Зак. Свердлов. медін-т (1963). У 1961 – 1968 фельдшер, лікар медчастини Богословськ. алюмін. з-ду. У 1968 – 1977 керівник відділами у КурганНДІ ортопедії, учень Г. Ілізарова. З 1977 зав. травматич. відділенням 7-ї міськлікарні. Працює за методом Г. Ілізарова. Вилікував до 15 тис. хворих. Відмінник охорони здоров'я. Уч. конференцій. Автор наук. праць.

Попов Федір Улянович (20.6.1929, Новосибір. обл. – 13.3.1996, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1951). У 1951 – 1956 нач. зміни, голов. інж. збагач. фаб-ки “Вісмут” в НДР. У 1956 – 1996 майстер, керівник групи, голов. інж. ін-ту “Механобрчормет”. Канд. тех. наук (1971). Автор 30 праць, 28 свідоцтв. Держ. премія СРСР (1981), прем. Ради Міністрів СРСР (1983). Зробив вагомий внесок в розвиток гірнич. галузі. Склав проекти збагач. фаб-ки загальн. потужністю 100 млн. т. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Попова А. земельні володіння, придбані у 70-х в р-ні с. Петрове Веселотернівськ. волості. Мали 226 дес. Розташовувалися житлово-госп. будови, сад. Землю обробляли наймити. Господар перебував у чині поручика рос. армії.

Попова Ірина Артемівна (31.3.1928, Донецька обл.). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1952). У 1953 – 1978 ст. геолог тр-ту “Кривбасгеологія”. Вела підрахунки запасів руд ІнГЗК, пошуки кварцитів на РУ ім. Кірова. Складала фундаментальні геологіч. звіти.

Попова Марія Іванівна (14.1.1928, Краснодар кр.). Гірнич. керівник. Зак. Ростов. ун-т (1951). У 1951 – 1956 нач. зміни збагач. фаб-ки “Вісмут” в НДР. У 1956 – 1989 кер. групи фазового аналізу ін-ту “Механобрчормет”. Канд. хім. наук (1979). Автор 40 праць, 10 свідоцтв з проблем хіміч. і фазового аналізу руд. Розробила методику фаз. аналізу, яка

використовується на ГЗК кол. Союзу, одержала держстандарт на метод виявлення заліза магнетиту в заліз. кварцитах.

Попова, балка розташована на захід від с. Тернуватка Недайводськ. сільради. Тягнеться з півн. на півд., від р. Інгулець до с. Лозуватка. Довж. 1,5-2 км. Схили пологі, присутні дерева. Ростуть терен, глід, різнотрав'я. Утворилася шляхом розмивання грунту весняними і дощовими водами. Залишилися воронки від боїв часів війни.

Попова, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 2,2 тис. м, ширина 9 м. Має 175 приват. будинків, проживає 350 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. фізика Попова Олександра Степановича (16.3.1859, Свердлов. обл. – 13.1.1906, Петербург). Винахідник радіозв'язку. 25.4.(7.5.)1895 продемонстрував винайдений ним перший радіоприймач. Створив прилад для реєстрації грозових розрядів (“грозовідмітник”). Обслуговує 23 в/з.

Попова, штабс-капітана загін, козаків та драгун діяв на ст. Довгинцеве у період масового страйку залізничників у груд. 1905. Розігнав страйковий комітет, багатьох заарештував, піддав тортурам нагаями. Нараховував до 200 шаблі. Залишив кривавий слід на Криворіжжі.

Поповзень (Sitta), птах роду горобцеподібних. Довж. 11,5-17 см, вага 20-37 г. Спина сіра, черевце біле. Дзьоб міцний, гострий, кігті міцні, ноги з довгими пальцями. Населяє ліси Криворіжжя. Гнізда в дуплах. Кладка у трав.-червні з 7-9 яєць. Живиться комахами. Корисний.

Попових А. і П. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. Терн. р-ну на початку 80-х XIX ст. Придбані з торгів. Мали 226 дес. Господар мав чин поручика рос. армії. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Попович Віктор Васильович (1.12.1959, Кр. Ріг – 7.6.1981, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Освіта середня. Вихованець СШ № 43, Верхньодніпров. СПТУ. Працював на прокаті ком-ту “Криворіжсталь”. В арм. з трав. 1979. В Афганістані у скл. маневрової групи. Підірвався на міні. Похован. у Кр. Розі. Нагороджений медаллю “За відвагу”.

Попович Геннадій Іванович (9.2.1973, Дніпродзержинськ). Майстер спорту. Футболіст. Нападаючий. Виступав за “Прометей” (Дніпродзержинськ), “Дніпро” (Дніпропетровськ), “Зірка” (Кіровоград). У “Кривбасі” 1991 – 1996. Провів 125 ігор, забив 13 голів. Чл. молодіж. збірної України. З берез. 1997 в “Зеніті” (С.-Петербург). Володар Кубка Росії (1999). Уч. єврокубків (1999/2000).

Попович Людмила Миколаївна (30.10.1949, Кр. Ріг). Мед. керівник. Освіта середня. Голов. сестра 2-ї міськлікарні. З 1988 очолює міську раду медсестер. Чл. координаційної ради асоціації молодших мед. спеціалістів Дніпропетров. обл. (1997). Організатор конкурсів проф. майстерності, спеціаліст вищої категорії.

Попович Марат Герасимович (25.3.1929, Чернігів. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Моск. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1952). Один з відом. керівників гірнич. тран-ту у Кривбасі. У 1952 – 1960 черговий по станції, диспетчер, нач. дільниці залізнич. тран-ту тр-ту “Дзержинськруда”. У 1960 – 1961 голова профкому ПівдГЗК. З 1961 нач. залізнич. цеху, служби руху ПівдГЗК. Нагороджений орд. “Знак Пошани”.

Поповича, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. До 300 м, ширина 7 м. Має 18 приват. будинків, проживає 45 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь двічі Героя Рад. Союзу Поповича Павла Романовича (5.10.1930, Київ. обл.). Льотчик-космонавт, Герой Праці СРВ (1977), ген.-майор авіації. Перший політ у космос здійснив 12-15.8.1962 на кораблі “Восток-4”, другий – 3-19.7.1974 разом з Ю. П. Артюхіним на кораблі “Союз-14” і орбітальній станції “Салют-3”. Обслуговує Незалежне в/з.

Поповка, село на Криворіжжі засноване у серед. XIX ст. У 1885 мало кілька дворів. Знаходилося на правому березі р. Саксагань за кілька км вище гирла балки Сухенької. У

XVIII-XIX ст. місцевість являла широку долину з чагарниками, заливні луки. Тепер у межах Жовт. р-ну сучас. вул. Волкова та Жуковського.

Поповцев Борис Олександрович (9.5.1924, Комі – 12.6.1985, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1955), Сімферопольськ. ун-т (1974). Уч. ВВВ з лист. 1941. У скл. 457 мінполку 23 ТК визволяв Кр. Ріг. У 1945 – 1955 зав. секторами Ц.-Міськ. райкому, міськкому, 2-й секретар міськкому ЛКСМУ. У 1955 – 1965 працював учителем СШ № 5. У 1965 – 1975 директор СШ № 85, з 1975 учитель історії СШ № 10. Педагог-новатор. Делегат форумів ЛКСМУ. Почес. грамота Міносвіти України. Відмінник освіти. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., "Знак Пошани".

Поприще, старовинна міра відстані. Дорівнює 20 верстам. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Попрієнко Григорій Сидорович (29.12.1916, Черкаська. обл. – 1.12.1989, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта середня. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 41 СД. У 1946 – 1970 нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе, нач. кар'єрів №№ 1-3. Один з найвідоміших криворізьк. гірників. Актив. учасник відбудови шахт. Умілий керівник процесу видобутку руди. Наставник. Переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1, 2 ст., "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Попруга Андрій Федорович (15.10.1920, Миколаїв. обл. – 30.11.1996, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1971). Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 88 ТП 44 СД. У 1946 – 1952 зоотехнік, у 1952 – 1960 голова кол-пу ім. Б. Хмельницького. Організатор і 1-й директор рад-пу "Південний" (1960 – 1985). Один з організаторів с/госп. виробництва на Криворіжжі у 60-80-х. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора (2).

Попруга, частина кінської збруї у давнину на Криворіжжі. Інколи називали підпруга.

Популяційна екологія, один із розділів екології, який вивчає умови формування, структуру і динаміку розвитку популяції окремих видів. Розв'язання проблем П. е. і популяційної генетики дає змогу розробляти питання формоутворення, мікроеволюції, систематики та ін.; має значення для розробки теоретич. засад і практич. заходів раціонального використання і охорони окремих видів рослин і тварин.

Популяція, сукупність особин одного виду рослин, тварин або мікроорганізмів, які протягом тривалого часу і багатьох поколінь населяють певну ділянку навколишнього середовища і так або інакше ізольовані від особин інших сукупностей (популяцій) того самого виду. Кожний вид представлений сукупністю П. Групи просторово-суміжних П. можуть утворювати географіч. расу або підвид. Окремі П. входять до складу певних біогеоценозів.

Понятовський Леонід Іванович (9.5.1935, Криворіжжя – 20.11.1998, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1950 – 1992 пом. тракториста, електрик, енергетик кол-пу ім. Петровського / ім. 1-го Травня / рад-пу ім. Шевченка. Багаторічний народний засідатель Криворізьк. райсуду. Збирав документи про історію с. Новопокровка. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Поревит (Прова)**,** п'ятиликий язичницький слов'янський бог. Його ім'я складається з означень пори року, дав розвиток словам "правий, справедливий". Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

"Пори року", кафе сквер закладен. у середині 80-х у Терн. р-ні. Пл. 0,8 га. Обладнан. клумбами, місцями для відпочинку, пішохідними доріжками. Багатий на зелені насадження.

Поринач, людина, яка вміла добре пірнати і довго знаходилася під водою, у давнину на Криворіжжі.

Порічка, біла або червона смородина у давні часи на Криворіжжі.

Порожня порода, породи, які входять до скл. корисної мінеральної сировини. Не мають практич. цінності. При розробці корисних копалин на Криворіжжі П. п. складують у відвалах та хвостосховищах.

Порохівниця, ємність, виготовлена з рога для зберігання та носіння пороху, яка чіплялася до пояса за часів козаччини на Криворіжжі. За деякими версіями назва міста походить від знайденої біля річки Інгулець козаками П. загиблого козака. П. є атрибутом нового герба Кр. Рогу.

Портал, архітектурно оформлений вхід споруди у Ц.-Міськ. р-ні, де під землею Саксагань впадає в Інгулець. П. називається вхід у тунель на трасі швидкіс. трамваю.

Портнов Айзік Абрамович (1911 - ?). Гірнич. керівник. Освіта вища. У гірнич. промисловості Кривбасу з початку 30-х. Ветеран РУ ім. Дзержинського. Працював гірнич. майстром, нач. зміни, нач. шахти. У 1941 – 1944 працював на марганцевих шахтах Казахстану. У 1950 – 1951 нач. ш. "Комунар", у 1951 – 1956 нач. техвідділу, у 1956 голов. інж. РУ ім. Дзержинського. Стахановець, ударник п'ятирічок, брав активну участь у громадськ. житті. Почес. Грамота Верх. Ради Казахстану (1941). Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Портнягін Геннадій Йосипович (1.7.1939, Іркутськ). Фотомайстер. Зак. Київ. ун-т (1975). Працював у гірнич. промисловості. З 1977 працює фотокором у газ. "Сільський трудівник", "Шахтар Кривбасу". Один із засновників міськ. фотоклубу. Уч. фотовиставок, персональна у Кр. Розі (1989). Друкувався у різних виданнях.

Портрет (франц.), в образотворчому мистецтві зображення конкретної людини або групи людей; жанр образотвор. і фотомистецтва; твір цього жанру. П. поділяються на станкові і монументальні, парадні та інтимні, сатирич. шаржі. На Криворіжжі у жанрі портрета працюють художники В. Тополь, О. Якименко, Ю. Сич та ін.

Портулак (Portulaca)**,** рід трав'янистих рослин родини портулакових. **П. городній** – однорічна рослина з м'ясистими, розгалуженими при основі, простертими стеблами, довж. 10-80 см. Листки сидячі, лопатковидні, тупі. Квітки дрібні, жовті, в пазухах листків. Цвіте VI-IX. Широко розповсюджений бур'ян на городах, клумбах, присадибних ділянках. Рослина лікарська, використовують як глистогінний засіб і замінник адреналіну. Листки і стебла вживають у їжу. У культурі як декоративна рослина поширений **П. великоквітковий** – з великими, 3-5 см в діам., рожевими, білими, жовтими та червоними квітками. Цвіте VI – до заморозків, дуже рясно. Розмножують насінням.

Поруб Микола Григорович (12.9.1952, Херсон. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1974). З 1976 голов. технолог виробництва, голов. інж. виробництва № 4 об'єднання "Криворіжзалізобетон". У 1980 – 1985 інструктор, заст. зав. комун. відділу міськвиконкому. З 1985 заст. директора, директор об'єднання "Криворіжзалізобетон". З січ. 2001 директор СП "ПраКР". Організував випуск трамвайних безшумних шпал у Кр. Розі. Уч. ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Поручайник (Tringa stagnatilis), птах родини сивкових ряду сивкоподібних. Найстрункіший кулик з усіх улітів, загального світло-сірого забарвлення. Ареал охоплює Угорщину, Румунію, лісостепову і степову зони України, Росії до Томська та Новосибірська. На Дніпропетровщині частіше зустрічається в лівобережній її частині. На Криворіжжі рідкісний, дуже малочисленний ймовірно гніздовий птах Софіївськ. та Широківськ. р-нів. Оселяється на болотних ділянках, вологих берегах річок та озер, балках. Гнізда будує на купинах трави, вистилаючи сухою травою. Кладка в 1-й декаді трав. з 4 яєць. Живиться водними комахами та їх личинками. Потребує охорони, занесений у Червону книгу України (1994).

Порфир, фарфор у давнину на Криворіжжі.

Порхавка свинцево-сіра (Bovista plumbea Pers.), гриб. Плодові тіла кулясті, приплюснуто-кулясті 1-3,5 (5,5) см у діам., без стерильної тканини під глебою. Екзоперидій тонкий, білий, кремовий, згодом коричневий, на верхній частині плодового тіла брудно-білуватий, шорсткий, при дозріванні розривається і відпадає, на нижній

частині біля основи залишається. Ендоперидій щільний, сірий, згодом чорнувато-сірий, гладенький, при дозрівання з отвором на верхівці плодового тіла. Глеба компактна, біла, з часом жовтувато-оливкова, зріла коричнева, з пурпуровим відтінком, порошиста. Спори кулясті, 5мкм у діам. широкоовальні, яйцевидні, 4,8-6 х 3,6-4,8; (3,6) 4,4-6,3 х (3,4) 4-5,6 мкм, спочатку гладенькі, згодом злегка бородавчасті, коричнюваті, з довгим залишком стеригми. Капіліцій коричнюватий, розгалужений, товстостінний, несептований, відгалуження на кінцях загострені, головна гілка капіліція 18-21 мкм завтовшки. Росте на луках, пасовиськах, городах, полях, грунті, у лісах.

Поршні (моршні), старовинне взуття зроблене з одного шматка шкіри, зібраного навколо щиколотки на ремені або шнурку. Побутувало на Криворіжжі.

Посаг, шлюб, весілля, придане, що давали батьки за дочку на весіллі, у давнину на Криворіжжі.

Посад, кількість зливків сталі, яка вміщується у нагрівальний колодязь блюмінгів за один раз на ком-ті "Криворіжсталь".

Посадкова кріп (гірнич.), пристрій індивідуальної кріпі очисних виробіток на шахтах Кривбасу для управління покрівлі методом її обвалення (посадки).

Посадкове кріплення, система гірнич. кріплень очисних виробіток, яка встановлюється на кордоні поміж призабійним та відпрацьованим простором для керівництва обваленням або планового опускання покрівлі. Для облаштування використовуються дерево або метал. Широко застосовується на шахтах Кривбасу.

Посадський Микола Костянтинович (початок XX ст. - 27.6.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Уч. гром. війни. Боєць загону ЧОН. Уч. будівництва з-ду "Криворіжсталь", працював економістом. Залишен. у тилу ворога для організації підпільної боротьби. Мав завдання під час польотів рад. авіації вказувати цілі сигнальними ракетами. Входив до скл. групи Ю. М. Козаченка. Брав участь у плануванні операцій, визволяв і переховував військовополонених. Після жорстоких тортур розстрілян. у гестапо. Ім'я на меморіалі у парку залізничників.

Посестра, давня назва двоюрідної сестри на Криворіжжі.

Посказулька, римована забавна розповідь у вигляді наспівування. Різновид дитячого фольклору на Криворіжжі.

Поскового А. Н. (засл. будівельник України (1973), трудова діяльність пов'язана з СУ № 625 тр-ту "Укргідроспецфундаментбуд". У 60-70-х працював машиністом екскаватора. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

"Послуга", державне комунальне підприємство з обслуговування житлового фонду створене у квіт. 1993. Працює 26 чол., має 4 одиниць техніки, обслуговує 916 будинків.

Послушний Ігор Володимирович (6.1.1963, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1995). Зак. Львів. ін-т фізкультури (1984). З 1984 тренер СДЮСШОР/СКТУ. Уч. республік. змагань з важкої атлетики у 1980 – 1984. Майстер спорту. Підготував чемпіона світу серед юніорів С. М. Лук'янчикова, майстра спорту міжнарод. класу Д. О. Гнізденка, 6 майстрів спорту.

Послушний Сергій Михайлович (13.11.1957, Полтав. обл.). Засл. тренер України (2001). Зак. Криворізьк. педін-т (1979). У 1979 – 1982 працював учителем фізкультури на Полтавщині, у 1982 – 1985 - Широківськ. СШ. З 1985 ст. тренер ДЮСШ № 1. Веде відділення акробатики. Тренер вищої категорії. Майстер спорту з акробатики. Створив власну спорт. школу. Виховав призерів чемпіонатів світу, Європи, України, більше 20 майстрів спорту. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Послушник, у православній церкві особа, яка прислуговує у монастирі, готується при цьому стати ченцем. Виконує різні церковні вправи, ведення госп-ва в монастирях.

Посмітюха або чубатий жайворонок (Galerida cristata), птах родини жайворонкових ряду горобцеподібних. Більший за горобця, стрункіший, з довгим хвостом. Забарвлення типове "жайворонкове". Добре помітний "чуб" на голові, яки птах часто піднімає й опускає. Чудово бігає по землі. Ареал включає Схід. Європу, Кавказ, Закавказзі, Півд. Казахстану, Серед. Азію, Захід. Європу, Півн. Африку, Півд.-Захід. Азію. На Криворіжжі осілий птах

околиць населених пунктів, вигонів, полів, сухих луків, поблизу шляхів. У місті поширений на пустирях, відвалах, вздовж доріг, у скверах, молодих парках, новобудовах. Співає на землі, рідше на невисоких кущах, деревах. Тримається зграйками на землі. Гніздо будує на землі. Кладка з 3-5 білуватих з темними плямами яєць у квіт. Корисний птах, потребує охорони.

“Посмішка”, садівницьке товариство КГРІ/КТУ закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 5,1 га. Має 72 дільниці.

“Посмішка”, дитячий зразковий танцювальний колектив створен. на базі ПК РУ ім. Дзержинського/ ПК РУ “Саксагань” у 1983 за ініціативою Н. Ф. Терещенко. У репертуарі танці народів світу. Діють 3 вікові групи, які відвідують 46 дітей. Уч. фестивалів “Україно моя”, “Маленькі зірочки”, “Наша земля Україна”. Переможець фестивалю “Срібне джерельце” (1994).

Поспєлов Володимир Павлович (1928). Пром. керівник. Освіта вища. З 50-х працював на будовах. У 1968 – 1979 голов. інж. тр-ту “Кривбасшляхводбуд”. Умілий організатор і керівник промоб'єктів. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Пост водомірний, ділянка р. Інгулець, де заміряють рівень води вранці та ввечері, швидкість течії ін. та передають зібрану інформацію у Гідрометцентр України.

Постанова Державного комітету оборони “Про заходи по відбудові Криворізького залізорудного басейну Наркомчормету” від 19 верес. 1944, накреслила першочергові завдання і визнала це найважливішим госп. завданням країни. Ставилося завдання протягом 1944 відбудувати 32 шахти, почати відбудову 34 шахт, забезпечити видобуток руди у 4 кварталі 1944 – 800 тис. т, у 1 кв. 1945 – 1200 тис. т. Належало у 1944 підняти з руїн з-д “Комуніст” і ввести 125 тис. кв. м житла.

Постарчука кавалерійський загін, діяв у Кр. Розі у 1919 і підпорядковувався Центр. Раді. Протистояв нападам бандформувань на Кр. Ріг, вів боротьбу проти рад. влади.

Постика Валентин Віколович (17.9.1937, Миколаїв). Пром. керівник. Зак. Миколаїв. буд. тех-м (1969). У 1964 – 1981 слюсар, ст. майстер Півд. трубного з-ду. З 1981 нач. цеху, відділу стандартизації з-ду “Восход”/ ВАТ “Констар”. Умілий керівник. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Трудової Слави 3 ст.

Постишева, вулиця мкрн. Соцміста Дзерж. р-ну. Закладена на початку 60-х. Правий бік скл. з багатоповерх. будинків, лівий – в основному з держ. котеджів з-ду “Криворіжсталь”. Довж. 800 м. Пл. 3,2 тис. кв. м. Має 56 будинків. Розташовані стомат. поліклініка, центр “Сплав”, ПК коксохіміків, магазини. Носить ім'я держ. діяча Постишева Павла Петровича **(**18.9.1887, Іваново – 26.2.1939). У 1918 – 1920 керував партизан. рухом на Далекому Сході. У 1926 – 1937 секретар ЦК КП(б)У. Загинув під час репресій. Нагородж. орд. Червоного Прапора. Обслуговують 6, 32, 75, 103 в/з.

Постишева П. П. меморіальна дошка, встановлена на розі пр. Металургів та вул. Постишева у 1967. Напис на білому мармурі свідчить, що вулиця носить ім'я П. П. Постишева.

Постійні комісії міської ради, утворюються під час 1-ї сесії чергового скликання. Серед основних – з питань законності, правопорядку, депутатськ. діяльності, етики; з питань планування, бюджету та економіки; з питань транс-ту, зв'язку і комунального госп-ва; з питань екології, охорони здоров'я і соц. захисту населення; з питань освіти, науки і культури; з питань молоді, фізкультури і спорту; з питань розвитку споживчого ринку; з питань будівництва, землекористування; з питань комунальної власності. Мають значний вплив на процес місцевого самоврядування.

Постільга, **боривітер** (Falso tinnunculus)**,** птах роду соколиних. Довж. до 40 см. На Криворіжжі зустрічаються П. степова, Б. звичайний. П. степова схожа на боривітер, але дрібніша і струнківша. У самця верх чорнувато-коричневий без плям, голова темно-сиза, низ із рідкими дрібними плямками, по хвосту чорна смуга. Б. дрібний сокіл з широкими крилами. У самця верх червонувато-коричневий, низ вохристий. Населяє рідкі ліси Криворіжжя. Перелітний птах. Місцями багаточисельний. Гніздиться на кручах, в дуплах.

Кладка у трав.-червні з 4-6 яєць. Голос – дзвінке “кі-кі-кі”. Живиться гризунами, комахами. Дуже корисний, підлягає охороні.

Постний Олексій Іванович (18.1.1914, Дніпропетров. обл. – 23.10.1982, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1941). У 1933 – 1937 вантажник, калькуляторник Дніпродзерж. райспоживспілки. У 1941 – 1944 надавав мед. допомогу жителям Дніпропетровська, Кр. Рогу. З 1942 по лют. 1944 чл. підпільної організації. У 1944 організував та очолив інфекційну лікарню ім. Крупської. У 1946 – 1956 невропатолог медсанчастини РУ ім. Фрунзе. З 1956 зав. неврологіч. відділенням обл. клініч. лікарні. Вивчав проблеми боротьби з силікозом, обстежував умови праці гірників Кривбасу. Керував діяльністю міськспілки медсестер. Уч. міжнарод. симпозіумів з проблем неврологіч. захворювань. Автор наук. праць.

Постников Борис Іванович (26.3.1942, Пензенська обл.). Полковник (1982). Зак. Київ. зеніт.-ракет. акад. ім. Кірова (1974). В арм. з 1959. З 1962 у скл. зеніт.-ракет. частин. У 1975 – 1983 ком-р зеніт.-ракет. полку у скл. Криворізьк. з'єднання. У 1983 - 1992 заст. ком-ра з'єднання. Брав участь у відповідальних стрільбах, випробуванні ракет. техніки. З квіт. 1995 співпрацівник міськвиконкому. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, “За службу Батьківщині” 3 ст., Червоної Зірки (ЧССР).

Постников Володимир Юхимович (1844-1918). Відом. економіст. Навчався у Петровськ. землероб. акад. у Москві. З початку 60-х працював у Міністерстві землеробства і держмаєтностей. Зібрав статдані про земельні угіддя Криворіжжя. Основна праця "Південно-російське селянське господарство" (1891).

Постой Володимир Миколайович (10.3.1968, Кр. Ріг – 22.1.1994, там же). Правоохоронець. Освіта середня. З кінця 80-х працював інспектором дорожньо-патрульної служби відділення ДАІ Ц.-Міськ. РВВС. Сержант міліції. Мав заохочення по службі. Загинув на бойовому посту у сутичці з бандитами. Ім'я носить вулиця у Кр. Розі.

Постой Катерина Кирилівна (9.2.1940, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1969 – 1996 закрійниця ательє “Северянка” фаб-ки “Індтрикотаж”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Створила нові зразки одягу. Мала популярність серед модниць. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Постолюк Роман Іванович (14.4.1950, Львів. обл.). Відом. геолог. Зак. Львів. ун-т (1972). З 1972 ст. геолог, нач. геологіч. відділу, нач. загону експедиції “Кривбасгеологія”. Вивчав запаси руд. покладів РУ ім. Леніна, “Суха Балка”, Фрунзе, К. Лібкнехта. Вів пошук граніту на Іванківськ. родовищі, мінерал. вод. Розвідав Балахівське родовище графіту. У 1981 – 1983 працював в Нігерії. Уч. ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Автор фундаментальн. геологіч. звітів.

Постоя, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 1970. Мала назву вулиця Підстепна. У 1980 перейменована на вулицю Турчанінової. На честь стюардеси, яка загинула під час польоту з Москви до Туреччини. У 1995 перейменована на вулицю Постоя. На честь співробітника ДАІ В. М. Постоя. Складається з приват. будинків. Вкрита відсівом. Довж. 291 м. Обслуговує 72 в/з.

Постоян Микола Митрофанович (21.2.1924, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з трав. 1944 у скл. 374 СД. З 1946 бригадир молочнотоварної ферми підсобного госп-ва РУ ім. Кагановича, рад-пу ім. Шевченка. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Постоянова, балка розташована поміж сіл Зелений Лук і Мусіївка. Довж. 1,6 км. Схили пологі, багата на різнотрав'я. Входить до мережі балки Зеленої. Має 2 ставки. Назва походить від прізвища першопоселенця.

Постриг, церковний обряд у християнстві, що здійснюється при посвячені в чернецтво. Походить від греків і римлян. Полягає в обрізанні волосся на голові на ознаку зречення від власної волі і повної згоди коритися волі Бога.

Постриги, **1.** Залишки волосся після стрижки. **2.** Обрізані дерева або кущі у давнину на Криворіжжі.

Посуха, агрометеорологіч. явища, які супроводжуються високою температурою повітря, відсутністю опадів, сильними вітрами, що приводять до зниження врожаю або його загибелі. За історич. відомостями часто знищували посіви і врожаї на землях Криворіжжя. Серед найбільш руйнівних П. 1921, коли знищено 100 % посівів жита, вівса, 70 % пшениці 1925, 1946. З введенням високих агротехніч. технологій, застосування наукових методів захисту рослин, зрошувальних систем збитки від П. Значно скоротилися, проте с/госп. Криворіжжя потерпає від наслідків подібних стихійних лих.

Посьєт Костянтин Миколайович (1819 – 1899). Адмірал. (1882). Зак. Мор. корпус (1837). Видат. дослідник Далекого Сходу і Півночі. У 1837 – 1841 ком-р корабля на БФ. У 1852 – 1854 уч. походу в Японію на фрегаті "Паллада". У 1854 – 1855 служив на "Діпрі". У 1870 очолював експедицію на Нову землю. У 1871 – 1873 на чолі 3 кораблів здійснив похід в Японію і Китай. З 1874 міністр шляхів сполучення. У 1884 видав розпорядження на будівництво Криворізьк. залізниці. Призначив В. О. Титова нач. будівництва, О. А. Верховцева першим начальником. Чл. Держради (1888). Нагородж. орд. св. Володимира 2, 3 ст., Білого Орла, св. Анни 1-3 ст., св. Станіслава 1-3 ст.

Потапенко Анатолій Іванович (3.3.1950, Київ. обл.). Військ. керівник. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1991). В арм. з 1968. У 1972 – 1985 ком-р роти, батальйону. У 1981 перебував у Сан-Троме і Прінсіпі. Умілими діями сприяв придушенню заколоту у цій країні. У 1985 – 1987 радник ком-ра полку в Афганістані. У 1987 – 2000 військ. комісар, з лип. 2000 нач. відділу праці і соц. захисту населення Сакс. р-ну. Полковник. Знак ЦК ВЛКСМ "За військову доблесть". Нагородж. орд. Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст., "Зірка" 3 ст., "За хоробрість" (ДРА).

Потапенко Борис Савелійович (9.2.1941, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1963). У 1963 – 1984 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. шахт "Центральна", "Південна" РУ ім. XX партз'їзду. У 1984 – 1987 голов. інж. РУ ім. Р. Люксембург. У 1987 – 1989 директор РУ ім. Комінтерну. У 1993 – 1995 голов. інж. концерну "Укррудпром". З 1996 директор наук. тов-ва при АГНУ. Винахідник. Умілий організатор процесу видобутку руди. Автор наук. праць.

Потапенко Іван (? – 11.2.1942, Кр. Ріг). Поет. Освіта середня. У 30-х працював кор. газ. "Червоний гірник." За часів окупації Кр. Рогу заст. редактора газ. "Дзвін". Писав прозу і вірші. Рзстрілян. гестапівцями разом з М. С. Пронченком. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Потапенко Іван Юхимович (15.8.1908 - ?, Кр. Ріг). Військ. Діяч. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Згодом працював у народ. госп-ві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки (2). Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Потапенко Михайло (Іван) Авакумович (90-ті XIX ст. – 17.1.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Уч. гром. війни. Працював на ШУ ім. Дзержинського. Під час окупації господар конспіративної квартири В. С. Сінгірцева. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Потапенко Микола Макарович (16.8.1939, Київ. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1957 – 1989 бурильник, бригадир ш. № 1 ім. Артема РУ ім. Кірова. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Брав участь у випробуванні нової техніки. Встановлював рекорди. Наставник. Держ. премія. (1985). Кращий за професією. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст., знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Потапов Володимир Ілліч (1938, Орлов. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транс-ту (1962). У 1955 – 1957 працював в РУ ім. Комінтерну. У 1962 – 1969 майстер, інж., голов. інж. дистанції Донецьк. залізниці. У 1969 – 1972 нач. дільниці Першотравнев. кар'єру ПівнГЗК. У 1972 – 1981 ст. виконроб, голов. інж., з 1981 нач. СУ № 8 тр-ту "Криворіжшляхводбуд". Уміло організував виробництво, колектив багато разів

виходив переможцем змагань. Актив. раціоналізатор. Багато уваги приділяв будівництву екологіч. об'єктів.

Потапов Ігор Ілліч (18.9.1942, Кустанай. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т. інж. залізнич. транс-ту (1969), Вищу парт. школу при ЦК КПУ (1983). У 1969 – 1970 майстер відділка Криворізьк. залізниці. У 1970 – 1975 інструктор, зав. орг. відділом, 2-й секретар Дзерж. райкому КПУ. У 1975 – 1979 голова Дзерж. райради. У груд. 1979 очолив створену Довгинцівську райраду. У 1986 – 1989 заст. нач., з квіт. 1989 голов. інж. відділка залізниці.З 1998 заст. міськ. голови.

Потапов Микола Андрійович (28.11.1927 – 1970, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Київ. консерваторію (1955). У 1956 – 1960 в ансамблі пісні і танцю Групи рад. військ у Німеччині. У 1961 – 1970 викладач муз. уч-ща. Організатор оркестру народ. інструментів муз. уч-ща. Вихователь композитора В. Зубицького, засл. арт. України Ю. Шкваренка ін.

Потапов Олександр Іванович (1.3.1921, Башкирія). Пром. керівник. Зак. КГРІ. У 1953 – 1967 ст. інж., нач. зміни, нач. рудника ПівдГЗК. Керував впровадженням системи короткоуповільненого підривання гірнич. маси, вогневого буріння. Домігся організації 9-місячного запасу руди. Автор рацпропозицій. У 1968 очолив Михайлівськ. ГЗК. Нагородж. орд. Леніна.

Потапова Ольга Григорівна (27.12.1936, Дніпропетров. обл.). Засл. будівельник України (1975). Освіта н/середня. На будовах Кривбасу з 1954. З 1958 працювала бригадиром малярів БУ № 2 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Новатор виробництва. Одна з кращих будівельників Кривбасу. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Поташ, речовина, що вироблялася на Криворіжжі у процесі спалення дерев і використовувалася у виробництві скла, мила, фарб, при виробленні шкір, виготовленні сукна, вибілюванні тканин.

Потерть, див. **огребки.**

Потеряєва, вулиця розташована в захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. До 200 м, ширина 7 м. Має 6 приват. будинків, проживає 18 чол. Вкрита грунтом, багата на зелені насадження. Обслуговує Незалежне в/з.

Потєхін Сава Калістратович (1902 – квіт. 1944, Одес. обл.). Ген.-майор. Зак. Вищі військ. курси. Уч. гром. війни. В арм. з 1922. У серп.-верес. ком-р 147 СД, яка формувалася у Кр. Розі. Під час визволення Криворіжжя заст. ком-ра 4 гв. мехкорпусу. Уміло керував з'єднанням. Загинув у бою. Похован. в Одесі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Кутузова 2 ст.

Потозія (Potosia Muls)**,** жук довж. 14-24,6 мм. Має матове, темно-зелене, іноді мідно-червоне або чорне забарвлення. Надкрила з малочисельними білими плямами. Личинки у норах ховрахів і грунті. Живе на квітах, живиться соком з дерев. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Потоцький Іван Кирилович (4.8.1928, Дніпропетров. обл. – 90-ті, Криворіжжя). Передовик сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1962 – 1990 водій рад-пу "Красный забойщик". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Потоцького Григорія Григоровича, царського сановника і земельного магната маєтності, виникли на території Криворіжжя у кінці 80-х XVIII ст. Розташовувалися в р-ні сучас. с. Широке Криворізьк. р-ну. Скл. з 2 тис. дес. Існували панські будинки, стайні, ставок, сади, кузні, млин ін. Землі обробляли кріпаки. Одне із сіл звалося Григорівкою.

Потреба Ісідор Авдійович (1905 – початок 80-х, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Служив в органах МВС до 1953. Уч. ВВВ. Працював на Ленінськ. рудо-рем. з-ді. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Потрусник, сито на млині, яке рухається, просіваючи муку, у сільському Криворіжжі.

Потураєв Валентин Микитович (18.1.1922, Курська обл.). Акад. НАН України (1979), проф. (1967). Д.Т.Н. (1965). Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транс-ту (1948). Уч.

ВВВ. У 1953 – 1968 ст. викладач, доцент, професор Дніпропетров. гірнич. ін-ту. З 1967 в Ін-ті геотехмеханіки НАН України. Створив вібраційні конвеєри для гірнич. ком-тів Кривбасу. Автор 300 наук. праць з проблем надійності гірнич. машин. Держ. премія України (1975). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Потурнак, людина, яка потрапивши до полону, прийняла мусульманство, у давнину на Криворіжжі.

Потькалов Євген Володимирович (31.1.1953, Полтава – 1999, Черкаси). Відом. актор. Зак. Харків. ін-т мистецтв. У 1974 – 1975 актор Полтав. театру ляльок. У 1977 – 1994 провідний актор Криворізьк. театру ляльок. У 1975 – 1977 у скл. трупи Одес. театру ляльок. Зіграв багато ролей, брав участь у постанові спектаклів.

Потьомкін Григорій Олександрович (13.9.1739, Смоленська губ. – 5.10.1791). Ген.-фельдмаршал (1784). Держ. діяч. Князь. Дипломат. Навчався в Моск. університет. гімназії. Офіцер гвардії. У 1762 брав актив. участь у палацовому перевороті, що привів на престол Катерину II. З 1774 її фаворит. Мав великий вплив в Росії. Вів актив. війни проти Туреччини. У 1783 включив Крим до скл. Росії, за що здобув титул князя Таврическього. Засновник Севастополя, Херсона, Катеринослава. Організатор заселення земель Причорномор'я схід. слов'янами. Реформатор армії і флоту. Головнокомандуючий у рос.-тур. війні 1787 – 1791. У 17 ? надіслав геолога Ліванова для пошуку корис. копалин у Кр. Розі. Тут організував видобуток аспіду, який використовувався як покрівельний матеріал будинків міст, які заснував. Помер під час мирних переговорів з Туреччиною в Яссах. Ім'я носив броненосець. Кавалер орд. св. Георгія 1 ст., св. А. Первозванного, св. Володимира 1 ст., св. О. Невського, св. Анни.

Потягайло Володимир Григорович (31.5.1941, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1988). Зак. Карагандинськ. політех. ін-т (1967). У 1958 – 1968 слюсар підприємства "Дніпросільенерго", муляр тр-ту "Краснодоншахтобуд", монтажник тр-ту "Казелектромонтаж". З 1969 ст. інж., нач. відділу, директор взуттєвої фабрики ВАТ "КОМЕКС". Організатор випуску якісного взуття криворізьк. марки, яке користується попитом за кордоном.

Похвист, язичницький слов'янський бог непогоди, природних аномалій. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Похил Микола Федорович (1880 – 13.9.1941, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На Інгулецьк. рудниках працював з кінця XIX ст. Уч. революцій 1905, 1917. Перебував у скл. загону Червоної гвардії. Уч. відбудови шахт Кривбасу. Працював на ШУ "Інгулець". Стахановець 30-х. Розстрілян. гітлерівцями за відмову співробітничати на відбудові шахт.

Похилий переносний конвеєр, розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Призначен. для транспортування подрібненої гірнич. маси. Дозволяє скоротити час на прокладання конвеєра, відстані транспортування гірнич. маси. Автори В. Ф. Бизов, О. І. Храпко, Ю. Г. Вілкул, М. В. Михайленко.

Похлеба Василь Юхимович (13.10.1931, Криворіжжя – 8.8.1993, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З кінця 40-х тракторист кол-пу "Країна Рад", птахорад-пів "Христофорівський", "Новолозуватський". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Похоронно-ритуальних послуг держ. комунальне підприємство, створене у жовт. 1956. Має 6 цехів і дільниць, працює 184 чол., які обслуговують 36 кладовищ, з них 10 діючих загальною пл. 17,2 тис. кв. м. Має 18 одиниць транс-ту. Виготовляє труни, вінки, пам'ятники, надгробні плити.

Поцелуйко Дмитро Євстафійович (8.11.1912, Кр. Ріг – 16.9.1962, там же). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1938). З 1932 працював судноремонтником на Дал. Сході. У 1934 – 1939 виконроб на з-ді "Криворіжсталь". У 1939 – 1940 працював на ш. "Центральна" ШУ "Інгулець". У 1940 – 1957 нач. рудника, нач. Леб'яжинськ. РУ на

Уралі. У 1957 – 1962 керуючий РУ ім. XX партз'їзду. Мав значні заслуги у процесі видобутку руди в Кривбасі, на Уралі. Нагороджен. орд. Трудового Червоного Прапора.

Почаївська лавра, православний монастир у Почаєві Тернопільськ. обл. Відомий з XVI ст. З початку XVII ст. діяла друкарня. З 1833 має статус лаври. Звідси походить Ікона Почаївської Божої Матері, на честь якої у Кр. Розі названа церква (1997).

"Початок", колгосп створен. у 1930 у с. Новогригорівка Златоустівськ. сільради. У 1931 з'явився 1-й трактор. Вирощував зернові, займався тваринництвом. Мав більше 1 тис. га землі. Працювало до 150 чол. Ліквідован. у 1953 шляхом приєднання до кол-пу ім. Комінтерну на правах бригади.

Почекайло Іван Юхимович (7.11.1938, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (1988). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1967). У 1956 – 2001 газівник, майстер, нач. домен. цеху ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Умілий організатор виробництва. Зробив вагомий внесок у розвиток домен. виробництва.

Поченюк Стефан Юхимович (14.4.1926, Тернопільська обл. – 18.7.1999, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1966). Уч. ВВВ з лип. 1944. У 1950 – 1951 працював на шахтах Донбасу. У 1951 – 1976 скреперист, бурильник, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Центральна" РУ ім. Кагановича / XX партз'їзду. Майстер буріння, один з кращих гірників Кривбасу. Нагороджен. орд. Леніна, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Почепка, ланцюг у давні часи на Криворіжжі.

Почесних громадян сіл Чкаловка, Радіонівка, Інгулець Чкаловської сільради меморіальна дошка, встановлена у 1990 на споруді музею Інгулецьк. плацдарму (с.Чкаловка). На сталевій плиті вибиті імена учасників боїв за визволення сіл.

Почесні громадяни Кр. Рогу, звання та ознаки особливого вшанування осіб, які мають особливі заслуги перед Кр. Рогом. Діяло у 1912-1917 за рішенням земства. Відновлене у квіт. 1964. Титул мають І.В.Архипов, Ю.П.Бабич, О.В.Боровський, М.Брозовська, В.С.Виноградов, Т.П.Воронова, Й.О.Галенко, І.П.Гудзь, Г.І.Гутовський, Н.С.Єгорова-Чорна, Ф.Д.Замрій, М.Ф.Земляний, І.І.Ісаков, Ф.Л.Калиниченко, М.М.Козлов, М.Д.Кучма, Г.М.Малахов, І.З.Марковський, В.І.Михлік, В.С.Олейников, М.С.Пічужкін, Г.О.Романенко, М.І.Санкевич, О.І.Семиволос, І.М.Сіренко, Ю.П.Сич, О.Л.Устименко, І.П.Фурт, Б.Г.Шангін. Першою у 1964 отримала німкеня М.Брозовська за участь в антифашист. боротьбі. Серед них 8 керівників, 7 військових, 5 інженерів, 6 робітників, 1 науковець, 1 архітектор, 1 журналіст. У 1964-2000 вручалася пам'ятна медаль і стрічка, з трав. 2000 спеціальні знаки і червоно-зелена стрічка.

Починок, назва статусу поселення, яке виникає. У 1775 Кр. Ріг носив такий статус.

Почка, старовинна міра, що дорівнювала 1/25 золотника. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Почкайлов Михайло Іванович (1933, Брянська обл.). Герой Соц. Праці. Зак. Львів. політех. ін-т (1957). У 1957 – 1978 виконроб, нач. відділу, голов. інж. ком-ту "Донецькважбуд". З 1978 заст. будівництва підприємств важкої індустрії СРСР. Керував реконструкцією гірничо-збагач. ком-тів у Кр. Розі. Нагороджен. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, "Знак Пошани", "За заслуги перед Вітчизною" 4 ст. (Росія).

Почтар Іван Максимович (5.5.1933, Черкаська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1955 – 1987 прохідник, тесля РБУ РУ ім. Фрунзе. Ініціатор трудових починів, наставник. Успішно проводив швидкіс. проходку. Нагороджен. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Пошевні, широкі санки, оббиті тесом. Широко використовувалися селянами Криворіжжя у побут. потребах.

Пошесть, повальна хвороба, падіж худоби у давнину на Криворіжжі.

Поштова, вулиця мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 1959 і тривала до середини 60-х. Довж. 600 м, має 7 приват. будинків. Обслуговує 73 в/з.

Поштовий зв'язок, на Криворіжжі виник за часів козацьк. зимівників. Власне, Кр. Ріг почався від поштової станції. У давні часи як засоби зв'язку використовувалися піші і кінні гінці. Серед інших видів – розпалення сигнальних багать, використовування барабанів, можливості губів, новини від чумаків і випадкових мандрівників. Система поштового зв'язку почала формуватися у 1902 із відкриттям 1-ї поштової контори. До скл. входили поштове і телеграфне відділення. Городяни щодня одержували 200 газет і 100 листів. Працювало 20 чол. У 1908 діяло 5 відділень. У 1928 – 8 відділень, які обслуговували сел. Гданцівка, Карнаватка, Дубова Балка, Суха Балка, Вечірній Кут, Веселі Терни, ШУ ім. Кагановича, с. Лозуватка. У 1932 діяли відділення у сс. Лозуватка, Радушне, Красіно, Христофорівка, Гейковка, Недайвода, у межах Кр. Рогу – 10. У 1940 на Криворіжжі існувало 23 відділення, з них 15 у межах Кр. Рогу. Городяни одержували до 10 тис. газет і журналів. Система зруйнована під час окупації. Відновлення почалося з лют. 1944. На кінець 1944 діяло 12 відділень. У 1950 працювало 31 відділення, діяло 86 поштових ящиків, 6 газет. кіосків, передплачувалося 36 тис. газет і журналів. У 1952 функціонувало 34 відділення зв'язку, 121 поштовий ящик, 8 кіосків "Союздруку", доставлялося 54 тис. газет і журналів. У 1963 на базі поштово-телеграф. контори утворено міськ. вузол зв'язку, який під цією назвою діяв до 1970. У 1970 – 1973 діяла міська дирекція зв'язку, з 1973 міськ. виробничо-техніч. вузол зв'язку. У лип. 1988 проведене реформування зв'язку, в результаті Криворізьк. поштамт (споруда стала до ладу у 1958) став самостійною одиницею. Входить у систему поштового зв'язку "Укрпошта". До скл. входять 110 відділень зв'язку, з них 26 у сільськ. місцевості, цехи перевезення пошти, обміну пошти, 8 виробнич. дільниць. Протягом року обробляється близько 4 млн. поштових відправлень, доставляється 6 млн. екз. періодич. видань, 3 млн. грошових переказів пенсіонерам. Серед основних функції приймання та пересилання листів, бандеролей, посилок, переказів, телеграм, приймання платежів різних рівнів, розповсюдження поштових переказів ін. Працює 1,1 тис. чол. Керівники Л. Кобенюк, К. С. Матюхін, Калиниченко, Сербиковський, М. С. Гольцов, Д. С. Флейшман, О. Д. Петров, М. Я. Смирнов, М. Г. Золотоверхий, Г. К. Павлов, С. І. Якимьонок, О. І. Євдокимов, В. І. Бабенко, І. Д. Ткаченко, Г. Я. Філімонова, Н. А. Моргун.

Поштовий індекс, умовне позначення в системі поштової класифікації. Введен. на початку 70-х. Індекс Кр. Рогу був 324000, після 2000 – 50000.

"Пошук", дитячо-юнацький військово-патріотич. клуб створен. у січ. 1999. Об'єднує 25 ентузіастів, які за участю воїнів-"афганців" ведуть пошук поховань часів війни, встановлюють імена загиблих. Голова С. І. Моськін.

"Пошук", літстудія ПК металургів. Уч. поети А. Бродський, Б. Жуковський, Г Савченко, М. Григор'єв, А. Перетяченко. Розквіт припав на 60-70-ті.

"Пошук", народний вокально-інструментальний ансамбль створен. у 1982 у скл. ПК РУ ім. Фрунзе/ВАТ "Криворізький гірничорудний комбінат". Відвідують 12 чол. віком з 20 років. У програмі сучас. естрадні пісні.

"Пошук", садівницьке товариство ін-ту "КриворіжНДПІрудмаш" закладене у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 13,9 га. Має 164 ділянки.

Поярок, **вовна**, настрижена з ягнят у давнину на Криворіжжі.

ПП-5 ОВ-2, **перфоратор пневматичний переносний** розроблен. спеціалістами ін-ту ВНДПІрудмаш у 1989 – 1990. Призначен. для буріння шпурів діам. 36-40 мм на глибину до 3 м. Маса 30 кг. Виготовляв Криворізьк. з-д гірнич. машинобудування "Комуніст". Має різновидності. Використовується на шахтах Кривбасу.

ПП-3, ПП-6, пневмоподавальники розроблені і виготовлені на з-ді "Комуніст" на початку 50-х. Призначалися для механіч. подачі на забій перфораторів КС–50, КТ-70.

ППК-10, ППК-15, ППК-15У, пневматичні підтримуючі колонки виготовлені на з-ді "Комуніст" у 50-х. Вага 12,5; 14; 23 кг. Діам. циліндра 49, 56, 67 мм. Широко використовувалися на шахтах Кривбасу. Випускалися до початку 60-х.

ППН, **машини вантажні шахтного типу** виготовлені за розробками спеціалістів ін-ту ВНДПрудмаш у 1989 – 1990. Призначені для завантаження гірнич. маси у транспортні засоби підзем. розробок. Маса 3,5-6,7 т. Має типи ППН-1А, ППН-3Б, ППН-2. Серійний випуск почався у 1989 на Дарасунськ. з-ді гірнич. обладнання. ППН-3 удостоєна золот. медалі на Міжнарод. виставці в Лейпцигу (1972). У 1972 вперше в СРСР виготовлена ковшова завантажувальна машина на гусеницях марки ППН-2Г.

ПР-10, ПР-20, ПР-23, **перфоратори** створені конструкторами і виготовлені колективом з-ду "Комуніст" у кінці 40-х – початку 50-х. Вага 11, 20, 24 кг. Глибина буріння 2, 3, 5 м. Діам. коронки 46 мм. Призначені для буріння шпурів у гірнич. промисловості. Широко застосовуються на шахтах Кривбасу.

ПР-19, **перфоратор ручний** випускався на з-ді "Комуніст" у 1963 – 1976. Прийшов на заміну системі ПА-23 ("Перемога"). Широко використовувався на шахтах Кривбасу для буріння шпурів.

ПР-35, **ручний перфоратор** розроблен. і виготовлен. на з-ді "Комуніст" у середині 50-х. Вага 28 кг. Діам. коронки 46 мм. Глибина буріння до 4 м. Широко використовувався для буріння шпурів на шахтах Кривбасу. Випускався до 1960.

"Правда", газети ім. ШУ під такою назвою діяло у 1922 – 1937. Об'єднувало шахти ім. Валявка, "Інгулець", МОДР, "Змичка", "Катеринівка", №№ 4, 5 "Глеюватка", №№ 1, 2, 7 "Суха Балка", "Михайлівська". Працювало до 500 чол. Шахти мали незначну потужність. Після ліквідації значна частина шахт увійшла до скл. ШУ ім. Ілліча.

"Правда", газети корпункт діяв у Кр. Розі під час визвольних боїв лют. 1944. До скл. входили журналісти Д. Ф. Акульшин, В. М. Купрін. Газ. "Правда" друкувала репортажі по гарячих слідах, була свідками подій на Криворіжжі у лют.-берез. 1944.

"Правда" і "Червоний гірник" на рудні", спецвипуск газ. "Червоний гірник" з участю газ. "Правда" про здобутки і проблеми шахт Кривбасу вийшов у 1930.

"Правда" на руде", спецвидання вийшло у Кр. Розі у 30-х. Докладних відомостей не виявлено.

Правди, вулиця, житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Правди. Довж. 1,2 тис. м, ширина 9 м. Має 25 держ.. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 19 в/з.

Правди, 49, вулиця (кол. Нова Колонка). У цьому будинку провели дитинство і юність Герой Рад. Союзу Б. Б. Глинка, двічі Герої Д. Б. Глинка та В. І. Михлік. Меморіальна дошка (1995).

Правдюк Яків Федорович (10.10.1910, Полтав. обл. – 3.7.1985, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта середня. У 1929 – 1931 кресляр, технік Ташкент. паровозорем. з-ду. З 1931 у Кривбуді. Один з перших будівельників криворізьк. металург. з-ду. Брав участь у монтажі ДП №1. Ударник перших п'ятирічок. Стахановець. У 1934 – 1937 заст. нач. дільниці цеху Часов'ярськ. з-ду на Уралі. У 1937 – 1939 механік Краматорськ. металург. з-ду. У 1939 – 1940 механік мартен. цеху з-ду "Криворіжсталь". Один з керівників евакуації з-ду на Урал. У 1941 – 1950 механік Н/Тагільськ. металург. з-ду. У 1950 – 1957 голов. механік з-ду "Криворіжсталь". Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Праведник, у православній церкві людина, яка дотримує всіх вимог релігії, не грішить. Обранець небесної благодаті.

"Правекс-Банк", акціонерно-комерційного банку Криворізька філія створена у лист. 1994. Здійснює відкриття та обмін рахунків юридич. та фізич. осіб, надає кредити, дозвіл на вивезення валюти, проводить довірчі операції з цінними паперами ін. Директор О. В. Польшинська.

Правило Павло Григорович (23.2.1951, Чернігівська обл.). Енергокерівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1978). У 1977 – 1982 ст. майстер, нач. цеху, голов. енергетик Ново-Джамбульськ. фосфорного з-ду. У 1982 – 1987 нач. Джамбульськ. обл. інспекції енергонагляду. З лют. 1988 інспектор, з берез. 1994 нач. міськ. інспекції енергонагляду. Умілий керівник. Створив надійну службу енергонагляду.

“Правити арапа”, дурити, обманювати у давнину на Криворіжжі. Вираз виник від того, що люди не вірили в існування чорношкірих людей. Якщо на ярмарку показували виставу, де один з персонажів негр, про неї казали: “П. а”.

Правицький Микола Климентійович (22.11.1904, Одес. обл. – ?, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1932). У 1915 – 1918 коногон, буронос Пужнерськ. рудника. У 1920 – 1924 пекар, слюсар з-ду “Пневматик”. У 1932 – 1936 ст. викладач КГРІ. У 1938 – 1941 директор КГРІ. Керував евакуацією на Урал. У 1941 – 1943 доцент КГРІ в Н/Тагілі. У 1943 – 1951 директор КГРІ. У 1952 – 1963 доцент, зав. кафедрою гірнич. механіки КГРІ. У 1938 відновив статус КГРІ, як самостійного вузу. Умілий вихователь гірнич. кадрів. Автор наук. праць. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Правобережна, вулиця мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну розташована на правому березі р. Інгулець. Забудова почалася в 1963 у зв'язку з розвитком ПівдГЗК. До груд. 1975 мала назву вулиця 1-а Правобережна. Довж. 700 м. Має 37 приват. будинків. Обслуговує 37 в/з.

Правобережна Україна, назва частини території України. Охоплювала землі сучас. Київ., Черкаська, Кіровоград., Дніпропетров., Житомир., Вінницьк., Рівненськ., Волинськ. обл. До скл. входить територія Криворіжжя.

Правобережні відвали кар'єру ПівдГЗК, закладені у кінці 50-х – початку 60-х. Розташовані на правому березі р. Інгулець на захід від кар'єру поміж сіл Рудничне і Рахманівка. Пл. 183,5 га. Земельне відведення 636,9 га. Мають 3 яруси, захід. борт 52 м, схід. – 100 м. Загальний обсяг 86,5 млн. куб. м. Схід. і півн. частини пл. 30,5 га складені заліз. кварцитами до 10 млн. куб. м. Основна частина пл. 153 га – суглинки, глина, піски до 76,5 млн. куб. м.

Правознавства кафедра Криворізьк. економічного ін-ту, створена у 1998 у скл. фак-ту міжнарод. економіки і права. Готує правознавців, викладається 38 правових дисциплін. Працює 14 викладачів.

Православна церква святого Лаврентія Чернігівського, відкрита у квіт. 1997 у с. Новопілля. Розташована у пристосованому приміщенні, купол будується. Настоятель В. М. Галіц.

Православний чоловічий монастир святого великомученика Володимира, відкрит. у Кр. Розі у груд. 1997. Розташован. на вул. Джамбула у Жовт. р-ні. Приймаються чоловіки від 18 років. Крім постів і молитви у монастирі багато працюють. Першими мешканцями стали 16 ченців. Духовний центр міста. Монастир очолив отець Герман.

Празька, вулиця житломасиву ім. Шевченка Жовт. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. до 800 м, ширина 7 м. Має 61 будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь столиці Чехії – м. Прага. Обслуговує 29 в/з.

Праля, жінка-прачка у давнину на Криворіжжі.

“ПраКР” (Прага-Кривий Ріг), товариство з обмеженою відповідальністю створене у лют. 2001. Засновники ТОВ “Спарта” (Кр. Ріг) і “Квазер Плюс” (Прага). Виготовляє залізобетонні плити під трамвайні колії. Використовуються технології України, Чехії, Франції, Німеччини. Сприяє зниженню рівня шуму і запиленості під час руху трамваю по вулицях Кр. Рогу.

Праник, спеціальний кілок, яким вибивали на кладці білизну під час прання у ставку або копанці в давні часи на Криворіжжі.

“Прапор”, газета рад-пу “Інгулецький” заснована в 1968. Розповідала про життя і діяльність трудового колективу. Припинила існування в кінці 80-х.

Прапор Кривого Рогу, затверджений. XVI сесією міськради XXII скликання 18.3.1998. Є офіційним атрибутом міськ. самоврядування. Встановлюється у кабінеті міськ. голови і вноситься до сесійного залу на час скликання сесії. Полотнище із співвідношення сторін 1:1, на якому на зелено-червоному тлі зображена козацька порохівниця і дубовий трилисник з 2 жолудями. Піднімається на шпилі будинку міськради у дні держ. свят України, під час офіційних делегацій, урочистих церемоній.

“Прапор Кривого Рогу”, худ. фільм, створений нім. режисером К. Метцігом за однойменним романом О. Готше (1968). Розповідає про долю Червоного прапора, переданого гірниками ШУ ім. Дзержинського нім. колегам з Мансфельда. На прем'єрі побувала делегація Кр. Рогу, демонструвався у кінотеатрах Кр. Рогу.

“Прапор з Кривого Рогу”, роман нім. письменника О. Готше написан. у 1959. Розповідає про історич. події, пов'язані з передачею прапора гірників ШУ ім. Дзержинського шахтарям копалень Мансфельда (Німеччина). У центрі образи представників сім'ї О. Брозовського.

Праска, прилад для прасування одягу та білизни. Найстаріша П. відома на Криворіжжі качалка та рубель. Згодом стали використовуватись вугільні П. У кінці XIX ст. з'явилися чавунні, у 30-ті – електричні. У швейному виробництві використовуються прасувальні машини.

“Працею народжена Українська година”, ініціатива колективу ш. “Саксагань” РУ ім. Дзержинського від 5.12.1962. Звернення було надруковане у газ. “Правда України” і адресувалося до всіх працівників народ. госп-ва України. Суть полягала в економії робітнич. часу, бережливе його використання, впровадженні передового досвіду і технологій. Це стало основою заклику “У похід за українську годину, товариші!”

Праці, **вулиця** житломасиву Гвардія Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася і набула розвитку в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Жмеринська. Довж. до 200 м, ширина 7 м. Має 12 держ. будинків, проживає 41 чол., 8 приват. будинків, проживає 15 чол. Обслуговує 16 в/з.

Працівників державних установ міська профспілкова організація створена у верес. 1957. Проводить захист трудових, соціально-економіч. прав та інтересів членів профспілки. До скл. входять 168 первинних організацій, де працює 6 тис. чл. профспілки. Голови А. І. Наумов, З. В. Бедринець, О. О. Зеленська.

Працівників кооперації та інших форм підприємництва міська профспілкова організація, створена у жовт. 1990, як міськком профспілки. З верес. 1999 має сучас. назву. Входить до скл. федерації профспілок працівників кооперації та інших форм підприємництва України. Забезпечує права і гарантії працівників, сприяє розвитку середнього і малого бізнесу. У 1990 об'єднувала 175 кооперативів, у 2001 – 1,65 тис. підприємств малого і середнього бізнесу, де зайнято 11 тис. криворіжців. Створена Кредитна спілка для працівників мережі. Голови Л. Р. Компанієць, С. В. Бейзерова.

Працівників культури міська профспілкова організація, створена у червні 1953 як міськком профспілки працівників вищої школи, наукових установ, мистецтва і політосвіти. З 1954 реорганізована у міськком профспілки працівників культури. До 1970 діяв на громадських засадах. Здійснює захист труд., соціальних прав членів профспілки. Об'єднує 102 первинні організації, налічує 2,72 тис. членів. Голови А. І. Попов, М. М. Кривохижин, Л. Г. Толстова, О. Г. Вернигоренко.

Працівників науки, виробництва і фінансів міський комітет профспілки, утворен. у верес. 1999. Забезпечує соціальний захист членів профспілки. Голова О. І. Дмитрієв.

Працівників освіти міська профспілкова організація, веде початок від 1927, коли був сформований учительськ. профспілковий рух у Кривбасі. Він утворився з окремих профспілкових груп, які об'єднували освітян, працівників культури, бібліотекарів. У груд. 1927 створена фракція профспілок РОБОС (робітників освіти). Займався підтримкою учителів, поліпшенням їх соціального стану. У 1945 утворен. міський комітет профспілки працівників початкових і середніх шкіл. Об'єднував пед. колективи шкіл, дитяч. будинків. У 1953 утворен. міський комітет профспілки працівників освіти вищої школи і наук. установ. У 1995 перейменован. у профспілку працівників освіти. Забезпечує соціальний захист, дотримання основ трудового законодавства, оздоровлення учителів та їх сімей. У берез. 2000 утворена профспілкова організація працівників освіти Кр. Рогу. Об'єднує 385 первинних організацій, які нараховують 18,6 тис. членів профспілки. За останні роки очолювали М. Кондратюк, А. Зінченко, С. Діденко, Н. Доніна, М. Алфьорова.

Працівників торгівлі і промислової кооперації міський комітет профспілки, організован. у 1951. До 1971 діяв на громадських засадах. Підтримує і захищає інтереси працівників торгівлі, організовує оздоровлення і юридичну допомогу. З 1976 по 1991 об'єднував 24 первинні профорганізації. На обліку у 1976 перебувало 9251, у 1984 – 9336, у 1991 – 9079 чол. Діяла бібліотека на 8,8 тис. книг. У 2000 існувало 116 первинних організацій, де перебувало на обліку 3215 чол. З початку 70-х голови Р. І. Степаненко, Г. А. Кириченко, С. В. Кучер, С. В. Власова.

“Праця і відпочинок”, садівницьке товариство ЖКВ “Кривбасруди” закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 4 га. Має 60 ділянок.

Праща (археол.), метальна зброя, що складалася з торбинки з двома приєднаними до неї ременями. Розкрутивши П. і відпустивши один з ременів, кидальник посилав камінь з великою швидкістю, а при наявності навичок і з великою точністю. Найчастіше знаходять кулі з каменю, теракоти або свинцю.

Превіса, гиря для терезів у давнину на Криворіжжі.

Представників Криворізького р-ну з'їзд, відбувся у Кр. Розі 14.6.1917. 123 делегати з Верхньодніпров., Олександрійськ., Херсон. повітів. На порядку денному стояло питання про створення Криворізьк. повіту. Делегати розробили і прийняли відповідне рішення, але воно не знайшло підтримки і бажаного резонансу у влади Росії, яка перебувала у глибокій політич. кризі. У берез. 1918 Центр. Рада визнала рішення з'їзду, але через політич. події цей документ так і не набув чинності.

Предтечі та Хрестителя Господнього Іоанна храм Української православної церкви, відкрит. у жовт. 1999. Налічує 350 віруючих. Має один вівтар на честь Іоанна Хрестителя. Розташован. у Терн. р-ні. Настоятель В.Козак.

Прендель Ромул Олександрович (1851 – 1904). Відом. рос. геолог. Зак. Петербурзьк. гірнич. ін-т. Чл. геологіч. комітету. Дослідник Кривбасу. Соратник О. М. Поля. У 1882 вперше дав пояснення утворення заліз. руд. Кривбасу. Автор наук. праць.

Преса Криворіжжя, бере початок з 1917. До цього населення користувалося центр. губернськ. газетами. У 1917 вийшли перші номери газет "За роботу", "Известия" Криворізьк. ревкому ін. У 1928 вийшов 1-й номер газ. "Красный горняк" ("Червоний гірник"), яка стала загальноміською. У 30-х видавалося до 40 газет, з них стабільно виходило 15 найменувань загальним тиражем до 30 тис. екз. Серед них "За механізований Кривбас", "Сигнал", "Ударник", "Бурка", "За руду", "Металург Кривбасу". Під час окупації виходила газ. "Дзвін". У лют. 1944 відновлен. вихід газ. "Червоний гірник". У 1963 виходило 20 багатотираж. газ., працювало 2 друкарні. У кінці 80-х виходило 24 газети тиражем 170 тис. екз., діяло 18 редакцій місцевого радіомовлення. Бурхливими темпами мала розвиток з початком 90-х. У 1991 з виходом газ. "Звезда-4" започаткован. приватний газет. бізнес. Зареєстровано 103 видань, з них систематично виходить до 50. Серед найпопулярніших газ. "Червоний гірник", "Металлург", "Домашняя газета", "Криворожские ведомости", "Наш век", "Шахтар Кривбасу" ін., журнали "Саксагань", "Кур'єр Кривбасу".

Пресвітер, особа, яка виконує обов'язки керівника громади в християнських сектах. Обирається з числа віруючих.

Преснухіна Ніна Миколаївна (23.11.1939, Архангельська обл. – 6.4.2001, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1958 – 1969 доярка рад-пу “Липівський”. У 1969 – 1972 працювала на будівництві. У 1972 – 2001 доярка держплемз-ду “Червоний гірник”. Надоювала 6,5 тис. кг молока на кожну фуражну корову. Рекордсменка Дніпропетров. обл. Ім'я у Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Уч. зльотів передовиків. Золота, сріб., бронз. медалі ВДНГ СРСР (1976, 1978, 1980, 1981, 1985, 1986). Похована у с. Вільне. Нагороджена орд. Трудового Червоного Прапора.

“Престиж”, міський клуб спорт. танцю створен. у верес. 1991 за ініціативою В. В. і С. В. Труханових. Базувався в ПК металургів, коксохіміків, ш. “Гігант”, з 1996 – в СШ № 103. У

скл. 40 дітей від 8 до 17 років. Сприяє розвитку спорт. танцю у Кр. Розі, як олімпійськ. виду спорту. Сріб., бронз. призер України (1996 – 1998), чемпіон області (1994 – 1998) із спорт. танців. Уч. зарубіж. гастролей.

“Престо”, рекламно-інформаційний довідник заснован. у січ. 1998. Має рекламно-інформаційне спрямування. Виходить щомісяця тиражем 2 тис. екз.

Престол, у православній церкві столик в вівтарі храму, призначен. для здійснення таїнств. Місце розміщення хреста, євангеліє ін.

Престольні свята, православні церковні свята, пов'язані з особливою шаною небесних покровителів у місцевих престолах храмів та церквах Кр. Рогу. Особливо урочисто відзначаються віруючими у храмах, які своєю назвою ототожнюють імена святих. У давні часи цим подіям присвячувалися ярмарки.

Пржевальського, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50 - 60-х. Довж. 641 м, ширина 7 м. Має 42 приват. будинки. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. мандрівника Пржевальського Миколи Михайловича (12.4.1839, Смолен. обл. – 1.11.1888, Пржевальськ?). Географ, ген.-майор (1886), почес. чл. Петербурзьк. АН (1878). Зак. Акад. Генштабу (1863). У 1867 – 1885 провів 5 великих експедицій по Азії. Обслуговує 25 в/з.

Прибаска, анекдот у давнину на Криворіжжі.

“Прибережний”, дитячий оздоровчий табір тр-ту “Криворіжіндустрбуд” відкрит. у червні 1967 на березі Каховськ. водоймища. За зміну відпочиває до 300 дітей. Обладнан. житлокорпусами, спортмайданчиками, літнім кінотеатром. Встановлено пам'ятник О. Матросову.

Привалов Олександр Миколайович (10.8.1949, Кіровоград. обл.). Відом. археолог. Зак. Донецьк. ун-т (1976). Досліджує епоху неоліту, бронз. та раннього метал. віку. Брав участь у розкопках на території Криворіжжя (1967 – 1970) у скл. експедиції Л. П. Крилової. Автор 20 праць.

Привалова Лідія Микитівна (15.9.1933, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1948 – 1988 доярка кол-пів “Червоний хлібороб”, “Комсомолець”, рад-пу “Комуніст”. Майстер високих надоїв молока. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

“Приватбанк”, комерційного банку Криворізька філія діє з лип. 1993. Один з найпотужніших банків України. Пропонує всі види банківськ. операцій. Має кілька відділень у Кр. Розі. Керівники В. Сичов, І. Позняков, В. Нечаєв.

“Приватінформ”, товариство з обмеженою відповідальністю засноване у 1997. Фірма входить в систему інформаційно-правового забезпечення безпеки бізнесу. Надає послуги у перевірці надійності ділового партнера, у маркетингу, юридичні поради. Має подяку від Президента України. Директор В. Б. Бабенко.

Приватні маршрути автотранспорту, виникли у Кр. Розі на початку 90-х у зв'язку з реорганізацією транспорт. системи. Приватне перевезення пасажирів проводиться бригадами водіїв таксомоторів, автобусів і мікроавтобусів, якими керує тов-во “Комфорт”, об'єднане в укр. асоціацію приватних маршрутів. У Кр. Розі 21 маршрут, які обслуговують 130 водіїв (2000).

Привокзальна, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 412 м, ширина 9 м. Має 21 приват. будинок, проживає 45 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 23 в/з.

Приволзька, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася і набула розвитку в 50-60-х. Довж. 412 м, ширина 8 м. Має 28 приват. будинків, проживає 99 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Приволзьк. регіону (Росія). Обслуговує 17 в/з.

Привольна, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. до 1 тис. м, ширина 7 м. Має 51 будинок. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 14 в/з.

Приворот-2, балка довж. до 3 км, права притока р. Саксагань, нижче за течією балки Привороти. Більша частина знищена Першотравнев. кар'єром ПівнГЗК. Знаходився курган Харіна могила.

Привороти, балка довж. до 4,2 км, права притока р. Саксагань. Частина зайнята ставками, відстійниками промстоків ПівнГЗК. У гирлі знаходиться поселення епохи пізньої бронзи пл. 300 м х 160 м.

“Приворотна балка”, археологіч. пам'ятка, поселення епохи бронзи розташована на схилі правого берега р. Саксагань за 150 м на півн. від балки. Пл. 280 м х 160 м. Знайдені кераміка, знаряддя праці (V-IX ст. до н.е.). Відкрита В. С. Петрунем у 1967, обстежене О. О. Мельником у 1980 – 1981. Знахідки зберігаються у міськ. музеї.

Пригара Марія Аркадіївна (20.2.1908, Москва – 8.9.1983, Київ). Письменниця. Зак. Київ. ін-т нар. освіти (1931). Дитинство провела на Криворіжжі. У 30-х працювала у газ. “Пролетарська правда”, літредактором у видавництвах “ЛІМ”, “Молодий більшовик”. У 1941 – 1944 на радіостанції у Саратові. У 1945 – 1950 заст. редактора ж. “Барвінок”. Вірші писала з 1924. Збірки “Весна на селі” (1929), “Челюскінці” (1935), “В горах” (1947), “Казки” (1956), “Містечко чудес” (1962), “Козак Голота” (1966), “Надвечір'я” (1977) ін. Переклад з польськ. мови.

Пригата, невелика гребля влаштована у балці у давнину на Криворіжжі.

Пригов Ісак Юхимович (16.1.1902, ? - ?, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Відзначився у боях. Згодом працював у народ. госп-ві. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Пригривник, конюх у давнину на Криворіжжі.

“Приднепровский край”, газ. буржуазно-ліберальна виходила у Катеринославі у 1898 – 1919. Мала розповсюдження на Криворіжжі.

Придніпровська височина, розташована у середній частині України поміж середньої течії Дніпра і Півд. Бугу. В основі Українськ. кристаліч. щит. Межі із сусідніми ділянками визначені не однаково. На півн. межує з Поліськ. низовиною, південна приблизно співпадає з півн. межею розповсюдження понтичних, переважно вапнякових відкладень та по крайнім південним відслоненням докембрійськ. кристаліч. порід Укр. щита. Західна межа з Волино-Подільськ. височиною проходить по р. Півд. Буг, а східна – по крутому і високому правому схилу долини р. Дніпра, за якою розташована Придніпровська низовина. П. в. являє собою погорбовану поверхню, з нешироkими та пасмоподібними вододілами, які змінюються від пласких до слабкохвилястих. Найбільша вис. 323 м, середні вис. 240-220 м. Глибина розчленування (різниця у вис. між найвищими точками вододілу та днищ річкових долин або балок) у півд. та центр. частинах рідко перевищує 70-80 м, на ділянці, що тяжіє до Дніпра, зростає до 100-140 м. Густота розчленування (відношення сумарної довж. усіх ерозійних форм рельєфу – річкових долин, балок, ярів до території пл. в 1 кв. км) на більшій частині П. в. 0,3-0,4 км/кв. км. В р-нах Ржищева, Канева, де поверхня інтенсивно з'їдена розгалуженою яружно-балочною сіткою, густота розчленування більша – до 4 км/кв. км. Морфоскульптурний рельєф (створений екзогенними геоморфологіч. процесами, які діють на земну поверхню ззовні) представлений – флювіальними (річкові долини, балки, яри), гляціальними (горби гляціодислокацій у долині Дніпра, зандрові рівнини на півн. височини, прохідні долини), денудаційними (ерозійні останці, скельні схили в місцях виходів кристаліч. порід), зсувними (зсуви, особливо по правому крутому схилу р. Дніпра), суфозійними (степові блюдця та невеликі западини), карстовими (печери у Криворізько-Кременчуцьк. зоні, невеликі карстові воронки), антропогенними (відвали, провали, кар'єри) формами. Входять території Житомир., Вінницьк., Київ., Черкаськ., Кіровоград., Дніпропетров. областей. Півд. частина Криворіжжя розташована на півд. відрогах П. в.

Придня Олексій Якович (5.10.1919, Приморськ. край). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Зак. Краснодар. тех-м торгівлі (1964). Уч. ВВВ з лют. 1943 у скл. 5 артполку 10 гв.

ПДД. Відзначився у боях на Інгулецьк. плацдармі. Працював на Приморськ. залізниці, у торг. системі м. Сочі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, мед. “За відвагу” (3).

Призьба (прісьба), частина фундаменту, що виступає на поверхню, бита присипка навколо хати, будинку для тепла, а інколи для сидіння у давнину Криворіжжі.

Приїжджий двір, місце, де зупинялися подорожні у давнину на Криворіжжі. Розташовувався біля корчми або шинку, мав конюшні і номери на ніч.

Приймак Борис Іванович (11.6.1909, Новочеркаськ - ?). Акад. архітектури (1956). Зак. Харків. худ. ін-т (1930). У 30-х брав участь у плануванні і реконструкції Кр. Рогу. З 1946 на керівних посадах у Києві. Один з авторів забудови Хрещатика.

Приймак В'ячеслав Миколайович (20.10.1962, Криворіжжя – 11.1.1983, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 14. Працював у тр-ті “Криворіжрудбуд”. Героїчно загинув у бою за афганський кишлак. Похован у с. Новоіванівка. Ім'я носить поле у КСП “Інгулецький”. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Приймак Дмитро Тимофійович (15.9.1928, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1945 – 1992 тракторист Гейківськ. МТС, кол-пу “Україна”, рад-пу “Інгулецький”, Лозуватськ. птахофаб-ки. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1966). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Приймак Іван Данилович (25.5.1928, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1946 – 1993 тесля БУ № 1 тр-ту “Криворіжіндустрбуд”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Стояв у витоків тр-ту. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Приймак Ніна Михайлівна (1931). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1966 машиніст баштового крана тр-ту “Криворіжсільбуд”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Приймак Оксана Іванівна (1894, Криворіжжя – 1942, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уродженка с. Лозуватка. У 30-х передова колгоспниця. Ударник перших п'ятирічок, стахановка. Майстер високих врожаїв зернових. Під час окупації розстріляна фашистами.

Приймаченко Володимир Миколайович (1958, Воркута). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1980). У 1980 – 1981 гірнич. майстер об'єднання “Макіїввугілля”. У 1981 – 1999 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. ш. “Північна”, у 1999 – 2002 голов. інж. РУ ім. Кірова, з берез. 2002 директор ШУ у скл. ком-ту “Криворіжсталь”. Умілий керівник процесу видобутку руди, один з провідників реструктуризації підзем. Кривбасу.

Приказка, образний вислів, зворот мови, який влучно відображає будь-яке явище життя. Від прислів'я відрізняється відсутністю повчального змісту.

Прикидові (Ptinidae), родина жуків. Довж. 1,5-5 мм. Захисною реакцією є прикидання мертвими (звідки й назва). Близько 450 видів, в Україні - 20. П. пошкоджують харчові продукти, хутро, сухі біологіч. колекції. Представник Ptinus desertorum Rtt.

Прикладна геологія, підгалузь науки, що об'єднує загальне розуміння “геологія” і займається практич. використанням надр землі.

Прикладної геодезії кафедра Криворізьк. технічного ун-ту, створена у 1978 у скл. КГРІ за ініціативою проф. Й. Я. Рейзенкінда. Працюють більше 20 спеціалістів. Готує фахівців з геодезії. Працівники проводять дослідження з прикладної геодезії. Діють наукові лабораторії.

Приклонський Віктор Олександрович (7.2.1899, Москва – 13.2.1959, там же). Член-кор. АН СРСР (1958). Д.Г./М.Н. Зак. Моск. ун-т (1920), Моск. гірнич. акад. (1928). Видат. геолог. У 1930 – 1957 проф. Моск. геологорозвід. ін-ту. У 1957 – 1959 директор лабораторії гідрогеолог. проблем АН СРСР. Постійно вивчав проблеми Кривбасу. Запропонував інж.-геолог. класифікацію гірнич. порід. Держ. премія СРСР (1952). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Прикол, нагромадження колод дров після їх розколення у давнину на Криворіжжі.

Прилипенко Вадим Дмитрович (23.9.1945, Свердлов. обл.). Госп. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1971). У 1963 – 1971 майстер, виконроб тр-ту "Кривбасрудоремонт". У 1971 – 1975 механік рудника об'єднання "Північсхідзолото". У 1975 – 1992 інж., голов. інж. проектів, голов. конструктор систем автоматиз. проектування ін-ту "Механобрчормет". У 1988 вивчав комп'ютер. системи у Франції. У 1992 очолив наук.-пром. фірму "Коло", з 1994 ген. директор укр.-франц. підприємства "Компанія Коло "Франко". Автор наук. праць, довідника із збагачення руд.

Прилипенко Євген Дмитрович (30.11.1930, Кр. Ріг). Науковець. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т. У 1953 – 1956 нач. зміни Першотравнев. РУ тр-ту "Союзазбест" на Уралі. У 1956 – 1993 ст. наук. співробітник, керівник групи, зав. лабораторією, заст. директора НДГРІ. Канд. тех. наук. Уч. 20-го засідання РЕР з проблем металург. сировини (1973). Керував наук. конференцією з перспектив розробки магнетит. кварцитів у Кр. Розі (Київ, 1977). Автор 98 наук. праць, 5 винаходів.

Примак Наталя Григорівна (30.9.1958, Чернігів. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1982). У 1982 – 1985 зав. дитячої консультації поліклініки Довгинцеве. У 1985 – 1986 начмед, у 1986 – 2000 голов. лікар 2-ї міськлікарні. Делегат з'їзду педіатрів СРСР, України (1987, 1988).

Примакін Іван Васильович (8.11.1923, Новгород. обл. – 8.11.1982, Башкирія). Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Чебоксарське авіауч-ще. (1942). Працював на ленінград. з-ді "Електросила". Уч. ВВВ з січ. 1943. У скл. 999 АБП здійснив 188 б/вильотів. Уч. визволення Кр. Рогу у скл. 951 ШАП 306 ШАД. Вів розвідку, підтримував вихід групи генерала Плієва в рейд. Здійснив 128 б/вильотів. В арм. до 1947, капітан. Працював на з-ді в м. Туймази. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Червоної Зірки.

Примакова, вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 513 м, ширина 8 м. До 1975 мала назву вулиця Першополярників. Має 55 приват. будинків, проживає 195 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. подій Примакова Віталія Марковича (30.12.1897, Чернігів. обл. – 11.6.1937). Під час гром. війни сформував корпус Червоного козацтва. Комкор (1935). Загинув під час сталінськ. репресій.

Примакова, вулиця селища Озерне в м. Інгулець. Забудова почалася у 80-х шляхом переселення жителів сел. Дубова Гірка. Довж. 500 м. Має 17 приват. будинків, де проживає 46 чол. Названа на честь уч. гром. війни В. М. Примакова. Обслуговує 102 в/з.

Примиренські камери (1917) на Криворіжжі, існували для вирішення конфліктів поміж робітниками і підприємцями. Мали за мету попереджувати конфлікти поміж працівниками і фабрикантами. До скл. входили представники обох конфліктуючих сторін на паритетних основах. До закінчення справ П. к. заборонялося припиняти роботу. Міська рада у лип. 1917 розробила положення про П. к. Складалася з двох представників адміністрації і двох робітників. Засідання проводилися закриті і відкриті. Істину треба було встановити через 3 доби після початку розгляду справи. Рішення вважалося остаточним, якщо протягом 7 діб не надійде скарга до центр. П. к. Ліквідовані восени 1917.

Приміська, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 7 м. Має 50 приват. будинків. Багата на зелені насадження обслуговує 14 в/з.

Приміська зона, територія Криворіжжя в межах Криворізьк. р-ну. Зв'язана з Кр. Рогом виробнич., трудовими, культурно-побутовими та рекреаційними відносинами. Розглядається як єдина система розселення з точки зору економіч., містобудівної та природоохоронної політики. В П. з. виділяють прилеглий до Кр. Рогу лісопарковий захисний пояс і зовнішній пояс.

Примовка, вид криворізького історичного фольклору.

"Приморський", дитячий оздоровчий табір відкрит. у червні 1965 у с. Щасливцеве Генічеськ. р-ну Херсон. обл. (Арабатська стрілка). 1-й начальник С. С. Солонько. Діють 3

зміни. Одночасно приймає 640 дітей. У скл. має спальні корпуси, кінозал, бібліотеку, медпункт, будинок дитяч. творчості, пляж. Проводяться екскурсії на о. Сиваш. За період існування відпочило більше 57 тис. дітей.

Примуса, приручення або дресирування диких тварин, птахів у давнину на Криворіжжі.

Приозерна, вулиця розташована у житломасивах Східний-2, 3 Довг. р-ну. Закладена в 90-х. Довж. До 300 м, ширина 10 м. Має 2 багатоповерх. будинки. Вкрита асфальтом. Обслуговує 93 в/з.

Припічок, місце перед піччю, на яку ставили горщики або сковороди перед тим, як поставити їх в піч та після виймання з печі рогачем або чаплією у давнину на Криворіжжі.

Припутень (Columba palumbus), птах родини голубових ряду голубоподібних. Поширений в Європі, Захід. Сибіру, Серед. Азії та Півн. Африці. Населяє всю територію України. На Криворіжжі мешкає у лісах і лісосмугах. Перелітний птах. Весною з'являється у квіт. Гнізда робить на деревах, чагарниках. Кладка у квіт.-трав. 2 яйця. Насиджують обидва птахи 17-18 діб. Пташенята починають літати через 20 діб. Живляться зерном і насінням різних рослин. На зимівлю відлітають у жовт.-лист. до Півд. Європи. Мисливський птах.

Природні ландшафти Кривбасу, територіальна структура р-ну навколо м. Кр. Рогу досліджувалася групою одеськ. географів на чолі зі Г. І. Швебсом (1983), в межах усього регіону – Л. М. Булавою (1990), окремих ділянок – М. Г. Сметаною, В. Л. Казаковим (1997). Розроблена класифікація ландшафтів Криворіжжя локального рівня організації та укладені ландшафтні карти Криворізьк. регіону в масштабах 1:200000 і 1:400000. На території Кривбасу ідентифікований один відділ, підвідділ, система, клас і тип ландшафтів. Визначено 2 підтипи, надряди, підкласи й ряди ландшафтів, а також 6 родів і 53 види ландшафтних геосистем. Природні ландшафти регіону відносяться до відділу наземних ландшафтних геосистем, підвідділу помірно-континентальних, системи кореальних ландшафтів Євразії, класу рівнинних східно-європейськ., типу – степових ландшафтів, двох підтипів – півн.-степових (півн. широти селища Рахманівки) і середньостепових (півд. частина Кривбасу), двох надрядів – бар'єрно-транзитно-трансформуючих (півн. степ) і транзитно-трансформуючих ландшафтів (середній степ), 2 підкласів – височинних і низовинних, 2 рядів – хвилястонахилених і плосконахилених ландшафтів. У межах Кривбасу поширені 6 ландшафтних місцевостей, які об'єднанні у рода – вододільні, схилові, яружно- та долинно-балочні, надзаплавно-терасові, суфозійні, заплавні. Місцевості скл. з 53 груп урочищ, які поєднані у види ландшафтів Л. М. Булавою (1990) підраховано, що в природній ландшафтній структурі вододільні місцевості займали 45,2 % території Криворізьк. регіону, схилові – 14,5 %, яружно- та долинно-балочні – 10,1 %, надзаплавно-терасові – 11,7, суфозійні – 13,1 %, заплавні – 5,4 %. Контрастність просторової структури ландшафтів незначна, з поступовим зменшенням з півн. на півд. Криворіжжя розташоване на межі двох ландшафтних підзон степу України – півн. та середньої.

Природно-заповідний фонд, складає дільниці суші водного простору, природні комплекси та об'єкти, які володіють особливою природоохоронною, науковою цінністю і відокремлені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринницького та рослинного світів, підтримання загального екобалансу. Серед них держзаказники, пам'ятки природи типу скелі МОДР, балки Півн. Червона, сланцеві скелі, виходи амфіболітів, Карачунівськ. водоймище ін.

Природознавства факультет, заснован. у скл. Криворізьк. пед. ін-ту у верес. 1935 як природничий. У витоків стояли П.М.Задирака, Г.В.Ткаченко, К.К.Фасуллаті, М.І.Землунський, К.М.Філімонов. Основу студентів скл. 25 чол. з Київ. пед. ін-ту. До скл. входять кафедри ботаніки та екології; зоології; фізіології людини та тварин; хімії. У різні роки працювали проф. П.М.Задирака, І.А.Добровський, Д.І.Трайтак, В.І.Шанда, А.І.Бурханов, А.П.Афонін. Діють аспірантури за фахом. За роки існування підготував близько 5 тис. учителів біології і хімії.

Природоохоронна служба ком-ту "Криворіжсталь," створена у груд. 1975. До скл. входять лабораторії захисту атмосфери, водоймищ, контролю утворення, обліку переробки відходів виробництва, дослідження умов праці. Займається контролем роботи пило-газоочисних споруд, перевіркою умов праці, контролем за якістю води ін.

Природоохоронна техніка, призначена уловлювати, знешкоджувати шкідливі компоненти, які утворюються у гірнич. і металургіч. процесах. У Кривбасі успішно діють фільтри, пиловловлювачі, газоочисні агрегати.

Присадки (тех.), у металургії матеріал, що вводиться у рідкий метал для зміни скл. і якості. Існують шлакоутворюючі, легуючі, окисні ін. Широко застосовуються на ком-ті "Криворіжсталь".

Прислів'я, жанр фольклору поширен. серед криворіжців. Стислі образні, логічно завершені вислови з повчальним змістом у ритміч. формі. Серед знавців Г.Д. Гусейнов, О. О. Мельник, В. В. Стецюк, О. В. Степаненко ін.

Присоха, підпора для стовпа, щоб він не хилився вбік, у давнину на Криворіжжі.

Приставка Володимир Юхимович (1.10.1947, Чернігів. обл.). Почес. радист (1989). Зак. КГРІ (1986). З 1970 ст. електромеханік, ст. інж., нач. цеху Центру зв'язку № 1 Дніпропетров. дирекції "Укртелекому". Доклав зусиль до розвитку радіомережі у Кр. Розі.

Пристанційна, вулиця Першотравневого житломасиву Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 262 м, ширина 7 м. Має 4 приват. будинків, проживає 14 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Обслуговує 78 в/з.

Пристрій автоматичного контролю гранулометричного складу пульпи, розроблен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначен. для вимірювання концентрації твердої фази у пульпі. Використовується у гірнич. промисловості. Автори В. С. Моркун, В. М. Потапов, В. С. Процуто. Запатентован. у Німеччині, Великобританії, Франції, Фінляндії ін.

Пристрій безперервного автоматичного контролю якості мінеральної сировини, розроблен. науковцями КГРІ під керівництвом проф. А. А. Азаряна у середині 80-х. Застосовується на конвеєр. стрічці гірнич. ком-тів. Вперше застосован. на Донськ. ГЗК. Демонструвався на ВДНГ України.

Пристрій для автоматизованого управління процесом механізованого заповнення свердловин, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. До скл. входять датчики, лічильники, блоки пам'яті та автоматики. Дозволяє виключити помилки підривника у кількості закладеної вибухової речовини за умов кар'єрних розробок.

Пристрій для багатопозиційного сортування, розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Використовується для збагачення сировини. Застосовується у гірнич. промисловості.

Пристрій для визначення гідродинамічного режиму вибухових свердловин, виготовлен. науковцями КГРІ під керівництвом П. Й. Федоренка, В. М. Удалова. Призначен. для вимірювання дискретних означень швидкості проточної води, фіксує ступінь проточності підзем. вод. Використовується на підприємстві "Кривбасвибухпром".

Пристрій для вимірювання часу спрацювання піротехнічних уповільнювачів, розроблен. науковцями КГРІ П. Й. Федоренком, Б. А. Ртищевим у середині 70-х. Вперше застосован. на підприємстві "Кривбасвибухпром".Дозволяє одночасно реєструвати фактич., час спрацювання до 200 і більше піротехніч. уповільнювачів.

Пристрій для випробування засобів короткоуповільненого вибуху, розроблен. науковцями КГРІ П. Й. Федоренком, Б. А. Ртищевим у кінці 70-х. Призначен. для вимірювання процесу вибуху, швидкостей детонації. Визначає часові характеристики швидколинних процесів. Диплом ВДНГ України (1987).

Пристрій для завантаження сирих окатишів на колосникову решітку, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. Призначен. для якісного завантаження окатишів на колосникову решітку обпалювальних конвеєрних машин. Використовується у гірнич. промисловості Кривбасу.

Пристрій для знепилення спецодягу, створен. спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ у 80-х. Призначен. для знепилення сухого спецодягу стиснутим повітрям. Являє собою камеру у

формі паралелепіпеда. Знижує витрати на прання, сприяє подовженню строку використання одягу. Продуктивність 30 комплектів на годину. Маса 300 кг. Впроваджено на шахтах Кривбасу.

Пристрій для доступу гірничорятувальника на вищележачий горизонт, розроблен. науковцями КГРІ під керівництвом В. В. Лаухіна у кінці 70-х. Скорочує термін гірничорятувальних робіт. Диплом ВДНГ України (1987).

Пристрій для оцінки гідродинамічного режиму свердловинних вод, створен. спеціалістами КГРІ у 80-х. Дозволяє визначити швидкість фільтраційних потоків у свердловинах. Дає можливість економити матеріали.

Пристрій для спікання агломераційної шихти, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. Призначен. для спікання шихти на конвеєрних машинах. До скл. входять бункер, барабан, завантажувальний лоток і гладильний лист. Дозволяє збільшити поверхню спікання.

Пристрій для установки свічок бурильних труб на геологорозвідувальних вежах, розроблен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Дозволяє полегшити працю бурильника, забезпечує його безпеку.

Пристрій індикації завантаження конвеєра, розроблен. науковцями КГРІ у 80-х. Дозволяє збільшити термін експлуатації обладнання. Використовується у гірнич. промисловості Кривбасу.

Пристрій контролю технічного стану стрічкового конвеєра, розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Призначен. для скорочення часу налагодження конвеєра і проведення безперервної діагностики. Зменшує термін простою на профілактиці. Вперше впроваджен. в системі "Екібастузвугілля", "Красноярськвугілля".

Пристрій опалювальний УО-101, створен. спеціалістами ВАТ "Констар" у 90-х. Призначен. Для теплозабезпечення будівель, виробничих майданчиків. Маса – 5,3 тис. кг. Гідно представляє криворізьку марку.

Приступа Євдокія Олексіївна (1914 – 1990, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Харків. медін-т (1939). З 1939 лікар дитяч. диспансеру. У 1944 – 1959 лікар, зав. відділенням, у 1959 – 1969 голов. Лікар 1-ї міськ. дитячої лікарні. Умілий організатор процесу лікування дітей.

Притвор, передня захід. частина православної церкви, що прилягає до парафії. Призначена для тих, хто кається у гріхах та ін.

Приходченко Любов Федорівна (6.4.1940, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1957 – 1961 працювала у рем. цеху міськпромком-ту. З 1961 токар з-ду газової апаратури/з-ду "Восход"/ВАТ "Констар". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Приходько Анатолій Григорович (15.8.1932, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З початку 50-х працював на будівництві. У 1987 – 1998 тесля тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Приходько Віктор Віталійович (25.3.1960, Кр. Ріг – груд. 1979, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. Криворізьк. політех. тех-м (1979). В арм. з 1979. Загинув в кінці груд. 1979 на підході до Кабула. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. мед. "За бойові заслуги".

Приходько Геннадій Миколайович (14.8.1973, Кр. Ріг). Майстер спорту. Футболіст. Півзахисник. Вихованець криворізьк. ФК. Виступав за "Рось" (Біла Церква), "Торпедо" (Запоріжжя). У "Кривбасі" 1994 – 1998. Провів 137 ігор, забив 5 голів. Згодом гравець "Дніпра".

Приходько Гаврило Пилипович (1904, Дніпропетров. обл. – 1976, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. 4 курси КГРІ. Працював нач. ш. ім. Леніна РУ ім. Орджонікідзе. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У 1941 – 1944 керував шахтами у Челябінськ. обл. У 1944 – 1947 директор ФЗН № 36. Відбудував уч-ще. З 1947 працював на ш. "Центральна" Інгулецьк. РУ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Приходько Микола Григорович (1926, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з січ. 1945 у скл. 297 СП 184 СД. Стояв біля витоків ПівнГЗК. У 1962 – 1 981

водій Ганнівськ. кар'єру. Чл. “Клубу мільйонерів”. Вивіз на-гора 3,5 млн. т руди. Наставник. Почес. гірник. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брав актив. участь у громадськ. роботі. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора.

Приходько Тимофій Гаврилович (20.2.1908, Кр. Ріг - ?). Відом. раціоналізатор. Зак. КГРІ (1996). У 1925 – 1932 коногон, будівник ШУ ім. Леніна, ім. Кагановича. У 1936 – 1941 ст. наук. співробітник, конструктор ін-ту НДГРІ. Брав участь у реконструкції шахт “Нова”, ім. Шильмана, створенні надійних підйомних канатів. У 1941 – 1945 працював на Уралі. Після війни займався проблемами збагачення заліз. руд, вентиляції шахт Кривбасу.

Приходько Юрій Вікторович (11.8.1948, Острог). Художник. Зак. Моск. ун-т народ. творчості ім. Крупської. Працює у галузі станкового живопису. Захоплюється історією козацтва та морськ. пейзажем. Уч. виставок у Леоні (Франція, 1991), Дніпропетровську (1995), Кр. Розі (1998 – 2000). Персональна виставка у Кр. Розі (1999). Серед робіт “Північне море”, “Скелястий берег”.

Причалка, мотузка для вирівнювання цегельної або іншої кладки при будівництві споруд на Криворіжжі.

Причетник, дячок, паламар, нижчий служитель православної церкви, що допомагає священику у проведенні служби.

Причорноморська низовина, охоплює низовинні рівнини, невисокі височини Причорномор'я та рівнинного Криму. Межі звичайно проводять за географіч. ознаками – на півн. по розповсюдженню понтич. і частково середньосарматськ. відкладів неогену. На заході межа проходить по долині р. Прут, на півд. межею низовини є берегова лінія Чорному та Азовського морів, низовина також доходить до передгір'я Кримськ. гір. П.н. простягається смугою від 120-150 до 10-15 уздовж морів. Низовина нахилена на півд., середні максимальні відмітки становлять 120-140 м, біля затоки Сиваш земна поверхня опущена нижче рівня моря – -4,5 м. Межиріччя звичайно слабко розчленовані, закінчуються або абразійними уступами вис. від 10 до 50 м, або низькими акумулятивними берегами. Середня густота ерозійного розчленування 0,08-0,05 км/кв. км. За геоморфологіч. ознаками низовину ділять на 2 частини – півн. та півд. Півн. більш зволожена, піднята до вис. 50-100 м, прорізана поодинокими річковими долинами та придолинними балками. Саме у межах цієї ділянки і розташован. Кривбас. Півд. частина низовини нижча (0-50 м), межує з морем, пласка і слабко розчленована. Морфоскульптурний рельєф представлений флювіальними (річкові долини, балки, яри, лощини), денудаційними (ерозійні останці, скельні схили в місцях виходів корінних порід), зсувними (зсуви), суфозійними (крупні поди, степові блюдця та западини), карстовими (печери, карстові воронки), антропогенними (відвали, кар'єри), абразійно-акумулятивними (морські тераси, обривисті уступи берегів, пляжні поверхні) формами. Півд. частина Криворіжжя розташована у межах півн. частини П. н.

Пришвіна, вулиця розташована у Сакс. р-ні. Закладена в 50-х. Розвитку набула в 60-х. Попередня назва – Квартал 55. Довж. 289 м, ширина 5 м. Має 2 держ. і 2 приват. будинки, проживає 5 чол. Названа на честь рос. письменника Пришвіна Михайла Михайловича **(**4.2.1873, Липецька обл. – 16.1.1954, Москва). Автор книг “В краю переполоханих птахів”, “Чорний араб”, “Осударева дорога”.

Прищепа Юрій Маркович (9.9.1935, Запорізька обл. – 29.11.1989, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1964). У 1954 бригадир Єленівськ. РУ в Донецьк. обл. У 1957 – 1965 підривник, нач. зміни, дільниці рудника, у 1965 – 1966 секретар парткому рудника ПівдГЗК. У 1966 – 1968 голова Інгулецьк. рай. комітету народ. контролю. У 1968 – 1973 зав. пром. відділом міськкому КПУ. У 1973 – 1989 заст. голов. інж. ШПУ № 1, нач. шахти, голов. інж. ШПУ № 3, нач. ШПУ № 1 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Приярок, невелика ритвина у землі в давнину на Криворіжжі.

Пріцкер Жанна Рувимівна (19.8.1938, Челябінська обл.). Діяч культури. Зак. Магнітогорськ. муз. уч-ще (1960). З 1960 викладала в муз. школі № 3. Вважалася однією з кращих муз. теоретиків Кривбасу. Виховала багато музикантів. Вела концертну діяльність. Проживає в Ізраїлі.

“Про”, газета заснована ПП “Медея” у берез. 1999. Має рекламно-інформаційне спрямування. Виходить раз на тиждень тиражем 5 тис. екз.

“Про роботу Криворізької міської партійної організації по виконанню рішень XXI з'їзду КПРС та червневого (1959) пленуму ЦК про удосконалення технічного процесу в промисловості та будівництві”, постанова ЦК КПРС від 7.2.1961. Кривбасу надавалося першочергове значення у подальшому піднесені гірничодобувної промисловості СРСР. Воно закликало збільшити видобуток заліз. руди протягом 1959 – 1965 у півтора рази.

“Про роботу Південьсталі”, спец. постанова ЦК ВКП(б) 1929 присвячена розширенню рудної бази півд. металург. з-дів. Націлена на організацію детальної розвідки криворізьк. руд. родовищ. Повністю відхилила “теорію затухання” басейну і стала основою складання комплекс. плану розвідки надр Кривбасу (1930).

“Про стан у Криворізькому рудному басейні”, постанова Дніпропетров. обкому КП(б)У прийнята у трав. 1933. До цього сталося різке падіння рівня видобутку гірнич. сировини у Кривбасі. У резолюції мова йшла про мобілізацію зусиль на ліквідацію прориву.

“Проблеми тижня”, газета Незалежної профспілки Кривбасу заснована у верес. 1997. Має інформаційно-аналітич. спрямування. Матеріали торкаються проблем профспілк. життя, захисту прав трудящих. Виходить раз на місяць тиражем 500 екз.

Пробочник, у давнину на Криворіжжі, **1.** Людина, яка займалася виготовленням пробок. **2.** Штопор для відкривання пляшок.

“Провіданс” шахта діяла з 1908 на півд. крилі Тарапако-Лихманівськ. антикліналі. Мала незначну потужність. Існувала до 1917.

Проволоцька Софія Федотівна (28.12.1913 - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Працювала у народ. госп-ві. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджена орд. Леніна, “Знак Пошани”. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Прогнозні карти Українського щита на залізні руди докембрія масштабом 1:200000, скл. Ін-том мінеральн. ресурсів України у 1973. Являють собою результат узагальнення даних спеціальної геологіч. основи, характеризують закономірності розташування руд. покладів окремих родовищ. Криворізько-Кременчуцька зона визначається як така, що формувалася послідовно. Серед авторів Я. М. Бєлєвцев, Г. І. Каляєв, Л. С. Галецький.

“Прогрес”, колгосп організован. у 1930 у с. Благодатне одноймен. сільради. Має 700 га землі. Працювало до 200 чол. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Мав ферми, вів городницьке госп-во. Припинив існування з ліквідацією села. У 1939 приєднаний до кол-пу “Комсомол”.

“Прогрес”, колгосп утворен. у 1929 – 1930 на території 1-ї дільниці с. Олександродар. Мав до 600 га землі. У 1930 ліквідован. шляхом об'єднання з кол-пом “Серп і молот”.

“Прогрес”, багатотиражна газета ПівнГЗК виходить з лип. 1966. Розповідає про життя підприємства, проблеми, передовиків виробництва. Виходить раз на тиждень тиражем 1-2 тис. екз.

“Прогрес”,, садівницьке товариство ш. ім. Леніна закладене у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 17,4 га. Має 398 ділянок.

“Прогрес”, садівницьке товариство тр-ту “Криворіжіндустрбуд” закладене у 70-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 7 га. Має 130 ділянок.

“Продамет”, товариство з продажу виробів російськ. металургійних заводів. Синдикат створен. у лип. 1902 в півд. промисловому р-ні Росії. Найпотужніша монополія у дореволюц. Росії. Фінансувався Азово-Донським, Міжнародним торгово-промисловим ін. банками. У 1902 – 1905 монополізував збут чавуну (Гданцівськ. з-ду теж), рейок, листового заліза. На 1914 об'єднував 50 % металург. з-дів. Розквіт припав на 1914 – 1918 через військові замовлення. У 1918 ліквідован. у зв'язку з початком гром. війни.

“Продаруд”, монопольне об'єднання із збуту заліз. руди півдня створене у Кр. Розі у 1907 Тов-вом криворізьк. заліз. руд. Об'єднувало 6 рудників – “Дубова Балка”, “Жовта Річка” ін. Згодом не витримало конкуренції з “Продаметом” і розпалося. Мало ділові зв'язки з Донбасом, Варшавою, Прагою. З його появою число рудників на 1910 скоротилося з 86 до 36.

“Продпостач-Кривбас”, ринок діє з 1995 по вул. Харитонова у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 5,6 тис. кв. м. Має 45 торг. місць, автостоянку на 25 автомобілів.

“Проект-1”, “Проект-2”, садівницькі товариства ін-ту “Кривбаспроект” закладені у 70-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 6,3 і 7,1 га. Мають 92 і 103 ділянки.

Проектна контора Південнорудного тресту, існувала у 1928 – 1931. Займалася проектуванням об'єктів гірничоруд. промисловості Кривбасу. У трав. 1931 передана до скл. ін-ту “Укрдіпроруда”, як криворізьк. відділення. Голов. інж. Ю. Н. Шильман. Вирішувала проблему переведення гірнич. робіт з відкритих на підземні.

Проектно-конструкторське управління ком-ту “Криворіжсталь,” створене у червні 1955 на базі конструкторськ. бюро відділу голов. механіка як проект. відділ. З лют. 1975 має сучас. назву, а у січ. 2001 перетворене на управління. Скл. з 14 відділів, працює 268 чол. Розробляє проектно-конструкторську і кошторисну документацію на ремонти цехів, їх модернізацію і переоснащення. Начальники І. З. Марковський, В. С. Бражник, С. П. Журба, П. А. Марманчук.

Прокат (тех.), у металург. промисловості металіч. вироби – труби, рейки, лист, стрічки, що виготовляються прокаткою.

Прокатка, спосіб обробки металу тиском. За технологіч. схемою розрізняють повздовжній, поперечний, поперечно-гвинтовий ін. На ком-ті “Криворіжсталь” діє листо-, сорто- та трубопрокатне виробництво.

Прокатне виробництво (тех.), спосіб одержання прокату із сталі шляхом прокатки різних виробів і напівфабрикатів на прокат. станах. Проводиться обробка з метою підвищення якості продукції. Сталевий прокат одержують із зливків, що утворилися у виливницях. На ком-ті “Криворіжсталь” таким чином обробляється більша частина сталі.

Прокатний стан (тех.), система машин і механізмів у металург. виробництві для обробки металів тиском. Основна частина – валки, які деформують метал у потрібній формі. На ком-ті “Криворіжсталь” діють дрібносортні, дротяні, заготівельні стани.

Прокатник, одна з головних професій на ком-ті “Криворіжсталь”, яка пов'язана з участю людини в обробці металевих заготовок обтискуванням.

Прокіп-дорогорушитель, день 18 березня.

Прокопенко Валентин Олексійович (1935, Донецька обл.). Буд. керівник. Зак. Харків. інж.-буд. ін-т (1957). У 1957 – 1985 майстер, ст. виконроб, нач. відділу, голов. інж., керуючий тр-том “Азовсталь”. Брав участь у будівництві ДП-9 ком-ту “Криворіжсталь”. Працював у Нігерії. Заст. нач. об'єднання “Маріупольбуд”. Прем. Ради Міністрів СРСР. Автор наук. праць. Нагороджений орд. “Знак Пошани”.

Прокопенко Галина Антонівна (22.6.1922, Криворіжжя – 30.11.1966, Москва). Уч. підпілля. Зак. Криворізьк. педін-т (1953). Під час окупації Кр. Рогу чл. підпільної групи “Дзержинець”. Вірна соратниця І. Демиденка. Підтримувала зв'язок з підпільниками Рахманівки, де проживала до війни. Брала участь у бойових операціях. Мати народ. артиста Росії, кіноактора Р. Нахапетова. У 1944 – 1948 працювала у школі, що розташовувалася у сучас. Інгулецьк. р-ні. У 1948 – 1951 учитель СШ в с. Миролюбівка Широківськ. р-ну. У 1951 – 1964 працювала учителем в Дніпропетровську. Останні роки жила у сина в Москві.

Прокопенко Григорій Іванович (1896 – 23.2.1930, Кр. Ріг). Конструктор літаків. Навчався в Роганськ. авіашколі. Уч. гром. війни на Півд. фр. Грамота РВС Півд. фр. Механік, музикант. Працював водієм в Криворізьк. окрвиконкомі. Самотужки виготовив 3 літаки. Літав над Кр. Рогом. Загинув в результаті аварії. В історії залишився “Криворізьким Ікаром”.

Прокопенко Іван Йосипович (1909 – 2.4.1947, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1930 – 1941 прохідник ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського. Кращий бурильник Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. Уч. зльоту стахановців. У 1941 – 1945 бурильник на Бакальськ. руднику на Уралі.

Прокопенко Марія Андріївна (18.4.1914, Дніпропетров. обл.). Відом. геолог. Навчалася в Донецьк. індустр. ін-т. У 1932 – 1938 лаборант хім. лабораторії ШУ ім. Фрунзе. У 1938 – 1941 зав. хім. лабораторією Геологіч. тр-ту. У 1941 – 1945 зав. хім. лабораторією Гур'ївського ШУ у Захід. Сибіру. У 1945 – 1969 ст. хімік тр-ту "Кривбасгеологія". Знавець хім. скл. корис. копалин Кривбасу.

Прокопчук Василь Юхимович (19.10.1931, Волинська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1958 – 1981 прохідник ш. "Південна", "Гігант", "Прохідницька", ім. Артема, ШБУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Уч. швидкіс. проходок. Актив. раціоналізатор і наставник. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Прокопчук Олександр Іванович (10.7.1936, Кр. Ріг). Краєзнавець. Зак. Дніпропетров. ун-т (1964). У 1956 – 1967 ст. машиніст верстатів вогневого буріння рудника ПівдГЗК. У 1967 – 1969 редактор радіо ПівдГЗК. У 1969 – 1974 інструктор Інгулецьк. райкому КПУ. У 1974 – 1982 голова Інгулецьк. міськради. З 1982 директор школи № 101. Встановив тисячі прізвищ визволителів Кр. Рогу. Ініціатор створення монументів, меморіал. дощок в м. Інгулець. Нагородж. знаком "За заслуги перед містом."

Прокопчук Олег Лук'янович (27.9.1936, Кримська обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1966), курси Всесвіт. організації охорони здоров'я (1983). У 1966 – 1968 дільнич. лікар-терапевт медсанчастини РУ ім. XX партз'їзду. У 1968 – 1973 зав. відділом охорони здоров'я Жовт. р-ну. У 1973 – 1999 голов. лікар 16-ї міськлікарні. Вивів заклад у число кращих в області. Уч. 1-го Укр. конгресу гастроентерологів (1995). Відмінник охорони здоров'я, санітарної та цивільної оборони. Автор наук. праць. Нагородж. орд. "Знак Пошани" .

"Пролетар", колгосп заснован. у 1931 у с. Новолозуватка. Спеціалізувався на вирощуванні зернових і худоби. Мав до 1 тис. га землі. У 1940 існувало 6 ферм. У 1941 – 1943 пограбован. окупантами. Відбудова почалася у берез. 1944. Пл. земель зросла до 2 тис. га. У 1948 – 1949 врожай пшениці скл. 30 ц/га. На початку 50-х врожай кукурудзи складав 50-60 ц/га. У 1954 приєднані кол-пи "Шляхом врожаю" і "Комінтерн". Пл. земель зросла до 5 тис. га. Працювало більше 1 тис. чол. Мав ферми, сад, пасіку. Входили села Новолозуватка, Анастасівка, Грузьке. У 1955 перейменован. у кол-п ім. Кірова. Після війни очолювали Й. Винниченко, В. П. Лаухін.

Пролетарська, вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Пролетарська. Довж. 286 м. Пл. 1,4 тис. кв. м. Має 36 приват. будинків. Обслуговує 5 в/з.

Пролетарське колективне господарство, створене у с. Інгулець в 1918. Діяло як комуна. Прообраз криворізьк. кол-пів/рад-пів. Під час подій 1918 – 1920 піддавався нападам з боку австро-нім. окупантів, денікінців. Займався вирощуванням зернових на кол. землях нім. колоніста Нама. Заснувало с. Інгулець. Існувало до початку 20-х.

"Пролетарський колектив," комуна, товариство спільної обробки землі створена у 1921 на землях кол. одноосібників (відрубників) Ванцєва, Горбенка, Кучми, Нагрібченка. Стала основою нового с. Інгулець. Об'єднувала бідняків 6-7 кварталів с. Лозуватка. Працювало 20 сімей. Серед активістів П. Я. Дяченко, І. Безмольний, П. М. Чуплий, К. Т. Гарус, Н. А. Шотрюга, С. Шевченко, які стали засновниками с Інгулець. Займалися вирощуванням зернових. Стала основою кол-пу "Червоний партизан", який виник у 1929.

Пролетарський рудник, таку назву у 1924 дістав Саксаганськ. рудник, який відновлювався після затоплення за часів гром. війни. У 1929 дістав назву РУ ім. Дзержинського.

Проліска (Scilla)**,** рід трав'янистих рослин родини лілійних**. П. дволиста** – багаторічна цибулинна рослина, 10-20 см заввишки. Листків 2, широколінійних, з ковпачкоподібною

верхівкою. Суцвіття 2-6-квіткове. Листочки оцвітини голубі. Цвіте III-IV. Звичайно зустрічається по балках під пологом високих чагарників. Рослина декоративна. Охороняється у межах Дніпропетров. обл. Як декоративну рослину на Криворіжжі часто культивують **П. сибірську** з пониклими синіми квітками.

“Пролісок”, дитячий зразковий театр танцю створен. у 1978 на базі ПК ім. Артема РУ ім. Кірова за ініціативою Т. П. Паршиної. Пропагує класич. і сучас. танці. Репертуар скл. з фрагментів класич. балетів, народно-сценіч. мініатюр, сучас. пластики. Діють молодша, середня, старша групи. Займається до 35 дітей віком від 6 до 16 років. Переможець фестивалів “Срібне джерельце”, “Кришталева квітка”, “Україно моя”. Володар диплома Великого театру (Москва). Серед вихованців світова зірка балету В. Малахов, засл. артистка України Т. Брисіна, соліст Донецьк. театру опери і балету В. Попов, солістка Одес. театру опери та балету О. Малиніна ін. Керівник Т. П. Паршина.

“Пролісок”, літературна група газ. “Авангард” (ЦГЗК) діяла у 60-х. Керував В. І. Носач. Відвідували А. Журавка, В. Задніпрянський, В. Хмельницький, Л. Чухан ін.

“Промагрегат”, завод з ремонту тепловозних агрегатів введен в експлуатацію в 1980 у скл. об'єднання “Кривбасруда”. Займається ремонтом промелектровозів, колісних пар локомотивів, думпкарів. Ремонтує до 2 тис. пар коліс. Працює 120 чол.

Променева терапія, лікувальний процес із застосуванням іонізуючих випромінювань з лікувальною метою. Джерелами випромінювань є генеруючі їх пристрої і радіоактивні препарати. Включає альфа-, бета-, гамма-, рентгенотерапію та ін., які використовуються головним чином для лікування злоякісних пухлин. Застосовується в Криворізьк. онкологіч. диспансері.

“Прометей”, садівницьке товариство тр-ту “Криворіжіндустрбуд” закладене у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 8,2 га. Має 154 ділянки.

“Прометей”, зразковий цирковий колектив створен. у верес. 1989 в ПК ш. ім. Леніна за ініціативою Н. М. Зоріної. Відвідують 27 дітей 1-11 класів. Культивує повітряну гімнастику, пластич. етюди, акробатику, жонглювання ін. Дипломант всеукр. фестивалів “Молодий цирк України” (1997, 1998).

Промислова, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 7 м. Має 125 приват. будинків, проживає 356 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 55 в/з.

Промислової вентиляції та очищення повітря від пилу лабораторія, створена у 1974 у скл. ін-ту ВНДІБПГ. Розробляє наукові основи розрахунків локалізаційних вентиляцій, досліджує процеси в аерозолях, створює нові типи пиловловлювачів.

Промислової медицини Український науково-дослідний інститут, створен. у берез. 1955 як філія Харків. НДІ гігієни праці та профзахворювань. У жовт. 1956 реорганізований у Криворізьк. НДІ гігієни праці та профзахворювань. Займався розробкою методів профілактики, діагностики та лікування профзахворювань. Серед них пилова патологія – силікоз, бронхіти, силікотуберкульоз. Працювало 35 чол., діяло 2 відділення. На той час запиленість у шахтах скл. 50-70 мг/кв. м. Рівень пневмоконіозу у 50- х скл. 6,2 на 100 чол. Дослідження того періоду ставили завдання виявити джерела запиленості та розробки рекомендацій по зниженню запиленості. За наполяганням науковців впроваджені буріння з промивкою шпурів, системи гідрознепилювання, удосконалена вентиляція. Рівень запиленості у кінці 50-х знизився до 10-12 мг/кв. м. Вчені розробили комплекс боротьби з пиловою патологією. Рівень захворюваності силікозом на 4,5 випадків на 100 чол. у 1960 знижений до 0,02 – у 1984. У 1958 почалися дослідження з розробки методів лікування вібраційних хвороб, вивчення гігієни нової гірнич. техніки. За цей період дана оцінка 100 машинам та агрегатам. Підготовлено 20 метод. рекомендацій з оздоровлення умов праці металургів. У лип. 1996 реорганізован. в Український НДІ промислової медицини. Діє 4 відділи з 5 лабораторіями і 9 відділень. Серед них відділ пром. гігієни та фізіології праці у скл. лабораторії пром. аерозолів, шуму і вібрації, пром. мікроклімату і фізіології теплообміну, фізіології праці; відділ системних досліджень стану

здоров'я у скл. лабораторії соціальної і радіологіч. медицини, пром. екології і здоров'я; відділ загальної та експериментальної патології у скл. лабораторії патоморфології, біохімії, токсикології; відділ клініч. профілактики патології у скл. клініки на 220 ліжок. Працює 300 чол., з них 45 науковців. У клініці 206 чол., з них 35 лікарів. Серед основних напрямків діяльності - розробка основ законодавства, нормативної бази з гігієни, фізіології, медицини праці; вивчення методів гігієніч. регламентації факторів оточуючого середовища; розробка методів діагностики проф. захворювань ін. Директори О. І. Стеженська, О. Г. Шумаков, А. М. Шевченко, М. О. Макаренко, М. Г. Карнаух.

Проміжний детонатор, розроблен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначен. для ініціювання свердловинних зарядів пром. вибухових речовин. Дозволяє формувати потужний імпульс, який забезпечує стійкий режим детонації свердловинних зарядів.

“Промінець”, музичний дитячо-юнацький клуб створен. у січ. 1998 у скл. ПК Міжрегіонального центру перепідготовки кадрів за ініціативою Т. І. Міщенко. Відвідують 24 дітей віком до 12 років. Пропагує ідеали музики, виховує духовність. Учасник фестивалів, конкурсів.

"Промінь", газета виробнич. об'єднання "Криворіжзалізобетон" заснована у трав. 1960. Виходила раз на тиждень тиражем 1,5-2 тис. екз. Розповідала про життя, проблеми, досягнення колективу.

“Промінь”, клуб школяра діяв в Інгулецьк. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях, конкурсах.

“Промінь”, колгосп організован. у 1930 в с. Карлівка (кол. село Веселівськ. сільради). Мав 1,8 тис. га, ферми, кузню, клуб. У 1956 увійшов до скл. кол-пу “Червоний партизан”.

“Промінь”, садівницьке товариство ЦГЗК закладене у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 11,1 га. Має 220 ділянок.

“Промкооператор на Криворіжжі”, видання виходило у Кр. Розі в 30-х. Докладних відомостей не виявлено.

Промпартії карна справа, розглядалася у 1930 у зв'язку з виникненням теорії “затухання“ Кривбасу. Розслідування вели співробітники ОДПУ Каменєв, Нікельберг, Федоров. Вони “довели”, що у Кривбасі діяло 17 осередків промпартії, які нараховували 69 чол. Всі вони заарештовувалися, однак до суду у квіт. 1931 притягнуто 12 чол., 7 з них отримали строки ув'язнення.

“Промповітряник”, видання виходило у Кр. Розі в 30-х. Докладних відомостей не виявлено.

Пронівська, балка розташована на півд. с. Базарове Лозуватськ. сільради. Тягнеться з півн. на півд. Довж. 1,5 км. Схили пологі, ростуть терен, глід, дика груша, різнотрав'я. Названа на прізвище місцевого жителя – Пронь. Утворилася шляхом розмиванням грунту весняними і дощовими водами.

“Пронко”, промислово-наукова компанія створена у Кр. Розі у 1992. Займається випуском до 20 видів макаронних виробів за технологіями України, Італії, Швейцарії.

Пронченко Михайло Семенович (7.9.1908, Криворіжжя – 11.2.1942, там же). Поет. Зак. Вищу школу у Дніпропетровську. З дитинства наймитував. Працював у газ. “Червоний гірник” секретарем. У 1932 заарештован. Перебував у Хабаровськ. таборі. Після звільнення поринув у літературу, писав про історію України. Чл. проводу ОУН. На вірші складені пісні. За часів окупації редагував газ. “Дзвін”. У груд. 1941 заарештован. гестапо, розстріляний на ш. ім. Валявка. Автор збірок “Здобуваю надра” (1933), “Кобза” (1941).

Пронь Микола Максимович (1926, Криворіжжя – 12.11.1986, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уродженець с. Грузька. Уч. ВВВ з жовт. 1944 у скл. 3-ї мор. бригади. Після війни працював у с/госп-ві. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Похован. у с. Базарове Лозуватськ. сільради. Нагороджен. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Пронькін Владислав Євгенович (4.8.1937, Самарська обл.). Пром. керівник. Зак. Ленінград. політех. ін-т (1960). У 1960 – 1971 інж., ст. майстер газопічного госп-ва, у 1971 – 1976 голова профкому, у 1976 – 1981 секретар парткому, у 1981 – 1985 нач. виробнич. відділу, у 1985 – 1987 заст. директора з виробництва ком-ту "Криворіжсталь". У 1987 – 1993 заст. нач. Держпостачу України. Канд. тех. наук (1994). Чл. ЦК профспілки металургів (1976). Делегат XI, XII з'їздів профспілок металургів України, XXIV з'їзду КПУ (1971), I з'їзду гірників та металургів України (1997). Умілий організатор металург. виробництва. Автор 72 наук. праць, 3 книги з проблем сталеплавильного виробництва.

Пронькіна Наталя Леонідівна (8.1.1951, Сахалін). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1990). У 1975 – 1977 викладач муз. школи № 3, у 1977 – 1984 викладала в муз. школі м. Златоуст Челябінськ. обл. У 1984 – 1990 викладач муз. школи № 6. З 1990 викладач, з 1998 директор муз. школи № 3. Виховала багато проф. музикантів.

Пророченко Михайло Пилипович (5.1.1951, Чернігів. обл. – лют. 1999, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Зак. Челябінськ. вищу проф. школу (1985). У с/госп. виробництві з 1968. У 1990 – 1996 директор рад-пу ім. К. Лібкнехта. Умілий організатор с/госп. виробництва, керував розвитком госп-ва, населен. пунктів.

"Просвіта", культурно-просвітницька громадська організація має 2 етапи діяльності на Криворіжжі, **1.** Заснована у берез. 1917 на ст. Довгинцеве, як філія обл. організації. Голова ради І. Чорноіван, писар Г. Гусак. Мала 50 членів. У квіт. утворилася на ст. Саксагань з 150 членами. Тут поставили драму А. Кащенка "Зоря нового життя". У квіт. 1917 сформувалася міська організація. Голова Є. Масло. 18.4.1917 організувала масове зібрання до 30 тис. на українське свято. Співав хор "Просвіти". У жовт. 1918 виникла Терн. "Просвіта". Очолив П. Феденко. **2.** "Просвіта" другого формування створена у 1991 за ініціативою викладачів пед. ін-ту О. Половини, М. Скиби, В. Скрипки, В. Явір. Членами є представники інтелігенції, робітники. Проведено акції щодо популяризації укр. мови, літератури, вечори пам'яті чл. "Рудани", які загинули в автокатастрофі, поета В. Стуса, пропаганді укр. кінофільмів. Голова М. Завгородній.

Просенюк Наталя Анатоліївна (4.11.1975, Кр. Ріг**)**. МСМК (1994). Навчається у Дніпропетров. ін-ті фізкультури. Акробат. Тренувалася в СК "Богатир" у Н. О. і О. М. Машкових. Чл. збірної України з акробатики. Чемпіонка світу серед молоді (Москва, 1993), бронз. призер Європи (Польща, 1995), бронз. призер світу (Пекін, 1996).

Просєкін Ігор Альбертович (30.4.1961, Туркменія). Художник. Зак. Самарканд. худ. уч-ще (1981). Працює у галузі станкового живопису. Захоплюється пейзажем і натюрмортом. Працював художником у Самарканді. Уч. виставок у Самарканді (1984), Кр. Розі (1992). Серед робіт "Зима. Гарцюючі дерева", "Весна. Танцюючі дерева" (1998).

Просік, підготовлена гірнича виробка у давні часи на шахтах Криворіжжя.

Проскомідія, перша частина християнської літургії, під час якої готується хліб і вино для причащання віруючих.

Проскурівська, вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,7 тис. м, ширина 7 м. Має 139 приват. будинків, проживає 239 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Проскурів (до 1954). Сучасна назва м. Хмельницького (Україна). Обслуговує 23 в/з.

Проскурін Василь Степанович (1931). Почес. гірник. Освіта н/середня. З 1954 працював бригадиром прохідників ш. "Об'єднана" Першотравнев. РУ. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. У 1974 – 1979 бригада визнавалась кращою в РУ. Вів актив. громадську діяльність. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора (2).

Проскуряков Геннадій Олексійович (22.1.1941, Запорізька обл.). Чл. СХУ. Зак. Ленінград. худ. уч-ще (1971). Станковий живопис. Роботи "Дев'яте травня", "Над Дніпром"(1985), "Криворіжжя", "Осінній мотив" (1986). Бере участь у виставках.

Просо (Panicum)**,** рід рослин родини злакових. Коріння мичкувате. Стебло пряме до 45-200 см. Листки широколінійні. Суцвіття – волоть. Колоски 2-квіткові. Плід – плівчаста зернівка. На Криворіжжі вирощується сорт Веселоподолянське 632 на пл. 1,6 тис. га.

Просодес (Prosodes), жук довж. 19-26 мм. Забарвлення чорне, матове. У самців тіло вузьке, стиснуте. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Просолупов Валерій Ісидорович (28.8.1947, Мінська обл.). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1970). У 1970 – 1975 наук. співробітник КГРІ. У 1975 – 1976 виконроб тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1976 – 1979 інструктор буд. відділу міськкому КПУ. У 1979 – 1984 заст. голови міськвиконкому, голова планової комісії. У 1984 – 1987, 1991-1995 заст. нач. Півд.-Укр. експедиції надглибокого буріння. У 1987 – 1991 нач. відділу економіч. розвитку, з 1995 нач. управління економіки міськвиконкому. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

"Проспект металургів", станція швидкісного трамваю відкрита у 1989. Спроектована у підземному варіанті. Скл. з вестибюля пл. 370 кв. м та платформи пл. 1,4 тис. кв. м, довж. 128 м. Приймає поїзди з ст. "Кільцева" та ст. "Будинок Рад".

Проспект (від латинськ. – огляд), широка вулиця у місті. Першим у Кр. Розі цей статус одержав пр. К. Маркса. Існують проспекти Миру, Металургів, Південний ін.

"Просто соль", клуб бардівської та авторської пісні заснован. у лип. 1998. Підтримує юні таланти, організовує фестивалі і свята музики. Налічує 25 активістів. Президент М. В. Михайличенко.

Просяник (Просяников) Василь Іванович (1907 – 31.10.1943, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. Уч. відбудови ШУ ім. Кагановича. Під час окупації Кр. Рогу створив підпільну групу. Організовував диверсії, саботаж на шахтах. У жовт. 1943 очолив партизан. загін у скл. 2-х взводів. Брав участь у визволенні сел. Шевченка, Рибасове. Героїчно загинув у бою за Червоногвардійськ. рудник.

Просяника В. І. підпільна група – партизанський загін, діяли у січ. 1942 – жовт. 1943 у р-ні ШУ ім. Кагановича і Червоногвардійськ. До скл. входило до 60 чол. Проводили диверсії, саботаж на шахтах. Загін сформован у жовт. 1943 у скл. 2-х взводів. Актив. діями сприяв 595 СП 188 СД визволенню сел. Шевченка, Рибасове, ШУ "Червона гвардія". Більшість бійців увійшло у скл. Червоної Армії.

Просянников Василь Іванович (1907, Кр. Ріг – 30.10.1943, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на шахтах Кривбасу. Під час окупації Кр. Рогу перебував у скл. підпільної групи С. Т. Циганенка. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Просянка (Emberiza calandra)**,** птах роду горобцеподібних. Довж. 13-23 см. Верх, крила, хвіст сірувато-бурі з темними та світлими повздовжніми плямами. Горло, груди, черевце брудно-білі з бурими повздовжніми плямами. Населяє узлісся, степи, луки Криворіжжя. Тримається парами, зграйками. Гніздо на землі. Кладка у квіт.-червні з 5 яєць. Крик – різке "цік-цік". Живиться насінням бур'янів, комахами. Дуже корисний.

Протащук Марія Прохорівна (30.6.1923, Чернігів. обл.). Мед. керівник. Зак. Прилукську фельдшер. школу (1944). В медицині з 1944. Брала участь в організації системи охорони здоров'я працівників ПівдГЗК. У 1960 – 1996 зав. медпунктом підсобних цехів ПівдГЗК. Стояла біля витоків 11-ї міськлікарні. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Протирка, ганчірка або шматки ганчір'я для протирання механізмів, агрегатів машин на промислових підприємствах Криворіжжя.

Протитуберкульозний диспансер № 1, бере початок від стаціонару на 75 ліжок, відкритого у сел. Гданцівка у 1936. Хворого госпіталізували на 1-2 місяці для формування пневмоторакса, для зупинення легеневої кровотечі, зняття інтоксикації. У 1944 організован. стаціонар на 100 ліжок у Ц.-Міськ. р-ні і 50 ліжок у Жовт. р-ні. Діяло 3 терапевтич. і 1 хірургіч. відділення. У 1956 відкрито палати хворих на тубменінгіт. Обслуговує Ц.-Міськ., Інгулецьк. р-ни з населенням 168 тис. на території 80 км. Штат 33 чол., з них 8 лікарів, 12 медсестер. У 1990 закрите стаціонарне відділення, має 10 ліжок денного стаціонару. Головні лікарі М. Г. Лукашенко, І. М. Панченко, Д. Д. Двойних, Л. П. Клишко.

Протченко Борислав Олегович (1970, Кр. Ріг). Радіожурналіст. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1994). У 1994 – 1996 кор. газ. "Криворожские ведомости". У 1996 – 1999 голов. редактор

радіостанції “Радіо Система”. З 2000 кор. ізраїльськ. газ. на рос. мові “Вести”, редактор видання “Тинейджер +”, сценарист ізраїльськ. тех. компанії “ІСР”.

Профатило Клавдія Іванівна (19.2.1936, Харків. обл.). Засл. учитель України (1976). Зак. Харків. педін-т інозем. мов (1959). У 1964 – 1985 учитель франц. мови Радушанськ. СШ. Ст. учитель. Відмінник народ. освіти. Учитель-методист. Досвід роботи вивчався на рівні облвно, Почес. грамота Міносвіти України. Ініціатор впровадження прогресив. методів навчання.

Професійно-технічна освіта, започаткована на Криворіжжі у середині 20-х з появою фабрично-заводськ., торгово-промислов., гірничо-промислов., ремічнич. шкіл. На початку 20-х навчалося 500 чол., працювало 2,5 тис. чол. У 1940 діяло 15 шкіл ФЗН і ремічнич. уч-щ, де навчалося 1,6 тис. чол. Готували кадри для гірничо-металург. промисловості. Практично всі ШУ мали свої школи подібного типу. Відбудова цього виду освіти тривала до початку 50-х. У 1963 діяло 12 закладів профтехосвіти, де навчалося 4,3 тис. чол. Виникали техніч. уч-ща, серед перших ТУ № 6, яке готувало кадри для гірничоруд. ком-тів. У 1970 діяло 15 профтехуч-щ, які почали разом із спеціальністю надавати середню освіту. Навчалося 7 тис. чол. На кінець 80-х діяло 20 СПТУ, де навчалося 12 тис. чол. На базі 8 класів надавалося 55 професій, на базі 9 – 43. У середині 90-х діяло 22 ПТУ, де навчалося 11,5 тис. учнів, надавалася 81 професія. Відбувалася переорієнтація у підготовці нових професій. Діяло 45 госпрозрахункових бригад, які випускали продукцію 116 найменувань. Існувало 114 майстерень, що мали 350 одиниць устаткування, 13 навчальних полігонів. У 2001 діяло 15 ПТУ, де навчалося 12 тис. учнів. 3 будівельні уч-ща об'єднані у Центр підготовки і перепідготовки кадрів № 1, уч-ща металург. профілю №№ 31, 45 об'єднані в СПТУ № 45. На базі СПТУ № 8 створено Центр реабілітації інвалідів, який увійшов до скл. Міжрегіональн. центру перепідготовки кадрів. Кадри СПТУ замовляють 38 підприємств Кр. Рогу. У гуртожитках перебувало 975 чол. У Кр. Розі 56 професійно-техніч. закладів різних форм власності, де навчається 80 тис. чол.

Профілакторію ш. ім. Леніна меморіальна дошка, встановлена у 1967 на споруді лікувального закладу. Напис вказує, що ця споруда побудована на честь 50-річчя Великого Жовтня.

Профіль металевий (тех.), вироби з металу шляхом прокатки поміж валками. На ком-ті “Криворіжсталь” існує більше 100 різних видів.

“Профінтерн”, шахта відкрита у груд. 1932 у скл. РУ “Суха Балка”. В кінці 1934 перейменована на ш. ім. Шильмана.

Профспілкова, вулиця мкрн. ім. Шевченка Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 296 м. Пл. 1,1 тис. кв. м. Має 22 приват. будинки. Обслуговує 5 в/з.

Профспілковий парк, закладен. у середині 60-х в Інгулецьк. р-ні. Пл. 7 га. Обладнан. клумбами, дитяч. малими формами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Багатий на зелені насадження.

“Профспілковий погляд”, багатотиражна газета профспілкового комітету ВАТ “Суха Балка” виходить з січ. 1999. Розповідає про проблеми профспілк. життя підприємства, його досягнення. Виходить раз на квартал тиражем 1 тис. екз.

Профспілковий рух на Криворіжжі, започаткован. у 1905-1907. Перебував в авангарді рев. подій початку XX ст. Найчисельнішими вважалися об'єднання гірників, залізничників, металістів. Серед них організованістю відзначалися робітники депо ст. Довгинцеве, Гданцівськ. чавуноливарного з-ду, рудника "Дубова Балка". Діяли каси взаємодопомоги. Розгромлені прихильниками монархії. Відродилися з початком Лютневої революції 1917. У ті часи діяли 22 профспілки, які об'єднували 10 тис. чол. Ними керувало районне бюро профспілки. У верес. 1918 утворена профспілка "Горнотруд", яка діяла напівлегально. Серед керівників та активістів Й.Бабиченко, Г. Кисельов, П.Крижанівський, Ф.Романовський, К.Міхно, О.Баюка. З 1923 діяла окружна рада профспілок. Мобілізовувала населення на відбудову Кривбасу, облаштовувала

дитбудинки для сиріт. З 1932 почали зароджуватися галузеві профспілки. Серед перших представляли інтереси гірників, залізничників, будівельників, медиків, працівників культури, освіти, торгівлі. У 1933 гірнича профспілка увійшла до скл. Всеукр. ком-ту гірничоруд. промисловості з центром у Кр. Розі. Утворився ЦК профспілки залізоруд. промисловості Півдня СРСР. Об'єднував працівників залізоруд. та марганцевої промисловості Кривбасу, Нікополя, Керчі, Чіатури, Тули, Мценська ін. Профспілки організували і пропагували стахановський рух у Кривбасі. За підтримкою профспілки відкривалися перші будинки відпочинку, піонерські табори, палаци культури і клуби. У 1941 мобілізовували населення на опір окупантам. Відновили діяльність після визволення Кр. Рогу. У 60-х діяло 8 галузевих ком-тів профспілки, які об'єднували 250 тис. чол. На початку XXI ст. діяло 10 галузевих ком-тів профспілок, які нараховували понад 500 тис. чол.

Профспілковий рух на Криворіжжі у 1917-1918, супроводжувався виявом ініціативи мас. До цих часів організованого проф. руху на Криворіжжі практично не існувало. Поштовх дала Лют. революції 1917. Першими у союз у квіт. 1917 об'єдналися майстрові, які об'єднали представників рудників, з-дів Кр. Рогу. Влітку 1917 виник Союз гірничопромисловців Півд. р-ну, до скл. якого увійшли конторські службовці. Штейгери і техніки об'єднувалися у Союз гірнич. техніків. Службовці півн. рудників організувались у Союз гірничослужбовців Півн. р-ну. У червні 1917 утворен. Союз гірничоробітників і гірнич. десятників. За поданням місцевої газ. "Известия" (№ 15, 1917) на Криворіжжі нараховувалося членів профспілок: майстрових 1,7 тис. чол., службовців – 500 чол.; Гданцівськ. з-ду – 200 чол., гірників рудника "Червоний" – 170 чол., друкарсько-графіч. мистецтва –60 чол., банківських службовців – 100 чол., голкового цеху – 200 чол.; службовців Колачевськ. рудника – 200 чол., єврейських учителів – 40 чол., зубних лікарів – 20 чол., службовців аптек – 20 чол., фельдшерів та акушерів – 40 чол., шорників – 4 чол., будівельного цеху – 100 чол., кучерів – 60 чол., домашньої прислуги – 100 чол., учнів – 40 чол. Таким чином у членах профспілки перебувало – 3590 чол. Всі вказані профспілки діяли самостійно, хоча діяла міська рада профспілок. У серп. 1918 на зборах у присутності 45 делегатів (голова Федоров, секретар Бабіченко) відбулося об'єднання спілок гірничоробітників, гірничодесятників, майстрових і службовців у спілку "Горнотруд". До правління увійшли Боброков, Федоров, Крижановський, Бабіченко, Речмидило. Самостійними залишалися спілки гірничотехніків і гірничослужбовців, які практично бездіяли. При спілках існували фонди на культурно-просвітницькі потреби. У трав. 1917 відбулася профконференція, яка обговорила проблеми підвищення зарплати у зв'язку з різким стрибком цін на предмети першої необхідності. Розробили єдині для регіону тарифні ставки для гірників, заклали основу колективних договорів, встановили єдині розцінки на продукцію. Виникла боротьба між Союзом та спілкою майстрових, які не прийняли загальних положень і практично самоліквідувалися. У серп. 1917 серед членів спілок перебувало 2640 майстрових, 581 гірничослужбовець, 5798 чорноробочих і десятників. На початку 1918 переговори між профспілками і промисловцями припинилися і гору взяли останні. Тарифи затверджували у міськраді. Гострою проблемою залишалося безробіття. У груд. 1917 створена біржа праці, яка зареєструвала 309 чол. У серп. 1918 налічувалося 3469 безробітних. Історія довела, що реальна кількість сягала 9 тис. чол. Проте більшість робітників не розрахувалася з роботи, проживала у гірнич. селищах та очікувала розрахунків за працю. Профспілки намагалися підтримати безробітних.

"Прохідка", невідрізна частина спинки від лінії талії у давнину на Криворіжжі

Прохницький Михайло Макарович (12.10.1939, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1964). З 1963 викладач муз. уч-ща, муз. школи № 11. Засновник класів кларнета, гобоя, фагота. Керував дух. оркестром муз. уч-ща, ПК металургів. Автор творів для духових оркестрів. Лауреат муз. фестивалів. Виховав багато проф. музикантів.

Прохода Валер'ян Сергійович (15.11.1945, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1968). У 1968 – 1969 інж. тр-ту "Дзержинськруда". У 1971 – 1987 ст. інж., голов. механік ш.

“Батьківщина”, ШБУ № 3, заст. нач. ШБУ № 4, у 1987 нач. управління гідромеханізації тр-ту “Кривбасшахтопроходка”.

Прохода Василь Сидорович (27.12.1920, Кр. Ріг – 28.10.1988, там же). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1950). Уч. ВВВ. У 1952 – 1956 голов. геолог Центр. геологіч. партії. У 1956 – 1982 голов. геолог ПівдГЗК. Вивчав запаси руди на родовищі ПівдГЗК. Склав класифікацію цих руд. Автор 9 фундаментальн. геологіч. звітів. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Прохода Никифор Іванович (початок XX ст. – 5.10.1941, Кіровоград. обл.). Уч. підпілля. До ВВВ працював на ШУ ім. К. Лібкнехта. З трав. 1941 пропагандист Єлисаветградськ. райкому ВКП(б) Кіровоград. обл. Один з організаторів підпілля в Кіровоград. обл. Входив до скл. партизан. з'єднання М. Скирди в Чорному лісі. Схоплений гестапо і після жорстоких катувань розстрілян.

Прохода Сергій Григорович (7.10.1913, Дніпропетров. обл. – трав. 1975, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1941). У 1937 – 1938 хронометрист ш. ім. Калініна. У 1941 нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе. У 1942 – 1945 нормувальник, нач. дільниці перфоратор. цеху Златоустівськ. РУ на Уралі. У 1945 – 1975 інж., голов. інж. проектів ін-ту “Кривбаспроект”. Брав участь у відбудові шахт Кривбасу. Проектував ш. № 2 ім. Артема РУ ім. Кірова. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

“Прохолода”, напій сильногазований, безалкогольний, розроблен. технологами концерну “Надєжда” у 1989. Склад: очищена вода, аспартам, лимонна кислота, бензоат натрію, ароматична основа “Лимон” і “Перцева м'ята”, діоксид вуглецю. Рекомендується як низькокалорійний напій. Протипоказання: не рекомендується вживати хворим на фенілкетонурію. Енергетична цінність – 0,6 ккал/100 см куб. Гідно представляє криворізьку марку.

Прохолодна, вулиця мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася в 1959. До груд. 1975 мала назву вулиця 1-а Прохолодна. Довж. 600 м. Має 62 приват. будинки. Обслуговує 22 в/з.

Прохоров Анатолій Андрійович (7.10.1939, Кр. Ріг). Літератор. Зак. Військ.-інж. акад. (1971). У 1958 – 1959 токар з-ду “Комуніст”. З 1959 служив в армії. Брав участь у пуску балістич. ракет. У 1996 повернувся до Кр. Рогу. Пише прозу. Друкувався у періодич. пресі. Переможець фотоконкурсів.

Прохоров Мефодій Олексійович (20.6.1917, Вітебська обл. – 10.1.1995, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1966). У 1936 – 1946 працював в органах держбезпеки. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. підрозділів контррозвідки “Смерш”. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1949 – 1982 директор криворізьк. меблевої фаб-ки. Відновив її діяльність, створив мат. базу, сформував колектив. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Прохоров Сергій Мефодійович (30.8.1954, Кр. Ріг). Засл. економіст України(1999). Зак. КГРІ (1976). У 1976 – 1982 інж., аспірант, асистент кафедри гірнич. машин КГРІ. З 1982 майстер, нач. дільниці, голов. інж., у 1988 – 1992 директор Дзерж. рудорем. з-ду. У 1993 – 1999 директор, у 1999 – 2001 голова правління ЗАТ “Пронко”. З червня 2001 віце-президент Укр. союзу промисловців і підприємців. Канд. тех. наук (1981). Автор 40 наук. праць, 6 винаходів. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Прохоров Федір Олександрович (14.2.1896, Ярослав. обл. – 8.6.1962, Київ). Ген.-майор (1942). Зак. Вищі військ. курси. У 1908 – 1915 працював у магазині м. Петроград. Уч. 1-ї світ. війни. В арм. з 1918. Уч. гром., рад.-фін. війн. У 1940 – 1941 нач. Ленінград. військ. уч-ща. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час боїв на Криворіжжі ком-р 24 СД. Уміло керував з'єднанням у жовт. 1943 в р-ні сіл Лозуватка, Недайвода, яке стримало кілька атак ворога з боку Кр. Рогу. В арм. до 1951. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), Суворова 2 ст. (2), Кутузова 2 ст.

Проценко Сергій Миколайович (30.7.1981, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. муз. уч-ще (2000). Навчається в Київ. муз. акад. Лауреат міжнарод. конкурсу баяністів в

Монтезе (Італія, 1998), регіональн. конкурсу студентів муз. уч-щ (2000), дипломант багатьох фестивалів, оглядів, конкурсів.

Проців Василь Олексійович (1.9.1934, Львів. обл.). Засл. металург України. Зак. Київ. ін-т народ. госп-ва (1961). У 1952 – 1958 ст. інспектор, нач. відділення, керуючий Поморянськ. відділенням держбанку Львів. обл. У 1959 – 1965 ст. бухгалтер-фінансист, нач. фінанс. відділу ЦГЗК. У 1965 заст. нач. управління гірничоруд. промисловості Придніпров. раднаргоспу. У 1966 – 1987 нач. планового відділу об'єднання "Укрголовруда", нач. планового управління Мінчормету України. У 1987 – 1992 заст. ген. директора об'єднання "Південруда". У 1993 – 1999 ген. директор, з 1999 радник голови правління концерну "Укррудпром". Один із фундаторів гірничоруд. промисловості незалежної України. Брав участь у її реструктуризації.

Процюк Микола Віталійович (26.10.1979, Рівненська обл.). Священнослужитель. Зак. Київ. духовну семінарію (2001). Настоятель кафедрального Свято-Дмитрівського храму в Кр. Розі. Сприяє розвиткові Укр. православної церкви.

Прудський Михайло Григорович (3.11.1947, Херсон. обл.). Мед. керівник. Зак. Вінницьк. мед. ін-т (1972). У 1972 – 1973 лікар-стоматолог Радовельськ. амбулаторії. У 1973 – 1978 зав. хірург. відділенням райлікарні Житомир. обл. У 1978 – 1979 хірург Каховськ. райлікарні. З 1980 хірург, нач. мед., заст. голов. лікаря міськлікарні № 5. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Прус (Calliptamus)**,** рід комах родини саранових. Небезпечні шкідники с/госп. культур. Більшість рослиноїдні. Довж. 15-45 мм. 15 видів, в Україні – 2. Характерні циклічні спалахи чисельності, утворення великих зграй. Представник П. італійський – C. italicus L.

Пруса, вулиця житломасиву Дубова Гірка в м. Інгулець. Скл. з приват. сектора. Відома з початку 20-х. Проживали гірники РУ "Інгулець". Знесена в 70-80-х у зв'язку з розширенням кар'єру ІнГЗК. Носила ім'я польськ. письменника Пруса Болеслава (20.8.1847, Люблін – 19.5.1912, Варшава). Уч. повстання в 1863 – 1864. Автор романів "Фараон", "Зміна".

Прусак (Blatella germanica), рудий тарган, комаха ряду тарганоподібних. Довж. тіла 10-13 мм. Живе в житлових та госп. приміщеннях. Актив. вночі. Пошкоджує харчові продукти, може переносити збудників різних захворювань. Засоби боротьби – синтетичні перитоніди.

Пря, назва суду, судилища у давні часи на Криворіжжі.

Прядко Євген Якович (3.7.1930, Краснодар. кр.). Почес. робітник Мінважбуду СРСР (1990). Зак. КГРІ (1962). У 1951 – 1965 технолог, нач. мех. цеху дослід. з-ду ін-ту ВНДПІрудмаш. У 1965 – 1971 працював в об'єднанні "Кривбасрудоремонт". У 1971 – 1974 голов. інж., у 1974 – 1986 директор дослід. з-ду НДПІрудмаш. Керував виготовленням комбайнів 1КВ1, 2КВ. З 1986 працював в ін-ті НДПІрудмаш.

Прядко Леонід Андрійович (1921, Хмельницька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ. У 1957 – 1972 машиніст дробарки, бригадир дробильн. фаб-ки ПівдГЗК. Переможець змагань, наставник, ударник п'ятирічок. Уч. ВДНГ СРСР, створив школу передового досвіду. Працював з особистим знаком якості. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Прядка, пристрій для прядіння. Виготовлявся з дерева, до руху приводився ножною педаллю, яка кріпилася з допомогою привідних шкіряних ременів. Мала поширення на Криворіжжі з давніх часів до 30-40-х XX ст.

Пряха, жінка, яка працювала за прядкою.

ПС, **перфоратор колонковий** створен. на з-ді "Комуніст" у 1938. Одразу випущено 231 шт. Відзначався якістю і легкістю у користуванні. Бурив до 16 м. Серед авторів інж. А. К. Сидоренко.

ПС-1, струминний пиловловлювач створен. інж. ін-ту ВНДІБПГ В. І. Стукановим, М. І. Швидким у середині 70-х. Призначен. для очищення технологіч. та аспіраційних викидів від пилу. Продуктивність 5 куб. м/сек.

ПС-ВНДІБПГ, секційний струминний пиловловлювач розроблен. науковцем ін-ту ВНДІБПГ В. І. Стукановим у середині 70-х. Призначен. для очищення технологіч. викидів у гірнич. промисловості. Продуктивність 7-14 куб. м/сек.

Псалом, релігійний гімн, пісня, яка прославляє Бога. Короткі, прості тексти, що написані від першої особи. Ідея смирення та звеличення божества.

Псалтир, одна з книг Біблії, збірник з 150 релігійних пісень-псалм. З прадавніх часів одна з книг, яка вчить письменності.

Псевдоклітоцибе келеховидний (Clitocybe cyathyformis (Bull. ex Fr.) Sing), їстівний гриб. Шапка 4 см у діам., опукло-або плоско-розпростерта, в центрі з ямкою, згодом увігнуто-лійковидна, спочатку з закрученим, потім опущеним, іноді коротко-рубчастим краєм, темно- або буро-коричнева, гігрофанна, при підсиханні світлішає, гола. Пластинки сіруваті, згодом злегка рожевувато-сіруваті, низько спускаються на ніжку, біля краю шапки зростаються. Спори 7-12 х 4-7,5 мкм, амілоїдні. Ніжка 5-11 х 0,5-1,2 см, буро-сіра, сіро-коричнева, волокниста, біля основи розширена, білоповстиста, з порожниною, з перемичками. М'якуш брудно-білий, буруватий, злегка пахне гірким мигдалем. Росте у дубових та змішаних з ним породами насадженнях, у лісах, польових лісосмугах, вздовж каналу Дніпро – Кр. Ріг, на берегах водосховищ.

Псевдоскорпіони (Pscudoscorpionida)**,** ряд безхребетних тварин класу павукоподібних. Довж. тіла 1-10 мм. Близько 1,3 тис. видів, в Україні - 10. Зовні схожі на скорпіонів, але мають широке черевце, та не мають хвостової голки. Живляться дрібними комахами.

Псевдотсуга Мензієза, дугласія (Pseudotsuga Menziesii), рослина родини соснових. Батьківщина – Півн. Америка. Дерево вис. 80 (100) м, діам. 260 (560) см, живе до 700 (1,4 тис.) років. Крона струнка, щільна, ширококонусовидна. Хвоя 15-25 (35) мм довж., лінійна, сплюснута. Світлолюбна, з віком стає більш морозостійка, засухостійка. Витримує кліматич. умови Кривбасу. Цінiться за швидкість росту, декоративність. Використовується у зеленому будівництві. Придатна для куртинних, групових, пейзажних, алейних, солітерних посадок. В одиноких посадках крона формується до самої землі. Розмножується насінням. Проходить інтродукційне випробування в ботсаду.

Псидіум прибережний (Psidium litorale)**,** рослина родини миртових. Батьківщина – Індія, Півд. Америка. Вічнозелене дерево, до 10 м вис. Листки продовгувато-овальні, зверху зелені, знизу – сіруваті. Квітки білі. Плід кулястий, темно-вишневий, м'якоть рожева, запашна. Вирощують в Криворізьк. ботсаду як плодове дерево захищеного грунту. Використовується для створення зимових садів.

Псиломени (від грецьк. – гладкий, лисий), мінерал класу оксидів. Колір чорний, бурувато-чорний. Непрозорий. У Кривбасі рідкісний. Виявлен. у скл. марганцевих руд Інгулецьк. родовища, описан. В. Д. Натаровим, М. Л. Малаховим (1961).

Психології кафедра, створена у жовт. 1989 у скл. Криворізьк. пед. ін-ту на базі кафедри педагогіки. Біля витоків стояли Л.Ф.Ткачова, А.І.Воронін, С.Ф.Устименко, А.Ф.Підставкіна, С.В.Тадіян, Є.Я.Сичева. Працює 13 чол. Опубліковано 53 наук. праць. Підтримує творчі зв'язки з наук. центрами України. Завідуючі кафедрою Л.Ф.Ткачова, С.Ф.Устименко.

Психоневрологічний диспансер, відкрит. у квіт. 1957. Бере початок від приват. практики лікаря М. Г. Іткіна, який почав лікувати людей з нервовими захворюваннями у 1925. У 1932 відкрит. психоізолятор на 5 ліжок при інфекційній лікарні. У 1939 відкрита психоневрологіч. лікарня на 50 ліжок у Соцмісті. Скл. з 3-х відділень: неврологіч, погранич. та ізолятора. Під час окупації лікарня зруйнована, 6 психохворих розстріляні на шахті № 5. У 1951 утворен. психоізолятор на 10 ліжок при неврологіч. відділенні 1-ї міськлікарні. У 1965 стаціонар розширено до 100 ліжок. Відкрилися поліклінічне, жіноче, чоловіче відділення, ден. стаціонар. У 1988 введено новий корпус на 4 відділення з 240 ліжками, водолікарнею. Дія диспансерне відділення на 150 відвідувань за зміну, 8 психіатрич., дитяче, неврозів відділення. Загальна кількість місць – 620. Працює 49 лікарів, 13 психологів, 131 медсестра. У жовт. 1991 на базі Д. проводився семінар

республік. школи передового досвіду з проблем надання психіатрич. допомоги. У лют. 1990 відкрито кабінет соц.-псих. допомоги. Головні лікарі В. Я. Сирота, В. П. Величко, Б. С. Науменко, Г. Д. Диновський.

Псковська, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок Зелений Гай. Довж. 468 м, ширина 7 м. Має 16 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру Росії м. Псков. Обслуговує 72 в/з.

ПТ-29, ПТ-33, ПТ-36, ПТ-45, перфоратори телескопні розроблені конструкторами і виготовлені робітниками з-ду "Комуніст" у кінці 40-х – початку 50-х. Використовувалися на шахтах Кривбасу для буріння повстаючих і похилих шпурів. Вага 32, 33, 36, 45 кг. Діам. коронок 46, 65 мм. Глибина буріння 3, 8, 10 м. ПТ-29 випускалися у 1956 – 1972, ПТ-36 – у 1958 – 1972, ПТ-45 – у 1952 – 1955.

ПТ-38, ПТ-48Б, **перфоратори телескопні** розроблені спеціалістами ін-ту ВНДПрудмаш у 1989 – 1990. Призначені для буріння шпурів діам. 40-85 мм на глибину 4-15 м. Маса 38-45 кг. Виготовляє Криворізьк. з-д гірнич. машинобудування з-д "Комуніст". Використовуються на шахтах Кривбасу.

Птахи (Aves)**,** клас хордових тварин являють спеціалізовану групу хребетних, що походять від стародавніх мезозойськ. плазунів. Поділяють на 2 підкласи і 30 рядів. Тіло обтічної форми, крите пір'ями. Розміри різноманітні: від 1,6 г (колібрі – джміль) до 90 кг (африканськ. страус). Передні кінцівки перетворились на крила. Скелет міцний і легкий, кістки пневматичні, характерна наявність грудини з кілем, череп з одним потиличним виступом. Кровоносна система має 2 кола обігу, серце 4-камерне з однією правою дугою аорти. Зубів немає, їх замінює дзьоб. В травній системі наявний складний шлунок – залозистий і м'язовий, у деяких форм воло. Дихальна система має губчасті легені, повітряні мішки. Механізм дихання подвійний. Органи виділення – вторинні нирки, сечовий міхур відсутній. Статевий апарат самців – парні сім'яник і сім'япровід, самок – непарний яєчник. Запліднення внутрішнє, розмножуються відкладанням яєць. За характером розвитку поділяються на виводкові, нагніздні. Статева зрілість настає у 2-9 місяців. Живляться рослинною або тваринною їжею, або всеїдні. Для багатьох видів характерні сезонні міграції. Відіграють велику роль у житті людини. Багато з них є родоначальниками свійськ. птахів, від яких отримують м'ясо, яйця. Велика кількість є мисливсько-промисловими. Птахи займають значне місце в екосистемах, знищують велику кількість комах та ін. дрібних тварин, зокрема шкідників лісового та сільськ. госп-ва. Відомо близько 8,8 тис. видів птахів, в Україні – близько 380, Криворіжжі – 217 видів. Гніздиться та ймовірно гніздиться на Криворіжжі 133 (168), зимує близько 87 видів. Понад 33 % фауни птахів Криворіжжя є рідкісними та малочисельними. У Червону книгу України (1994) включено 67 видів, з них 21 зустрічається на Криворіжжі на зальоті, прольоті або гніздиться.

Птахокомбінат, відкрит. у трав. 1933 за ініціативою Є. Я. Вєснік. Спочатку взято в оренду 700 курей, влітку ферма нараховувала 7 тис. курчат. У 1934 одержано 1,5 тис. т курячого м'яса і 30 тис. курчат. На кінець 30-х виникло потужне птахогосп-во. Знищене під час війни. Відновив діяльність у кінці 40-х. У 1977 введен. технологіч. комплекс на 7,1 га із виробнич. пл. 5 тис. кв. м. Працювало 480 чол. Діяла технологіч. лінія з переробки 15 т курячого м'яса на добу, виробництва 7 т ковбас. У 1998 утворене ВАТ "Криворіжхарчком". До скл. входили м'ясо-жировий, ковбасний, кулінарний цехи, меланжева дільниця. Діяло 4 фірмових магазини. Останнім часом підприємство перебуває у стані фінансової скрути. Директори

Пташник, приміщення для домашньої птиці в сільському Криворіжжі.

Птелея трилиста (Ptelea trifoliata)**,** рослина родини рутових. Батьківщина – Півн. Америка. Листопадне дерево 6-8 м заввишки з кулястою кроною. Листки трійчасті, яйцеподібні, 6-12 см завдовжки. Квітки невеликі, зеленувато-білі. Плід – округла крилатка. Цвіте VI-VII. Розмножується насінням. Зустрічається в озелененні Кр. Рогу.

Рекомендується для більш широкого використання в оформленні газонів, живоплотів, у поодиноких та групових посадках у парках і скверах.

Пуга Всеволод Пантелейович (23.6.1923, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. вищу парт. школу. Уч. ВВВ з берез. 1944 у скл. 116 гв. СП 40 гв. СД. З 1946 заст. директора Олександрівськ. СШ Широківськ. р-ну, інструктор райкому ЛКСМУ, ст. товарознавець райспоживспілки, голова кол-пу ?, заст. нач. ВРП РУ ім. Дзержинського, директор підсобного госп-ва РУ "Суха Балка". Новатор с/госп. виробництва. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Пугало, споруда у вигляді каркаса з розміщенням на неї одягу для відлякування шкідливих птахів або звірів на городі, в саду ін.

Пугач Микола Юхимович (18.10.1945, Кіровоград. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1968). У 1968 – 1969 агломератник Кузнецьк. металург. ком-ту. У 1969 – 1978 майстер, нач. дільниці, зміни цеху фаб-ки огрудкування, у 1978 – 1983 заст. секретаря, секретар парткому, у 1987 – 1995 нач. центр. хім. лабораторії, з 1998 нач. фаб-ки огрудкування ЦГЗК. Автор 3 наук. праць, 2 винаходів. Бронз. медаль ВДНГ СРСР.

Пугач, філін (Bobo), птах ряду совоподібних. Довж. до 72 см, вага 3,2 кг. Один з найбільших птахів серед сов. Має великі гострі кігті, короткий гачкуватий дзьоб. Забарвлення зверху темно-руде, вохристе, білувато-вохристе з чорними цяточками. На голові пір'їни утворюють "вушка". Ноги сильні. Живе осіло в густих лісах Криворіжжя. Гніздо на землі. Кладка у квіт. з 2-3 яєць. Голос – глухе "у-ху". Живиться тваринами. Охороняється законом.

Пугачов Віктор Пименович (6.8.1942, Новокузнецьк). Засл. енергетик Татарстану (1990). Зак. КГРІ (1964). Юність провів у Кр. Розі. У 1964 – 1969 голов. енергетик Качканарськ. РУ. З 1969 працює у системі "Татаренерго".

Пугачов Пимен Якович (8.9.1914, Курська обл. – 27.10.1971, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. Вищі інж. курси Мінбуду СРСР (1953). У 1933 – 1937 майстер на будівництві автомагістралі "Москва-Мінськ". У 1937 піддавався репресіям. У 1937 – 1941 виконроб будтр-ту в Челябінськ. обл. У 1941 – 1943 ст. виконроб тр-ту "Сталінськпромбуд". У 1943 – 1948 ст. виконроб, голова профкому тр-ту "Сталінградметалургбуд". Відзначився на відбудові з-ду "Червоний Жовтень". У 1948 – 1952 нач. дільниці тр-ту "Дніпропетровськпромбуд". У 1953 – 1959 нач. БУ № 1 тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1959 – 1963 керуючий тр-том "Криворіжіндустрбуд". У 1963 – 1971 заст. керуючого тр-том "Криворіжбуд". Один з найпомітніших буд. керівників Кривбасу, заклав основу буд. індустрії. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Пугачова Валерія Олександрівна (7.6.1941, Волгоград. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1963). У 1963 – 1965 учитель Апостолівськ. СШ. У 1965 – 1970 1-й секретар Криворізьк. райкому ЛКСМУ. У 1970 – 1987 учитель, заст. директора СШ № 65. З 1987 інспектор Довг. райвно. Учитель-методист, наставник. Відмінник освіти. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Пугачова, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50, 60-х. Довж. 951 м, ширина 7 м. Має 39 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь керівника повстання селян на Уралі в 1773 – 1775 Пугачова Омеляна Івановича (близько 1742, ст. Зимовейська-на-Дону – 21.1.1775, Москва). Донський козак, уч. Семирічної війни 1756 – 1763 і рос.-турецьк. війни 1768 – 1774. Відзначився винятковою жорстокістю. У верес. 1774 виданий владі, страчений. Обслуговує 25 в/з.

Пуголовок, народ. назва жабенят, які ще не мають лапок.

Пуд, міра ваги і маси. 1 П. = 16,3805 кг. Використовувалася до введення метрич. системи мір. Видобуток руди на дореволюц. рудниках Кривбасу обчислювався П.

Пужмерки, старовинне українське село, яке з'явилося на карті Криворіжжя на межі XVIII і XIX ст. У кінці 80-х XIX налічувало до 15-20 будинків з глини. Поруч розташовувалися землі поміщиці Зайцевої. З початком промислового видобутку руди опинилося у центрі

уваги рудопромисловців. Дало назву одноймен. руднику. Згодом увійшло до скл. Тернів, а ще пізніше до скл. Кр. Рогу.

Пужмерський, рудник заснован. у 1896 Брянськ. тов-вом на землях поміщика А. Є. Харченка. Знаходився на півн. сході від рудника Колачевського. Пл. 4,7 тис. саж, відпрацьовував 2 рудних гнізда із запасом 60 млн. пудів до глибини 17 саж. Мав паровий підйомник у 25 к. с., 2 кінних барабани. Руда утримувала 64 % заліза. Потужність кар'єру 8 млн. пудів на рік. Зруйнован. за часів гром. війни.

Пузино Йосип Іванович (20-ті XIX ст. – кінець XIX ст.). Сподвижник і помічник О. М. Поля у його планах пром. видобутку заліз. руд у Кривбасі. Селянин, рудознавець. Є відомості, що не мав ніякої освіти. Успішно вів розвідку корис. копалин на Криворіжжі. Подробиці біографії невідомі. Удостоєн царської медалі "За усердя."

Пузирьов Володимир Федорович (21.1.1940, Херсон). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1962). У 1969 – 1974 голов. лікар онкодиспансеру. Відом. лікар-онколог і керівник медицини у Кр. Розі. Суттєво зміцнив базу онкодиспансеру.

Пузь Петро Єремійович (30.7.1896, Кіровоград. обл. – 1971, Кр. Ріг). Почес. залізничник (1950). Освіта н/сердня. Уч. 1-ї світ. війни. Одержав важке поранення. Працював у с/госп. У 1928 – 1929 кондуктор поїздів ст. Павлиш. Ветеран Криворізьк. відділка залізниці. У 1929 – 1931 ст. кондуктор ст. Довгинцеве. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. військ.-експлуатац. відділення № 13 залізниці. З 1946 працював заст. нач. кондукторського резерву ст. Довгинцеве. Брав актив. участь у відбудові залізнич. госп-ва, вів громадську діяльність. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Пукас Василь Опанасович (1.1.1942, Хмельницька обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Орджонікідзівське вище уч-ще МВС (1963). У 1963 – 1979 ком-р взводу, роти, батальйону міліції. У 1979 – 1988 ком-р військ. частини міліції у Кр. Розі. Нагородж. орд. Дружби народів.

Пулковський, провулок розташован. у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50, 60-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Лермонтова. Довж. 158 м, ширина 9 м. Має 21 приват. будинок. Вкритий асфальтом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь м. Пулкове Ленінград. обл.(Росія). Обслуговує 2 в/з.

Пульмонологічний міський дитячий санаторій, створен. у серп. 1983 на базі дитясел № 30. За цей період оздоровлено 6,5 тис. дітей. Працює 19 чол. Головні лікарі В. І. Бойко, В. М. Луценко.

Пунтус Іван Григорович (1934, Дніпропетров. Обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1950 – 1960 тракторист кол-пу ім. Мічуріна, у 1960 – 1966 рад-пу "Гірник", з 1966 рад-пу "Красіне". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Дружби народів, Трудової Слави 3 ст.

Пунтус Людмила Олександрівна (16.11.1950, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта середня. Вихованка СШ № 15. З 1968 ст. контролер конвертор. цеху № 2 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Пупков Михайло Олексійович (18.8.1922, Новосибірська обл.) Герой Рад. Союзу (28.4.1945). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1954).Працював на взуттєвій фаб-ці в Ала-Аті. Уч. ВВВ з лип. 1942. Відзначився у боях на Дніпровськ. плацдармі в р-ні с. Мишурин Ріг і на півн. Криворіжжя, за що удостоєн. орд. Червоної Зірки. У боях за Відень уміло командував батальйоном, силами якого знищив велику колону противника. В арм. до 1974, полковник. Працював у тр-ті "Проектстальконструкція" (Київ). Нагородж. орд. Леніна, О. Невського, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Пуригін Лев Леонідович (1935, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1958). З 1958 майстер, ст. виконроб, голов. інж. з-ду "Буддеталь", голов. технолог, заст. керуючого, у 1969 – 1981 керуючий тр-том "Криворіжбуд". Умілий організатор

виробництва. Керував будівництвом важливих пром. об'єктів Кр. Рогу, серед них ДП-9. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани."

Пурик Зоя Іванівна (23.2.1918, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1936). З 1932 працювала у школах м. Інгулець. Уч. 1-го Всесоюз. перепису населення (1939). Подяка Раднаркому (1939). З 1946 працювала учителем початкових класів СШ № 54. Відмінник народ. освіти. Очолювала метод. об'єднання учителів початкових класів Жовт. р-ну.

Пурик Іван Павлович (20.11.1928, Дніпропетров. обл.). Народ. суддя. Зак. Харків. юр. ін-т (1964). Працював у кол-пі, на профспілк. посадах. У 1967 – 1976 викладач Криворізьк. тех-му торгівлі. У 1976 – 1982 народ. суддя, у 1982 – 1996 голова народ. суду Криворізьк. р-ну. Почес. грамоти Мінюсту України, СРСР.

Пурін Павло Павлович (12.2.1911, Могильов. обл. – 7.5.1977, Кр. Ріг). Герой Рад. Союзу (6.4.1945). Зак. Київ. арт. уч-ще. (1932), ВАК при акад. ім. Дзержинського (1951). В арм. з 1928. У 30-х служив в 41 СД у Кр. Розі, командував полковою школою. Уч. походу у Захід. Україну. Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р арт. дивізіону, 249 арт. полку 41 СД. Обороняв Рава-Руську. Втік з полону. З групою бійців виніс з Полтавськ. боліт прапор полку. Ком-р 98 гаубич. арт. бригади. Відзначився при форсуванні Одеру в р-ні Кьобена. Бригада знищила 500 ворожих солдатів, 12 кулеметів, 2 батареї. В арм. до 1956, полковник. Жив у Кр. Розі. Працював на РУ ім. Ілліча, очолював міськ. комітет ДТСААФ. Ім'я на стелі Героїв, у назві вул. у Кр. Розі, автошколи. На могилі бюст. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Пуріна, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-70-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 9 м. Має 130 приват. будинків, проживає 320 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу П. П. Пуріна. Обслуговує 48 в/з.

Пурка, терези для визначення маси зерна. У сільськ. Криворіжжі використовувалися 1- і 20-літрові пурки.

Пустинцев Микола Петрович (1.12.1911, Хабаровськ. кр.). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Зак. Воронезьк. педін-т (1941). Працював учителем. Уч. ВВВ з січ. 1942. Розвідник 47 окрем. розвід. роти 48 гв. СД відзначився у боях на Дніпрі і під час визволення Кр. Рогу. Виявив 12 гармат, 2 танки. З розвідниками пройшов по криворізьк. землі, доставив цінні відомості. Жив в Мурманську. З 1972 оселився в Москві. Автор спогадів "Крізь свинцеву заметіль" (1976). Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки, Слави 3 ст.

Пустовий Анатолій Петрович (1944, Кіровоград. обл.). Засл. працівник тран-ту України (1993). Зак. КГРІ (1990). У 1968 – 1988 водій, нач. колони, заст. директора, голов. інж., з 1988 директор АТП-14130. Умілий організатор процесу перевезення пасажирів, брав участь у реструктуризації тран-ту.

Пустовойтенко Павло Васильович (8.3.1941, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1969). У 1960 – 1961 машиніст крана з-ду "Криворіжсталь". У 1969 – 1982 гірнич. майстер, нач. дільниці, заст. голов. інж. ш. "Саксагань", у 1982 – 1990 голов. інж., нач. ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. Умілий організатор гірнич. видобуток. Брав участь у громадськ. роботі. Виховав багато умілих фахівців.

Пустовойтов Володимир Сергійович (1.8.1948, Полтав. обл.). Політ. діяч. Зак. Полтав. педін-т (1973), Вищу партшколу (1988). У 1973 – 1981 учитель історії Красінськ. СШ, директор Христофорівськ. СШ. У 1981 – 1991 зав. відділом, 2-й секретар Криворізьк. райкому КПУ. У 1991 – 1997 учитель СШ № 69. Учитель-методист. У лист. 1993 відновив райпарторганізацію. 1-й секретар Криворізьк. райкому КПУ. З 1995 секретар міськкому КПУ. Народ. депутат України (1998). Чл. фракції комуністів. Чл. комітету Верх. Ради України з питань прав людини (1998-2002).

Пустовське родовище будівельних пісків, розташоване на лівому схилі балки Пустої. Сировина придатна для використання у будівництві.

Пута, довга мотузка, якою перев'язували передні ноги великій худобі на пасовиську, що не давало їй змоги далеко заходити або втекти, у давнину на Криворіжжі.

“Пути”, газета заснована В. Серебряковою у жовт. 1997. Має науково-популярне спрямування. Виходить раз на тиждень тиражем 2 тис. екз.

Путиловський, провулок розташован у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладен в 30-х. Розвитку набув в 50-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Ольминський. Довж. 210 м, ширина 7 м. Має 24 приват. будинки. Вкритий відсівом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь Путиловського з-ду у Петербурзі (Росія). Обслуговує 99 в/з.

Путин, біль в спині (радикуліт) у давнину на Криворіжжі.

Путійна, вулиця розташована в Терн. р-ну. Закладена в 50-х. Має 1 приват. будинок, проживає 3 чол. Вкрита відсівом.

Путлища, ремінці від стремен сідла у давнину на Криворіжжі.

“Путь победы”, газета 9-ї арт. дивізії виходила з груд. 1942. У лют. 1944 матеріали присвячувала подвигу солдат і командирів під час боїв за Кр. Ріг. Припинила вихід після верес. 1945.

“Путь шахтёра”, стінна газета Пролетарськ. рудника виходила у 1927 – 1929.

Пухироногі, трипеї (Thysanoptera), ряд комах. Довж. 0,5-5 мм. Близько 2 тис. видів. Поширені переважно у тропіках, в Україні – понад 250, 30 з них – шкідники культурних рослин. На лапках П. мають присоски у вигляді пухирця (звідки й назва). Здебільшого живляться соками рослин, деякі види – хижі (живляться яйцями, личинками ін. комах).

Пухироплідник (Physocarpus), листопадний кущ родини рожевих. Кора коричнево-сіра, відшаровується поздовжніми пластинками. Листки чергові, пальчасто-3-5-лопатеві, зубчасті. Квітки двостатеві, в щитках. Плід – складна листівка. Розмножується насінням, живцями, діленням куща. В озелененні Кр. Рогу використовується **П. калинолистий** – кущ до 2-3 м заввишки. Квітки білі. Цвіте VI-VII. Батьківщина – Півн. Америка. Перспективні: **П. амурський** – до 3 м заввишки та **П. голівчастий** – до 1-3 м заввишки. Рекомендуються для створення бордюрів, живоплотів, поодиноких та групових посадок на узліссях, у парках та скверах міста.

Пухова, вулиця селища Мирівське Терн. р-ну. Закладена на початку 50-х. Розвитку набула в 60-х. До 1975 мала назву вулиця Ангарська. Довж. 600 м, ширина 8 м. Має 16 держ. будинків, проживає 97 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження.. Названа на честь Героя Рад. Союзу Пухова Миколи Павловича (21.1.1895, Калузька обл. – 28.3.1958, Москва). Ген.-полковник (1945). Під час ВВВ командувач 13 А. Відзначився у боях за Україну. Обслуговує Мирівське в/з.

Пухоїди (Mallophhaga), ряд безкрилих комах. Постійні зовнішні паразити птахів (пероїди) та ссавців (волосоїди). Довж. 0,5-11 мм. Близько 2,5 тис. видів, в Україні – 150. На людині не паразитують.

Пухомелін Опанас Олександрович (25.3.1913, Смоленська обл.). Почес. громадянин с. Радіонівка (1990). Освіта середня. В арм. з 1935. Уч. ВВВ з груд. 1942 у скл. 24 гв. ПДП 10 гв. ПДД. Ком-р батареї під час боїв на Криворіжжі. Уміло командував підрозділом під час форсування Інгульця в р-ні с. Чкаловка. Працював у с/госп. Смоленськ. обл. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 1 ст., 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Пуччіні, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Заводський. Довж. 237 м, ширина 7 м. Має 36 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь італ. композитора Пуччіні Джакомо (22.12.1858, Лунка – 29.11.1924, Брюссель). Представник веризму. Зак. Мілан. консерваторію (1883). Твори опери “Манон Леско” (1892), “Богема” (1895), “Тоска” (1899), “Мадам Баттерфляй” (“Чіо-Чіо-сан”, 1903), “Турандот” (пост. 1924). Обслуговує 98 в/з.

Пушкін Юхим Григорович (28.1.1899, Ставропольск. кр. – 11.3.1944, Дніпропетровськ.). Герой Рад. Союзу (9.11.1941). Ген.-лейтенант (1944). Зак. Вищі команд. курси (1932). В арм. з 1918. Уч. гром. війни. Один із засновників бронетанк. військ Рад. Армії. Уч. ВВВ з

червня 1941. Під Рава-Руською і Дніпропетровськом ком-р 8 ТД. У боях за обл. центр у серп. 1941 танкісти знищили 80 танків ворога. З лист. 1942 ком-р 23 ТК. Пройшов від Сталінграда до Кр. Рогу. Керував діями танкістів від Радушного до Змички. 1-й комендант Кр. Рогу. Загинув під Баштанкою від авіабомби. Планувалося поховати у Кр. Розі. Рідні П. настояли на м. Дніпропетровськ. На могилі пам'ятник у вигляді танка Т-34. Монумент на місці загибелі. Ім'я носить школа № 81 у Дніпропетровську. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Суворова 2 ст. (2), Вітчизняної війни 1ст.

Пушкіна, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Розвитку набула в 30, 50 -70-х. Довж. 1,6 тис. м, ширина 9 м. Має 61 держ. будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника, родоначальника нової рос. літератури Пушкіна Олександра Сергійовича (6.6.1799, Москва – 10.12.1837, Петербург). Зак. Царськосельський ліцей (1817). Твори "Вольность", "К Чаадаеву", "Село" ін. (1817 – 1820), "Кавказский пленник" (1821), "Братья-разбойники" (1822), "Бахчисарайский фонтан" (1823), "Цыгане" (1824), роман у віршах "Евгений Онегин" (1823 – 1831), "Борис Годунов" (1825), "Полтава" (1828), "Медный всадник" (1833), "Повести Белкина" (1830), "Дубровский" (1833), "Капитанская дочка" (1833 – 1836), багато ін. Обслуговують 2, 99 в/з.

Пушкіна ім. сквер, закладен. у 70-х на одноймен. вулиці у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 0,43 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками. В центрі пам'ятник поету. Місце відпочинку городян.

Пушкіну О. С. пам'ятник, встановлен. у 1987 у сквері на одноймен. вулиці за ініціативою міської громади. Поет зображен. у часи роздумів над римами у затишному кріслі. Скульптор О. В. Васякін, архітектор Ю. П. Сич. Виготовлен. з чавуну, постамент з граніту. Відлитий на ком-ті "Криворіжсталь".

Пушонка, гашене вапно у давнину на Криворіжжі.

Пхеньянська, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Розвитку набула в 30 -50-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Інгулецький. Довж. 490 м, ширина 7 м. Має 32 приват. будинки. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Пхеньян – столиці Півд. Кореї. Обслуговує 98 в/з.

ПШ-20, ПШ-50, перфоратори шпурові створені конструкторами і виготовлені колективом з-ду "Комуніст" у 50-х. Вага 20 і 50 кг. 1,8 і 2,4 ударів за секунду. Діам. до 150 мм. Глибина буріння 50 м. Призначені для буріння горизонтальних свердловин. Мали циліндричну форму. Широко використовувалися на шахтах Кривбасу.

Пшениця (Triticum), рід однорічних трав'янистих рослин родини злакових. Корінь мичкуватий. Листок подовжений. Стебло – соломина. Суцвіття – складний колос. Плід – зернівка. На Криворіжжі вирощується м'яка озима, сортів **Альбатрос одеський, Красуня одеська, Лада одеська, Одеська 161, 162, 265, 267, Символ одеський, Скіф'янка, Струмок, Тіра, Фантазія одеська, Юна** на пл. 18,1 тис. га.

Пшеничко Олексій Леонтійович (16.2.1924, Полтав. обл. – 16.2.1945, Каунас). Герой Рад. Союзу (19.4.1945). Уч. ВВВ з лист. 1941. У скл. 47 гв. окрем. розвід. роти 48 гв. СД відзначився у боях за Кр. Ріг. За це нагородж. орд. Слави 3 ст. Уч. 200 рейдів у тил противника, знищив 160 фашистів, захопив 62 "язика". Загинув у Схід. Прусії. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст., Слави 2, 3 ст.

Пшеничний Андрій Євдокимович (1907, Орел – груд. 1981, там же). Військ. керівник. Освіта середня. В арм. з початку 30-х. Уч. ВВВ з лист. 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 30 гв. ПДП 10 гв. ПДД. Уміло керував діями полку в боях за греблю КРЕС, ШУ ім. Фрунзе, сел. Бажанове. Підполковник. Після війни працював в ком-ті ДТСААФ в Орлі. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), Кутузова 3 ст. (за Кр. Ріг), Червоної Зірки.

Пшеничникова Є. Г. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. Терн. р-ну з початку 80-х XIX ст. Придбані з торгів. Мали 1,8 тис. дес. Соратник О. М. Поля. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Пшеничних В'ячеслав Андрійович (27.9.1938, Курська обл.). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1965). У 1965 – 1978 зав. відділом дух. інструментів муз. уч-ща, до 1994 його викладач. Керував дух. оркестром, ансамблем. Виховав багато проф. музикантів. Займався актив. концерт. діяльністю. Існувала економія з житла і госп. будівлями.

Пшинник Федір Сергійович (1928, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. відбудови Кривбасу. З 1958 працював бригадиром мулярів БУ № 11 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Брав участь у будівництві багатьох об'єктів. Стояв біля витоків тр-ту. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник. Нагороджений орд. Леніна, Трудової Слави 3 ст.

Пшінка (Ficaria), рід трав'янистих рослин родини жовтецевих. На Криворіжжі поширена **П. весняна** – багаторічна гола рослина з бульбовидно потовщеними коренями, округлосерцевидними листками та поодинокими блискучими жовтими квітками. Вис. 10-20 см. Цвіте III-IV. Зустрічається звичайно серед чагарників, по балках, у лісових насадженнях. Рослина лікарська, її застосовують як відхаркувальний, кровоочисний та ранозагоювальний засіб. Після цвітіння стає отруйною. Як декоративну рослину можна використовувати в групових посадках.

П'явки (Hirudinea)**,** клас безхребетних тварин типу кільчастих червів (Annelida). Довж. 0,2-15 см. Близько 400 видів, поширені в усіх частинах світу. В Україні понад 25 видів. Більшість живляться кров'ю хребетних і безхребетних тварин, деякі – дрібними безхребетними. Є види, що можуть спричиняти масову загибель водоплавних птахів. Медична П. використовується при деяких захворюваннях. П. медична (Hirudo medicinalis L.) занесена до Червоної книги України, поширена по всій території, в Кр. Розі зустрічається зрідка.

П'ядь, старовинна міра довжини, яка дорівнювала 4 вершка, 17,78 см. Використовувалася жителями Криворіжжя.

П'ята гвардійська армія (5 гв. ПА), утворена у квіт. 1943 шляхом перейменування 66 А, сформован. у серп. 1942 на базі 8-ї резервної армії. Бойовий шлях почала на Сталінград. фр. Брала участь у контр. наступі під Сталінградом у скл. Донськ. фр. Брала актив. участь у Курськ. битві у скл. 32, 33 гв. СК. Особливо відзначилася у боях за Прохорівку, у Бєлгород.-Харків. операції, визволенні Полтави, Кременчука, форсуванні Дніпра. У жовт.-груд. 1943 вела бої на півн. Криворіжжя. З'єднання вели бої за півн. рудники, села Недайвода, Лозуватка, Мар'янівка. Брала участь у Кіровоград., Умансько-Ботошанськ., Львівсько-Сандомир., Верньо-Сілезьк., Берлінськ., Празьк. операціях. 120 тис. чол. нагороджений орд. і медалями. Командуючий ген.-лейтенант О. С. Жадов.

П'ята гвардійська танкова армія (5 гв ТА), сформована у лют.-берез. 1943. Бойове хрещення прийняла у боях під Прохорівкою на Курськ. дузі. Форсувала Дніпро у р-ні Кременчука. У жовт.-лист. 1943 вела бої на Криворіжжі. До скл. входили 7 мехК, 18 ТК, 29 ТК, окрем. частини. Вела бої за півд. р-ни Криворіжжя, села Недайвода, Лозуватка. Перекинута на Кіровоград. напрямок. Визволяла Кіровоград, Умань, брала участь в Корсунь-Шевченківськ., Білоруськ., Вітебсько-Оршовськ., Мінськ., Вільнюськ., Каунаськ., Східно-Пруськ. операціях. 38 тис. бійців та командирів нагороджений орд. і медалями, 50 удостоєні звання Героя Рад. Союзу. Під час визволення Криворіжжя командуючий ген.-полковник П.О. Ротмістров.

П'ята дільниця або Зелене містечко, закладена у 1931 у зв'язку з будівництвом з-ду "Криворіжсталь". Розташовувалася у півд.-захід. частині Дзерж. р-ну. Місце проживання металургів.

П'ята міська лікарня, бере початок від лікарні Шмаківськ. рудника, відкритої в 1914. Працювало 2 лікарі і 6 фельдшерів. Надавала допомогу гірникам рудника. У середині 20-х реформована у медсанчастину Червоногвардійськ. ШУ. У 1940 належала ШУ ім. К. Лібкнехта, мала 40 ліжок. Відновила діяльність у 1949. Мала 100 ліжок. До скл. входили терапевтич., хірургіч., акушерське відділення, поліклініка. Обслуговувало населення у 14,5 тис. чол. Працювало 150 чол., з них 24 лікаря. У 1952 утворене пологове відділення

на 15 ліжок. Започаткована диспансеризація гірників. У 1959 введен. новий корпус. У 1971 відкрита цехова поліклініка. У 1962 існувало 150 ліжок, поліклініка приймала до 250 чол. У 1979 стаціонар мав 400 ліжок, поліклініка приймала 1,2 тис. чол. щодня. До скл. входили терапевтич. №№ 1, 2, гастроентерологіч., гінекологіч., урологіч., хірургіч., травматологіч. відділення. Обслуговувала 42 тис. чол. У 1975 працювало 242 чол., з них 31 лікар і 111 медсестер. У 1980 введен. новий корпус і кількість ліжок становила 400. До скл. входять хірургіч., травматологіч., гінекологіч., урологіч., терапевтич., гастроентерологіч., 2 терапевтич., реанімаційне відділення. Обслуговувала населення у 45-60 тис. чол. Працює 972 чол., з них 184 лікаря і 443 медсестри. Серед кращих лікарів М. О. Сироватко, П. С. Желязков, Н. І. Сердюк, М. М. Кисельова, А. Г. Губенко, В. С. Ляш, С. С. Шустерман, Л. Г. Аронова, Т. І. Решетняк, К. А. Літвак, П. Є. Власюк, В. А. Астряхайлов ін. Бронз. медаль ВДНГ України (1983). Головні лікарі М. К. Сиченко, Р. П. Омельяненко.

П'ята міська музична школа, відкрита у верес. 1962. Діяли класи фортепіано, баяна, акордеона, домри, гітари, скрипки, духових та ударних інструментів, вокалу, хорового диригування. У 1991 відкрито клас образотворчого мистецтва, у 1999 – клас хореографії. За роки існування випустила 1246 чол. Працює 33 педагоги, навчається 305 учнів. Серед вихованців лауреати міжнарод. конкурсів О. Невельська, О. Алфьорова, А. Горовий, Є. Бондаренко, серед колективів - хор старших класів. Розташована на вул. Каспійській Сакс. р-ну.

П'ята повітряна армія (5 ПА), сформована у червні 1942 на базі окрем. частин ВПС. До скл. входили 236, 237, 265 ВАД, 238 ШАД, 132 БАД і кілька окрем. авіаполків. Бойове хрещення прийняла на Півн. Кавказі у серп. 1942. Відзначилася на Кубані (“Голуба лінія”), Бєлгород.-Харків. операції, форсуванні Дніпра. У жовт.-груд. 1943 уміло прикривала дії наземних військ у боях на Криворіжжі. Брала участь у Корсунь-Шевченківськ., Ясько-Кишинівськ. операціях, визволяла Румунію, Угорщину, Чехословаччину, Австрію. За період бойових дій здійснила 180 тис. б/вильотів, виховала 16 тис. нагороджених, 139 Героїв Рад. Союзу. Командуючий ген.-полковник авіації С. К. Горюнов.

П'ята стоматполіклініка, діє з 1977, обслуговує жителів Сакс. р-ну. Займала 4 кабінети у 4-й міськ лікарні. У груд. 1979 одержала окрему споруду. Біля витоків стояли лікарі М. Березовська, В. Масюк, В. Сердюкова, Л. Склярук, Т. Степанчук ін. Функціонують дитяч., терапевтич. №№ 1,2, ортопедич., загальнолікувальне відділення, хірургіч., ортодонтич., парадонтологіч. кабінети, зуботехніч. лабораторія. Працює 168 чол., з них 65 лікарів. Обслуговує населення в 163,7 тис. чол., 25 шкіл, 5 СПТУ, 4 гірнич. підприємства. З 1980 база післядиплом. підготовки лікарів. Ведуться спец. прийоми хворих на пародонт. Головні лікарі Д. А. Модилевський, В. С. Субота.

П'ята, шахта Стародобровольського рудника закладена на землях поміщика В. В. Добровольського на початку XX ст. Мала незначну потужність. Належала акціонер. тов-ву Криворізьк. заліз. руд.

“П'ята”, шахта ШУ ім. К. Лібкнехта**,** введена у 1938 у центр. частині 2-го Сакс. рудного пласту. Мала незначну потужність. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована в кінці 1945. Працювало до 100 чол. Ліквідована у 1957 у зв'язку із введенням ш. “Дніпропетровська-Комсомольська-2”.

“П'ята шахта” (“Зірка”), закладена у 1913 на висячому боці кар'єру ш. “Парова” Карнаватськ. рудника. Діяла тимчасово до проходки ш. “Капітальна”. Ствол пройдений на глибину 65 м.

“П'ята”, шахта ШУ ім. Ілліча розташовувалася у межах Криворізьк. синклінорію, по захід. борту Схід.-Інгулецьк. мульди. Діяла з дореволюц. часів. Видобувала до 150 тис. т руди. Відновила видобуток на початку 20-х. У 1932 увійшла до скл. ШУ ім. Ілліча. У 30-х проведена реконструкція. Горизонт виробки 93 м, потужність покладів 1,5-20 м. Верхня частина відпрацьовувалася кар'єром № 1. У серп. 1941 підірвана. У 1941 – 1945 нім.

окупанти скидали у шурфи трупи розстріляних криворіжців та військовополонених. Відбудована у кінці 1944. У 1955 ліквідована як нерентабельна.

П'ята, шахта ШУ ім. Кагановича РУ ім. Фрунзе діяла з початку 30-х на покладах 1, 2-го Сакс. руд. пластів у межах Глеюватськ. простягання. Проект. потужність до 500 тис. т руди. У серп. 1941 зруйнована і затоплена. Після відбудови розробка велася на глибині 240 м. Закрита у 1962.

П'ята -"Сліпа", малопотужна допоміжна шахта рудника "Більшовик" діяла з кінця 20-х до 1941. Проводилися підготовчі роботи по видобутку руди ш. "Більшовик" на 323 м горизонті.

П'ятак, побутова назва монети вартістю 5 копійок.

"П'ятак", народна назва території пл. ім. Горького.

"П'ятачок", неофіційна назва частини території Соцміста, яка скл. з 5-поверх. будинків. Побудовані на вул. Постишева будівельниками тр-ту "Криворіжбуд" у 30-х для металургів з-ду "Криворіжсталь". Стали основою Соцміста.

П'ятдесят восьма гвардійська стрілецька дивізія (58 гв. СД)**,** сформована у червні 1942 в Куйбишев. обл., як 1 СД у скл. 408, 412, 415 СП, 1026 артполку. Бойове хрещення прийняла у лип. 1942 на Сталінград. фр. у скл. 63 А. 31.12.1942 здобула гвардійське звання. Брала участь у визволенні Міллерове, Луганська, Харкова, форсувала Дніпро. За визволення Красноградa удостоєна почес. найменування Красноградської (19.9.1943). Відзначилася у боях за Верхньодніпровськ. З жовт. 1943 у скл. 57, 37 А веде успішні бої на Криворіжжі. Удостоєна орд. Червоного Прапора за бої у Вознесенську (29.3.1944). Бойовий шлях пролягав через Львів, Сандомир, Оппельн (орд. Суворова 2 ст., 26.4.1945), р. Нейсе (орд. Леніна, 28.5.1945), Прагу (Празька, 11.6.1945). За роки ВВ 11 тис. нагородж. орд. і медалями, 28 – Героїв Рад. Союзу. За часів боїв на Криворіжжі ком-р ген.-майор В. В. Русаков.

П'ятдесят восьмий стрілецький полк НКВС, сформован. у Кр. Розі у верес. 1939. До скл. входило 10 рот. Згодом виведен. на захід. кордон, де забезпечував охорону військ. гарнізонів і комунікацій. Брав участь в обороні Києва, де поніс значних втрат і піддався розформуванню.

П'ятдесят дев'яте середнє професійно-технічне училище, створене у лип. 1984 на базі ТУ № 13. Готувало токарів, слюсарів, контролерів, фрезерувальників, операторів верстатів з ЧПУ для з-ду "Восход". У трав. 1994 ліквідоване, на його базі створен. Міжрегіональний центр перепідготовки кадрів.

П'ятдесят друга стрілецька дивізія (52 СД), сформована у серп. 1918 у Москві з польськ. інтернаціоналістів. Успішно діяла на Схід. і Захід. фр. У трав.-лип. 1920 вела бої на території Криворіжжя. У 1921 діяла проти формувань Махна. Ком-р Ю. В. Саблін.

П'ятдесят перша автоматизована телефонна станція (АТС-51), введена в дію у 1969. Має 3,6 тис. номерів. Проект ін-ту "Діпрозв'язок". Обслуговує абонентів житломасиву 44 кв.

П'ятдесят перша інженерно-саперна бригада, сформована навесні 1941. Бойове хрещення прийняла у боях за Донбас. Забезпечувала форсування Дніпра військами 46А в р-ні с. Аули Дніпропетров. обл. За визволення Дніпродзержинська удостоєна почес. найменування Дніпродзержинської. Відзначилася у боях за Кр. Ріг. Прокладала шляхи через мінні поля, наводила переправи через р. Інгулець. Бойовий шлях проліг через Миколаїв., Одес. обл., Молдавію, Румунію, Угорщину, Австрію, Чехословаччину. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р полковник Візіров.

П'ятдесят п'ятий гвардійська стрілецький полк (55 гв. СП), сформован. у лист. 1940 – берез. 1941 у м. Чебаркуль Челябінськ. обл. у скл. 174 СД як 494 СП. Бойове хрещення прийняв в р-ні м. Полоцьк у червні 1941. Обороняв Невель, Великі Луки, Андріаполь. Після виходу з оточення вів бої за Ржев, Торжок. У берез. 1942 дістав гвардійське звання. У січ. 1943 перекидається на Півд.-Захід. фр. З берез. 1943 вів бої на Залиманськ. плацдармі. Визволяв Харків. обл., форсував Дніпро в р-ні с. Аули. З січ. 1944 вів бої на

Криворізьк. напрямку. Визволяв ст. Радушне, Зелене містечко, коксохім. з-д, ст. Мудрьона, Змичку, Карачуни, форсував Інгулець. Визволяв півд. Україну, Молдавію. Бойовий шлях закінчив у м. Грау (Австрія).

П'ятдесят п'ятої СШ сквер, закладен. у 1967. Пл. 0,5 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками. Багатий на зелені насадження.

“50 років Жовтня”, садівницьке товариство експлуатаційно-лінійного управління автошляхів закладене у 60-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 6,5 га. Має 136 ділянок.

“50 років Жовтня”, садівницьке товариство управління по ремонту і будівництву автошляхів закладене у 60-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 9 га. Має 180 ділянок.

“50 років Жовтня”, садівницьке товариство тр-ту “Кривбасшахтобуд” засноване в 60-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 4,3 га. Має 72 ділянки.

П'ятдесят років Жовтня, вулиця розташована у центр. частині м. Інгулець. Забудова почалася в 1962 у зв'язку з будівництвом ІнГЗК. Довж. 1,8 тис. м. Має 15 житлових, 5 9-поверх. будинків. Розташовані автостанція, швейна фаб-ка, хлібоз-д, центр. ринок, СШ № 59, магазини. Обслуговує 58, 64 в/з.

П'ятдесят сьомий гвардійський стрілецький полк (57 гв. СП), сформован у лист. 1940 – берез. 1941 у м. Чебаркуль Челябінськ. обл. у скл. 147 СД як 508 СП. Бойове хрещення прийняв в р-ні Полоцька у червні 1941. Обороняв Невель, Великі Луки, Андріаполь. Після виходу з оточення вів бої за Ржев, Торжок. У берез. 1942 став гвардійським. У січ. 1943 перекидається на Півд.-Захід. фр. З берез. 1943 вів бої на Залиманськ. плацдармі. Визволяв Харків. обл., форсував Дніпро в р-ні с. Аули. З січ. 1944 вів бої на Криворізьк. напрямку. Визволяв ст. Радушна, Зелене містечко, коксохім. з-д, ст. Мудрьона, Змичку, Карачуни, форсував р. Інгулець.Визволяв півд. Україну, Молдавію. Війну закінчив у м. Грау (Австрія).

П'ятдесят третій гвардійський артилерійський полк (53 гв. АП), сформован. у трав. 1942 у Калінінськ. обл. у скл. 25 гв. СД. Вів бої під Воронежем, визволяв Харків, Донбас, Синельникове. У жовт.-груд. 1943 воював на півд. Криворіжжя. Бойовий шлях проліг через Кіровоград, Корсунь-Шевченківський, Кишинів, Будапешт, Братиславу.

П'ятдесят третя автоматична телефонна станція (АТС-53), введена в дію у 1966 (1972). Має 6,4 тис. номерів. Обладнана системами “АТС-54”, “Тесла”. Проект ін-ту “Діпрозв'язок”. Обслуговує абонентів житломасиву Рибасове.

П'ятдесят третя мотострілецька бригада, сформована у верес. 1942 у Владимирі. Бойове хрещення прийняла під Прохорівкою у лип. 1943, там зазнала великих втрат. Визволяла Харків, Мерефу, Мишурин Ріг, П'ятихатки. Відзначилася у боях за Криворіжжя, села Ганнівка, Недайвода. 25.10.1943 загін. бр. увірвався на півн. околицю Кр. Рогу. Ст. лейтенант Каменов 2 доби керував вулич. боями. На ст. Моїсеївка потрапила в оточення. За вис. 168,1 полягла половина особового скл. бр. З боями виривалася з оточення. Відзначилися офіцери Нагонов, Сабуров, Кузьменко. Боями керував комбриг полковник І. В. Сироєжкін. Бойовий шлях проліг через Знам'янку, Кіровоград, Борисов, Прибалтику, Схід. Прусію. Нагородж. орд. Червоного Прапора (1945), Суворова 2 ст. (1944). Удостоєн найменування Знам'янської (1944). Діяла у скл. 29 ТК.

П'ятдесят четверта гвардійська стрілецька дивізія (54 гв. СД), сформована у лип. 1942 в Калінін. обл. на базі 51-ї бригади як 119 СД. До скл. входили 365, 421, 634 СП, 349 артполк. Обороняла Сталінград. 16.12.1942 перетворена на 54 гв. СД. Визволяла Луганськ, Іловайськ, Макіївку, Донецьк. 8.9.1943 удостоєна почес. найменування Макіївської. Відзначилася у боях за півд. Криворіжжя. Нагородж. орд. Червоного Прапора (13.2.1944). Визволяла Миколаїв (1.4.1944, орд. Суворова 2 ст.), Мінськ (орд. Леніна, 23.7.1944), Кенігсберг (26.4.1945, орд. Кутузова 2 ст.), Берлін. Під час боїв за Криворіжжя ком-р М. М. Данилов.

П'ятдесят шоста мотострілецька бригада, сформована у жовт. 1942 в Єланськ. таборах Свердлов. обл. У груд. 1942 у скл. 23 ТК прибула на Сталінград. фр. Визволяла Ростов. обл., Донбас, Ізюм, Чапліне, Запоріжжя, Кр. Ріг. Особовий скл. виявив мужність у вулич.

боях за Кр. Ріг. За Березнегувато-Снігурівську операцію удостоєна орд. Червоного Прапора, за Ясько-Кишинівську – орд. Суворова 2 ст., за здобуття Дебрецена – орд. Б. Хмельницького 2 ст. Війну закінчила в Брно. Мала почес. найменування Яська. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р П. Ф. Штанько.

П'ятдесятий гвардійський стрілецький полк (50 гв. СП), сформован. у верес. 1939 у м. Горький у скл. 136 СД як 733 СП. Бойове хрещення прийняв у груд. 1939 у рад. –фін. війні. У ВВВ брав участь з 1941 у боях в р-ні Мелітополя. Обороняв територію Запорізьк., Ворошиловоград. обл., Ростов. 15.2.1942 став гвардійським у скл. 15 гв. СД. Уч. Сталінград., Курськ. битв, форсування Дніпра. Відзначився у боях на Криворіжжі. Визволяв Красну Балку, Новоіванівку, територію ШУ ім. Орджонікідзе, Фрунзе, ст. Довгинцеве, ст. Мудрьону, форсував Інгулець. Визволяв Вознесенськ, Одесу, Тирасполь, Бендери, брав участь у Віcло-Одерськ. , Верхньо-Сілезькій, Берлінськ., Празьк. операціях. Відзначен. почес. найменуваннями Ченстоховського, Червонопрапорного. Під час боїв на Криворіжжі ком-р майор В.І.Медведєв.

П'ятдесятиріччя ВЛКСМ парк, закладен. на початку 60-х в Інгулецьк. р-ні. Пл. 46 га. Діють атракціони, фонтан, торг. мережа. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Багатий на зелені насадження. Улюблене місце відпочинку інгульчан.

“П'ятдесятиріччя газети “Правда” шахта,” утворена у 1962 шляхом перейменування ш. “Нова”. Розробляла поклади 5-го і 6-го залізистих пластів Сакс. синкліналі. Видобуток почався у 1939. Мала потужність до 1,5 млн. т. Діяла до середини 70-х. Згодом виведена з експлуатації і виконувала допоміжні функції.

П'ятдесятиріччя Перемоги, вулиця житломасиву Бажанове в Жовт. р-ну. Закладена на початку 80-х. Довж. 900 м, ширина 9 м. Має 20 будинків, проживає 32 чол. Обслуговує 63 в/з.

П'ятдесятиріччя Перемоги, сквер закладен. у 1956 по вул. Іскрівській Довг. р-ну у зв'язку з відкриттям монумента на братській могилі визволителів р-ну. Пл. 0,71 га. У 1972 – 1995 носив ім'я 50-річчя СРСР. У берез. 1995 висаджена алея Слави учасниками бойових дій. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Місце урочистостей жителів сел. Залізничне.

П'ятдесятиріччя ТЕЦ пам'ятний знак, встановлен. у лист. 1979 на вул. Електричній, 1, поблизу адмінкорпусу ТЕЦ ім. Ілліча. Прямокутна тумба з мармуровою розеткою. Проект В. Т. Андреєва.

П'ятдесятиріччя комсомолу, вулиця селища Зелене Інгулецьк. р-ну. Веде історію з дореволюц. часів. Довж. 1,6 тис. м. Має 84 будинки, де проживає 188 чол. Розташовані бібліотека, магазин, ощадкаса. Обслуговує 502 в/з.

П'ятдесятиріччя України, парк закладен. на початку 50-х в Жовт. р-ні. Пл. 42,8 га. Має атракціони, торг. мережу, фонтан, стадіон. Встановлен. пам'ятник визволителям. Місце масових гулянь жителів Жовт. р-ну. Проводяться урочистості, дні міста і квітів. Має вихід на берег Кресівськ. водоймища, багата рослинність.

П'ятецький Віталій Євстафійович (15.9.1912, Київ. обл. – 20.6.1980, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Київ. буд. тех-м (1934). Уч. ВВВ. З 1945 виконроб, нач. буд. контори тр-ту “Дзержинськруда”, директор з-ду залізобетон. виробів. Умілий організатор виробництва. Лауреат Всеукр. конкурсу на кращу цивільну споруду в Україні (театр ім. Т. Г. Шевченка, 1951).

П'ятецький Юрій Віталійович (27.8.1938, Кр. Ріг). Засл. металург України (1994). Зак. КГРІ (1961). У 1961 – 2001 зав. лабораторією, нач. відділу, випробувального центру ком-ту “Криворіжсталь”. Умілий організатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

П'ятигорська, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а П'ятигорська. Довж. 600 м, ширина 7

м. Має 23 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. П'ятигорськ Ставропольськ. кр. (Росія). Обслуговує 63 в/з.

П'ятий відвал ПівнГЗК, сформован. у 1961 – 1968. Півн.-захід. борт розташован. за 3,5 км від ст. Сировинна. Порода, сланці, малорудна сировина вивозилася з кар'єру Першотравневий. Довж. 625 м, ширина 270 м. Пл. 17 га, вис. 12 м. Запаси 1740 тис. т.

П'ятий відвал скельних порід ЦГЗК, формувався у 1968 – 1972 шляхом вивезення породи з кар'єру № 1. Розташовані на півд.-захід. борту кар'єру № 1. Довж. 463 м, ширина 350 м. Пл. 16,2 га, вис. 18,2 м. Запаси 2240 тис. куб. м.

П'ятий мікрорайон Зарічний, розташован. на північ. околиці Жовт. р-ну. Закладен. у кінці 70-х. Розвитку набув в 80-90-х. Спочатку мав назву Соколовка від кол. села закладеного в 20-х. Довж. 4 тис. м. Має 87 багатоповерх. будинків, проживає 18,3 чол. Розташовані 2 СШ, 2 дитяч. заклади, 15 магазинів. Вкритий асфальтом, багатий на зелені насадження.

П'ятий трамвайний маршрут, відкрит. у 1954. З'єднує пл. Домнобудівників з ПівдГЗК. Довж. 28,2 км. Проходить вул. Косіора, Рязанова, Вітчизни, Орджонікідзе, Каховською, пр. Південним.

П'ятий тролейбусний маршрут, відкрит. у 1976. З'єднує 4-ту дитяч. лікарню зі ст. Кр. Ріг. Відстань 22,2 км. Проходить вул. Мелешкіна, Волгоградською, пр. Металургів, вул. Орджонікідзе.

П'ятирічок, вулиця житломасиву ім. Щорса Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Механічна. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 18 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 63 в/з.

П'ятиустки язичкові (Linguatulida)**,** клас тварин типу членистоногих. Довж. 3 мм – 14 см. Паразитують в дихальних шляхах, часто в носовій порожнині та лобних пазухах хижих ссавців, плазунів та птахів. 75 видів (переважно тропічних), в Україні – 3 види. Живуть в носових порожнинах собак, рідше вовків і лисиць.

П'ятихацька, вулиця житломасиву Окунівка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 9 м. Має 39 приват. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь райцентру П'ятихатки (Дніпропетров. обл.). Обслуговує 53 в/з.

“П'ятірка”, група будинків по вул. Революційній на Соцмісті Дзерж. р-ну. Споруджена у 1929 – 1931. Збудовані у стилі конструктивізму і поклали початок мкрн. Соцмісто. Мешкали працівники з-ду “Криворіжсталь”.

П'ятка, частина коси, де вона з'єднується з держаком (косовищем), у сільському Криворіжжі.

П'яткіна Олександра Дмитрівна (17.7.1922, Пензенська обл.). Мед. керівник. Зак. Іванов. мед. ін-т (1944). У 1945 – 1948 лікар окрем. робітнич. батальйону у Кр. Розі. У 1948 – 1954 зав. відділенням пологового будинку в м. Душанбе. У 1954 – 1985 лікар-гінеколог 1-ї міськлікарні. У 1985 – 1994 лікар-гінеколог поліклініки УВС. Одна з провідних спеціалістів в Україні. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

П'ятнадцята гвардійська стрілецька дивізія (15 гв. СД), сформована у верес. 1939 у м. Горький як 136 СД у скл. 387, 541, 733 СП і 291 артполку. Бойове хрещення прийняла у груд. 1939 у рад.-фін. війні. За участь у прориві "Лінії Маннергейма" удостоєна орд. Леніна. У ВВВ брала участь з верес. 1941 на Півд. фр. в р-ні Мелітополя. Обороняла Запорізьку, Ворошиловград. обл. За бої під Ростовом одержала гвардійське звання і статус 15 гв. СД (15.2.1942). У берез. 1942 удостоєна почес. найменування Червонопрапорної за бої в р-ні с. Дьякове. Уч. Сталінград., Курськ. битв, форсування Дніпра. Удостоєна почес. найменування Харківської (24.8.1943). У жовт. 1943 передана до скл. 37 А. У жовт. 1943 – берез. 1944 вела запеклі бої на Криворіжжі. Визволяла Красну Балку, Новоіванівку, ст. Довгинцеве, Мудрьону, форсувала р. Інгулець. Нагородж. орд. Суворова 2 ст. (27.2.1944), Вознесенськ, Одесу, Тирасполь, Бендери, Сандомир. Брала участь у Вісло-Одерськ.,

Берлінськ., Празьк. операціях. Нагородж. орд. Кутузова 2 ст. за форсування Одера і здобуття м. Опельн (19.2.1945), орд. Червоного Прапора за здобуття Берліна (28.5.1945), удостоєна почес. найменування Празької (11.6.1945). Виховала 33 Героя Рад. Союзу, 12 повних кавалерів орд. Слави. 1362 діб перебувала у боях. Знищила 95 тис. живої сили, 700 танків, 1 тис. автомашин противника. 15 разів згадувалася в наказах Верховного Головнокомандуючого. На бойовому шляху встановлено 15 пам'ятників. Виходила газ. "На защиту Родины". Під час боїв на Криворіжжі ком-ри ген.-майор О.І.Василенко, полковник П.М.Чирков.

П'ятнадцятий трамвайний маршрут, відкрит. у 1985. З'єднує пивовар. з-д з вул. Буковинською. Довж. 12,2 км. Проходить вул. Окружною, Ньютона, Буковинською.

П'ятнадцятий тролейбусний маршрут, відкрит. у 1977. З'єднує ПівнГЗК з РОФ № 2. Довж. 32,6 км.

П'ятнадцятої гвардійської стрілецької дивізії музей бойової слави, створен. у трав. 1984 у СШ № 118 за ініціативою ген.-лейтенанта П. М. Чиркова, В. Т. Івко, М. Ю. Пелещенко, З. М. Мінакової. Розповідає про бойовий шлях визволителів Кр. Рогу 15 гв. СД. Має 523 експонати, 11 стендів. Перед школою встановлен. пам'ятний знак на честь 15 гв. СД, висаджена алея Пам'яті з каштанів. У 1994 1-е, у 1999 2-е місце серед шкільних музеїв Кр. Рогу. У його відкритті взяли участь ветерани дивізії, серед них Герой Рад. Союзу А. І. Алексєєв.

П'ятнадцятої гвардійської дивізії пам'ятний знак, встановлено на території СШ № 118 у трав. 1990. Являє прямокутний постамент із сталі з червоною зіркою і 2 багнетами. Вис. 6 м. Символізує мужність воїнів визволителів Кр. Рогу. Автор проекту О. М. Поліщук.

П'ятниця, язичницька слов'янська богиня плодючості та води. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

П'ятницький Порфирій Петрович (15.9.1859, Рига – 30.12.1940, Київ). Проф. (1903). Зак. Харків. ун-т (1896). З 1896 викладач, у 1918 – 1920 ректор Харків. ун-ту. Працював у 1920 – 1922 у Краснодарі, у 1922 – 1926 в Ін-ті прикладної мінералогії і петрографії, у 1926 – 1932 в Геологіч. комітеті в Ленінграді, у 1932 – 1938 в тр-ті "Укргеологія". З 1938 в Ін-ті геологіч. наук АН України. З 1995 досліджував геологіч. будову руд Кривбасу. Вивчив під мікроскопом 20 мінералів. Вважав, що багаті й бідні руди типово опадкового і синхронного утворення.

П'ятницького, вулиця житломасиву Дубова Гірка в м. Інгулець. Знесена протягом 70-80-х у зв'язку з розширенням кар'єру ІнГЗК. Скл. з приват. сектора. Відома з початку 20-х. Проживали гірники РУ "Інгулець". Носила ім'я відом. музиканта П'ятницького Митрофана Юхимовича (3.7.1864, Воронезька обл. – 21.1.1927, Москва) засновника і керівника народ. хору СРСР.

П'ятничко Іван Іванович (1894 – лип. 1977, Київ). Відом. енергетик. Зак. Одеськ. технологіч. ін-т (1932). Уч. 1-ї світ. війни. Уч. гром. війни у скл. фронтових майстерень по ремонту броньовиків. У 1932 – 1938 нач. турбін. цеху, техвідділу КРЕС. Керував монтажем обладнання. У 1938 – 1941, 1944 – 1964 голов. інж. КРЕС. Один з керівників відбудови станції, переведення її на теплофікаційний режим. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

П'ятої шахти РУ ім. Ілліча сквер, закладен. восени 1950. Висаджено 700 дерев. Пл. 0,5 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками. Занепав у зв'язку із закриттям шахти.

П'ятої шахти РУ ім. К. Лібкнехта родовище (поклад "Північна Червона" РУ ім. Комінтерну), розташовувалося у межах РУ ім. Комінтерну. Мало географіч. координати: 47º 52' – 47º 53' півн. широти, 33º 19' – 33º 20' схід. довготи. Являло півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Обслуговувала ст. Вечірній Кут. Геологіч. розвідка починалася у 80-х, видобуток у 90-х XIX ст. У 70-х XX ст. балансові запаси скл. до глибини 2 тис. м до 30 млн. т. Приурочене до захід. схилу магніт. аномалії. Сакс. синкліналь виступала у ролі рудоконтролюючої структури, рудні тіла пластоподібні. Пл. скл. 2,8 км х 1,4 км. Поклади на контакті порід верхньої перрагенної і залізисто-

кремнистої формацій. Вік 2,0-2,1 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди. Типи руди: гетитові, залізно-слюдко-мартитові і мартитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали геологи Клещов, Зінченко, Селезньов ін.

П'ятсот вісімдесятий стрілецький полк (580 СП), сформован. у берез.-квіт. 1941 у м. Каунас в скл. 188 СД. Бойове хрещення прийняв на боях на кордоні в червні 1941. Обороняв Каунас, Холм, Валдай, Стару Русу, Дем'янськ на Півн.-Захід. фр. Визволяв Харків, форсував Дніпро в р-ні с. Мишурин Ріг. Визволяв Глеюватку, В. Терни, ст. Колачевська, рудники ім. Орджонікідзе, "Суха Балка", Фрунзе, Веселий Кут, ст. Пічугіне, Шмакове, Радіонівку. Бойовий шлях проліг через Вознесенськ, Півд. Буг, Дністр, Ясько-Кишинівськ. битву, Румунію. Війну закінчив у Болгарії на кордоні з Туреччиною. Розформован. у 1947. Бойовий прапор передан. у музей Збройних сил СРСР.

П'ятсот дванадцята автоматична телефонна станція (АТС-512), введена в дію у 1971. Має 1 тис. номерів. Обладнана системами "ПСК", "Тесла". Обслуговує абонентів Жовт. р-ну.

П'ятсот двадцять третій стрілецький полк (523 СП), сформован у берез.-квіт. 1941 у м. Каунас в скл. 188 СД. Бойове хрещення прийняв у боях на кордоні в червні 1941. Обороняв Каунас, Холм, Валдай, Стару Русу, Дем'янськ на Півд.-Захід. фр. Визволяв Харків, форсував Дніпро в р-ні Мішуриного Рогу. На Криворіжжі відзначився в боях за с. Глеюватка, В. Терни, ст. Колачевська, рудники ім. Орджонікідзе, "Суха Балка", Фрунзе, ст. Веселий Кут, Пічугіне, Шмакове, с. Радіонівку. Бойовий шлях проліг через Вознесенськ, Півн. Буг, Дністр, Ясько-Кишинівськ. битву, Румунію. Війну закінчив у Болгарії на кордоні з Туреччиною. Розформован. у 1947. Бойовий прапор передан. у Музей Збройних Сил СРСР.

П'ятсот дев'яносто п'ятий стрілецький полк (595 СП), сформован. у берез.-квіт. 1941 у м. Каунас в скл. 188 СД. Бойове хрещення прийняв в боях на кордоні в червні 1941. Обороняв Каунас, Холм, Валдай, Стару Русу, Дем'янськ на Півд.-Захід. фр. Визволяв Харків, форсував Дніпро в р-ні Мишуриного Рогу. Відзначився в боях за с. Глеюватка, В. Терни, ст. Колачевська, рудники ім. Орджонікідзе, "Суха Балка", Фрунзе, ст. Веселий Кут, Пічугіне, Шмакове, с. Радіонівку. Бойовий шлях проліг через Вознесенськ, Півн. Буг, Дністр, Ясько-Кишинівськ. битву, Румунію. Війну закінчив у Болгарії на кордоні з Туреччиною. Розформован. у 1947. Бойовий прапор передан. у Музей Збройних сил СРСР. Під час боїв на Криворіжжі ком-р підполковник І. І. Кулик.

П'ятсот дев'ятий стрілецький полк (509 СП), сформован. у трав.-червні 1942 у скл. 236 СД. Бойове хрещення прийняв під Ростовом, де вів бої в оточенні. Обороняв Кавказ, визволяв Кубань, Донбас, Харків, форсував Дніпро у р-ні с. Аули, вів бої за Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ. Відзначився у боях за Широке, Зелене містечко, з-д "Криворіжсталь", ст. Червона, Гданцівку, форсував р. Інгулець. Бойовий шлях проліг через півд. Україну, Молдавію, Румунію, Болгарію, Югославію, Угорщину. Розформован. у кінці 40-х. Прапор зберігається у Музеї Збройних Сил Росії. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р підполковник І. М. Орлов.

П'ятсот сімдесят сьомий польовий пересувний госпіталь (577-5), сформован. у червні 1941. Особовий скл. складався з лікарів Дніпропетровська, інтендантів Нікополя, медсестер і санітарів Кр. Рогу та Широкого. Всього 130 чол. В лип. 1941 дислокувався в м. Котовськ, м. Новоукраїнка, Павлоград, м. Серго. Обслуговував частини 12 А. У 1942 – 1943 дислокувався в Ростові, Сочі, Краснодарі, де приймав поранених 56 А. У верес. 1943 – лист. 1944 базувався в Кобеляках і Верхньодніпровську. З лист. 1944 перебував у розпорядженні НВАЮ. Бойовий шлях закінчив в р-ні м. Відень.

П'ятсот сімдесят третій стрілецький полк (573 СП), сформован. у жовт.-груд. 1941 у м. Абдуліне Оренбурзьк. обл. Входив до скл. 195 СД. Бойове хрещення прийняв у лип. 1942 під Воронежем. Вів бої на Дону, Сіверському Донці, за Новомосковськ, Аульськ. плацдарм на Дніпрі, Дніпропетровськ, Софіївку. Відзначився в боях за Кр. Ріг. Завдав значних втрат противнику в р-ні ст. Довгинцеве, Мудрьона, цегельного з-ду. Визволяв

Вознесенськ, Кишинів, Румунію, Болгарію. Розформован. у верес. 1946. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р підполковник В. Ф. Григор'єв.

П'ятсот тридцять другий винищувально-протитанковий артилерійський полк (532 ВПАП), сформован. у трав. 1943 у скл. 10 окрем. протитанк. артбригади. На озброєнні мав 76 мм гармати. Бойове хрещення відбулося поблизу м. Короча Бєлгород. обл. у лип. 1943. Визволяв Харків, Полтаву, форсував Дніпро в р-ні Бородавки і Мишуриного Рогу. Під час. боїв за Кр. Ріг діяв у смузі 28 гв. СД. Пройшов від півн. групи рудників до Інгулецьк. плацдарму. Форсував Дністр, визволяв Молдавію, Болгарію, Угорщину, Австрію. Розформован. у берез. 1947.

П'ятсот тридцять сьома автоматична телефонна станція (АТС-537), введена в дію у 1987. Має 1 тис. номерів. Обладнана системами "ПСК", "Тесла". Обслуговує абонентів мкрн. 7-й Зарічний Жовт. р-ну.

П'ятсот тридцять шоста автоматична телефонна станція (АТС-536), введена в дію у 1980. Має 1 тис. номерів. Обладнана системами "ПСК", "Тесла". Обслуговує абонентів житломасиву 129 кв. Жовт. р-ну.

П'ятсот шістдесят другий окремий мінометний полк (562-5), сформован. у груд. 1942 в р-ні м. Вишній Волочок Тверської обл. Бойове хрещення прийняв у лют. 1943 під Дем'янськом, Старою Русою. Брав участь у форсуванні Дніпра в р-ні с. Мишурин Ріг. У жовт. 1943 вів бої в р-ні рад-пу "Червоний шахтар". У боях за Недайводу, ШУ ім. Леніна підтримував дії 82 СК. У лют. 1944 вів бої на вулицях Кр. Рогу. Визволяв Новий Буг, Бендери, міста Румунії, Болгарії, Югославії. Розформован. у трав. 1947. Ком-р В. Барабанов.

П'ятсот шістдесят третій винищувальний авіаційний полк (563 ВАП), сформован. у трав. 1942 у скл. 205 винищувальної авіадивізії. Бойові дії почав у трав. 1942 у скл. 2 ПА на Брянськ. фр. Брав участь у боях за Воронеж, Харків, на Курськ. дузі, форсуванні Дніпра. У жовт.-груд. 1943 прикривав дії 5 ТА, 37 А, 5 А на криворізьк. напрямку. Визволяв Кіровоград, Умань, Львів, Сандомир, брав Берлін.

П'ятсот шістдесят четвертий стрілецький полк (564 СП), сформован. у жовт. груд. 1941 у м. Абдуліне Оренбурзьк. обл. Входив до скл. 195 СД. Бойове хрещення прийняв у лип. 1942 під Воронежем. Вів бої на Дону, Сіверському Донці, за Новомосковськ, Дніпропетровськ, Софіївку. Наніс значних втрат противнику в р-ні ст. Довгинцеве, Мудрьона, цегельного з-ду у Кр. Розі. Визволяв Вознесенськ, Кишинів, Румунію, Болгарію. Розформован. у верес. 1946. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р І. А. Данеко.

П'ятсот шістнадцятий зенітно-артилерійський полк (516 ЗАП), сформован. у жовт. 1942 в Москві у скл. 6 зенітно-арт. дивізії. Бойове хрещення прийняв у берез. 1943 в р-ні ст. Міллерове, де прикривав розгортання 5 гв. ТА. Брав участь у боях за Прохорівку під час Курськ. битви. Визволяв Харків, Полтаву, П'ятихатки. У жовт.-груд. 1943 прикривав дії 5 гв. ТА на Криворіжжі. Брав участь у Корсунь-Шевченківськ. битві, визволенні Умані, Борисове, Мінська, Прибалтики. Ком-р К. О. Зінкевич.

"П'ять С", газета виходить з 2000. Має громадсько-політичне спрямування. Виходить щотижня тиражем 2-3 тис. екз. Засновник С. О. Азаркін.

Пецица воскова (Peziza cerea Sow), гриб. Апотеції великі, з вохряно-жовтим гіменіальним шаром, зовні жовті або білуваті, 2-5 см у діам., дуже ламкі. Аски циліндричні. Спори еліпсоїдні, гладенькі, одноклітинні, без крапель олії, 18-20 х 7-9 (10) мкм. Росте на грунті, в саду, в затінених місцях.

Пецица фіолетово-чорна (Peziza violaceo-nigra (Rehm) Smiz), гриб. Апотеції сидячі, з фіолетово-чорним гіменіальним шаром, зовні гладенькі, коричневі, 1-2 см у діам., м'ясисті. Аски циліндричні, 350-360 х 15-18 мкм, 8-спорові. Спори еліпсоїдні, з однією або двома краплями олії, 23-25 х 9-(10) 12 мкм. Від йоду аски синіють, особливо на верхівці, в затінених місцях. Росте на гнилій деревині, часто на пеньках листяних порід

Піптопор березовий, губка березова (Piptoporus betulinus (Bull. ex Fr.), неїстівний гриб. Шапки м'ясисті до м'ясисто-коркових, 4-20 х 5-20 х 2-6 см, приплюснуто-копитовидні,

подушковидно-опуклі, округлі або нирковидні, сидячі або із зачатковою ніжкою. Верхня поверхня шапки гладенька, з тонкою шкірочкою, жовтувато-коричнева або жовтувато-сіра. Край одного кольору з шапкою, тупий та округлий. Тканина біла, м'якокоркова. Трубочки від 2 до 8 мм, спочатку білі, потім жовтіють. Пори округлі, 0,15-0,3 мм у діам., з білими, потім буріючими краями. Базидії 15-20 х 4-1,5 мкм. Спори циліндричні, зігнуті, косо і ледь помітно при основі відтягнуті, безбарвні, 4,5-6 х 1,2-1,5 мкм. Факультативний паразит. Росте у насадженнях берези вздовж каналу Дніпро - Кр. Ріг, на мертвих і живих стовбурах та гілках берези (Betula). Дуже поширений вид. Спричиняє інтенсивно діючу жовто-буру або червоно-буру гниль, яка швидко поширюється від периферії стовбура до центра.